

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SØNDERJYSK ALMANAK

1998

SØNDERJYDSK SKOLEFORENING

••• Aktiv i grænselandet •••

Folkeafstemningen i 1920 delte Sønderjylland ved Skelbækken. To nationale mindretal opstod, og anerkendelse af disse er en vigtig forudsætning for et godt samarbejde på tværs af landegrænsen. Der hersker gode forhold mellem mindretals- og flertalsbefolkning, - men stadig er der forskel på dansk og tysk. Ca. 50.000 sydslesvigere ønsker at leve som danske i det tyske samfund. En af forudsætningerne for et aktivt dansk kulturelt og folkeligt liv i Sydslesvig er støtten fra Danmark. Den giver midler til drift af danske børnehaver og skoler - ungdoms- og kirkeligt arbejde - biblioteker og meget mere.

Den danske stat og Grænseforeningen yder og formidler denne støtte. En stor medlemsskare i Grænseforeningen er det folkelige grundlag for, at dette fortsat kan ske.

Bliv medlem af GRÆNSEFORENINGEN

»Det er Grænseforeningens formål at virke til støtte for danskheden i grænselandet - særligt syd for grænsen, samt at styrke og udbrede kendskabet til grænselandets forhold«

Protector:
Hans Kongelige Højhed Prins Joachim

Årskontingentet varierer i lokalforeningerne omkring 75,- kr. For dette beløb får du fire gange om året bladet »GRÆNSEN«, - Grænseforeningens smukke årbog samt indflydelse på det lokale arbejde i din egen kreds.

Ring eller skriv efter Grænseforeningens brochure: Postboks 1530, Peder Skrams Gade 5, 1020 Kbh. K. Tlf. 33 11 30 63 eller hos den lokale formand.

Tønder Amt

Svend Kristiansen
Østerbyvej 32
6280 Højer
tlf. 74 78 32 15

Haderslev Vesteramt

Sigrid Andersen
Rangstrupvej 20
6534 Agerskov
tlf. 74 83 31 56

Haderslev Østeramt

Elisabeth Skau
Skovgaardvej 15,
Hammelev
6500 Vojens
tlf. 74 50 72 21

Sønderborg Amt

Marie Hess
Frydenlundvej 5
6430 Nordborg
tlf. 74 45 61 91

Aabenraa Amt

Ove Nissen
Dalsmark 3
6300 Gråsten
tlf. 74 65 07 45

SØNDERJYSK ALMANAK 1998

5. ÅRGANG

Udgivet af Sønderjysk Skoleforening

Sønderjysk Almanak

5. årgang

Udgivet af Sønderjysk Skoleforening[®]

**Redaktion: Hanne Clausen, Hardy Knudsen, Hans Schmidt,
Tage Madsen, Johann Mikkelsen, Lisbet Skau, Kern Haurum Pedersen
og Hans-Ole Mørk (ansvarshavende)**

Forside: Nordborg Slots Efterskole (foto: Poul Berg)

**Sats og tryk: Aabenraa Bogtrykkeri
Bøgbinder Møller, Haderslev**

ISBN-nr. 87-984347-6-4

Indholdsfortegnelse

Forord

Forord 5

Almanak

Kalenderen 8
Solens opgang og nedgang 32
Højvandet ved vestkysten 33
Stjernesked 34
Formørkelser i året 1998 35

Artikler og digte

Inger Rahbek Andersen: Det er som om... 38
Arne G. Larsen: For 50 år siden... 40
Kresten Philipsen: Danskhed og demokrati 47
G. Lesch: Mine oplevelser som lærer
i Sydslesvig 51
Harald Johansen: Da Skurke-Lars
skød isbjørnen efter 4 forbiere 56
Jens Kongsted Lampe: Kaj Munk
og Sønderjylland 60
Anders Ølgaard: Vort forhold til tyskerne
i Sønderjylland 66
Nis Branderup: Hint æ bøss å sky' en 72
F. Gotthardsen: Dreng og ung i Vestslesvig 74
Mathea Iversen: Sønderjyder, jeg har mødt 79
H.C.F. Lauridsen: Grænseløse tanker 83
Sprogforeningen på vej til arbejdet igen! 85
Sønderjydsk Skoleforenings årsberetning 1997 87

Mindeord

Cathrine Gyldenkerne, Hjerndrup 92
Inger Demant, Øster Højt 93
Hans Lind, Augustenborg 94
Lorenz Christian Rerup, Flensborg 95
Claus Clausen Nissen, Hjerpsted 96
Peter Petersen, Ny Skovbøl 97
Claudius Christiansen, Flensborg 98
Knud Nielsen, Bredebro 99
Jenny Buch, Tønder 100
Jakob Meyer, Flensborg 101
Poul la Cour Møller, Bækken 102

Håndbog og vejviser

Det danske kongehus 104
Regeringen Nyrup Rasmussen II 105
Valg i Sydslesvig 106
5-mandsudvalget 107

Sønderjyllands Statsamt 108
Sønderjyllands Amt 108
Amtsrådsmedlemmer 109
Regionalrådet for Region
Sønderjylland/Slesvig 110
Amtsprogramrådet 111
Kommuner i Sønderjyllands Amt 112
Foreninger, organisationer, institutioner m.v. 114
Fonde 117
Kirkelige foreninger og organisationer 118
Danske og frisiske institutioner i Sydslesvig 119
Musik, teater og kunst 125
Lokalhistoriske foreninger, arkiver
og samlinger 127
Biblioteker 133
Frie skoler 135
Kirkemusikskoler 137
Erhvervsskoler 137
Gymnasier og voksenuddannelsescentre 138
Videregående uddannelser 139
Turistforeninger 139
Vandrerhjem 140
Museer 141
Museer i Sydslesvig (udvalg) 143
Husholdningsforeninger 144
Landboforeninger 146
Familielandbrug 147
Land- og skovbrug 148
Haveselskaber 148
Husdyrbrugsorganisationer 149
Slagterier 149
Handel 149
Erhvervsråd og håndværker- og
industriforeninger 150
Finansiering 152
Jagt- og vildtforvaltning m.v. 153
Vildtforvaltningsområder og vildtkonsulenter i
Sønderjylland 154
Uddrag af Lov om jagt- og vildtforvaltning 154
Jagttider og fredningsbestemmelser 155
Den obligatoriske jagtprøve og riffelprøve 158
Ferieplan for skolerne i Sydslesvig m.v. 158
Flagregler 159
Flagdage 159
Notater 160

Forord

Sønderjysk Almanak udkommer nu med 5. årgang - som landsdelens almanak og opslagsbog med nyttige oplysninger til foreninger, organisationer og andre, som ønsker information om sønderjyske forhold.

Almanakkens forsidemotiv er i år fra Als - nemlig Nordborg Slots Efterskole, som i 1997 fejrer 75 års jubilæum.

Som hidtil indeholder Almanakken en række artikler og indlæg med relation til Sønderjylland og sønderjyske forhold. I år har redaktionen valgt især at orientere artiklerne omkring personlig og historisk erindring, der bl.a. omhandler: For 50 år siden - om bl.a. Rømmø-dæmnings indvielse. Mine oplevelser som lærer i Sydslesvig. Da Skurke-Lars skød isbjørnen efter 4 forbiere. Kaj Munk og Sønderjylland. Vort forhold til tyskerne i Sønderjylland. En Nis Branderup-historie. Dreng og ung i Vestslesvig. Sønderjyder, jeg har mødt. Årsberetning fra Sønderjydsk Skoleforening. Endvidere skriver Kresten Philipsen om danskhed og demokrati. Herudover rummer Almanakken et indlæg fra Sprogforeningen om foreningens fortsatte arbejde.

Almanakkens „vejviser“ med adresser og telefonnumre på foreninger, organisationer, skoler m.fl. i Sønderjylland og Sydslesvig er også i år yderligere blevet forbedret. Endelig rummer Almanakken som hidtil sine fyldige kalenderoplysninger med sol- og højvandskalender m.m., samt mindeord over kendte, afdøde personer i landsdelen.

Sønderjydsk Skoleforening vil også gerne her rette en varm tak til de mange, som støtter Almanakken. Det gælder annoncører, det gælder de mange, der beredvilligt har bidraget med indlæg og idéer, og det gælder foreningens tillidsmænd og medlemmer, der med praktisk indsats og opbakning har støttet arbejdet.

Sønderjydsk Skoleforening og redaktionen ønsker med Almanakken en god jul og et godt nytår 1998.

Sydslesvigsk Forening

DEN STORE KULTURELLE FORENING I SYDSLESVIG SIDEN 1920

ANDELSKASSEN

De Sønderjydske Andelskasser

Sundeved Andelskasse

Asserballeskov Andelskasse

Tandslet Andelskasse

Rømø Andelskasse

Andelskassen, Tinglev

ALMANAK

JANUAR 1998

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 timer 4 min. og tiltager i månedens løb 1 time 32 min.				SOL		MÅNE		
				OP	NED	OP	NED	
To.	1	Nytårsdag	Solens radius 16' 16"	UGE 1	08.41	15.45	10.04	19.35
Fr.	2	Abel	Vega kulm. midn. m.n.		08.41	15.47	10.35	20.55
Lø.	3	Enoch	(nærmest jorden		08.41	15.48	11.01	22.16
Sø.	4	Helligtrekongers s.	Sirius kulm. midn.		08.40	15.49	11.25	23.37
		Methusalem	Jorden nærmest solen					
		<i>De vise mænd. Matt. 2,1-12 el. Johs. 8,12-20</i>						
Ma.	5	Simeon	☉ F.kv. 15.18	UGE 2	08.40	15.51	11.49	–
Ti.	6	Hellig 3 konger	Merkur st. vestl. elong.		08.39	15.52	12.14	00.57
On.	7	Knud, hertug	Tusmørket varer 48 min.		08.39	15.53	12.40	02.16
To.	8	Erhardt			08.38	15.55	13.11	03.33
Fr.	9	Julianus			08.37	15.57	13.48	04.47
Lø.	10	Paul eremit			08.37	15.58	14.31	05.55
Sø.	11	1.s.e.h. 3 k.	Hyginus		08.36	16.00	15.23	06.55
		<i>Jesus velsigner de små børn. Mark. 10,13-16</i>						
Ma.	12	Reinhold	○ F.M. 18.24	UGE 3	08.35	16.02	16.21	07.46
Ti.	13	Hilarius			08.34	16.03	17.25	08.27
On.	14	Felix	Tusmørket varer 47 min.		08.33	16.05	18.32	09.01
To.	15	Maurus			08.32	16.07	19.39	09.28
Fr.	16	Marcellus	Castor kulm. midn.		08.31	16.09	20.46	09.52
Lø.	17	Antonius			08.29	16.11	21.53	10.13
Sø.	18	2.s.e.h. 3 k.	(fjernest jorden		08.28	16.12	22.59	10.32
		Prisca	Procyon kulm. midn.					
		<i>Den samaritanske kvinde. Johs. 4,5-26</i>						
Ma.	19	Pontianus	Pollux kulm. midn.	UGE 4	08.27	16.14	–	10.51
Ti.	20	Fabian og Sebastian	☉ S.kv. 20.40		08.25	16.16	00.04	11.11
On.	21	Agnes	Tusmørket varer 45 min.		08.24	16.18	01.11	11.33
To.	22	Vincentius			08.23	16.20	02.17	11.58
Fr.	23	Emerentius			08.21	16.22	03.24	12.27
Lø.	24	Timotheus			08.20	16.24	04.30	13.04
Sø.	25	3.s.e.h. 3 k.	Pauli omv.		08.18	16.27	05.33	13.51
		<i>Giv os en større tro. Luk. 17,5-10</i>						
Ma.	26	Polycarpus		UGE 5	08.16	16.29	06.30	14.48
Ti.	27	Chrysostomus			08.15	16.31	07.19	15.55
On.	28	Fred. 6.s. føds.	Tusmørket varer 44 min.		08.13	16.33	08.00	17.12
		Carolus Magnus	● N.M. 7.01					
To.	29	Chr. 7.s. føds.	Valerius		08.11	16.35	08.35	18.33
Fr.	30	Adelgunde	(nærmest jorden		08.09	16.37	09.04	19.56
Lø.	31	Vigilius			08.08	16.39	09.30	21.20

JANUAR 1998

			Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)		
To.	1	Nytårsdag	1	04.42	17.11
Fr.	2			05.24	17.54
Lø.	3			06.05	18.38
Sø.	4			06.44	19.20
Ma.	5		2	07.26	20.06
Ti.	6	Hellig 3 konger		08.14	21.02
On.	7			09.15	22.09
To.	8			10.32	23.26
Fr.	9			11.56	–
Lø.	10			00.36	13.03
Sø.	11			01.33	13.59
Ma.	12		3	02.23	14.47
Ti.	13			03.06	15.30
On.	14			03.47	16.11
To.	15			04.24	16.51
Fr.	16			05.02	17.30
Lø.	17			05.39	18.09
Sø.	18			06.14	18.47
Ma.	19		4	06.48	19.24
Ti.	20			07.24	20.05
On.	21			08.06	20.50
To.	22			08.59	21.47
Fr.	23			10.05	22.59
Lø.	24			11.30	–
Sø.	25			00.14	12.47
Ma.	26		5	01.15	13.45
Ti.	27			02.08	14.36
On.	28			02.54	15.24
To.	29			03.39	16.09
Fr.	30			04.24	16.54
Lø.	31			05.06	17.38

FEBRUAR 1998

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 8 timer 36 min. og tiltager i månedens løb 2 timer 3 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
Sø. 1.	Sidste s.e.h. 3 k.	Brigida Solens radius 16' 14'' <i>Hvedekornet. Johs. 12,23-33</i>	08.06	16.41	09.55	22.43	
Ma. 2	Kyndelmisse	Deneb kulm. midn. m.n. UGE 6	08.04	16.44	10.20	-	
Ti. 3	Blasius	☉ F.kv. 23.53	08.02	16.46	10.46	00.04	
On. 4	Veronica	Tusmørket varer 42 min.	08.00	16.48	11.15	01.22	
To. 5	Agathe		07.58	16.50	11.49	02.37	
Fr. 6	Dorothea		07.56	16.52	12.30	03.46	
Lø. 7	Richard		07.54	16.54	13.18	04.48	
Sø. 8	Septuagesima	Corintha <i>De betroede talenter. Matt. 25,14-30</i>	07.52	16.57	14.12	05.41	
Ma. 9	Apollonia	UGE 7	07.50	16.59	15.13	06.25	
Ti. 10	Scholastica		07.48	17.01	16.18	07.01	
On. 11	Euphrosyne	Tusmørket varer 41 min. ☉ F.M. 11.23	07.46	17.03	17.25	07.31	
To. 12	Eulalia		07.43	17.05	18.32	07.56	
Fr. 13	Benignus		07.41	17.08	19.39	08.18	
Lø. 14	Valentinus		07.39	17.10	20.45	08.38	
Sø. 15	Seksagesima	Faustinus (fjernest jorden <i>Sædens vækst. Mark. 4,26-32</i>	07.37	17.12	21.51	08.57	
Ma. 16	Juliane	UGE 8	07.34	17.14	22.56	09.16	
Ti. 17	Findanus		07.32	17.16	-	09.37	
On. 18	Concordia	Tusmørket varer 40 min.	07.30	17.18	00.02	10.00	
To. 19	Ammon	☉ S.kv. 16.27	07.27	17.21	01.08	10.27	
Fr. 20	Eucharis		07.25	17.23	02.13	11.00	
Lø. 21	Samuel		07.23	17.25	03.15	11.40	
Sø. 22	Fastelavn	Quinquagesima Peters stol Esto mihi <i>Op til Jerusalem. Luk. 18,31-43</i>	07.20	17.27	04.14	12.31	
Ma. 23	Papias	UGE 9	07.18	17.29	05.06	13.32	
Ti. 24	Hvide tirsdag	Matthias Regulus kulm. midn.	07.15	17.31	05.51	14.43	
On. 25	Aske onsdag	Tusmørket varer 39 min. Victorinus	07.13	17.33	06.29	16.02	
To. 26	Inger	☉ N.M. 18.26	07.11	17.36	07.02	17.26	
Fr. 27	Leander	(nærmest jorden	07.08	17.38	07.30	18.52	
Lø. 28	Øllegaard		07.06	17.40	07.56	20.18	

FEBRUAR 1998

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Sø.	1	05.48	18.20
Ma.	2	6 06.27	19.00
Ti.	3	07.08	19.44
On.	4	07.53	20.32
To.	5	08.48	21.33
Fr.	6	10.00	22.50
Lø.	7	11.29	–
Sø.	8	00.08	12.42
Ma.	9	7 01.12	13.41
Ti.	10	02.05	14.30
On.	11	02.48	15.14
To.	12	03.27	15.53
Fr.	13	04.05	16.30
Lø.	14	04.39	17.08
Sø.	15	05.14	17.44
Ma.	16	8 05.47	18.17
Ti.	17	06.20	18.50
On.	18	06.51	19.23
To.	19	07.27	20.00
Fr.	20	08.15	20.50
Lø.	21	09.17	21.54
Sø.	Fastelavn	10.39	23.20
Ma.	23	9 –	12.14
Ti.	24	00.41	13.21
On.	25	01.42	14.17
To.	26	02.33	15.05
Fr.	27	03.20	15.50
Lø.	28	04.03	16.35

MARTS 1998

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 10 timer 39 min. og tiltager i månedens løb 2 timer 23 min.			SOL		MÅNE	
			OP	NED	OP	NED
Sø. 1	1.s. i fasten Albinus <i>Hvem er den største? Luk. 22,24-32</i>	Quadragesima. Invocavit Solens radius 16' 9"	07.03	17.42	08.22	21.43
Ma. 2	Simplicius	UGE 10	07.01	17.44	08.48	23.06
Ti. 3	Kunigunde		06.58	17.46	09.17	–
On. 4	Tamperdag	Tusmørket varer 39 min. Adrianus	06.56	17.48	09.51	00.24
To. 5	Theophilus	☉ F.kv. 9.41	06.53	17.50	10.30	01.37
Fr. 6	Gotfred		06.51	17.52	11.15	02.42
Lø. 7	Perpetua		06.48	17.54	12.08	03.38
Sø. 8	2.s. i fasten <i>Drengen med den urene ånd. Mark. 9,14-29</i>	Reminiscere, Beata	06.46	17.57	13.07	04.24
Ma. 9	40 riddere	UGE 11	06.43	17.59	14.09	05.02
Ti. 10	Ædel		06.41	18.01	15.15	05.34
On. 11	Fred. 9.s. føds.	Tusmørket varer 39 min. Thala	06.38	18.03	16.21	06.00
To. 12	Gregorius		06.35	18.05	17.28	06.23
Fr. 13	Macedonius	○ F.M. 5.34	06.33	18.07	18.34	06.43
Lø. 14	Eutychius		06.30	18.09	19.40	07.03
Sø. 15	3.s. i fasten Zacharias <i>Løgnens fader. Johs. 8,42-51</i>	Oculi (fjernest jorden	06.28	18.11	20.46	07.22
Ma. 16	Gudmund	UGE 12	06.25	18.13	21.52	07.42
Ti. 17	Gertrud		06.22	18.15	22.57	08.04
On. 18	Fred. 3.s. føds.	Tusmørket varer 39 min. Alexander	06.20	18.17	–	08.29
To. 19	Joseph		06.17	18.19	00.02	08.59
Fr. 20	Gordius	Jævnøgn 20.55 Merkur st. østl. elong.	06.15	18.21	01.04	09.35
Lø. 21	Benedictus	☉ S.kv. 8.38	06.12	18.23	02.03	10.20
Sø. 22	Midfaste <i>Jesus, livets brød. Johs. 6,24-35(37)</i>	Lætare, Paulus	06.09	18.25	02.56	11.15
Ma. 23	Fidelis	UGE 13	06.07	18.27	03.43	12.19
Ti. 24	Ulrica		06.04	18.29	04.23	13.32
On. 25	Mariæ bebud.	Tusmørket varer 39 min.	06.02	18.31	04.57	14.52
To. 26	Gabriel		05.59	18.33	05.27	16.17
Fr. 27	Kastor	Venus st. vestl. elong.	05.56	18.35	05.54	17.44
Lø. 28	Dr. Ingrid	Eustachius ● N.M. 4.14 (nærmest jorden	05.54	18.37	06.20	19.11
Sø. 29	Mariæ bebud. dag <i>Marias lovsang. Luk. 1,46-55</i>	Judica, Jonas. Sommertid beg.	06.51	19.39	07.46	21.38
Ma. 30	Quirinus	UGE 14	06.49	19.41	08.15	23.02
Ti. 31	Fred. 5.s. føds.	Balbina	06.46	19.43	08.47	–

MARTS 1998

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Sø	1	04.47	17.17
Ma.	2	10	05.27 17.57
Ti.	3	06.08	18.38
On.	4	06.48	19.18
To.	5	07.32	20.03
Fr.	6	08.26	21.00
Lø.	7	09.35	22.14
Sø.	8	11.02	23.38
Ma.	9	11	– 12.20
Ti.	10	00.48	13.21
On.	11	01.44	14.11
To.	12	02.29	14.54
Fr.	13	03.06	15.32
Lø.	14	03.42	16.08
Sø.	15	04.15	16.42
Ma.	16	12	04.48 17.15
Ti.	17	05.21	17.48
On.	18	05.53	18.18
To.	19	06.24	18.48
Fr.	20	07.00	19.23
Lø.	21	07.45	20.09
Sø.	22	08.45	21.09
Ma.	23	13	10.05 22.32
Ti.	24	11.41	–
On.	25	00.06	12.56
To.	26	01.17	13.54
Fr.	27	02.11	14.44
Lø.	28	Dronning Ingrid	02.57 15.29
Sø.	29	Sommertid begynder	04.42 17.11
Ma.	30	14	05.24 17.53
Ti.	31	06.06	18.33

APRIL 1998

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13 timer 2 min. og tiltager i månedens løb 2 timer 13 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
On.	1	Hugo	Tusmørket varer 40 min. Solens radius 16' 0"	06.43	19.45	09.25	00.20
To.	2	Theodosius		06.41	19.47	10.10	01.31
Fr.	3	Nicætas	☉ F.kv. 22.18	06.38	19.49	11.01	02.33
Lø.	4	Ambrosius		06.36	19.51	11.59	03.23
Sø.	5	Palmesøndag	Irene <i>Jesus salves i Betania. Mark. 14,3-9 el. Johs. 12,1-16</i>	06.33	19.53	13.01	04.04
Ma.	6	Sixtus	UGE 15	06.30	19.55	14.06	04.38
Ti.	7	Egesippus		06.28	19.57	15.12	05.05
On.	8	Chr. 9.s føds.	Tusmørket varer 41 min. Janus	06.25	19.59	16.19	05.29
To.	9	Skærtorsdag	Procopius	06.23	20.01	17.25	05.50
Fr.	10	Langfredag	Ezechiel	06.20	20.03	18.31	06.09
Lø.	11	Leo	(fjernest jorden	06.18	20.05	19.37	06.28
Sø.	12	Påskedag	Chr. 4.s føds. Julius ☉ F.M. 00.23 <i>Jesu Kristi opstandelse. Matt. 28,1-8</i>	06.15	20.07	20.43	06.48
Ma.	13	2. påskedag	Justinus UGE 16	06.13	20.09	21.49	07.09
Ti.	14	Tiburtius		06.10	20.11	22.54	07.33
On.	15	Chr. 5.s føds.	Tusmørket varer 42 min. Olympia Spica kulm. midn.	06.08	20.13	23.58	08.01
To.	16	Margrethe 2.s føds.	Mariane	06.05	20.15	-	08.34
Fr.	17	Anicetus		06.03	20.17	00.58	09.15
Lø.	18	Eleutherius		06.00	20.19	01.52	10.05
Sø.	19	1.s.e. påske	Quasimodo Daniel ☉ S.kv. 21.53 <i>Vogt mine får. Johs. 21,15-19</i>	05.58	20.21	02.40	11.05
Ma.	20	Sulpicius	UGE 17	05.55	20.23	03.21	12.13
Ti.	21	Florentius		05.53	20.25	03.56	13.27
On.	22	Cajus	Tusmørket varer 44 min.	05.51	20.27	04.26	14.47
To.	23	Georgius		05.48	20.29	04.53	16.11
Fr.	24	Albertus		05.46	20.31	05.19	17.36
Lø.	25	Mark. evang.	(nærmest jorden	05.43	20.33	05.44	19.03
Sø.	26	2.s.e. påske	Misericordia Domini Cletus ☉ N.M. 13.41 <i>Mine får hører min røst. Johs. 10,22-30</i>	05.41	20.35	06.11	20.30
Ma.	27	Charl. Amalie	Ananias UGE 18	05.39	20.37	06.41	21.53
Ti.	28	Vitalis	Arcturus kulm. midn.	05.37	20.39	07.16	23.11
On.	29	Peter martyr	Tusmørket varer 46 min.	05.34	20.41	07.59	-
To.	30	Severus		05.32	20.43	08.49	00.20

APRIL 1998

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
On.	1	06.47	19.12
To.	2	07.29	19.53
Fr.	3	08.14	20.38
Lø.	4	09.05	21.30
Sø.	5 Palmesøndag	10.09	22.38
Ma.	6 15	11.32	–
Ti.	7	00.03	12.53
On.	8	01.20	13.56
To.	9 Skærtorsdag	02.17	14.47
Fr.	10 Langfredag	03.03	15.29
Lø.	11	03.42	16.06
Sø.	12 Påskedag	04.17	16.41
Ma.	13 2. påskedag 16	04.50	17.15
Ti.	14	05.24	17.48
On.	15	05.59	18.21
To.	16 Dronning Margrethe	06.33	18.54
Fr.	17	07.08	19.24
Lø.	18	07.45	19.59
Sø.	19	08.29	20.42
Ma.	20 17	09.26	21.41
Ti.	21	10.39	22.56
On.	22	–	12.09
To.	23	00.29	13.29
Fr.	24	01.47	14.29
Lø.	25	02.45	15.20
Sø.	26	03.35	16.05
Ma.	27 18	04.20	16.47
Ti.	28	05.03	17.29
On.	29	05.45	18.09
To.	30	06.27	18.50

MAJ 1998

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15 timer 15 min. og tiltager i månedens løb 1 time 48 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
Fr.	1	Voldermisse	Philip og Jacob Solens radius 15' 53"	05.30	20.45	09.46	01.17
Lø.	2	Athanasius		05.28	20.47	10.49	02.03
Sø.	3	3.s.e. påske	Jubilate, Korsmisse ☉ F.kv. 12.04 <i>Vejen, sandheden og livets.</i> Johs. 14,1-11	05.25	20.49	11.54	02.40
Ma.	4	Florian	Merkur st. vestl. elong. UGE 19	05.23	20.51	13.01	03.10
Ti.	5	Danmarks befrielse	Gothard, De lyse nætter beg.	05.21	20.53	14.08	03.35
On.	6	Johannes ante portam	Tusmørket varer 48 min.	05.19	20.55	15.15	03.56
To.	7	Flavia		05.17	20.57	16.21	04.16
Fr.	8	Bededag	Stanislaus (fjernest jorden	05.15	20.59	17.27	04.35
Lø.	9	Caspar		05.13	21.01	18.33	04.54
Sø.	10	4.s.e. påske	Cantate, Gordianus <i>Sandheden gør fri.</i> Johs. 8,28-36	05.11	21.03	19.40	05.14
Ma.	11	Mamertus	☉ F.M. 16.29 UGE 20	05.09	21.05	20.46	05.37
Ti.	12	Pancratius		05.07	21.06	21.51	06.03
On.	13	Ingenus	Tusmørket varer 51 min.	05.05	21.08	22.53	06.35
To.	14	Kristian		05.03	21.10	23.50	07.13
Fr.	15	Sophie		05.01	21.12	–	08.00
Lø.	16	Sara		04.59	21.14	00.40	08.57
Sø.	17	5.s.e. påske	Rogate, Bruno <i>Jesu bøn for disciplene.</i> Johs. 17,1-11	04.58	21.16	01.23	10.01
Ma.	18	Erik	UGE 21	04.56	21.17	01.59	11.13
Ti.	19	Potentiana	☉ S.kv. 6.35	04.54	21.19	02.30	12.29
On.	20	Angelica	Tusmørket varer 54 min.	04.53	21.21	02.57	13.48
To.	21	Kr. himmelfart	Helene	04.51	21.22	03.21	15.10
Fr.	22	Castus		04.50	21.24	03.45	16.34
Lø.	23	Desiderius		04.48	21.26	04.10	17.59
Sø.	24	6.s.e. påske	Exaudi (nærmest jorden <i>At de alle må være ét.</i> Johs. 17,20-26	04.47	21.27	04.38	19.23
Ma.	25	Urbanus	☉ N.M. 21.32 UGE 22	04.45	21.29	05.09	20.45
Ti.	26	Kronprins Frederik	Beda	04.44	21.31	05.47	21.59
On.	27	Lucian	Tusmørket varer 57 min.	04.42	21.32	06.34	23.04
To.	28	Vilhelm	Pluto i opp. til solen	04.41	21.34	07.28	23.57
Fr.	29	Maximinus		04.40	21.35	08.30	–
Lø.	30	Vigand		04.39	21.37	09.37	00.39
Sø.	31	Pinsedag	Petronella <i>Helligåndens komme.</i> Johs. 14,15-21	04.38	21.38	10.45	01.13

MAJ 1998

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Fr.	1	07.11	19.30
Lø.	2	07.56	20.14
Sø.	3	08.45	21.03
Ma.	4	19	09.45 22.03
Ti.	5	Danmarks Befrielse	10.57 23.18
On.	6	–	12.17
To.	7	00.39	13.23
Fr.	8	Bededag	01.42 14.15
Lø.	9	02.32	14.59
Sø.	10	03.12	15.38
Ma.	11	20	03.50 16.12
Ti.	12	04.24	16.48
On.	13	05.02	17.23
To.	14	05.39	17.59
Fr.	15	06.18	18.35
Lø.	16	06.57	19.09
Sø.	17	07.38	19.45
Ma.	18	21	08.21 20.27
Ti.	19	09.12	21.20
On.	20	10.17	22.27
To.	21	Kristi himmelfartsdag	11.35 23.51
Fr.	22	–	12.56
Lø.	23	01.15	14.00
Sø.	24	02.20	14.54
Ma.	25	22	03.12 15.41
Ti.	26	Kronprins Frederik	03.59 16.24
On.	27	04.42	17.06
To.	28	05.26	17.47
Fr.	29	06.09	18.27
Lø.	30	06.53	19.09
Sø.	31	Pinsedag	07.38 19.50

JUNI 1998

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17 timer 3 min. og tiltager derefter indtil den 21., hvor den er 17 timer 27 min. Herefter og til månedens ende aftager dagen 6 min.				SOL		MÅNE		
				OP	NED	OP	NED	
Ma.	1	2. pinsedag Nikomedes	Solens radius 15' 46'' Antares kulm. midn.	UGE 23	04.37	21.39	11.54	01.40
Ti.	2	Marcellinus	☉ F.kv. 3.45		04.36	21.41	13.01	02.03
On.	3	Tamperdag Fred. 8.s. føds.	Tusmørket varer 60 min. Erasmus		04.35	21.42	14.08	02.23
To.	4	Optatus			04.34	21.43	15.14	02.42
Fr.	5	Grundlovsdag Kong Hans' føds.	Bonifacius ☾ fjernest jorden		04.33	21.44	16.21	03.00
Lø.	6	Norbertus			04.32	21.45	17.27	03.20
Sø.	7	Trinitatis <i>Dåb i den treenige Guds navn. Matt. 28,16-20</i>	Jeremias		04.31	21.46	18.34	03.41
Ma.	8	Medardus		UGE 24	04.31	21.47	19.41	04.06
Ti.	9	Primus			04.30	21.48	20.45	04.35
On.	10	Onuphrius	Tusmørket varer 62 min. ☉ F.M. 6.18		04.29	21.49	21.45	05.11
To.	11	Prins Henrik	Barnabas apostel		04.29	21.50	22.39	05.55
Fr.	12	Basilius			04.29	21.51	23.25	06.49
Lø.	13	Cyrillus	Capella kulm. midn. m.n.		04.28	21.52	–	07.52
Sø.	14	1.s.e. trin. <i>Den rige bonde. Luk. 12,13-21</i>	Rufinus		04.28	21.52	00.04	09.02
Ma.	15	Valdemarsdag	Vitus	UGE 25	04.28	21.53	00.36	10.17
Ti.	16	Tycho			04.28	21.53	01.03	11.35
On.	17	Botolphus	Tusmørket varer 64 min. ☉ S.kv. 12.38		04.27	21.54	01.28	12.55
To.	18	Leontius			04.27	21.54	01.51	14.16
Fr.	19	Gervasius			04.27	21.55	02.14	15.38
Lø.	20	Sylverius	☾ nærmest jorden		04.28	21.55	02.40	17.00
Sø.	21	2.s.e. trin. Albanus <i>Kristi efterfølgelse. Luk. 14,25-35</i>	Solhverv 16.03 Længste dag		04.28	21.55	03.08	18.21
Ma.	22	10000 martyrer		UGE 26	04.28	21.55	03.42	19.37
Ti.	23	Paulinus			04.28	21.55	04.23	20.47
On.	24	St. Hansdag	Tusmørket varer 64 min. ☉ N.M. 5.50		04.29	21.55	05.13	21.46
To.	25	Prosper			04.29	21.55	06.11	22.34
Fr.	26	Pelagius			04.29	21.55	07.16	23.12
Lø.	27	Syvsoverdag			04.30	21.55	08.25	23.42
Sø.	28	3.s.e. trin. <i>Den fortabte søn. Luk. 15,11-32</i>	Carol. Amalie, Eleonora		04.31	21.55	09.35	–
Ma.	29	Petrus Paulus		UGE 27	04.31	21.55	10.44	00.07
Ti.	30	Lucina			04.32	21.54	11.53	00.29

JUNI 1998

			Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)		
Ma.	1	2. pinsedag	23	08.24	20.35
Ti.	2			09.17	21.26
On.	3			10.15	22.27
To.	4			11.26	23.42
Fr.	5	Grundlovsdag		–	12.36
Lø.	6			00.54	13.35
Sø.	7	Prins Joachim		01.51	14.23
Ma.	8		24	02.39	15.06
Ti.	9			03.21	15.44
On.	10			04.02	16.23
To.	11	Prins Henrik		04.42	17.00
Fr.	12			05.23	17.41
Lø.	13			06.06	18.20
Sø.	14			06.48	18.57
Ma.	15		25	07.29	19.35
Ti.	16			08.12	20.15
On.	17			08.57	21.02
To.	18			09.53	22.02
Fr.	19			11.00	23.15
Lø.	20			–	12.18
Sø.	21			00.42	13.29
Ma.	22		26	01.54	14.29
Ti.	23			02.51	15.18
On.	24	Skt. Hansdag		03.41	16.05
To.	25			04.26	16.47
Fr.	26			05.09	17.27
Lø.	27			05.53	18.08
Sø.	28			06.35	18.47
Ma.	29		27	07.17	19.26
Ti.	30	Prinsesse Alexandra		08.00	20.06

JULI 1998

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17 timer 21 min. og aftager i månedens løb 1 time 24 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
On.	1	Chr. 2.s føds. Fred. 2.s føds. Theobaldus	Tusmørket varer 62 min. Solens radius 15' 44'' ● F.kv. 20.43	04.33	21.54	13.00	00.48
To.	2	Mariæ besøg.	(fjernest jorden	04.33	21.53	14.06	01.07
Fr.	3	Cornelius	Vega kulm. midn.	04.34	21.53	15.12	01.26
Lø.	4	Ulricus	Jorden fjernest solen	04.35	21.52	16.19	01.46
Sø.	5	4.s.e. trin. <i>Elsk jeres fjender. Matt. 5,43-48</i>	Anshelmus	04.36	21.52	17.26	02.09
Ma.	6	Dion	UGE 28	04.37	21.51	18.31	02.36
Ti.	7	Villebaldus		04.38	21.50	19.34	03.09
On.	8	Kjeld	Tusmørket varer 60 min.	04.39	21.49	20.31	03.49
To.	9	Sostrata	○ F.M. 18.01	04.41	21.48	21.21	04.40
Fr.	10	Knud, konge		04.42	21.47	22.04	05.40
Lø.	11	Josva		04.43	21.46	22.39	06.49
Sø.	12	5.s.e. trin. <i>Peters bekendelse. Matt. 16,13-26</i>	Henrik	04.44	21.45	23.09	08.04
Ma.	13	Margarethe	UGE 29	04.46	21.44	23.35	09.22
Ti.	14	Bonaventura		04.47	21.43	23.58	10.42
On.	15	Apostl. deling	Tusmørket varer 57 min.	04.49	21.42	-	12.03
To.	16	Susanne	● S.kv. 17.13 (nærmest jorden	04.50	21.41	00.21	13.24
Fr.	17	Alexius	Merkur st. østl. elong.	04.51	21.39	00.45	14.45
Lø.	18	Arnolphus		04.53	21.38	01.12	16.05
Sø.	19	6.s.e. trin. <i>Den rige yngling. Matt. 19,16-26</i>	Justa	04.54	21.36	01.42	17.21
Ma.	20	Elias	UGE 30	04.56	21.35	02.19	18.32
Ti.	21	Evenus		04.58	21.33	03.04	19.34
On.	22	Maria Magd.	Tusmørket varer 54 min. Altair kulm. midn.	04.59	21.32	03.58	20.26
To.	23	Apollinaris	● N.M. 15.44 Neptune i opp. til solen Hundredagene beg.	05.01	21.30	04.59	21.08
Fr.	24	Christina		05.03	21.29	06.06	21.42
Lø.	25	Jacobus		05.04	21.27	07.16	22.10
Sø.	26	7.s.e. trin. <i>Bekendelse uden frygt. Matt. 10,24-31</i>	Anna	05.06	21.25	08.26	22.33
Ma.	27.	Martha	UGE 31	05.08	21.23	09.35	22.54
Ti.	28	Aurelius		05.09	21.22	10.44	23.13
On.	29	Oluf	Tusmørket varer 51 min.	05.11	21.20	11.51	23.31
To.	30	Abdon	(fjernest jorden	05.13	21.18	12.57	23.51
Fr.	31	Germanus	● F.kv. 14.05	05.15	21.16	14.03	-

JULI 1998

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
On.	1	08.44	20.48
To.	2	09.32	21.36
Fr.	3	10.27	22.35
Lø.	4	11.32	23.48
Sø.	5	-	12.41
Ma.	6	28	01.03 13.41
Ti.	7		02.03 14.30
On.	8		02.53 15.15
To.	9		03.39 15.59
Fr.	10		04.23 16.41
Lø.	11		05.08 17.23
Sø.	12		05.51 18.05
Ma.	13	29	06.35 18.44
Ti.	14		07.17 19.23
On.	15		07.57 20.00
To.	16		08.39 20.44
Fr.	17		09.27 21.38
Lø.	18		10.26 22.45
Sø.	19		11.39 -
Ma.	20	30	00.11 12.59
Ti.	21		01.30 14.05
On.	22		02.33 14.59
To.	23		03.26 15.47
Fr.	24		04.12 16.29
Lø.	25		04.54 17.09
Sø.	26		05.35 17.47
Ma.	27	31	06.15 18.24
Ti.	28		06.54 19.00
On.	29		07.32 19.36
To.	30		08.09 20.12
Fr.	31		08.48 20.51

AUGUST 1998

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15 timer 57 min. og aftager i månedens løb 2 timer 10 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
Lø.	1	Peters fængsel	Solen radius 15' 45"	05.17	21.14	15.09	00.12
Sø.	2	8.s.e. trin.	Hannibal	05.18	21.12	16.15	00.37
<i>At høre og gøre derefter. Matt. 7,22-29</i>							
Ma.	3	Nikodemus	Uranus i opp. til solen	05.20	21.10	17.18	01.07
Ti.	4	Dominicus	Deneb kulm. midn.	05.22	21.08	18.18	01.43
On.	5	Osvaldus	Tusmørket varer 48 min.	05.24	21.06	19.12	02.29
To.	6	Kristi forkl.		05.26	21.04	19.58	03.24
Fr.	7	Donatus	De lyse nætter ender	05.28	21.02	20.37	04.30
Lø.	8	Ruth	☉ F.M. 4.10	05.30	21.00	21.10	05.44
Sø.	9	9.s.e. trin.	Romanus	05.32	20.58	21.38	07.03
<i>At vente på Herren. Luk. 12,32-48 el. Luk. 18,1-8</i>							
Ma.	10	Laurentius		05.33	20.55	22.03	08.25
Ti.	11	Herman	(nærmest jorden	05.35	20.53	22.27	09.48
On.	12	Chr. 3.s føds.	Tusmørket varer 45 min. Clara	05.37	20.51	22.51	11.11
To.	13	Hippolytus		05.39	20.49	23.17	12.33
Fr.	14	Eusebius	☉ S.kv. 21.48	05.41	20.46	23.46	13.53
Lø.	15	Mariæ himmelf.		05.43	20.44	-	15.10
Sø.	16	10.s.e. trin.	Rochus	05.45	20.42	00.20	16.22
<i>Dom over denne slægt. Matt. 11,16-24</i>							
Ma.	17	Anastatius		05.47	20.39	01.02	17.27
Ti.	18	Agapetus		05.49	20.37	01.51	18.21
On.	19	Sebaldus	Tusmørket varer 44 min.	05.51	20.35	02.49	19.06
To.	20	Bernhard		05.53	20.32	03.53	19.42
Fr.	21	Salomon		05.55	20.30	05.01	20.12
Lø.	22	Symphorian	☉ N.M. 4.03	05.57	20.27	06.10	20.36
Sø.	23	11.s.e. trin.	Zakæus Hundredagene ender	05.58	20.25	07.20	20.58
<i>Jesus og synderinden. Luk. 7,36-50</i>							
Ma.	24	Bartholomæus		06.00	20.22	08.28	21.18
Ti.	25	Ludvig		06.02	20.20	09.36	21.37
On.	26	Irenæus	Tusmørket varer 42 min.	06.04	20.18	10.43	21.56
To.	27	Gebhardus	(fjernest jorden	06.06	20.15	11.49	22.16
Fr.	28	Lovise	Augustinus	06.08	20.13	12.55	22.39
Lø.	29	Joh. halsh.		06.10	20.10	14.00	23.06
Sø.	30	12.s.e. trin.	Benjamin ☉ F.kv. 7.06	06.12	20.07	15.03	23.39
<i>Bespottelse imod Ånden. Matt. 12,31-42</i>							
Ma.	31	Bertha	Merkur st. vestl. elong.	06.14	20.05	16.04	-

AUGUST 1998

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Lø.	1	09.32	21.39
Sø.	2	10.23	22.41
Ma.	3	11.30	–
	32		
Ti.	4	00.03	12.48
On.	5	01.24	13.54
To.	6	02.26	14.48
Fr.	7	03.18	15.36
Lø.	8	04.05	16.20
Sø.	9	04.50	17.03
Ma.	10	05.33	17.47
	33		
Ti.	11	06.17	18.27
On.	12	06.57	19.06
To.	13	07.38	19.44
Fr.	14	08.17	20.26
Lø.	15	09.02	21.15
Sø.	16	09.56	22.20
Ma.	17	11.05	23.44
	34		
Ti.	18	–	12.29
On.	19	01.09	13.42
To.	20	02.15	14.41
Fr.	21	03.09	15.29
Lø.	22	03.56	16.11
Sø.	23	04.36	16.50
Ma.	24	05.15	17.24
	35		
Ti.	25	05.51	18.00
On.	26	06.27	18.33
To.	27	07.03	19.06
Fr.	28	07.36	19.39
Lø.	29	08.08	20.14
Sø.	30	08.44	20.57
Ma.	31	09.29	21.54
	36		

SEPTEMBER 1998

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13 timer 47 min. og aftager i månedens løb 2 timer 16 min.			SOL		MÅNE	
			OP	NED	OP	NED
Ti. 1	Ægidius	Solens radius 15' 51''	06.16	20.02	17.00	00.19
On. 2	Elisa	Tusmørket varer 41 min.	06.18	20.00	17.49	01.09
To. 3	Seraphia		06.20	19.57	18.31	02.09
Fr. 4	Juliane Marie	Theodosia	06.21	19.55	19.07	03.19
Lø. 5	Regina		06.23	19.52	19.37	04.36
Sø. 6	13.s.e. trin.	Magnus ○ F.M. 13.21 <i>Zebedæussønnerne. Matt. 20,20-28</i>	06.25	19.50	20.04	05.58
Ma. 7	Louise	Robert Formalhaut kulm. midn.	06.27	19.47	20.29	07.23
Ti. 8	Mariæ føds.	(nærmest jorden	06.29	19.44	20.54	08.48
On. 9	Gorgonius	Tusmørket varer 40 min.	06.31	19.42	21.20	10.14
To. 10	Burchhardt		06.33	19.39	21.48	11.38
Fr. 11	Hillebert		06.35	19.37	22.21	12.58
Lø. 12	Guido		06.37	19.34	23.01	14.14
Sø. 13	14.s.e. trin.	Cyprianus ● S.kv. 3.58 <i>Den syge ved Betesda dam. Johs. 5,1-15</i>	06.39	19.31	23.48	15.21
Ma. 14	† ophøjelse		06.41	19.29	–	16.19
Ti. 15	Eskild		06.43	19.26	00.43	17.06
On. 16	Tamperdag Euphemia	Tusmørket varer 39 min. Jupiter i opp. til solen	06.45	19.23	01.45	17.44
To. 17	Lambertus		06.46	19.21	02.51	18.15
Fr. 18	Chr. 8.s føds.	Titus	06.48	19.18	03.59	18.41
Lø. 19	Constantia		06.50	19.16	05.08	19.03
Sø. 20	15.s.e. trin.	Tobias ● N.M. 19.01 <i>Èt er fornødent. Luk. 10,38-42</i>	06.52	19.13	06.16	19.23
Ma. 21	Matthæus		06.54	19.10	07.24	19.42
Ti. 22	Mauritius		06.56	19.08	08.31	20.01
On. 23	Linus	Tusmørket varer 39 min. Jævn døgnet 7.37 (fjernest jorden	06.58	19.05	09.38	20.20
To. 24	Tecla		07.00	19.02	10.44	20.42
Fr. 25	Cleophas		07.02	19.00	11.49	21.07
Lø. 26	Chr. 10.s føds.	Adolph	07.04	18.57	12.52	21.37
Sø. 27	16.s.e. trin.	Cosmus <i>Lazarus' opvækkelse. Johs. 11,19-45</i>	07.06	18.55	13.53	22.14
Ma. 28	Venceslaus	● F.kv. 23.11	07.08	18.52	14.50	22.58
Ti. 29	St. Michael		07.10	18.49	15.41	23.52
On. 30	Hieronimus	Tusmørket varer 38 min.	07.12	18.47	16.25	–

SEPTEMBER 1998

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Ti.	1	10.26	23.09
On.	2	11.45	–
To.	3	00.45	13.14
Fr.	4	01.59	14.20
Lø.	5	02.54	15.12
Sø.	6	03.44	15.59
Ma.	7	37	04.29 16.42
Ti.	8	05.12	17.26
On.	9	05.54	18.06
To.	10	06.36	18.47
Fr.	11	07.15	19.26
Lø.	12	07.54	20.09
Sø.	13	08.38	20.57
Ma.	14	38	09.27 21.59
Ti.	15	10.33	23.21
On.	16	11.59	–
To.	17	00.48	13.18
Fr.	18	01.56	14.20
Lø.	19	02.51	15.09
Sø.	20	03.36	15.51
Ma.	21	39	04.15 16.27
Ti.	22	04.51	17.02
On.	23	05.26	17.35
To.	24	06.00	18.08
Fr.	25	06.33	18.41
Lø.	26	07.05	19.12
Sø.	27	07.35	19.47
Ma.	28	40	08.06 20.29
Ti.	29	08.48	21.23
On.	30	09.42	22.33

OKTOBER 1998

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 11 timer 31 min. og aftager i månedens løb 2 timer 19 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
To.	1	Remigius	Solens radius 15' 58"	07.14	18.44	17.02	00.56
Fr.	2	Ditlev		07.16	18.42	17.34	02.08
Lø.	3	Mette		07.17	18.39	18.02	03.27
Sø.	4	17.s.e. trin.	Franciscus <i>Jesus som gæst hos toldereren Levi. Mark. 2,14-22</i>	07.19	18.36	18.28	04.50
Ma.	5	Placidus	☉ F.M. 22.12 UGE 41	07.21	18.34	18.53	06.16
Ti.	6	Fred. 7.s føds.	Broderus (nærmest jorden	07.23	18.31	19.18	07.43
On.	7	Fred. 1.s føds.	Tusmørket varer 39 min. Amalie	07.25	18.29	19.46	09.11
To.	8	Ingeborg		07.27	18.26	20.18	10.37
Fr.	9	Dionysius		07.29	18.24	20.56	11.58
Lø.	10	Gereon		07.31	18.21	21.42	13.11
Sø.	11	18.s.e. trin.	Fred. 4.s føds. <i>Det sande vintræ. Johs. 15,1-11</i>	07.33	18.18	22.36	14.14
Ma.	12	Maximilian	☾ S.kv. 13.11 UGE 42	07.35	18.16	23.36	15.06
Ti.	13	Angelus		07.37	18.13	-	15.47
On.	14	Calixtus	Tusmørket varer 39 min.	07.40	18.11	00.42	16.20
To.	15	Hedevig		07.42	18.08	01.50	16.47
Fr.	16	Gallus		07.44	18.06	02.59	17.09
Lø.	17	Florentinus		07.46	18.04	04.07	17.29
Sø.	18	19.s.e. trin.	Lukas evang. <i>De første disciple. Johs. 1,35-51</i>	07.48	18.01	05.14	17.48
Ma.	19	Balthasar	UGE 43	07.50	17.59	06.21	18.07
Ti.	20	Felicianus	● N.M. 12.09	07.52	17.56	07.28	18.26
On.	21	11000 jomfr.	Tusmørket varer 40 min. (fjernest jorden	07.54	17.54	08.35	18.47
To.	22	Cordula		07.56	17.52	09.40	19.10
Fr.	23	Søren	Saturn i opp. til solen	07.58	17.49	10.45	19.38
Lø.	24	FN dag	Proclus	08.00	17.47	11.47	20.12
Sø.	25	20.s.e. trin.	Crispinus Sommertid slutter <i>De onde vinbønder. Matt. 21,28-44</i>	07.02	16.45	11.45	19.53
Ma.	26	Amandus	UGE 44	07.04	16.42	12.37	20.42
Ti.	27	Sem		07.06	16.40	13.23	21.41
On.	28	Marie Sophie Frederikke	Tusmørket varer 41 min. Simon og Judas ☉ F.kv. 12.46	07.08	16.38	14.01	22.48
To.	29	Narcissus		07.11	16.35	14.34	-
Fr.	30	Absalon		07.13	16.33	15.03	00.01
Lø.	31	Reform. beg.	Louise	07.15	16.31	15.28	01.20

OKTOBER 1998

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
To.	1	10.54	–
Fr.	2	00.05	12.29
Lø.	3	01.29	13.47
Sø.	4	02.29	14.45
Ma.	5	41	03.20
Ti.	6		04.06
On.	7		04.48
To.	8		05.30
Fr.	9		06.12
Lø.	10		06.53
Sø.	11		07.32
Ma.	12	42	08.15
Ti.	13		09.05
On.	14		10.05
To.	15		11.26
Fr.	16		00.21
Lø.	17		01.30
Sø.	18		02.26
Ma.	19	43	03.11
Ti.	20		03.51
On.	21		04.26
To.	22		04.59
Fr.	23		05.33
Lø.	24	FN-dag	06.06
Sø.	25	Sommertid slutter	05.39
Ma.	26	44	06.11
Ti.	27		06.42
On.	28		07.21
To.	29		08.14
Fr.	30		09.18
Lø.	31		10.42

NOVEMBER 1998

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 9 timer 12 min. og aftager i månedens løb 1 time 48 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
Sø.	1	Alle helgens s.	Alle helgen Solens radius 16' 7"	07.17	16.29	15.52	02.42
<i>Jordens salt og verdens lys. Matt. 5,13-16 el. Matt. 5,1-12</i>							
Ma.	2	Alle sjæle	UGE 45	07.19	16.27	16.16	04.07
Ti.	3	Hubertus		07.21	16.25	16.42	05.35
On.	4	Otto	Tusmørket varer 42 min. ○ F.M. 6.18 (nærmest jorden	07.23	16.22	17.12	07.03
To.	5	Malachias		07.25	16.20	17.47	08.29
Fr.	6	Leonhardus		07.27	16.18	18.30	09.50
Lø.	7	Engelbrecht		07.30	16.16	19.22	11.01
Sø.	8	22.s.e. trin.	Claudius <i>Den største i Himmeriget. Matt. 18,1-14</i>	07.32	16.14	20.22	12.00
Ma.	9	Theodor	UGE 46	07.34	16.12	21.29	12.47
Ti.	10	Luther		07.36	16.11	22.38	13.23
On.	11	Morten Bisp	Tusmørket varer 43 min. Merkur st. østl. elong. ● S.kv. 1.28	07.38	16.09	23.48	13.53
To.	12	Torkild		07.40	16.07	-	14.16
Fr.	13	Arcadius		07.42	16.05	00.57	14.37
Lø.	14	Frederik		07.44	16.03	02.05	14.56
Sø.	15	23.s.e. trin	Leopold <i>Den fattige enkes gave. Mark. 12,38-44</i>	07.46	16.02	03.12	15.14
Ma.	16	Othenius	UGE 47	07.48	16.00	04.19	15.32
Ti.	17	Anianus	(fjernest jorden	07.50	15.58	05.25	15.52
On.	18	Hesychius	Tusmørket varer 45 min.	07.52	15.57	06.32	16.14
To.	19	Elisabeth	● N.M. 5.27	07.54	15.55	07.37	16.40
Fr.	20	Volkmarus		07.56	15.54	08.41	17.12
Lø.	21	Mariæ ofring		07.58	15.52	09.41	17.50
Sø.	22	Sidste s. i kirkeåret	Cecilia <i>Kom til mig. Matt. 11,25-30</i>	08.00	15.51	10.36	18.37
Ma.	23	Clemens	UGE 48	08.02	15.49	11.24	19.32
Ti.	24	Chrysogonus		08.04	15.48	12.04	20.36
On.	25	Catharina	Tusmørket varer 46 min.	08.06	15.47	12.38	21.46
To.	26	Conradus		08.08	15.46	13.07	23.00
Fr.	27	Facundus	● F.kv. 1.23	08.10	15.44	13.32	-
Lø.	28	Sophie Magd.		08.11	15.43	13.55	00.18
Sø.	29	1.s. i advent	Saturninus <i>Jesu indtog i Jerusalem. Matt. 21,1-9</i>	08.13	15.42	14.18	01.39
Ma.	30	Chr. 6.s. føds.	Andreas UGE 49	08.15	15.41	14.41	03.03

NOVEMBER 1998

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Sø.	1	–	12.11
Ma.	2	45	00.59 13.17
Ti.	3		01.53 14.09
On.	4		02.41 14.57
To.	5		03.24 15.41
Fr.	6		04.06 16.24
Lø.	7		04.48 17.08
Sø.	8		05.30 17.51
Ma.	9	46	06.12 18.38
Ti.	10		06.54 19.26
On.	11	Morten Bisp	07.42 20.21
To.	12		08.36 21.27
Fr.	13		09.45 22.45
Lø.	14		11.08 23.56
Sø.	15		– 12.17
Ma.	16	47	00.53 13.12
Ti.	17		01.41 13.56
On.	18		02.21 14.35
To.	19		02.59 15.11
Fr.	20		03.33 15.47
Lø.	21		04.08 16.24
Sø.	22		04.44 17.03
Ma.	23	48	05.20 17.42
Ti.	24		05.54 18.21
On.	25		06.27 19.02
To.	26		07.05 19.48
Fr.	27		07.51 20.44
Lø.	28		08.50 21.53
Sø.	29		10.03 23.12
Ma.	30	49	11.30 –

DECEMBER 1998

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 timer 24 min. og tiltager derefter indtil den 22., hvor den er 6 timer 56 min. Herefter og til månedens ende aftager dagen 7 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
Ti.	1	Arnold	Solens radius 16' 13"	08.16	15.40	15.08	04.28
On.	2	Bibiana	Tusmørket varer 47 min. Aldebaran kulm. midn. (nærmest jorden	08.18	15.40	15.39	05.54
To.	3	Svend	○ F.M. 16.19	08.20	15.39	16.17	07.19
Fr.	4	Charlotte Frederikke Barbara		08.21	15.38	17.04	08.37
Lø.	5	Sabina		08.23	15.37	18.02	09.45
Sø.	6	2.s. i advent	Nikolaus <i>Når Menneskesønne kommer. Luk. 21,25-36</i>	08.24	15.37	19.07	10.39
Ma.	7	Agathon	UGE 50	08.26	15.36	20.18	11.22
Ti.	8	Mariæ undf.		08.27	15.36	21.30	11.55
On.	9	Rudolph	Tusmørket varer 48 min.	08.28	15.35	22.42	12.22
To.	10	Judith	● S.kv. 18.53	08.30	15.35	23.51	12.44
Fr.	11	Damasus		08.31	15.35	-	13.03
Lø.	12	Epimachus	Rigel kulm. midn.	08.32	15.34	01.00	13.22
Sø.	13	3.s. i advent	Lucia, Capella kulm. midn. <i>Johannes Døber i fængsel. Matt. 11,2-10</i>	08.33	15.34	02.07	13.40
Ma.	14	Crispus	(fjernest jorden UGE 51	08.34	15.34	03.14	13.59
Ti.	15	Nikatius		08.35	15.34	04.20	14.19
On.	16	Tamperdag	Tusmørket varer 49 min. Lazarus	08.36	15.34	05.26	14.44
To.	17	Albina		08.37	15.34	06.32	15.13
Fr.	18	Lovise	● N.M. 23.42	08.38	15.35	07.34	15.48
Lø.	19	Nemesius		08.38	15.35	08.32	16.32
Sø.	20	4.s. i advent	Abraham, Merkur st. vestl. elong. <i>Johannes Døbers vidnesbyrd. Johs. 1,19-28</i>	08.39	15.35	09.23	17.25
Ma.	21	Thomas	UGE 52	08.40	15.36	10.07	18.27
Ti.	22	Japetus	Solhverv 2.56, korteste dag Betelgeuse kulm. midn.	08.40	15.36	10.43	19.35
On.	23	Torlacus	Tusmørket varer 49 min.	08.41	15.37	11.13	20.49
To.	24	Juleaften	Alexandrine, Adam	08.41	15.38	11.39	22.05
Fr.	25	Juledag		08.41	15.38	12.02	23.23
Lø.	26	2. juledag	St. Stephan ● F.kv. 11.46	08.41	15.39	12.24	-
Sø.	27	Julesøndag	Joh. evang. <i>Simeon og Anna. Luk. 2,25-40</i>	08.42	15.40	12.46	00.43
Ma.	28	Børnedag	UGE 53	08.42	15.41	13.09	02.04
Ti.	29	Noah		08.42	15.42	13.37	03.27
On.	30	David	Tusmørket varer 49 min. (nærmest jorden	08.42	15.43	14.09	04.50
To.	31	Sylvester		08.42	15.44	14.50	06.10

DECEMBER 1998

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Ti.	1	00.26	12.47
On.	2	01.24	13.45
To.	3	02.15	14.35
Fr.	4	03.02	15.21
Lø.	5	03.45	16.06
Sø.	6	04.27	16.51
Ma.	7	50	05.09 17.36
Ti.	8	05.51	18.20
On.	9	06.33	19.06
To.	10	07.18	19.56
Fr.	11	08.06	20.51
Lø.	12	09.02	21.57
Sø.	13	10.11	23.08
Ma.	14	51	11.27 –
Ti.	15	00.12	12.32
On.	16	01.05	13.23
To.	17	01.50	14.06
Fr.	18	02.29	14.47
Lø.	19	03.06	15.27
Sø.	20	03.45	16.08
Ma.	21	52	04.23 16.48
Ti.	22	05.02	17.30
On.	23	05.41	18.11
To.	24	Juleaften	06.17 18.51
Fr.	25	Juledag	06.53 19.33
Lø.	26	2. juledag	07.35 20.21
Sø.	27	08.26	21.18
Ma.	28	53	09.30 22.30
Ti.	29	10.51	23.50
On.	30	–	12.17
To.	31	00.57	13.23

Alle oplysninger i denne kalender er meddelt af Københavns Universitet. De i kalenderen angivne tidspunkter for solens og månens opgang og nedgang er beregnet for disse himmellegemers centre og gælder for København. Alle klokkeslæt i denne kalender er i perioden fra 29. marts til 25. oktober angivet i sommertid, som er en time mere end mellemeuropæisk tid, der er normalt i Danmark.

Solens opgang og nedgang

Korrektioner for Sønderjylland

De i kalenderen angivne klokkeslæt for Solens opgang og nedgang gælder for Københavns horisont. Ved hjælp af de i nedenstående tabel anførte korrektioner er det muligt at udregne tidspunkterne for henholdsvis Aabenraa og Slesvig.

Tabellen anvendes på følgende måde: I tabellens første kolonne opsøges tidspunktet på året, idet de efter månederne anførte romertal I og II betegner henholdsvis første og sidste halvdel af den pågældende måned. De ud for

månedhalvdelen anførte tal i de følgende kolonner er det antal minutter, der skal lægges til kalenderens klokkeslæt for henholdsvis solopgang og solnedgang for at få klokkeslættet for vedkommende lokalitet.

I landsdelens vestlige egne indtræder de omhandlede begivenheder yderligere op til 3 minutter senere, ved østkysten 1-2 minutter tidligere.

Eksempel: Solopgang i Højer den 7. juli. Kalenderen angiver 04.38. Hertil lægges ifølge tabellen for juli I for Aabenraa 17 minutter, hvorved man får 04.55. Da Højer ligger ved vestkysten lægges yderligere 3 minutter til. Resultat: 04.58.

Det bemærkes, at tabellen ikke kan anvendes til korrektion af tidspunkterne for månens op- og nedgang.

MÅNED	AABENRAA		SLESVIG	
	Solopgang	Solnedgang	Solopgang	Solnedgang
December II	+ 8	+ 17	+ 4	+ 20
Januar I – December I	+ 9	+ 17	+ 5	+ 19
Januar II – November II	+ 9	+ 16	+ 6	+ 18
Februar I – November I	+ 10	+ 15	+ 8	+ 16
Februar II – Oktober II	+ 11	+ 14	+ 9	+ 15
Marts I – Oktober I	+ 12	+ 13	+ 11	+ 13
Marts II – September II	+ 13	+ 13	+ 12	+ 12
April I – September I	+ 14	+ 12	+ 13	+ 11
April II – August II	+ 15	+ 11	+ 15	+ 9
Maj I – August I	+ 16	+ 10	+ 17	+ 7
Maj II – Juli II	+ 16	+ 9	+ 18	+ 6
Juni I – Juli I	+ 17	+ 8	+ 20	+ 4
Juni II	+ 17	+ 8	+ 20	+ 4

Højvandet ved vestkysten

Højvandet er i kalenderen beregnet for Vidåslusen. Udgangspunktet er højvandet ved London Bridge, som er angivet i den almanak, der udgives af Københavns Universitet. Tidsgangivelserne er mellemeuropæisk tid med hensyntagen til dansk sommertid. Vil man kende vandtiderne ved andre punkter på vestkysten end ved Vidåslusen, må man ved:

Nordslesvig

Havneby, Rømø trække 33 min. fra
 Rømødæmningen trække 23 min. fra
 Lakolk trække 1 t. og 3 min. fra
 Koldby trække 3 min. fra
 Ballum sluse trække 18 min fra

Rejsby sluse trække 3 min. fra
 Vester Vedsted trække 13 min. fra

Fanø

Nordby lægge 2 min. til
 Sønderho trække 43 min. fra

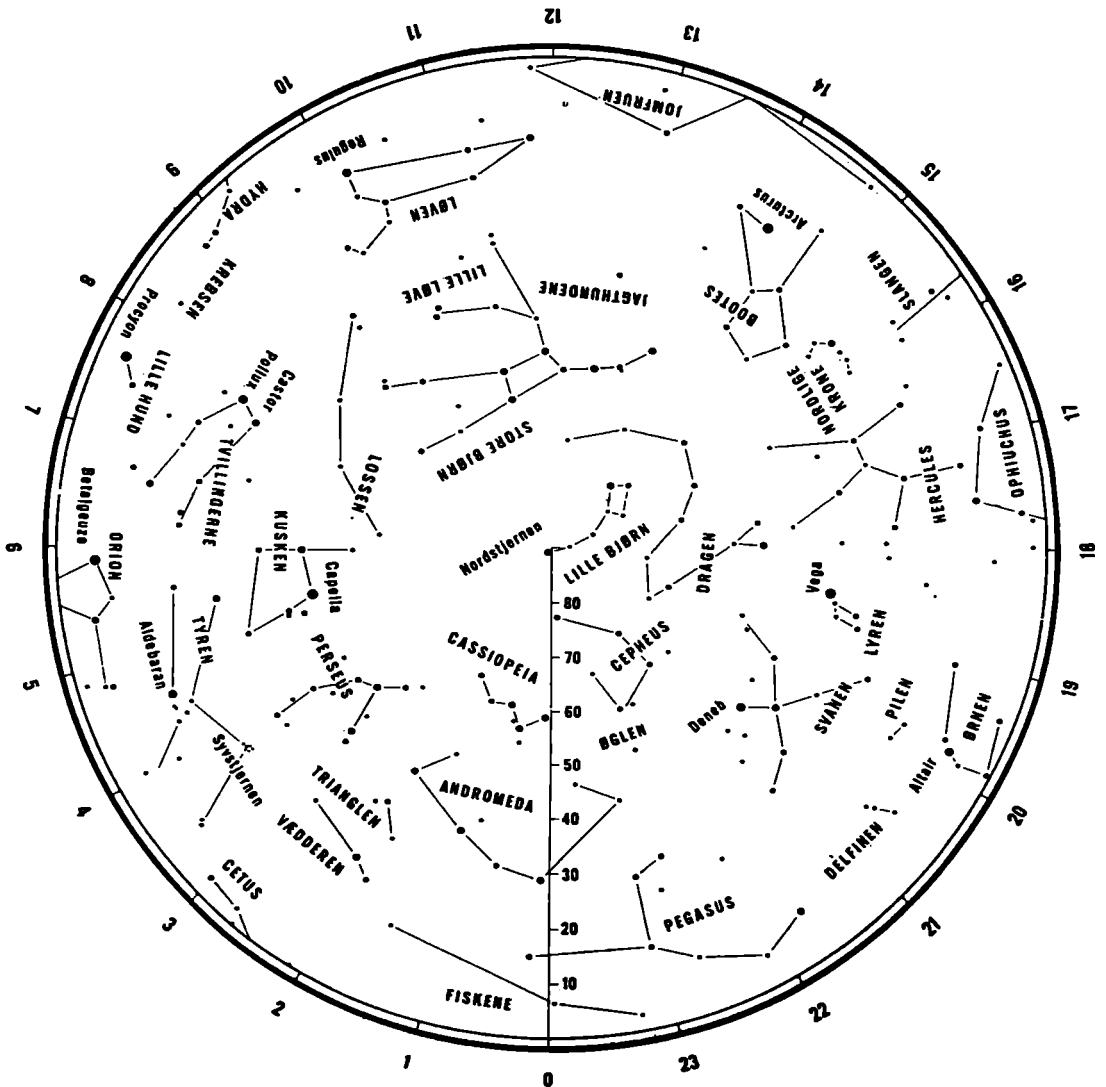
Sydslesvig

Dagebøl
 (forb. til Før) trække 40 min. fra
 Schlüttsiel (forb.
 til Halligerne) trække 1 t. og 9 min. fra
 Husum (forb. til
 Pellworm m.v.) trække 1 t. og 10 min fra
 Frederiksstad trække 46 min. fra
 Tønning trække 1 t. og 40 min. fra
 Wyk trække 59 min. fra
 St. Peter trække 2 t. og 19 min. fra
 Westerland trække 2 t. og 14 min. fra

Stjernesked

Stjernesked viser sig hver nat, men på enkelte tider af året ses flere end sædvanligt, således hvert år omkring 3. – 4. januar (Kvadranten)

tiderne), 22. april (Lyriderne), 12. august (Perseiderne), 21. oktober (Orionderne) og 13. december (Geminiderne), medens der med års mellemrum kan forekomme mange stjernesked omkring 9. oktober (Oktober-Draconiderne) og 17. november (Leoniderne).

Formørkelser i året 1998

1. Total solformørkelse den 26. februar, ikke synlig i Danmark.

Formørkelsens synlighedsområde fremgår af nedenstående kort.

I område B vil formørkelsen være synlig i hele sin udstrækning. I område A vil formørkelsen være påbegyndt ved solopgang og i område C vil solen gå ned før formørkelsen er afsluttet. Langs kurven a-b vil formørkelsen ses som en total formørkelse, i de øvrige områder ses den som partiel formørkelse.

2. Ringformet solformørkelse den 21.-22. august, ikke synlig i Danmark.

Formørkelsens synlighedsområde fremgår af nedenstående kort.

I område B vil formørkelsen være synlig i hele sin udstrækning. I område A vil formørkelsen

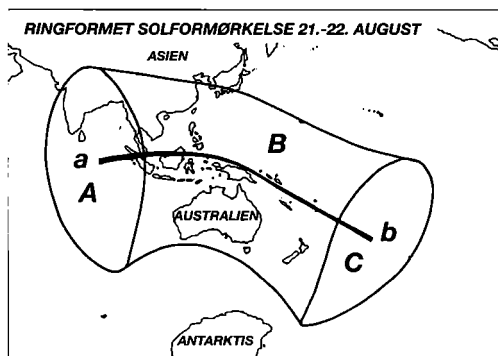
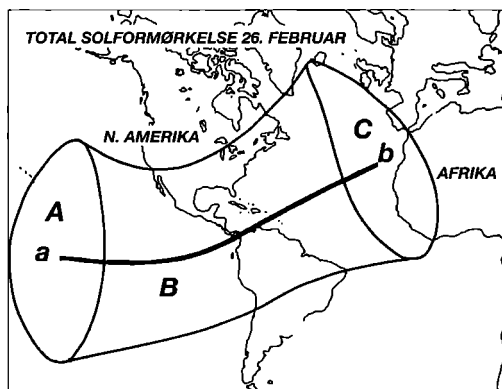
være påbegyndt ved solopgang og i område C vil solen gå ned før formørkelsen er afsluttet. Langs kurven a-b vil formørkelsen ses som en ringformet formørkelse, i de øvrige områder ses den som partiel formørkelse.

Penumbrale måneformørkelser.

Foruden de ovenfor omtalte formørkelser forekommer der i 1998 tre penumbrale måneformørkelser. Ved en penumbrale måneformørkelse bevæger månen sig ind i jordens halvskygge. Penumbrale måneformørkelser ses som en dæmpning af månens lys, der vanskeligt lader sig registrere med det blotte øje.

De tre penumbrale måneformørkelser forekommer:

1. Den 13. marts, hvor den begynder kl. 03.14 og varer til månens nedgang. Den er på sit højeste kl. 05.20.
2. Den 8. august, hvor den begynder kl. 03.31 og varer til kl. 05.18. Den er på sit højeste kl. 04.18.
3. Den 6. september, ikke synlig i Danmark.

Her finder du din lokale Bog & idé-butik:

▶ GRÅSTEN

Gråsten Bog & idé
Ulsnæscentret
Telefon 74 65 44 22

▶ HADERSLEV

Lorentzen Bog & idé
Apotekergade 13
Telefon 74 52 25 02

▶ NORDBORG

Nordborg Bog & idé
Storegade 5
Telefon 74 45 14 62

▶ PADBORG

Padborg Bog & idé
Nørregade 16
Telefon 74 67 31 08

▶ SØNDERBORG

Sønderborg Bog & idé
Perlegade 15
Telefon 74 42 18 20

▶ TOFTLUND

Toftlund Bog & idé
Søndergade 5
Telefon 74 83 11 19

▶ TØNDER

Andersen & Nissen
Bog & idé
Storegade 26
Telefon 74 72 13 42

Jefsen Bog & idé
Storegade 5
Telefon 74 72 23 41

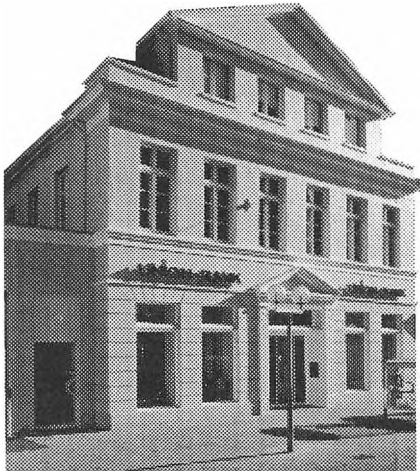
▶ AABENRAA

Bo Bojesen Bog & idé
Ramsherred 28
Telefon 74 62 33 52

Vitaminer til hovedet

Tlf.: 75 81 63 00 henviser til de øvrige Bog & idé-butikker i Danmark

Deres bank

for
forretninger
i Tyskland

UNION-BANK

Aktieselskab

D-24937 Flensburg
Große Str. 2
Tlf. 04 61 - 84 14-0
Fax 04 61 - 84 14-290
Telex 2 28 55

Filialer i
D-24941 Flensburg
Schleswiger Str. 85
og
D-24955 Harrislee
Süderstr. 89

Tlf. 04 61 / 9 02 10 - 0
Fax 04 61 / 9 02 10 - 10
Tlf. 04 61 / 7 00 32 - 0
Fax 04 61 / 7 00 32 - 32

ARTIKLER OG DIGTE

Det er som om...

Det er som om ålting - sån hel sinde
forander sæ, verden blive minde og minde
og ålting ska plusle gå stærke og stærke,
hva særle naue af vos tyrle mærke.
En dau - en måned - et år - er forbi
mens ande af vos har oceane af ti,
- ti te og snak og ti te og lyt.
Hva om vi somtie prøvet og byt?

Men nej! nej! nej! Det vill alle kun gå,
for dem, der har ti, må da nok ku forstå,
at dem, der har travlt, vil bliv ve mæ og ha'et -
det er vichte, det de gør, - de ka it komm fra'et
æ kalende er fuld - det seje jo ålt.
Hva vill der it ske, hvis de plusle holdt?

En kalende - ja - sån jen må'en ha
den vis, der æ hel ti er naue en ska
og så er'en jo kommen imel de richte
dem mæ betydning - dem der er vichte.
En er nemle naue, når'en sån ska te møe
og te ande ka sej: „Det ka it la sæ gøe.
Det står her højt og tyrle, at
klok ni ska æ dit og klok ti ska æ dat“.
Det gør slet it naue, at ål ka se
der i æ kalende, hvor møj der ska ske,
hvor travlt de travel, de altså har
(det er lidt flov, hvis en sie er bar...)
Jo vist er sån en kalende da praktisk
men dem, der har jen, de har'en nu faktisk
osse for at ande ka se
æ indehavers betyningsfuldhe!

Dem u'en kalende har masse af ti
æ klok ka for dem væe fem elle ni.
Dem u'en kalende - hva mon de laue?
Laue de monstro overhovedet naue?
Går de it bar og daske omkring
u'en og forstå naue verdens ting?
For en kalende det må'en da ha,
som tegn å ålt det møje en ska.

Hvis dem u'en kalende formaste sæ te
og sæt et lille spørgsmåltegn ve
- i ål beskedenhe - hel forsichte

om dem mæ kalende nu og er så vichte,
så blive de belær, så de ka forstået,
hvon ka de da vov'et? - hvor ka de find å'et?

Dem mæ kalende - det er dem, der bestemme
og det gør it naue, hvis dem u'en fornemme,
ja at de lich frem går rundt og tror,
at der er to slaus folk å æ jord!

Og lich præcis sån virke'et da osse.
Umiddelbart så lye'et jo tosse:
En slau, mæ kalende, der laue systeme,
som it volde dem u'en møj andt end probleme,
indviklet skrivelse, ukend ord...
Og så går'et jo sån, at dem u'en de tror
at dem mæ kalende, de er uundværle
fordet kun de ka forklæe det besværle
og at kun de kan få ting te og gro
og det er og æ mening, at det ska de tro,
dem u'en, at de ingenting sjel ka kla'e
for så læng ka dem mæ kalende forsva'e
det, som entle er dert ærrend:
og sær å æ flæsk - og især og bliv særrend!

Inger Rahbek Andersen

For 50 år siden....

Af Arne G. Larsen

I dette års udgave af „Sønderjysk Almanak“ er det 1948 i sønderjysk perspektiv, der skal skrives om. Nogle dage er brugt på biblioteket i Aabenraa til at gennemgå dagbladet „Hejmdal“ for 1948 - og hvor skete der dog meget dengang, men vel at mærke især ude i den store verden! Tillad mig derfor, inden jeg når de sønderjyske begivenheder, i flæng at nævne fra 1948:

Gandhi myrdes af ung fanatisk hindu - bestialsk dobbeltmord på Frederiksberg (50 år efter stadig uopklaret). Det kommunistiske Parti overtager magten i Tjekkoslovakiet - den tjekkiske udenrigsminister, Jan Masaryk, begår selvmord - Marshall-planen vedtages i det amerikanske senat efter 69 timers debat - England opgiver fra 15. maj Palæstina-mandatet - den 14. maj proklamerer Ben Gurion i Tel Aviv den nye stat Israel - Vestmagterne gennemfører den store møntreform i Vesttyskland og Vestmagterne var efter mange måneders „luftbro“ til og fra Berlin i stand til at bryde den russiske blokade af Berlin - FN's mægler, Folke Bernadotte, snigmyrdes i Jerusalem - og endelig var der olympiade i London med mange danske medaljer. I Danmark blev 24 nye tekstilmærker frigivet - de tre første kvindelige præster blev ordineret i Odense af biskop H. Øllgaard - Tipstjenesten blev vedtaget - DFDS-rutebåden „Kjøbenhavn“ minesprængtes i Kattegat - en ny retskrivningsreform vedr. „små bogstaver“ blev vedtaget - og i København stimlede man sammen for at se de engelske busser med to etager!

Sønderjylland 1948

I kronologisk rækkefølge nævner jeg fra overskrifter i „Hejmdal“ - såvel fra forsiden som lokalsiderne:

2. januar: Kartoffelmel og kartoffelsagogryn rationeret pr. 30/12 1947. Hver person får tildelt

250 gram pr. kvartal.

5. januar: Revisionsudvalget vedr. krav om tyske betalingssager har afsluttet 4.000 sager. I 3.000 sager kræves 70 mill. kr. tilbagebetalt statskassen. Kravene varierer fra 100 kr. til 2 mill. kr.

Haderslev Østeramts Ungdomsforeningers nytårsmøde på „Harmonien“ i Haderslev. Forfatteren Jørgen Bukdahl, Askov, sagde bl.a.: Ingen vil i dag flytte grænsen, men alt går ud på at fundamentere H.P.Hanssens politik og gøre, hvad muligt er, for at Sydslesvig ikke skal få samme vilkår som Nordslesvig under Köller eller Sydslesvig under Hitler. I Danmark må vi fastholde den linie, der begyndte efter 1864, nemlig Nationalstaten. Vor historie ender på Dybbøl med magtpolitikens sammenbrud og begynder på Dybbøl med folkepolitikken. For mig er det største i Danmarks historie, at det amputerede Nordslesvig rejste sig igen. Det er for mig Europa i dag koblet sammen med det sydslesvigske spørgsmål, sagde Jørgen Bukdahl.

I øvrigt blev 25 dansksindede hovedkredsformænd og ungdomsledere fra Sydslesvig nægtet udrejsetilladelse til mødet i Haderslev!

6. januar: Gråsten politi behandlede 3.196 sager i 1947.

7. januar: 27 nye husmandsbrug oprettes i Sønderjylland - heraf 17 i Tønder amt. Den enkelte landmand skal råde over ca. 7.000 kr.

9. januar: Efter 9. maj får Sønderjylland nu endelig sit eget lyntog, hedder det i stor overskrift på forsiden. Der bliver fire forbindelser til København - ugentligt! Toget udgår fra Sønderborg og Tønder og tager 6 timer.

15. januar: Kødnavnet oplyser, at den månedlige ration er 1.230 g flæsk med knogler, 1.080 g kød med knogler og 475 g pålægsvarer!

16. januar: Ni mejeribestyrere dømmes ved retten i Rødding for salg af mælk og fløde med for høj fedtprocent. Blev straffet med bøder.

17. januar: De 6 tyske frimenigheder skal tilbagebetale ca. 400.000 kr., der under besættelsen er modtaget af Nationalbanken.

30. januar: Efter 26 retsmøder i København idømmes Wilfred Petersen 6 års fængsel.

4. februar: 50-året for det første amtsbanetog Sønderborg-Guderup markeres.

6. februar: 6-700 mennesker til tidl. gdr. og rejsesekretær Peter Paulsens jordefærd i Rødding. Peter Paulsen boede i Brændstrup.

11. februar: Grænsebevogtningen koster 15 mill. kr. årligt. Grænsen betegnes som Europas bedst bevogtede!

„Nürnberg-Proces“ i Aabenraa

13. februar: 17 er tiltalt i mindretalssag, der omtales som Danmarks egen „Nürnberg-Proces“. Retsbehandlingen indledes i Aabenraa
26. februar: Tiltalte er fhv. folketingsmand Jens Møller, Gråsten, overløjtnant Peder Larsen, Skovby, bibliotekar Peter Callesen, Aabenraa, lærer Otto Kortsch, Aabenraa, tidl. leder af „Schatsamt“, Peter Petersen, Aabenraa, lærer Jef Bertelsen Blume, Sæd, assessor Rudolf Stehr, Haderslev, gdr. Heinrich Ehnstedt, Uge, lærer Jes Petersen, Tønder, gdr. Jep Marcussen Schmidt, Løjt Kloster, fhv. amtsrådsmedlem Wilhelm Deichgräber, Augustenborg, fhv. landsretssagfører L. Clausen, Haderslev, red. Harboe Kardel, Aabenraa, red. Ernst Schrøder, Flensborg, lærer Wilh. Jürgensen (Asmus von der Heide), Bovrup, red. Chr. Roth, Sønderborg, og forretningsfører Hermann Rotoft, Aabenraa, samt „Nordschleswigsche Zeitung“.

16. februar: Stoppenåle ikke til at skaffe. Koster 2 kr. på den sorte børs, hvilket en moder i Haderslev betalte for at kunne stoppe sine børns strømper!

18. februar: Fra tysk gymnasium til dansk grænsekommandantur. Den store bygning på det daværende Nr. Chaussee, nu Haderslevvej, renoveret. Herfra ledes nu de kompagnier, der er stationeret i militærlejrene ved grænsen på den lange strækning fra Broagerland til Siltoft (tilgiv at skribenten er optaget heraf, da hans første entre i Sønderjylland var som telefonvagt ved Grænsekommandoet i Aabenraa fra 7. september 1949 til 16. januar 1950!).

21. februar: Den nugældende skoleordning for Sydslesvig forlænget til 1. juli 1949. Den britiske militærregering er stadig øverste styrende organ i Sydslesvig.

23. februar: Den kendte danske grænsepræst, pastor N.P. Nielsen, Højer, oplyser, at der nu er indsamlet 189.284 kr. til Den danske Ungdomsskole i Højer. Carla Schibler ansættes som forstander.

6. marts: Danmarks første Andels-kartoffel-sorteringscentral oprettes. Det sker i Bredebro på initiativ af Det bl. Distrikts Landboforening.

8. februar: Fire-spaltet på forsiden: Nye rygter om Adolf Hitlers flugt til Tønder! Han og Eva Braun skulle 3. maj 1945 være fløjet til Sønderjylland i et fly ført af en pilot Baumgärtner!

24. marts: Første af fire kronikker af dr. phil. Troels Fink, Århus - om Martsdagene 1848.

31. marts: Sånningen afsluttet på Als!

Hyldest til Nis Nissen

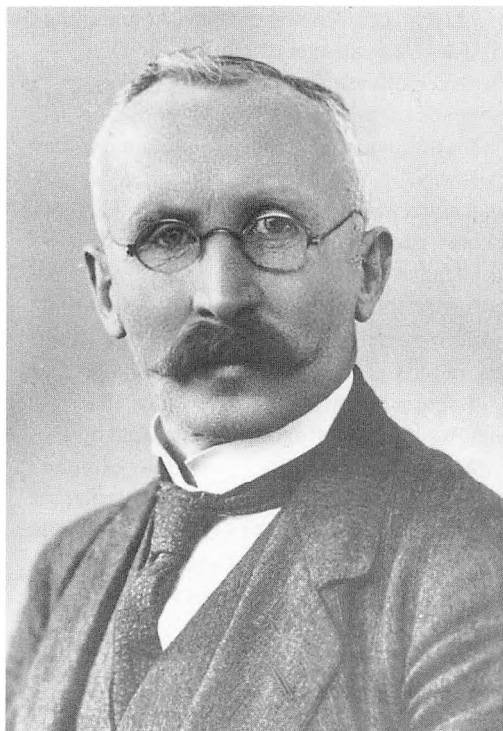
6. april: Sommertid indføres fra 9. maj til 8. august.

Kirkeminister Frede Nielsen nedlægger tre tyske præsteembeder, nemlig i Højer, Burkal og Nr. Løgum.

8. april: Nis Nissens fødselsdag - 70 år. „Hejmdal“s ønske: At Nis Nissen nu nedskriver sine erindringer. Gjorde han desværre ikke!

7. april: Skrev P.A. Callø en mesterlig karakteristik/hyldest i anledning af Nis Nissens 70 år. Callø betegnede med rette Nis Nissen som en boheme, der alle dage var sin egen. Som 30-årig valgtes den strålende begavede alsiske bonde, Nis Nissen, som medlem af Landdagen. En post, som han beklædte de næste 10 år. 1924-26 var Nis Nissen medlem af Folketinget, valgt af Det radikale Venstre. I 1926 var han hårdt trængt af grundskyldstilhængere i partiet, men Nis Nissen svarede ved et møde sine modstandere: For øvrigt vil jeg sige Dem, mine damer og herrer, at min overbevisning ikke er til fals for Deres stemmer! Derved blev det. Nis Nissen døde 31. december 1960.

8. april: En næsten jublende forsideoverskrift: 56.000 sække kaffe på vej fra Brasilien - man skal være mindst 60 år for at forstå, at oplysnin-gen om de 56.000 sække var så kærkommen,

Nis Nissen (1878-1960)

Foto: Institut for Sønderjysk Lokalhistorie

som den var. I øvrigt blev kafferationeringen ikke ophævet før i oktober 1952!

9. april: 25.000 tyske flygtninge rejser inden længe. Derefter ca. 35.000 tyske flygtninge tilbage i Danmark.

14. april: På forsiden oplyses om fhv. udenrigsminister Christmas Møllers død. Mange mindeord fra vidt forskellige sider.

Kystvej-projektet påbegyndes i Aabenraa. Borgmester Buchreitz tager det første spadestik til Andelsboligforeningens store byggeprojekt.

16. april: Sydslesvigsk Forening har nu 74.621 medlemmer, heraf 4.808 i den frisisk-slesvigske forening.

17. april: Torsdag morgen ankom det første skib med appelsiner til Frihavnen i København!

21. april: Danmark vil få 23 mill. dollars i Marshall-hjælp i form af en lang række varer, såsom olie, kaffe, tobak, bomuld, kul, lastbiler, petroleum, el-udstyr og bly.

8. maj: Fhv. kommunelærer Arne Petersen, storstikker og spion, dødsdømt.

10. maj: Ny epoke i sønderjysk jernbanetrafiks historie: Lyntoget „Sønderjyden“ hilses overalt med begejstring. Stor festivitas. Amtmand grev Schack førte toget fra Tinglev til Tønder!

15. maj: Danske sydslesvigere nu hjem fra krigsfangenskab. Kun 7 ud af 53 er dog endnu sendt hjem fra Rusland. I alt har 44 danske sydslesvigere været i amerikansk fangenskab, 58 i fransk og 10 i jugoslavisk. Af 235 danske sydslesvigere sidder endnu 40 i fangenskab (nogle vil vide, at f.eks. Helmuth Leckband i Flensborg og Karl Budach i Jaruplund ikke kom hjem før hen i 1949).

25. maj: I Slesvig fejres 1.000-året til minde om den første danske kirke i Hedeby. Ligeledes fejres i Ribe 1.000-året for bispedømmets beståen i Ribe.

26. maj: Første danske skole i Husum siden 1864. 860 børn er tilmeldt skolen.

31. maj: Mads K. Gram forlanger på Det sønderjyske Venstres årsmøde en snarlig afgørelse m.h.t. de beslaglagte tyske skoler.

5. juni: Stort 100 års stævne på Dybbøl for dansk sejr i den første af de slesvigske krige.

15. juni: Rømmø-dæmningen færdig inden jul - påbegyndtes i 1939!

19. juni: Det tyske mindretal vil nu have 46 tyske privatskolebygninger tilbage.

Aktivisering af sønderjysk erhvervsliv tiltrængt!

1. juli: Trespaltet på forsiden: På tide at aktivisere sønderjysk erhvervsliv.

Bankdirektør J. Paulsen, Tønder, udtaler: Sønderjylland trænger til en tættere befolkning. Med den store ophobning af flygtninge lige syd for grænsen er dette problem blevet særlig aktuelt. Deres tilstedeværelse vil nemt udvikle sig til et pres mod nord, og vi må selv sørge for at skabe ligevægt, inden det bliver for sent.

På side 3 stort referat vedr. mindretalsprocessen, hvor højesteretssagfører Hasle som forsvarer for dyrlæge Jens Møller bl.a. sagde: Principielt vil jeg hævde, at der må være en vidtgående ytringsfrihed for et mindretal.

Pr. 30. juni har Sydslesvigsk Valgforbunds bestyrelse konstitueret sig som følger: Rektor

Sv. Johannsen, Slesvig, formand, borgmester Hermann Clausen, Slesvig, næstformand, landdagsmand Bertold Bahnsen, Læk, kasserer, landdagsmand Hermann Olsen, Flensborg, protokolfører. Bestyrelsen består endvidere af landdagsmand Samuel Münchow, Flensborg, borgmester Carsten Boysen, Risum, og landråd Johs. Oldsen, Lindholm. Formand og næstformand har 1. juli i det britiske hovedkvarter i Kiel overrakt ansøgning om godkendelse af den nye organisation: „Südschleswiger Wählerverband“ - SSW.

5. juli: Skoleforeningens og Sprogforeningens årsmøde i Toftlund udførligt refereret. H. Jepsen Christensen oplyser, at Sønderjydsk Skoleforening pr. 31. december 1947 har 19.818 medlemmer i Nordslesvig, 6.701 i det øvrige land samt 1.879 medlemmer i afdelingen i København.

Jakob Petersen oplyser, at Sprogforeningen i alt har 18.416 medlemmer. Antallet af tillidsmænd udgør 1.012. I beretningen understregede Jakob Petersen, at Sprogforeningen må holde på, at arbejdet i Nordslesvig ikke må forsømmes, selv om der lyder røster om, at dette arbejde må hvile i sig selv.

7. juli: Landbrugskandidat A. Clausen, Gråsten, fortæller i en lang artikel om et besøg hos Peter Heisel, „Kassøgård“ - under overskriften: Sønderjyllands mest mekaniserede landbrug. Det oplyses bl.a., at „Kassøgård“ er på 420 tønder land, hvoraf 150 med varigt græs. Der er tre traktorer og en jeep samt en bil! På dyrskuet i Aabenraa købte Peter Heisel en stor selvkørende Massey Harris mejetærsker - en ren gigant hedder det i en udførlig beskrivelse af, hvorledes en mejetærsker fungerer! En seksdelt kornsilo af imponerende størrelse ses videnom. Desuden har gården en række gummivogne med op til 6 tons lasteevne.

Royalt biluheld!

9. juli: Tværs over forsiden: Kongeparret modtaget af en tusindtallig menneskeskare i Aabenraa. Både kong Frederik, dronning Ingrid og de tre små prinsesser er med.

Ved dyrskuet i Rødding fik forstander Hans Lund, Rødding Højskole, førstepræmie for en

kosamling af RDM. Det var dengang, da forstanderne selv ejede højskolerne!

12. juli: Kongen indviede i går FDFs nye sommerlejr „Frederikshøj“ ved Løjt.

14. juli: Bestyrelsen for Sønderjyllands Højspændingsværk foreslår generalforsamlingen at forhøje strømprisen fra 6 øre til 7,5 øre pr kwh!

15. juli: Stor forsideomtale af royalt biluheld: Dronningen og de to små prinsesser har det godt - hedder det i overskriften. I reportagen kan bl.a. læses: Dronning Ingrid var i bil på vej til Lauesgård for at hente nogle kyllinger. På vejen efter Felsted kørte dronningen ligeud i stedet for at følge et svagt sving! Bilen ramte en tjørnehæk og havnede med køleren lige mod et vejtræ. Overchauffør Poul Henriks, der sad på bagsædet, løb efter hjælp. I mellemtiden var dronningen selv kommet fri af vognen. Hun havde fået læsioner på det ene ben, prinsesse Margrethe blødte fra et lille snitsår på hagen, og den lille Anne Marie havde fået forskellige rifter. Alle fire tilskadekomne (overchaufføren var også kommet til skade) blev i ambulancer kørt til Sønderborg Statshospital, hvor de kom på operationsbordet. Den detaljerede beskrivelse oplyser også, at den store Ford Mercury Sedan Krone 411 har kørt 31.000 km. De to prinsesser sad på forsædet!

16. juli: Forsiden: Prinsesserne legede i sengen i morges!

19. juli: Dronning Ingrid og prinsesse Margrethe udskrevet. Anne Marie skal blive nogle dage endnu på hospitalet og chaufføren yderligere en halv snes dage. 21. juli blev prinsesse Anne Marie udskrevet.

22. juli: Hendes Majestæt nu igen så vidt restitueret efter biluheldet, at man i går kunne se dronningen køre i bil sammen med kongen gennem Gråsten.

28. juli: Baggrundsartikel: Bliver kuglepennen trods alt alligevel fremtidens pen? Fordele og ulemper ved den nymodens pen fra USA beskrives!

30. juli: Mange ofre for hedebløgen.

7. august: Sydslesvigsk Valgforbund anerkendt 5. august af den britiske militærregering.

20. august: Bokseren Svend Wad fik fyrstelig

modtagelse i Haderslev, hvor ca. 10.000 mennesker hyldede ham for hans broncemedalje ved Olympiaden i London.

21. august: 7,5 mill. kr. bevilget til humanitært arbejde i Sydslesvig, især til børnebespisning.

6. september: Sønderjyllands ældste, Hans Peter Sandholdt, Øster Løgum, på sit livs første flyvetur, som han havde ønsket det på sin 100 års dag. „Det gik da godt“, var Sandholdts kommentar, da han atter var nede på jorden!

8. september: 15.000 flygtninge til den franske zone. Herefter kun 5.000 tyske flygtninge tilbage i Danmark.

SSW har fået licens til at udgive tysksproget „Südschleswigsche Heimatzeitung“.

10. september: Over hele forsiden over to linier: Dyrslæge Jens Møller og Peter Larsen blev idømt 15 års fængsel. Desuden: Lærer Jef Blume, Aabenraa, 5 år, bibliotekar Peter Callesen, Aabenraa, 5 år, Irs. Clausen, Haderslev, 12 år, gdr. W. Deichgräber, Sjellerup, 6 år, lærer Asmus Wilh. Jürgensen, Bovrup, 10 år og udvises efter udstået straf, lærer Otto Kortsch, Aabenraa, 12 år, assessor Rud. Stehr, Haderslev, 10 år. I alt 17 personer idømt straffe. Det fremhæves, at Jens Møller og Peder Larsen ikke dømtes for højforræderi.

16. september: Pastor N.P. Nielsen, Højer, afslutter sin tredje artikel om betragtninger vedr. kirkelige forhold for mindretal nord og syd for grænsen under overskriften: Højer og Valsbøl.

17. september: Notits: Definitivt opgivet at rejse tiltale mod det tyske mindretals tidligere leder, den nu 79-årige fhv. folketingsmand, pastor Johs. Schmidt, Vodder.

23. september: Tobaksrationeringen ophører 1. december!

4. oktober: Festlig modtagelse af første Flensborg-bus - ruten har ligget stille siden 1940. Flensborg-Sønderborg-ruten.

22. oktober: Marten Refslund Poulsen afslutter dobbeltkronik vedr. mindeord om J.H. Schmidt, Oktoberforeningens formand under fremmedherredømmet. 1.400 nordslesvigske andelshavere indbetalte i begyndelsen af århundredet 830.000 mark. Via Nordslesvigsk Kreditforening bjergedes 349 ejendomme til en

værdi af 18,5 mill. kr. „Æren herfor tilkommer helt overvejende J.H. Schmidt, selv om han havde mange hjælpere“, skriver Refslund Poulsen.

25. oktober: Forsiden: SSW og den tyske blok i Flensborg hver 20 mandater. I underrubrikken hedder det: Flygtningenes mobilisering hjalp tyskerne til fremgang. Nu 92.181 danske stemmer i Sydslesvig. Ca. 7.000 mindre end i 1947.

27. oktober: Fintælling i Flensborg gav 1 mandat mere til SSW. Derved kan I.C. Møller fortsætte som overborgmester.

28. oktober: Aabenraa ventes sat sidst i alfabetet ved bolleå. Byrådet holder fast ved dobbelt a, selv om det ny retskrivningsudvalg har bestemt, at Å skal stå sidst i alfabetet.

4. november: Fr. Heick kritiserer Hartvig Frisch's vaklende holdning vedr. de tyske privatskoler.

Fraternisering i Hjerpsted

5. november: Forsiden 3-sp.: Fantastiske forhold i Hjerpsted arbejdslejr.

Syv beboere fra egnen anholdt i aftes. Stor reportage fra lejren, der huser 80 landssvigere med straffe fra 8 til 10 års fængsel. Bl.a. Irs. Bryld, København. Stor politiaktion i anledning af omfattende fraternisering. Lejrlederen suspenderet.

Fr. Heicks tale ved finanslovdebatten gengives ordret. Krav om tilbagebetaling på 4 mill. kr., som dr. Best sikrede tyske skoler. „Pligter og rettigheder må være ens for danske statsborgere, og derfor må det tyske mindretal vedkende sig sine forpligtelser“, sagde Fr. Heick.

6. november: Det tyske mindretal tilbydes i alt 12 tyske privatskoler, nemlig skolerne i Brunde, Bylderup, Løgumkloster, Tinglev, Uge, Løjt Skovby, Broager, Rinkenæs, Padborg, Ø. Terp, V. Terp og Kværns - på så rimelige økonomiske vilkår, som loven tillader, hedder det.

De anholdte i sagen fra Hjerpsted løsladt. Tilstod alt vedr. brevsmugling, illegal forbindelse med fangerne m.v.

8. november: Pr. 1. september 1948 i alt 14.525 elever i danske skoler i Sydslesvig, heraf 7.261 i Flensborg.

9. november: „Leder“ vedr. de tyske skolebygninger i Nordslesvig. I alt 55, mindretallet har selv givet afkald på 9 skoler, der opførtes under besættelsen, har forlangt de øvrige 46 tilbageleveret - men 19. juni 1948 erklæret sig villig til at forhandle om 17 steder, hvor man mente at kunne påvise behov for tysk skole. Staten har accepteret de 12, men man vil ikke frigive de tyske skoler i Felsted, Sommersted, Sdr. Vilstrup, Gånsager og Rødning.

12. november: Afsløring i Haderslev af Hiort Lorenzen-statue - på 30 års dagen for våbenstilstanden. Transmitteret af radioen.

15. november: Sønderjylland får 36 tipskupon-forhandlere!

16. november: „Folkunghus“ i Gråsten med Peter Marcussen indviet ved stor fest.

18. november: Tidl. lærer ved den tyske kommuneskole i Aabenraa, Jørgen Hansen, idømt 20 års fængsel. Hidtil hårdeste dom ved Aabenraa ret.

29. november: I alt 14.471 personer har passeret grænsen i Sæd, siden dens åbning for et års tid siden.

4. december: Juleappelsinerne dyre - ca. 30 øre stykket!

6. december: Sønderjyske Danske Samfund har nu ca. 59.000 medlemmer.

7. december: I.P. Nielsen-maleri på Folkehjem. Overrakt af dronning Ingrid ved Sønderjysk Hjælpefonds juleuddeling. I.P. Nielsen, der er formand for fonden, sagde efter overrækkelsen: „Ja, jeg kan da se, at jeg er kønnere på maleriet end i årets Æ Rummelpot“.

14. december: Stor omtale af forstander P. Marcussens 50 års dag.

17. december: Vildsvine-flok lige syd for grænsen. Også dengang!

Rømø-dæmningens indvielse!

18. december: Forsiden: Med smil og vemod hilser Rømø goddag til fastlandet og farvel til

Efter lange, opslidende år lå Rømødæmningen færdig i 1948. Som beskæftigelsesarbejde var det en begrænset succes, og den etablerede vejforbindelse bedrede ikke meget på øens handel og landbrugets økonomi - opsvinget kom først senere i forbindelse med oplomstringen af turismen.

idyllen!

Udførlig reportage fra indvielsen, hvor trafikminister Carl Petersen klippede snoren over. Dæmningen har kostet 18 mill. kr.

20. december: Første færdselsuheld på Rømdæmningen. 12 bilpassagerer måtte under lægebehandling!

21. december: „Stikker Nielsen“ fik 16 års fængsel. Bl.a. for sin aggressive måde i aktionen mod oberst Paludan-Müller.

22. december: Borgmester Buchreitz beklager sin ubeherskede optræden ved forrige byrådsmøde, hvor han i ophidselse fratog byrådsmedlem J.P. Caspersen ordet!

28. december: Hele forsiden over to linier: Ung tysk moder offer for brutalt drab i nat.

Ved den tyske forenings dilettantforestilling på Hotel Løgumkloster oplevede de 350 deltagere, at der ved 12-tiden blev kastet en stor sten gennem en rude i hotellet. Da festen sluttede kl. 2, lød der skud, klirren af glas - og den 28-årige fru Wilhelmine Sass blev ramt i nakken af skud. Hun var død på stedet. Fruen

var gift med lærer Wilhelm Sass, der tidligere var leder af den tyske skole i Lydersholm.

I „lederen“ på forsiden hedder det bl.a.: „Med forfærdelse og gru har befolkningen i grænselandet modtaget efterretning om den forbryderiske handling i Løgumkloster i nat“. I stærke ord afstandtagen og fordømmelse.

29. december: 30-årig snedker tilstår drabet i Løgumkloster. Ville give hjemmetyskerne en forskrækkelse. Hos sin ven, en 28-årig bankbogholder, lånte han en 9 mm pistol med 10 skarpe patroner. Vennen instruerede ham i brugen af våbnet. Politiet opklarede i løbet af få timer drabet, der afstedkom pressekommentarer rundt om i hele Danmark (den 26. februar 1949 blev snedkeren ved retten i Løgumkloster idømt 5 måneders fængsel - venen 3 måneder for sin andel. Anklageren: Det ville have set bedre ud, om de to havde meldt sig frivilligt!).

31. december: Plan om en radiostation i Sønderjylland. Formodentlig indledning til, hvad der senere blev til Radio Syd i Aabenraa.

Danskhed og demokrati

Af Kresten Philipsen

Artiklen er manuskriptet til den tale amtsborgmester Kresten Philipsen holdt ved Sydslesvigske Forenings årsmøde på Oksevejens skole i Flensborg den 30. maj 1997.

Det er en stor ære at få lov til at tale ved et af de traditionsrige sydslesvigske årsmøder. Tak for invitationen - også i år.

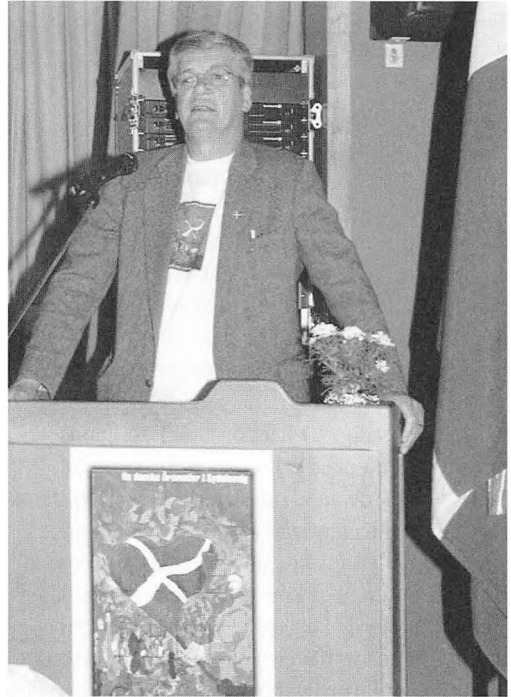
Nord for grænsen har vi oplevet en bevæget tid. Et ønske om at udbygge samarbejdet hen over grænsen til gavn for hele befolkningen har ført til en offentlig debat med nogle udtryksformer, som vi næppe havde forestillet os i vor tid. Den har også fået mig til at fundere lidt over, hvad vi egentlig mener med vor danskhed og vort demokratiske sindelag, hvad enten vi bor nord eller syd for grænsen. Det skal være hovedtemaet for min tale i dag.

Danmark i dag

Danskerne er nationalt bevidste og stolte af at være det. Vi elsker vort land, vort flag, vor dronning, vore håndboldpiger, Bjarne Riis og alt det andet som vi forbinder med det særligt danske. Vi kan godt ind imellem beklage os over de vilkår, som livet byder os, men alle opinionsundersøgelser, hvor vi som danskere bliver sammenlignet med andre landes borgere viser, at danskeren er Europas glade kvinde og mand!

Vi betaler vor alt for høje skat med nogenlunde glæde, vi er tilfredse med vort arbejde og vort arbejdsmiljø, selvom vi arbejder mere end de fleste andre, ja, på det seneste har vi endda udtrykt stor tilfredshed med vore sygehuse, selvom de i medierne ofte er blevet fremstillet som det syge væsen.

På det lokale plan har vi i Danmark fået et selvstyre i kommuner og amter, der er mere vidtgående end i noget andet europæisk land. På det nære plan bliver der altså truffet mange flere

Kresten Philipsen ved årsmødet i Flensborg.

afgørelser om lokale og regionale forhold end andre steder, og vi har de økonomiske muligheder for at bestemme selv.

Vi lever i et uvenligt klima, har ikke mange naturgivne rigdomme og er derfor tvunget til at handle med andre lande. I det hele taget er samspillet med andre lande en forudsætning for vor høje levestandard, og vi har været dygtige til at drage fordel af dette samspil. Tyskland er i dag Danmarks vigtigste handelspartner, og hvad der sker i Tyskland er af afgørende betydning for vore forhold.

Det internationale og grænseoverskridende samarbejde

I de seneste år har internationaliseringen bredt sig overalt i vort samfund, og vi har i dag flere

kontakter med omverdenen end nogensinde, og vi ved godt at erhvervsvirksomhederne ikke har noget valg. Enten spiller vi med, eller også er vi ude!

Danmark har været medlem af Det europæiske Fællesskab i snart 25 år og har haft store kontante økonomiske fordele af medlemskabet samt den nok så væsentlige fordel, det altid vil være for et lille land at kunne deltage i et fællesskab, hvor man taler sig til rette og ikke træffer afgørelser efter antallet af våben. Alligevel spørger mange, om Danmark nu også er rigtigt medlem, og om vi ikke hellere skulle tage og melde os helt ud!

Hvordan kan det være, at vi er så tilbøjelige til at ville trække os ind i snelehuset, når vi dog har haft så stor gevinst ud af at opholde os uden for eller med andre ord at være åbne?

Samarbejdet hen over den dansk-tyske grænse har udviklet sig stærkt i de seneste år, navnlig mellem regeringen i Kiel og Sønderjyllands amtsråd og nu ønsker Flensborg by og de to kredse Nordfriesland og Slesvig-Flensborg samt Sønderjyllands amtsråd at give deres del af samarbejdet en fastere struktur uden hverken at flytte grænsen eller kræve lovgivningsmæssig særstilling nord eller syd for grænsen. Derfor har vi i fællesskab udarbejdet et forslag til en aftale om et formaliseret samarbejde mellem de umiddelbare naboer. Det samme har man i øvrigt gjort mange andre steder i Europa.

I Sønderjylland siger mange modstandere af dette samarbejde, at man da gerne vil samarbejde, bare ikke på den måde, det er foreslået, og slet ikke nu. Det er jo kun lidt mere end halvtreds år siden anden verdenskrig sluttede og 75 år siden sønderjyderne stemte en del af det tabte land tilbage. Det skal vi ikke glemme.

Man ved også, at en lignende aftale har været gældende i Øresundsregionen i nogle år, men det er noget andet med svenskerne. De slog os så langt tilbage som i 1658, så det behøver vi ikke at gå rundt og huske på længere, og så kan de jo heller ikke mere slå os i fodbold!

Grænsen skal stå fast, siger man. Ja, det siger jeg også, og har gjort det hele tiden. Det er ikke i sønderjysk interesse at fjerne grænsen eller få indført særordninger for den danske del af

grænseregionen. Vore samarbejdsrelationer i Sønderjylland vil altid være tættest til vore danske naboamter, men det bør da ikke forhindre, at vi søger at få noget mere ud af samarbejdet med vore nærmeste tyske naboer.

Anke Spooendonk sagde ved en konference sidste år, at grænser skal slides ned og gennemhulles, ikke fjernes. Den formulering kunne jeg godt lide, for det er det vi er i færd med at gøre, men nu er det danske landdagsmedlem ikke længere enig med mig og er blevet en ihærdig modstander af det foreslåede samarbejde.

Forholdet til Tyskland

Modstanden har ikke noget at gøre med angst for eller had til tyskerne, siger mange modstandere. Alligevel bliver det også sagt, at vi vil blive oversvømmet af tyskere ved at få en fastere form for vort samarbejde. De er jo også flere end vi er. Én har endda sagt, at tyskerne savner Lebensraum, hvilket skulle være motiv nok for at være imod. Vi ved jo alle, hvem der brugte dette ord flittigt.

Germanisering og Fortyskning er andre ord, der er blevet anvendt af pæne mennesker, der siger, at de kun ønsker en saglig demokratisk debat. Nogle siger, at jeg er blåøjet i forhold til tyskerne. Det skal vel antyde noget om, at vi er ved at blive snydt eller taget ved næsen. Samme tone lå allerede i et af de første debatindlæg fra Sønderjyllandskomitéen, hvor overskriften lød „Lad tyskerne klare det selv?“

Tyskere og danskere er forskellige, og vi udtrykker os forskelligt. Det behøver jeg næppe at uddybe her, men er der noget i de sidste mange års historie, der gør at vi specielt skulle frygte tyskernes motiver, når de ønsker at knytte tættere bånd hen over grænsen eller som skulle gøre, at vi føler os for gode til at tage imod en udstrakt hånd?

Det er også åbenbart, at mange tyskere, heriblandt Flensborgs overborgmester, er mere begejstrede for den europæiske idé, end der normalt bliver givet udtryk for i Danmark, men er der noget forkert i det, når vi tænker på, at det netop er denne idé, der har været baggrunden for, at tidligere fjender nu har kunnet leve fredeligt sammen i så mange år, mens vi i

Danmark altid har været mest optaget af, hvilke materielle fordele vi kunne få ud af et samarbejde?

Man kan sagtens få noget positivt ud af et samarbejde, selvom man har forskellige forudsætninger, når bare man samles om det man er fælles om og i øvrigt accepterer hinandens forskelligheder. Det skulle og burde være noget af det særlige ved at leve i et grænseland.

Det der bekymrer mig i den danske debat er, at en del gode sønderjyder tilsyneladende har et uforløst forhold til vore tyske naboer og egentligt helst vil have begrænset kontakterne over grænsen til det mest nødvendige - også uanset at en del af naboerne altså er danske sydslesvigere.

Hvem har monopol på det danske

Der er ved at udvikle sig en national fundamentalisme i vor landsdel, hvor ypperstepræstinder og -præster deler deres medborgere op i ortodokse danskere, som sympatiserer med deres modstand mod samarbejdet over grænsen og EU i almindelighed, og så de vantro, som må finde sig i at blive skældt ud for det værste.

Det bekymrer mig, at nogle sønderjyder mener at have monopol på danskheden og føler sig kaldet til at stille sig op under et Dannebrogflag og bekende „Jeg er dansk og vil kæmpe for at blive ved med at være dansk“. I modsætning til hvem må jeg spørge?

Er det i modsætning til dem, der mener, at vi skal klare os ved at samarbejde, ved at handle med og ved at arbejde sammen med andre både i det fjerne udland, men også med de nærmeste naboer?

Er det i modsætning til de flere hundreder unge mennesker, der har gennemgået eller er i gang med en fælles dansk-tysk videregående uddannelse, som de ellers ikke kunne have fået i grænseregionen?

Kan man kun være rigtig dansker, hvis man forbereder sig på fremtiden ved at starte i år 1920 og kigge bagud - nogle mener at vi skal tilbage til kong Hans og en enkelt mener endda, at vi skal hente vor ledestjerne i Romerriget.

Man kunne fristes til at tro, at den rene

nyreligiøse lære om danskheden består i, at vi skal isolere os, være navlebeskuende, føle os bedre end andre for at vi ikke skal miste os selv. Frygten for identitetstab og frygten for de fremmede har været meget udpræget i den ophedede del af debatten i Sønderjylland - eller er det måske snarere mindreværdsfølelsen affødt af vor beskedne størrelse og mange nederlag.

Det er næppe ved sådanne betragtninger, at vi har klaret os så godt i den omskiftelige nutidsverden, som vi faktisk har, og de fører os næppe videre. Tværtimod må vi håbe, at det ikke er synspunkter, som vil slå igennem i andre lande, for så ville vi komme svært i klemme.

Er forestillingerne om det dansk-tyske grænseland for lyserøde?

Vi har altid brystet os over de gode forhold i grænselandet, og her specielt forholdet mellem de nationale flertal og mindretal. Det kan vi navnlig takke mindretalserklæringerne fra 1955 for.

Alligevel er det et spørgsmål om forholdene ikke er blevet idealiserede ud over, hvad realiteterne kan bære.

Unge sydslesvigere på besøg i Danmark kan fortælle om, at de bliver chikanerede af jævnaldrende rigsdanskere. Medlemmer af Det tyske Mindretal kan fortælle om ubehagelige episoder, der får dem til at fortie deres tyske stædet. Debatten om det grænseoverskridende samarbejde har bragt verbale eksempler på, at tolerancen og frisindet er mere begrænset, end vi normalt forestiller os. Det samme viser den danske debat om indvandreren. Vi vil gerne fortælle omverdenen, hvordan den skal opføre sig, men det er åbenbart bedre, hvis omverdenen tager ved lære af, hvad vi siger, end af hvordan vi rent faktisk opfører os.

I den forbindelse har det da undret mig lidt at se fremtrædende danske sydslesvigere arm i arm med politiske partier i Danmark, der for få år siden gik ind for en amputation af den økonomiske bistand til Det danske Mindretal i Sydslesvig - men det er måske et udtryk for en konsekvent tilslutning til tanken om, at grænsen skal være meget fast og uigennemgribelig, som det blev demonstreret 10. maj!

Det er i øvrigt samme politiske partier, som vil bruge afstemningsplakaterne fra 1920 ved et kommende folketingsvalg - ordene „Mor! stem dansk - tænk på mig“ får pludselig en helt ny betydning, når de også kombineres med udsagn om, at Danmark skal forbeholdes for rigtige danskere. Mon det også er synspunkter, der genfindes hos danske sydslesvigere?

Den åbne debat slår skår i forestillingerne

Det er sagt om debatten om det formaliserede samarbejde hen over grænsen, at den har slået skår i den gode udvikling, der har været i mange år. Navnlig har den tyske avis i Aabenraa anlagt det synspunkt. Hvis synspunktet er rigtigt, må det være, fordi vi har haft et mere idyllisk billede af forholdene på nethinden, end sandt var, og i et sådant tilfælde bliver man nødt til at anskaffe sig nye briller, gerne med flere styrker. Vi kan ikke klare os med at se væk fra de ubehagelige realiteter, og vil vi videre, må vi også se os selv, som vi altså også kan være. Den onde dronning i eventyret om Snehvide blev jo ikke den smukkeste i landet, fordi hun smadrede spejlet, der fortalte hende sandheden.

Så på den baggrund har jeg da et forfængeligt håb om, at debatten måske kan være medvirkende til, at vi får gjort op med nogle fordomme om os selv og vort forhold til vore naboer, der burde høre fortiden til.

Demokratiet og opinionsmålingerne

Debatten har også afsløret en særpræget opfattelse af, hvad demokrati er. Amtsrådet er med åbne øjne og helt af egen drift gået ind i denne diskussion om samarbejdet over grænsen. En debat som ikke på nogen måde har haft sin parallel syd for grænsen. Amtsrådets helt overvejende flertal har naturligvis også haft en holdning til spørgsmålet, men mange debatdeltagere har tilkendegivet, at debatten kun vil få en demokratisk afslutning, dersom deres synspunkt bliver fulgt. I betragtning af at debatdeltagere ikke udgør en stor folkebevægelse eller en demokratisk valgt forsamling,

men derimod en række enkeltpersoner, der hver for sig har ytret sig mange gange, er det noget ejendommeligt, at amtsrådets medlemmer skulle være afskåret fra at træffe beslutning i overensstemmelse med deres overbevisning i en sag, der ligger inden for amtsrådets naturlige kompetence. Det har både den danske regering og folketinget bekræftet.

Det vil efter min mening være dybt betænkeligt, dersom demokratiet skulle være henvist til at udøve sine beslutninger i overensstemmelse med, hvad de, der tør hævde, at de repræsenterer folkesjælen bag dagens opinionsmålinger måtte foreskrive. I det gamle Grækenland havde man oraklet i Delfi, der gav råd ved at udtale sig i tåger til tidens herskere - nogle gange med katastrofalt resultat.

Uanset dets mangler tror jeg stadig på, at det repræsentative demokrati er bedre til at løse det moderne samfunds behov end enkeltsagspolitikeres vejrhanepejlinger.

Holdningen hos mindretallenes repræsentanter

Det har glædet mig, at de danske politikere i de folkevalgte råd syd for grænsen har valgt at gå ind i det nye samarbejde og dermed har tilkendegivet, at de vil bidrage positivt til grænse-landets samlede udvikling. Det tyske Mindretal nord for grænsen har indtaget samme holdning. Det er vigtigt, at mindretallene fortsat bidrager med at formidle dette samarbejde med de særlige aspekter, som de kan tilføre det.

Kære landsmænd, min tale er måske forekommet jer noget alvorlig, men forstå min hensigt ret - vi kan kun komme videre som danske og som demokrater, hvis vi engang imellem stopper op og ser kritisk på os selv og får ryddet op i vaneforestillinger om, at vi er bedre end andre og kan klare os bedre, hvis vi bare får lov til at passe os selv! Er vi enige så vidt, har jeg nået, hvad jeg ville.

Og så vil jeg i øvrigt ønske jer nogle vellykkede årsmøder.

Mine oplevelser som lærer i Sydslesvig

Af Georg Lesch

Da jeg i juni 1958 fik min lærereksamen fra Jelling Statsseminarium, gjaldt det om at finde en arbejdsplads i Sydslesvig. Dansk Skoleforening for Sydslesvig gav mig valget mellem tre skoler, nemlig Gelting, Karby og Nykirke. Valget faldt på Nykirke, fordi jeg selv er født på vestkysten, nemlig i Frederiksstad. Min kone, som havde sit arbejde i en børnehave i Vejle, hjalp mig med at pakke kufferten, og jeg startede min knallert og tog sydpå i dejligt solskinsvejr. Den tyske tolder ville ikke lade mig passere, indtil han opdagede, at jeg havde en tysk ansvarsforsikring. Ankommet i Nykirke traf jeg tilfældigvis den gamle postmester Bossen, der kunne fortælle mig, hvor Nykirke danske Skole lå. Det gjorde han med et venlig klap på skulderen, som om han ville sige, at det nu ikke var et ønskejob, jeg der havde fået. Først bagefter erfarede jeg, at man anså den danske skole for „de dummes skole“. På grund af en uklar besked mødte jeg ca. en uge for sent på min nye arbejdsplads, som i første omgang var vikartjeneste på skolen i Nibøl. I løbet af sommerferien kom så min kone, den 3. mdr. gamle søn og møblerne. Min kone bad taxaen vente, fordi den barske natur og den halvfærdige lejlighed, gjorde hende noget betænkelig. Heldigvis blev hun, thi uden hende var arbejdet ikke lykkedes.

Efter sommerferien skulle jeg så i gang med at undervise 11 elever i 9 årgange. Det havde vi ikke lært på seminariet, og min forgænger havde ikke lyst til at vise mig, hvordan han gjorde det. Der var altså intet andet for, end at springe ud på det dybe vand. For at finde ud af, hvor eleverne stod, lavede jeg så nogle prøver. Jeg glemmer aldrig den elev, der græd sine modige tårer og på klingende sønderjysk sagde: „Hvad skal det fjas til? Det har vi aldrig haft“. Jo, al begyndelse er svær, men efterhånden kom jeg dog ind i det daglige arbejde. Med til begyndelsen hører

også, at jeg jo skulle have et kørekort til den på skolen stationerede bil, fordi nogle elever skulle hentes i nabokommunerne Rødenæs og Klangsboel. Jeg var altså ikke bare skoleleder, men også pedel og chauffør. Bilen købte vi meget hurtigt formedelst 500 DM fra Sydslesvigsk Forening, og fik så 0,15 DM i kørsels-godtgørelse pr. km. En gang om måneden tog jeg så ind til Flensborg på skoleforeningens kontor for at aflevere regnskab og elevstatistik. Samtidig hentede jeg så min løn på Union Bank.

Efterhånden lærte vi også de mennesker at kende, som vi skulle samarbejde med. Vi besøgte i fællesskab forældrerådsformanden Martin Nørgaard. Et hjem, hvor alle på egnens talte sprog kunne anvendes. Vi benyttede os dog kun af det danske sprog. Det gjorde vi også hos Minna Nielsen, som holdt skolen ren for os i det første år. Hendes mand, Matz Nielsen, var kasserer i SSF, og det var mest disse to, der hjalp os i begyndelsen. En stor hjælp for os var også naboerne på Fegetasch. De var ikke tilknyttet det danske arbejde, men for dem gik naboskabet over det nationale tilhørsforhold. De hjalp også min kone med at komme over ensomhedsfølelsen ved at invitere hende til fødselsdagskaffe. Den første gang det skete, sagde jeg til min kone: „Nu må du samle dine tyskkundskaber for at kunne snakke med dem“. Hun fortalte mig senere, at hun var helt forbauset over, hvor godt hun dog kunne følge med i samtalerne, før det gik op for hende, at de fleste jo talte sønderjysk. Det var også dem, der fik os til at gå med til landsbyens fester. Vi havde startet bilen for at besøge nogle forældre, men Peter Thomsen var lige blevet ringriderkonge, og han mente, at vi skulle med til ringriderbal. Forældrene kunne vi besøge en anden dag. Han var ikke bare god til ringridning, han var også god til at holde lejlighedstaler. Jeg glemmer aldrig hans tale til Fegetasch Hotels jubilæum

og værtparrets sølvbryllup. Alt, hvad han havde oplevet med sølvbrudeparrets forældre, kom på sønderjysk, det han havde oplevet med kvæghandlerne kom på frisisk, og det, han havde oplevet med sølvbrudeparret kom på tysk. Det kunne folk fra den generation, men han har lige så lidt som andre givet denne rigdom videre til sine børn, og det er en af hans døtre, der har en af sine døtre i dansk skole, ked af.

Stor hjælp havde jeg også af præsten fra Aventoft, Jørgen Kristensen, der havde konfirmandforberedelse i skolen, og jeg lagde altid sang- og musiktimen i forlængelse deraf. Da han også havde indspillet morgensangene på et bånd, havde vi hans klaverledsagelse hver eneste skoledag, når vi startede med morgensang og fadervor. Hans kone Johanne havde vi mindst lige så stor glæde af, fordi hun i mange år underviste i håndgerning. Før den tid var det naboskolernes lærere og lærerkoner, der hjalp os med det. Til at begynde med havde jeg også lærer Martin Riechert til tyskundervisning.

Skoleleder Anna Schrøder kom anstigende og holdt humøret oppe hos min kone Ellen. Det var knap nok så nødvendigt, da Ellen fik lov til at starte børnehaven i Nibøl danske skole. Ved den lejlighed havde skoledirektør Bernhard Hansen bedt Ellen om en samtale. Vi kørte til Flensborg, og samtalen foregik i forkontoret og bestod i en eneste bemærkning, at Ellen ikke skulle gå ud og samle børn til børnehaven. Det var heller ikke nødvendigt. Da jeg nu var kommet med, ønskede jeg også at drøfte nogle problemer med ham, men han sagde bare: „Har De problemer Lesch? Det er godt. Det er tegn på liv!“, slyngede halstørklædet omkring sig og var ude af døren. Magen til fri brev skal man lede længe efter. Jeg kunne nu tackle tingene, som jeg ville uden at skulle spørge nogen. Men de små skoler fik dog besøg en gang imellem af distrikts-skoleinspektørerne. Det var i første omgang D. Dirks og senere Svend Johannsen. De blev af mange lærere anset som kontrollanter. Jeg var dog glad for deres besøg, fordi de var en hjælp.

Nykirke danske skole

Privat foto

Man fik mulighed for at drøfte administrative og pædagogiske problemer med dem. De ville også gerne vide, om man vidste, hvor mange nye elever man fik til det nye skoleår. Da vi ikke havde børnehaven endnu, kunne det nemt blive et skud i tågen. Det skete således engang, at jeg sagde: „To piger“, og det kom også til at passe. Det blev bare ikke de to jeg havde regnet med. Det gjorde ondt. I særdeleshed når det er fra et hjem med dansk hjemmesprog.

Mit værste skoleår var 1960/61. Da havde jeg 18 elever og 76 km daglig kørsel. Ikke en dag kunne man gå tilfreds ovenpå. De små elever havde nok fået det, de kunne fordybe sig i, fordi de meldte sig jo, når de havde brug for hjælp, men jeg kom til at forsømme de ældre årgange. Derefter gik det nedad med elevtallet. Alligevel fik vi i 1965 bygget 4 m til skolen. Det var dog mere for skolelederens familie end eleverne. De fik dog også glæde af det. I vor gamle entre fik vi sat ribber op og plads til gymnastikredskaber. Ja tænk, vi fik også et bruserum, så eleverne kunne få brusebad efter gymnastiktimen, som fandt sted i klasseværelset. Stole og borde var bare sat til side. Der blev også plads til et tekøkken, et kontor og en ny entre. Der var glæde over hele linien.

Alt imens elevtallet gik tilbage, havde SdU-revyerne denne kommentar til situationen: „ - vi tæller ej, vi tror“. Det førte til, at det gode samarbejde, vi havde med naboskolerne Aventoft, Humtrup og Ladelund omkring lejrskoleophold, konfirmandrejser og lignende blev udvidet for Humtrup, Aventoft og Nykirkes vedkommende. I vort tredelte skolevæsen kom de elever, der ville have real- eller studentereksamen til Flensborg. Hovedskoleeleverne (7.-9. kl.) blev tilbage, og dem prøvede vi så at samle i Humtrup. Efterhånden havde vi heldigvis fået forældreråd, der ikke lod skolelederne skalte og valte, som de ville, og i 1972 opsigede de samarbejdsaftalen. Nykirke skole var da på sit laveste elevtal, nemlig 7 elever. Det førte så til, at forældrerådene skulle tage stilling til, hvor eleverne fra Aventoft og Nykirke fremtidig skulle undervises. Jeg havde heldigvis det argument, at sløjdkælderen i Nykirke var betydelig bedre end den i Aventoft, så Nykirke

skole overlevede og voksede, og fra skoleåret 1973/74 blev også eleverne fra Aventoft undervist i Nykirke.

Udover undervisning af børn, var vi også begyndt med voksenundervisning i dansk for begyndere, fordi vi gerne ville tilbyde forældrene at lære dem det sprog, deres børn blev undervist i. Det lykkedes kun delvis. Men landbyens borgere kom, og det fik naturligvis også en bemærkning med i en af SdU's revyer: „ - han vinder på tyskerne, hvad han har mistet på mindretallet“, og noget var der da om det. Det var nemlig kvinder fra disse kurser, der opfordrede Ellen, der i frikvarteret kom med kaffe til dem, at åbne en dansk børnehaven. Vi mente ikke, at der var grundlag for en børnehaven for 6 børn. Men tanken var født og blev ved med at kværne.

Så en skønne nat fik jeg en knyttæve i hovedet og konen sagde: „Hvad kunne der ske, hvis vi kunne leje skolen i Rosenkrans?“ Den hørte til Aventoft kommune og havde stået tom i årevis. Med den ide gik vi så tjenestevejen til skoledirektør Thorup Nielsen. Han ville som gerne have rygdækning, og den fik vi i særdeleshed af Claudi Westh, der dengang var medlem af 5-mandsudvalget, som besøgte os i Nykirke. Ansøgningen om leje af bygningen blev sendt til kommunen, og afslag kom, thi der var ikke nok børn til en børnehaven, mente kommunerådet. To forhenværende elever, der ikke selv havde deres børn i vor skole, ville nok gå rundt og spørge interesserede forældre. Det gjorde de så, og i løbet af en weekend fik de samlet 29 underskrifter. Med dem i hånden kunne vi gå videre. Helmut Leckband husker forhandlingen med grog eller tepunch som yderst hyggelig. Den endte med, at skoleforeningen kunne leje bygningen for 150 DM, og kommunen ville så holde det udvendige af huset. Jo, Aventoft kommune har været god ved os, og det er ikke for meget at sige dem tak for det.

Den 16. marts åbnede så børnehaven med 32 børn. Skolen havde 10 børn på det tidspunkt. For os var det vigtigt at få en større berøringsflade med befolkningen i Vidingherred, og det fik vi. Ellen forlangte, at forældrene skulle

skrive under på skoleforeningens formålparagraf, men de skulle ikke forpligte sig til at sende deres børn i dansk skole. Formålparagraffen lød dengang: „Skoleforeningens opgave er at drive dansk pædagogisk arbejde i Sydslesvig“. Den har i mellemtiden fået tilføjelsen: „ - for den danske folkedel og de med den samarbejdende friserer“.

Jeg har ikke kunnet og kan ikke se nødvendigheden af denne ændring, fordi jeg ikke har fundet ud af, hvem det er. Bare ved at se på min egen familie kan man se, hvor indviklet det kan være. Jeg har gået i tysk skole, været Hitlerdreng, blev drogist, tysk soldat, og endte som dansk skoleleder. Min 7 år yngre søster fik dansk realeksamen, sendte ikke sine børn i dansk skole, og endte som sekretær på Hans Helgesen-Skolen i Frederiksstad. Den næste i rækken er min bror, der har egen murerforretning i Høruphav. Han er dansk statsborger og behøver ikke længere gøre rede for, hvorfor han siger, at han er dansk. Det står jo i hans pas. Den yngste bror har også gået i dansk skole og været meget aktiv i ungdomsforeningen. Hans børn har ikke gået i dansk skole, han har lært som maler og er i dag pedel på den tyske mellemskole i Frederiksstad. Det er kun dem selv, der kan afgøre, om de tilhører den danske folkedel. „Hvor går grænsen?“ i Sønderjylland mellem Kongeå og Ejderen?

Ved siden af skolearbejdet kom der efterhånden også foreningsarbejdet. Vi lærte her nogle meget stejle personligheder at kende, præget af konfrontationens tid. Nis Toft, formand for SSF i Rødenæs, og hans kone besøgte vi ofte, særlig når humøret ikke var det bedste. Gennem stalden til et par kreaturer, en gris og får på varftet kom vi ind til køkkenet, og her stod der altid på et jernkomfur en kedel med varmt vand, så tepunchen var hurtigt serveret. De lærte os at plukke „suden“ „butendieks“, der hvor nu Rikkelsbølkog ligger. De blev tilberedt næsten som spinat, og var en solid kost. Sådanne samtale med dem gav formyet mod på dagen i morgen. Formanden for SSF i Nykirke var Niels Mamsen. Han var et ejegodt menneske, der lod mig råde, og syntes, at alt hvad jeg gjorde var godt.

Der var tradition for, at der til skolens julefest blev samlet penge ind for at kunne give gaver, som julemanden kom med, til eleverne. Denne skik brød vi med, fordi vi mente, at familierne havde brug for deres penge til familiens egen julefest. I stedet begyndte vi med lottospil. Til at begynde med havde vi et beskedent overskud på 4,82 DM, og fadderskabspengene måtte holde for, men efterhånden blev det til over 1000 DM, fordi foruden forældrene kom også naboerne og aftenskoleeleverne med deres bekendte til lottospil, og klasseværelset var fyldt til randen med spillelystne mennesker. Niels huskede også altid at takke de små skuespillere for deres præstation. Et lille teaterstykke hørte nemlig med til en rigtig julefest ligesom de danske julesange, som Jørgen Kristensen spillede til på et klaver, som vi havde fået fra fadderskabet. Desværre er kontakten til de tre fadderskaber, vi havde til at begynde med, lidt efter lidt afbrudt. Det er ikke på grund af pengene, det er beklageligt, men tabet af de menneskelige kontakter til moderlandet.

I kommunen var SSW repræsenteret ved Martin Christiansen, en meget stridbar herre og bestemt ikke Ellens ven. Ved en generalforsamling for SSF beklagede Matte sig over, at de unge medlemmer ikke mødte op, Ellen prøvede så at forsvare de unge mennesker, og fik så denne salut: „Du er alt for ung til at kunne snakke med om disse ting. Du er jo ikke engang tør bag ører. Gå du bare ud og kog kaffe til os!“ Han kom også med denne udtalelse: „Vi har nu været dansk i hundrede år uden at være i foreningen, nu er vi i foreningen og så vil Danmark ikke have os!“ Jeg gik heller ikke ram forbi og fik at vide, at jeg var en værre prøjser, der gjorde nok for skolen, men for lidt for foreningen. Alligevel kunne jeg lide ham og bragte også ham en juleplade fra SSF hver eneste jul så længe han levede. Hans svigerdatter var ked af, at det holdt op. Hendes mand, Carl Christiansen, blev CDU borgmester, som i 1972 på det første kommunerådsmøde efter, at Danmark var blevet medlem af EF, slog mig på skulderen og sagde: „Så Georg, nu behøver vi ikke være uvenner mere“. Jeg svarede: „Kære Carl, vi har da aldrig været uvenner. Bliv du

som tysker ved med at arbejde for et fælles Europa, så skal jeg gøre det som dansker“. Han talte et udmærket sønderjysk, som jeg aldrig har kunnet lære. Det var også til at begynde med uforståeligt for min kone, at ikke alle, der talte sønderjysk, var dansk. Jo, livet i grænselandet er spændende og rigt, når blot man selv ved, hvor man står.

Udover det lokale foreningsarbejde blev der efterhånden også brug for mig andetsteds. Det begyndte med ungdomsforeningens hovedkreds i Sydtønder amt, og det gik godt, fordi jeg i Svend Kristiansen, der nu er Tønder amts grænseforenings formand, havde en dygtig ungdomskonsulent. Det fortsatte med at være amtsformand for SSF og SSW i Sydtønder amt, fik sæde i SSF's forretningsudvalg, blev valgt til repræsentant i samrådet for de tilsluttede foreninger. Det lykkedes mig dog at drille de tilsluttede foreninger så meget, at de efter 2 år valgte en repræsentant fra deres egne rækker. Så var der brug for mig som amtsformand i SSW for Nordfrisland. Der sidder jeg nu som 2. stedfortrædende kredspræsident, og er valgt ind i rådet for Regionen Slesvig/Sønderjylland.

Alt imens er skolen vokset og har fået sin anden udvidelse i begyndelsen af 80'erne. Samtidig med ansøgningen om udvidelsen købte vi en grund i Nykirke, og min bror byggede så et hus til os, som vi i april 1982 kunne flytte ind i. Vor lejlighed kunne så bruges til midlertidige klasseværelser. Det tager jo tid fra ansøgning til bevilling. Til rejsegildet kom også Calli borg-

mester og sang: „Min far han har tre brogede kalve, en sort, en hvid og en med pletter på“. Jo, vi forstod at feste. I et årti havde vi den sidste skoledag før sommerferien det såkaldte vandfri gilde. Navnet fik det fordi vi i sløjdkæderen fik installeret en grundvandspumpe, så vi ikke længere skulle tømme lokalet med spand og gulvklud. Klassen blev så brugt til selskabslokale, og gæsterne kom sågar fra Flensborg for at nyde Ellens gode mad. Vi fik sauerkraut med ærtepuré og kogepølser godt med øl og snaps til. Det varede aldrig længe, inden præsten sad ved klaveret og spillede som til en sangtime hos Lesch. Fra Den danske Sang til Lystige Viser, og det kunne ske, at man først kørte hjem, når solen var stået op.

Under min efterfølger, skoleleder Jytte Andresen, har skolen nu erfaret sin tredje udvidelse, selv om der undervises kun til 6. klasse, og alligevel er der omkring 30 børn i skolen. Hovedskoleeleverne undervises nu i Nibøl, eleverne til realskolen og gymnasiet skal køre den lange vej til Flensborg. Hvad var det skoledirektør Thorup Nielsen sagde: „Det koster stadig noget at sende sine børn i dansk skole“. Lokalt er der et godt samarbejde mellem Emil Nolde Schule og den danske skole. De må benytte svømmebadet og den store gymnastikhal. Meget har ændret sig siden 60'erne, men ikke alt er som det skulle være, dog: „- hvis ej der var noget at kæmpe for, hvad var da vel jeg og du?“

Da Skurke-Lars skød isbjørnen efter 4 forbiere

Af Harald Johansen

Harald Johansen (1894-1988) fra Sdr. Hygum, der som ung flygtede fra krigsindkaldelse 1914-18 og kom til Grønland, mindes en spændende jagt på en isbjørn ved Ivigtut, hvor han i 3 år arbejdede i kryolitminen.

Det var i tiden under første verdenskrig. Som ung sønderjyde kunne jeg ikke tænke mig at kæmpe under den tyske ørn mod dem, som vi engang håbede skulle befri os for tysk tvangsherredømme. En mørk regnfuld nat sneg jeg mig gennem den af det tyske militær stærkt bevogtede grænse mod Danmark. Efter en tid lykkedes det mig, takket være nogle gode forbindelser, at få ansættelse ved Grønlands kryolitminer i Ivigtut, som udelukkende blev drevet med dansk arbejdskraft. At jeg ikke var dansk statsborger er der nok blevet set gennem fingrene med.

Vi var ca. 150 mand i sommerhalvåret. I vinterhalvåret var der kun brug for ca. 40 indbefattet funktionærer og håndværkere. Da der altid var mange flere, som ønskede at overvintre p.g.a. arbejdsløshed i Danmark, var det ikke mærkeligt, at denne lille udsøgte flok betragtede det som et privilegium at blive vintermænd. Men når sidste skib ved november-tide sejlede med sommermændene og havde kippet farvel med flaget, inden det rundede pynten, måtte vi gøre os fortrolige med, at nu var vi afskåret fra den øvrige verden et halvt års tid. Der var jo hverken telegraf eller telefonforbindelse med Grønland dengang. Radio var et ukendt begreb, og skibsfarten på Grønland var indstillet i vintermånederne.

Jeg kan lige indskyde, at den store historiske begivenhed, da Tyskland kapitulerede den 11. november 1918, fik vi først at vide den 28. april 1919.

Harald Johansen

Nu måtte vi selv finde ud af, hvordan vi kunne få vinteren til at gå. I sådant et lille isoleret mandfolkesamfund opstår der helt vilkårligt et noget særpræget miljø. For at være en rigtig vintermand skulle man helst have et øgenavn eller et fuldskæg. Helst begge dele. Vi ville vist gerne efterligne Peter Freuchen og de andre skæggede grønlandsfarere, som trodsede polarkulde og indlandsisens strabadser. „Kun sommermænd“ var noget af en mindreværdsbetegnelse for dem, der kom op i foråret med de glatragede ansigter. Det varede mange år, før skæg blev højeste mode i Danmark. En mindre antydning af det, der i polaregnene kaldes polar-kuller, kunne heller ikke udelukkes, når dagene blev korte og tiden lang.

Af de tre vintre, jeg tilbragte på Grønland, var 1917-18 afgjort den strengeste. Før jul kunne vi færdes sikkert på Arsukfjordens is. I januar og februar svingede termometeret konstant omkring minus 35 gr. C. Men for dem, der interesserede sig for rævefangst, var vejret ideelt.

Mystiske spor

Så længe der var åbent vand, fandt rævene en del af deres føde på stranden i form af muslin-

ger. Det havde de været afskåret fra i flere måneder. En sulten ræv lader sig lettere friste af den tørfisk, som vi madede fælderne med.

Vi var to kammerater, som havde oprettet et fældeterræn i bunden af Ikafjorden. Et afsides liggende sted, hvor der skulle være gode chancer. Men det var en vandring på 4-5 danske mil frem og tilbage. Under rolige vejrforhold skiftedes vi til at tilse dem hveranden søndag. Og da der var faldet store mængder af sne, og der havde raset nogle voldsomme snestorme, besluttede vi os til at følges ad den dag. Det første halve stykke af vejen kunne vi gå på isen. Men da der om natten var faldet et tykt lag sne, skiftedes vi til at lægge skispor. Vi gik på land ved Grønnedal. Der, hvor nu den danske marinestation ligger, fandtes dengang kun en lille jagthytte. Vi tog os et hvil og en kop kaffe, inden vi begyndte den anstrengende tur op til den ca. 2000 meter høje fjeldrygning, som skilte de to parallelt liggende fjorde. Efter et par timers hårde strabadser i den løse sne, nåede vi fjeldtoppen.

Vi havde begyndt at glæde os til nedturen gennem den lange passende stejle kløft, som kunne tages i et stræk helt ned til fjorden. En sportsnydelse som var alle anstrengelserne værd. Netop som vi skulle til at sætte ud over kanten, opdagede vi nogle mystiske spor. En snorlige linie trukket fra bunden af fjorden op over kanten, hvor vi stod. Hvem kunne have færdedes her på denne tid af døgnet uden ski i sne til knæene. Det kunne ikke være nogle af vore kammerater fra Ivigtut, og den nærmeste koloni lå mindst dobbelt så langt borte. Selvom sporene ikke var særlig tydelige, kunne vi se, at de var trådt af en temmelig stor fod.

Vi kom slet ikke på den tanke, at det var bjørnespor. Vi vidste ikke engang, at en bjørn var så legænger. Desuden havde grønlænderne fortalt os, at der ingen landbjørne var, før vi kom op til Polarkredsen. De havde aldrig oplevet at se en bjørn i Arsukfjorden. Der kunne komme en enkelt bjørn med drivisen fra Spitsbergen, men de fulgte altid med golfstrømmens is længere nordpå.

Myten om den afskyelige snemand i Himalaya var ikke kendt dengang. Ellers havde

det nok givet os noget at tænke på.

Lars Postkas og isbjørnen

Der var ingen fangst den dag. Fælderne lå begravede i sne. Der blev god brug for de få lyse timer til at få dem gravet ud og få sat ny mading på. Og vi skulle helst nå ned på isen inden det blev mørkt. At stå på ski over et fjeld uden at kunne se frem for sig, var en meget farlig sport. Vi blev enige om ikke at fortælle noget om de mystiske spor hjemme i byen. Vi regnede med, at vi ikke ville blive taget alvorligt. I vores lille vinterhi, hvor der ikke var anden adspredelse end vi selv kunne hitte på, var det bl.a. god moral at fortælle en god løgnehistorie og få nogen til at hoppe på limpinden.

Men da vi ud på aftenen nåede hjem, fik vi forklaringen: Jørn Brygger og Lars Postkas havde også været ude at røgte fælden. Bedst som de gik, mærkede de bump på isen bagved dem. Da de vendte sig om, stod de ansigt til ansigt med en bjørn i oprejst stilling, som fægtede med poterne efter dem. Vist mere af skræk end af modighed stødte Lars til den med sin jernbeslåede fjeldstok på brystet, hvorefter bjørnen gjorde kort omkring og i fuld fart forsvandt om bag den nærmeste pynt.

De to skarpladte geværer, som de bar over skulderen, sansede de slet ikke at tænke på.

Et vittigt hoved mente, at bjørnen ikke havde haft ondt i sinde. Den ville bare se, hvornår postkassen skulle tømmes. Navnet „postkas“ havde Lars tilegnet sig for hans røde sprutglinsende ansigtsfarve.

Dagen efter blev der sammensat en ekspedition af nogle af funktionærerne. De fik tømret en stor slæde sammen til at køre byttet hjem på. Der blev engageret to grønlændere, som tilfældig var i byen, til at trække slæden, hvorpå de fik anbragt den tykke maskinmester, som var noget gangbesværet. Men de fik ikke lov til at tage skydevåben med. Her hvor det drejede sig om storvildt, ville danskerne selv have æren.

De unge ingeniører spredte sig og gennemtravede terrænet, mens de tænkte meget på, om mester skulle få den eneste chance.

Sammen med de to grønlændere gik han og

Da de vendte sig om, stod de ansigt til ansigt med en bjørn i oprejst stilling.

Tegning: Håkon Hesselager

daskede rundt i nærheden af hytten, da bjørnen pludselig dukkede op. For at få sit korpus anbragt i ligevægt, trådte han ud på isen, netop hvor tidevandet havde brudt en revne, som var dækket af et tyndt lag is. Med riflen flot ved kind gik han i baljen til ærmehullerne.

Man skal ikke sælge skindet...

Inden de to små grønlandere fik de 250 pund hævet op, var bjørnen ude af syne. De fik ham slæbt hen til hytten og klædt af til skindet. Indviklet i et par varme uldtæpper måtte han tilbringe adskillige timer på briksen, til tøjet var tørt.

Dagen efter blev der travet adskillige mil i bjørnespor uden at få et glimt af bjørnen at se. Straks efter deres hjemkomst blev der udpeget en ny ekspedition af fire håndværkere. Turen til hytten gik efter fyraften i skæret af et flot nordlys. De kunne se, at bjørnen havde været der, efter at de andre var taget hjem. Den havde gravet i sneen efter de madrester, som var blevet kastet ud. Og de følte sig så sikre på byttet, at de aftalte deling af det kostbare skind uden hensyn til, hvem der fik held til at fælde bamsen. Men det gamle ord „Man skal ikke sælge skindet, før bjørnen er skudt“ skulle blive bekræftet.

Efter at de havde drøftet priser på bjørneskind og smagen af stegt og røget bjørneskinke, gik de til ro på briksene. Riflerne stod skudklare, ladet

med dum-dum-kugler, som var boret hule i spidsen for at lave et større sår, hvor de ramte. Noget som de krigsførende magter dengang gensidigt beskyldte hinanden for at bruge.

Hen på natten vågnede de ved en slæbende lyd på hyttens bræddevæg. Mellem den lodrette fjeldvæg og hytten var der kun en smal passage. I løbet af 0,5 var hver mand ved sin riffel. Lige udenfor på den månebelyste snefælde stod bjørnen og betragtede hytten. Den lille baker, i daglig tale kaldet Højesen, var den hurtigste i vendingen. Han havde allerede riflen hævet og ville skyde gennem vinduesruden. Lynsmeden, som mente, han var den klogeste, greb ham resolut i armen for at afværge en katastrofe. Hans opfattelse af en dum-dum-kugle var, at den ville virke som en sprænggranat med det resultat, at når den ramte ruden, ville de selv få stumperne om ørerne inde i hytten. Altså måtte ruden først stødes ud. Mens dette stod på, forsvandt bjørnen. Trods ihærdig søgen hele dagen efter den, var den forsvundet. Bjørnejagten blev nu indstillet. Grønlanderne var sikre på, at den var gået ud til åbent vand, da der ingen føde var til den inde på den tilfrosne fjord.

Arbejdet gik sin sædvanlige gang. Bruddet genlød af hammerslag og boremaskinernes skrattende lyd. Der var vist gået en uges tid, siden bjørnen sidst var set. Jeg arbejdede i et minørhold, og det var netop min tur til at tænde

sprænglunterne den dag, når de sidste havde forladt bruddet. Jeg blev altså den sidste, som gik op. Netop som jeg passerede de sidste af de 250 trappetrin, blev der sat ind med en voldsom skydning oppe i skoven. Et fladt terræn lige uden for byen, som var bevokset med polarpil, der om vinteren lå nedtrykt af sneen, og om sommeren lignede en lejesæd-mark, som prøvede at rejse sig.

Flynder-Niels' store chance

Lige ved fyraften var bjørnen kommet spadserende i udkanten af byen. Ud for det hus, hvor Flynder-Niels boede, satte den sig i oprejst stilling og betragtede herligheden.

Niels var årets rypekonge, indehaver af en vandrepokal, som tilfaldt den, der i årets løb havde nedlagt det største antal ryper. Følgelig var han selvskreven til at affyre skuddet. Belært af Højesens fadæse med at støde ruden ud, skød han gennem glasset, men spildte nok én af sit livs største chancer med en forbier på en bjørn i oprejst stilling, på 10-15 meters afstand. Niels var en af byens bedste skytter. Men da han måtte skyde gennem ruden på en temmelig skrå vinkel, mente man, at refleksi i glasset havde gjort sigtet misvisende.

Men knaldet har nok forskrækket bjørnen, som i fuld fart løb op i skoven. Nogle, som kom lige fra arbejdet, greb riflen og for af sted i de tunge træskostøvler. Den store Jørn Donkraft, som havde nået at skifte fodtøj, sprang af sted i kludesko. Han tabte ret hurtigt den ene i risene, men fortsatte på den bare strømpesok, råbende til alle sider: „Jeg deler ikke med nogen“. Der blev heller ikke noget problem med at dele. I stedet for fik han en meget pinagtig forfrysning i foden. Oppe i byen mødte jeg Skurke-Lars. Disse øgenavne eller kælenavne om man vil, var ikke altid lige velbegrundede. Tværtimod kunne de godt give udtryk for lige det modsatte. Lars var den skikkeligste fyr, man kunne tænke sig, og en mand som aldrig lod sig bringe ud af ligevægt. Han havde givet sig tid til at skifte træskostøvlerne ud med kamikker og fået

skibåndene forsvarligt snørede. Der, hvor de andre sad fast i sne til skridtet, kørte Lars flot forbi.

Bjørnen var ret hurtigt kommet i dækning bag nogle lave fjeldknole og fortsatte hen til det temmelig stejle Solfjæld. Navnet „Solfjæld“ stammede fra, at her kunne vi den 27. januar ved middagstid for første gang se en lille kant af solskiven, som gled forbi en kløft i fjeldet - en dag som blev fejret.

Bjørnen klatrede op gennem en kløft, og ankommet til fjeldåsen satte den sig på halen, som for at tage et overblik over situationen.

Lars, som var en dygtig skiløber, var nået hen til fjeldets fod. Med anlæg på en stor granitblok og et velrettet skud, sendte han dyrenes konge til „de evige jagtmarker“. Med en snehvirvel efter sig rullede den ned ad den temmelig stejle, ca. 200 meter høje, fjeldskråning og havnede næsten for fødderne af sin banemand.

Flynder-Niels havde skudt den bedste forbier, idet han havde sendt den en kugle gennem den ene forlab, da han skød ud gennem ruden.

Der blev alligevel brug for den store slæde. Trukket af en halv snes mand ved skæret af et par tranlamper, holdt majestæten efter mørkets frembrud sit indtog i byen.

Sådan en begivenhed var en kærkommen adspredelse i den lange og triste vinter og værd at fejre. Der blev uddelt ekstra rom til hele byen og drukket gravøl til ud på de små timer. Der sås adskillige „bjørne“ i byen den nat.

Kødet, som ikke kunne afhændes på den plads, blev på ægte grønlandermaner spist i fællesskab. Stegt bjørnekød bliver man hurtigt træt af. De gule røgede skinker var ikke værst som pålæg, men når polarforskerne har rost bjørnekød som særlig attråværdigt på deres ekspeditioner, vil jeg tro, at de har været mere sultne, end vi var.

Sådan en dramatisk bjørnejagt kunne der leves længe på i vor lille by, og ikke mindst morskaben over hvordan den 4 gange i træk på ganske nært hold lavede grin med disse stoute vintermænd, inden den mødte sin banemand.

Kaj Munk og Sønderjylland

Af Jens Kongsted Lampe

„Ikke tusind ord sig prenter
som én gernings spor...“
(Henrik Ibsen i „Brand“)

Der blevet sagt, at Kaj Munk var en præst, der var digter, og en dramatiker, der var præst, og at han levede op til begge kald. Hans rige kunst spænder fra lun humor over bidende spot til sublim, men dæmpet patos.

I vor tid er der mennesker, der får nok i, hvad musik, sport, rejser og hvad skønhed og kunst, videnskab og digtning kan give af livsindhold og livsværdier. For mange bliver penge og alt, hvad der kan fås for penge, det store livsmål, og synet for sjælen og dens liv er for mange gået tabt. Derfor spilles Kaj Munks skuespil sjældent, hans bøger læses af få, og de af hans sange og salmer, der var med i Højskolesangbogen, er gledet helt ud, - „for nu er kaffen klar“.

Men de problemer, han tumlede med, vil melde sig igen, og en skønne dag vil Kaj Munk blive genopdaget, som Søren Kierkegaard er blevet det. Her vil vi nøjes med at mindes ham som en trofast ven af Sønderjylland og dets skæbne.

Der var tre danske landsdele, Kaj Munk havde et særligt nært forhold til: Lolland, hans barndoms ø, Vestjylland, hvor han fik sin gerning i godt tyve år som sognepræst og digter, og hvor han fandt sin hustru, gårdejer Niels Jørgensens 20-årige datter, Lise, og Sønderjylland, hvor han fik to gode venner, og hvor det efter hans mening var nødvendigt med både en Front- og Brostilling. Udtrykket er brugt første gang af hans senere ven, redaktør af „Flensborg Avis“, Ernst Christiansen (1878-1941), hvis modige holdning overfor de tyske myndigheder i 1940 kostede ham retten til at være redaktør og skribent.

Fødsel og familie

Kaj Munks interesse og siden stærke sympatier

for danskheden i grænselandet grundlagdes i folkeskolen i Vejleby hos den dygtige fortæller, førstelærer Wested, og senere på Maribo Realskole hos L.M. Hansen og historielæreren Agner. Men inden han kom til Vejleby, var begge hans biologiske forældre døde. Halvandet år efter sin fødsel i Maribo mistede han sin far, og da han var 5 år sin mor. I dåben fik han navnet Kaj Petersen.

På forældrenes gravsten på Maribo kirkegård blev der afsat plads til hans navn. Lille og skrøbelig som han var, mente man, at han nok ville dø inden årets udgang. Men sådan gik det nu ikke. Han blev adopteret af sin mors kusine, Marie, der var gift med Peter Munk. De havde et lille husmandssted i Opager skov, ca. 15 km vest for Maribo, og da ægteparret var barnløst, fik han navnet Kaj Munk. Hos dem fik han et trygt og lykkeligt barndomshjem, ikke rigt, men uden savn.

Indflydelse og idealer

Da Kaj var 8 år, blev Opager skole nedlagt, og han blev indmeldt i Vejleby skole i nabolaget, hvor han blev undervist af lærer Martinus Wested (1875-1970), som hævdede, at det mere er folkeskolens opgave at forplante varmebølger end at meddele kundskaber. Wested gjorde nu begge dele. Han havde lærereksamen fra Jelling Seminarium 1895, den lærerskole, som var blevet oprettet 1841 med særligt henblik på at uddanne dansksindede lærere til de sønderjyske skoler. Jelling blev et fristed og virkested for ordet og sangen i forbindelse med dygtig og myndig undervisning i alle fag, især dansk, historie og kristendomskundskab. Som forstander i Westeds seminarietid virkede Hans Sofus Sørensen, som i 1899 blev biskop over Lolland-Falsters stift og senere Århus stift. Han prægede sine elever i dansk og grundtvigsk ånd. Med den grundtvigske lærer Wested fik Kaj Munk en

lærer, der kunne tilfredsstillende hans behov for følelser og viden. Wested var en levende fortæller af bibelhistorie, dansk litteratur og historie. Ikke mindst spørgsmålet om Danmarks ulykkelige tab af Sønderjylland og kampen om grænsen brændte sig ind i Kaj Munks sind. Om sin gamle lærer skrev Kaj Munk: „Jeg betænker mig ikke på at sige, at hans undervisning var adlende. Hvor havde han dog et varmt hjerte“. Wested tog sin afsked i 1942. I sogneskellet mellem Vejleby og Landet sogne er der rejst et minde for Kaj Munk.

Han voksede op på en egn, hvor Indre Mission fredeligt brødes med Grundtvigs tanker om den apostoliske trosbekendelse, dåben og nadveren, og hans folkeoplysende arbejde, og Kaj Munk lod sig påvirke af begge retninger.

Fra Vejleby skole kom han - uden besvær - til Maribo Realskole, hvor bestyreren pudsigt nok også havde bestået lærereksamen fra Jelling Seminarium (dim. 1896). Han hed Ludvig Martin Hansen, men tog i 1914 navneforandring til Hunø, læste videre og blev cand.mag. 1924 og sluttede som lektor ved Holte Gymnasium. Hunø døde i København 1951 og var respekteret af Kaj Munk som en lærer med grundig og alsidig viden. Fra 1914 til 1917 gik Kaj på gymnasiet i Nykøbing F., og her var respekten for lærerne noget mindre bortset fra, at han i dansktime blev bekendt med Henrik Ibsens dramatiske digtning, der gjorde et stærkt indtryk på ham. Efter at have bestået studentereksamen tog han til København for at studere teologi.

Poet og præst

På studenterkollegiet Regensen, hvor Kaj Munk blev „klokke“ (dvs. tillidsmand), kom han en del sammen med sønderjyske studerende og sørgede for, at der blev holdt foredrag om sønderjyske emner, f.eks. af professor, dr.phil. Knud Fabricius (1875-1967). Fra 1924 til sin død var Kaj Munk sognepræst i Vedersø nord for Ringkøbing. Voldtagelsen af Østrig, den såkaldte „Anschluss“ i april 1938, opfattede Kaj Munk som en yderst alvorlig advarsel til danskerne. Sønderjylland var truet. Indtil 1938 havde Kaj Munk set op til de store enere: Herodes, Georg Brandes, Mussolini og Hitler,

ligesom han havde været skeptisk og kritisk over for det danske demokrati, især dets udenrigs- og forsvarspolitik. Men under et besøg i Tyskland så han med egne øjne Hitlers og nazisternes djævelske værk og væmmedes især over jødeforfølgelserne. På et hotel i Berlin skrev han på 8 dage sit skuespil „Han sidder ved smeltediglen“ (1938), der tager skarp afstand fra jøde-progromer og politisk ensretning og går ind for kristendom og medmenneskelighed. Stykket var et skarpt opgør med anti-semitismen. Dette skuespil var sammen med Kjeld Abells „Anna Sophie Hedvig“ (1939) de allerførste udtryk for modstand mod nazismen. I marts 1939 - efter den tyske indmarch i Tjekkoslovakiet - brød Kaj Munk helt med diktaturerne og de stærke personeligheder, som nu havde vist deres sande ansigter. Han var nu blevet godt vaccineret mod diktator-tendenser og blev aldrig fristet mere. Efter Danmarks besættelse den 9. april 1940 - trods ikke-angrebspacten og venskabsforsikringer - støttede han helt og fuldt den nødvendige frihedskamp i skrift og tale og kom derfor i tyskernes skarpe søgelys. Alligevel var der visse radikale kredse, som stadig rev ham hans tidligere meninger i næsen, mens man bar over med Georg Brandes og dennes helte- og diktator dyrkelse (Kaj Munk skrev i øvrigt et skuespil „I brændingen“ 1926, opført 1937, om en professor Krater, der meget minder om Georg Brandes og et lignende personligt nederlag, det som han selv kaldte „hero-worship“ (helte dyrkelse)).

Den 1. juli 1934 indviede man i parken foran Marselisborg et stort mindesmærke for de over 2.000 sønderjyder, der som tvangsindkaldte tyske statsborgere faldt i den første verdenskrig 1914-18, og de frivillige fra Danmark, som faldt i allieret tjeneste (fransk, britisk, amerikansk og canadisk) i samme krig, i alt 2.739 personer.

I den anledning skrev Kaj Munk en hilsen til de flere tusinde sønderjyder og andre landsmænd, som overværede mindehøjtideligheden. I de to første vers fremmanede han de for den sønderjyske mandlige ungdom så skæbnesvangre augustdage i 1914:

„Nåda“, lo drengen i døren,

*"nu må du ud far, og se -
kornet er gult", jeg hørte en stå
og hvæsse sin le".
Drengen løb hen til sin kærest'.
Er du parat, lille tøse?
Jeg mejer for og binder, i morgen
så går det løs".*

*„Tyve til fjorten er fire og tredive.
Hvor er de nu?*

*De drenge fra den augustkvæld
med høstens forventning i hu?"*

Jeppe og Nis og Hans Peter?

*Åh, gud for en høst, de fik at se,
da de kom og blev var, hvem der
hvæssed sin le!"*

Venner og valfarter

Kaj Munk fulgte godt med i, hvad der skete i grænselandet som abonnent og lejlighedsvis ubetalt kronikør i „Flensborg Avis“. I august 1938 skrev han: „Flensborg Avis“ er en dør mellem Danmark og Tyskland, lige uundværlig til at have åben og til at lukke i. Derfor må vi sørge for, den altid er der“. Men Ernst Christianen holdt ham også løbende underrettet om begivenheder og forhold, der ikke blev nævnt i avisen. Den 8. april 1940, dagen før invasionen, offentliggjorde han en appel i „Flensborg Avis“ i anledning af Dybbøl-dagen og Grænseforeningens indsamling bl.a. ved salg af Dybbøl-mærket: „Bro og front - det er jo umuligt. Men de danske i de sydlige landsdele smiler og svarer: „Vi kan gøre det umulige - Vi vil støtte jer, landsmænd. Vi rækker jer vor hånd med alt det, der er i den“.

På sin rejse Vedersø-Jerusalem i 1934 gjorde Kaj og Lise Munk et ophold i Flensborg og fik her oplyst, hvorledes det tyske mindretal i Nordslesvig - via store tyske statsmidler - fik tilskud til tyske privatskoler og elevtransport (cykler), som gjorde det yderst tiltrækkende at gå i tysk skole.

Den 16. juli 1935 samlede „Det unge Grænseværn“ godt 10.000 deltagere til stævne i Løgumkloster. Stævnet indledtes i Klosterkirken, hvor ca. 3.000 mennesker lyttede til Kaj Munks prædiken. Bl.a. understregede han, at det

ikke er i overensstemmelse med det kristne evangelium, „at ét folk har mere ret til livet end et andet“. Om mandagen efter stævnet var Kaj Munk indbudt til at afholde en dansktime på Tønder Statsseminarium. Han læste sit skuespil om den engelske kong Henrik den 8. og Anne Boleyn med titlen „Cant“. Det var blevet opført på Det kgl. Teater, hvor det gjorde stor succes, selvom det er det mindst munkske af alle hans skuespil. Ved samme lejlighed besøgte Kaj Munk sin venner i Abild, højskoleforstander Folke Trier Hansen (f. 1900) og hustru. Trier Hansen var opvokset på Vallekilde Højskole og i slægt med grundlæggeren, Ernst Trier. Sammen med sin hustru overtog Folke Trier Hansen i 1933 stillingen som værtsfolk på Landbohjemmet i Abild, nord for Tønder. Det var en tidligere tysk landevejskro, som blev omdannet til forsamlingshus og blev samtidig rammen om Abild fri Folkehøjskole, dvs. at den var helt privat uden statstilskud og statstilsyn. Om formiddagen holdtes der undervisning og foredrag, og om eftermiddagen arbejdede eleverne på gårdene i omegnen, og på denne måde tjente de til opholdet på skolen og lidt lommepenge. Skolen kunne højst tage 12 mandlige elever.

Folke Trier Hansen og Kaj Munk stemte helt overens i deres syn på grænsekampens mål og midler, og da Ringkøbing amt overtog fadderskabet for Abild sogn, blev der oprettet kontakt mellem Kaj Munk og forstanderen i Abild. Trier blev sendt til Ringkøbing-egnen og kom også til Vedersø for at berette om grænsesognet Abild og situationen i Sønderjylland efter, at Hitler havde overtaget magten i „Det tredje Rige“. Her i Vedersø hilste han på Lise og Kaj Munk, der havde været opmærksomme tilhørere, og det blev indledningen til ti års godt samarbejde og gensidige besøg hos hinanden. Foråret 1938 tilbragte Kaj Munk en uge i Abild for at erfare noget om livet og stemningen i et grænsesogn. Om aftenen læste han op for eleverne og havde samtaler med dem. En af dagene besøgte Kaj Munk gårdejer Hans Andersen, Kongsbjerg (1886-1973), som var formand for „Landeværnet“ i 36 år og senere blev formand for De sønderjyske danske Samfund. Han satte Kaj

Munk grundigt ind i grænselandets forhold og problemer, men det skal ikke skjules, at Hans Andersen ikke mente, at det nyttede noget at udbygge det danske militære forsvar. Man måtte fortsætte den nationale kamp på det kulturelle og politiske område og vinde hjemmetyskernes tillid på hæderlig demokratisk vis. Kaj Munk talte også med andre i sognet og blev alsidigt orienteret om de aktuelle forhold. Da det rygtedes i Tønder, at digterpræsten opholdt sig i Abild, blev han bedt om at komme ind på seminariet for at læse op for eleverne.

Et stykke tid efter at Kaj Munk var rejst tilbage til Vedersø, kom der en ældre mand fra Abild hen til Trier og sagde: „Jeg har fundet en stor sten ude på min mark. Den må vi hellere se at få sat op her i Abild som genforeningssten, inden tyskerne kommer og tager os igen“. Man bad Kaj Munk om at lave en indskrift, og han sendte ni forslag, hvoraf man valgte:

*„Fra Norden kom jeg, nu står jeg kvær
og vidner, se: det er Danmark her.“*
(kvær er ældre dansk for rolig, stille)

Genforeningsstenen blev afsløret på kong Christian den 10.'s fødselsdag den 26. september 1938 ved „Landbohjemmet“, der tjener som sognets forsamlingshus, men som i den tyske tid var landevejskro.

Så kom den 9. april 1940. Kaj Munk var fortvivlet og skrev sit korteste digt:

*„De tusind år - så blev de væk
i morges kl. 5 af skræk.“*

Det pinte ham meget, at Danmark - som det eneste land under 2. verdenskrig - overgav sig uden sværds slag til Hitler.

Få dage efter besøgte Lise og Kaj Munk igen deres venner i Abild, og digteren lagde ikke skjul på sin skuffelse over, at det var gået, som det gik. Da han erfarede, at „Flensborg Avis“s redaktør, Ernst Christiansen, havde fået en tragisk meddelelse fra det tyske gesandtskab i København om, at hans redaktør i Tønder, den i Flensborg fødte Viggo Lausten, havde begået selvmord „under indtrykket af de tungtvejende

bevismaterialer, der forelå“, blev han både sorgfuld og forarget. Om det var forsætligt mord eller selvmord blev aldrig opklaret, men Viggo Lausten blev stedt til hvile i Tønder under deltagelse af 350-400 danske, selvom ligfærden var blevet hemmeligholdt, og annoncering af dødsfaldet var blevet forbudt. Nogle dage efter skrev Kaj Munk følgende brev til Viggo Laustens unge hustru:

*„Kære fru Lausten.
Vi lykønsker Dem med det navn, De bærer, der nu er adlet. Vi er nogen, der begynder at længes efter den død, der blev Deres mands. Døden for ære, ret, frihed, for Danmark og kristendom.
Gud vil give jer at mødes, hvor døden er kronet med sejr.
Deres hengivne, Deres ærbødige
Kaj Munk
Vedersø præstegård i maj 1940.“*

Det var netop begivenheden i 1940, 600-årsdagen for Niels Ebbesens død i Randers natten til den 1. april 1340, der havde draget Munks opmærksomhed mod emnet. Niels Ebbesen skildres i hans skuespil som den jævne, lidt vege, men fredelige bonde, der først gennem sit folks ulykke vækkes til bevidst danskhed og derefter til modigt oprør mod uretten. Skuespillet udkom på Nyt Nordisk Forlag i april 1942. Ved en kendelse afsagt af Københavns byret den 8. april 1942 blev bogen straks beslaglagt, mens den endnu duftede af frisk tryksværte. Skønt dette var i klar strid med den da gældende grundlovs § 84, som besættelsesmagten havde lovet at ville respektere, gik politidirektør I. Stamm med til at kundgøre kendelsen. Stamm havde allerede i sommeren 1941 haft en „fortræffelig“ samtale med den tyske SS-politigeneral Kurt Daluge (Stamm etablerede sig efter befrielsen som cigarhandler, og det gik der mindre røg af). Inden beslaglæggelsen af bogen „Niels Ebbesen“ var 4.000 eksemplarer sendt ud til visse boghandlere og 5.000 eksemplarer til Dansk Samlings afdelinger rundt omkring i landet. Alle bøger blev udsolgt i løbet af et par dage. Skuespillet blev opført i Ingmar Bergmans instruktion af stykket på „Kungliga Dramaten“ i

Stockholm med Anders Ek i hovedrollen, med premiere den 20. januar. Men forinden var det opført illegalt på Støvring højskole og på det daværende Centralhotel i Sønderborg af FDF-

amatører under titlen „Væbneren fra Nørre- ris“ for ikke at henlede det lokale Gestapos opmærksomhed på den originale titel. Instruktør og iscenesætter var skriveren af disse linier. Jeg havde fået Kaj Munks skriftlige tilladelse til visse forkortelser og titlens ændring. Hovedrollerne spillede af Asmus Kjær, Jes Johannsen og Asbjørn Jepsen, og stykket blev senere opført på Hoptrup højskole ved Haderslev og FDFs ledertrænings-center på Sletten ved Julsø i nærheden af Himmelbjerg.

„Niels Ebbesen“ var lige som meget andet af det, Kaj Munk skrev, utvivlsomt med til at berede vejen for modstandsbevægelsen, og dette vakte ikke sympati i alle kredse i Sønderjylland. Således fik formanden for „Det unge Grænseværn“, Peter Marcussen (1895-1979), kritik af Dansk Samråd ved dets formand, gårdejer Hans Andersen, Kongsbjerg, fordi Marcussen havde anvendt Kaj Munk som taler og oplæser ved flere møder i Nordslesvig, hvilket nogle

samrådsmedlemmer opfattede som en udfordring af det tyske mindretal. Kritikken synes dog ikke at have berørt Peter Marcussen særligt. Kaj Munk vedblev til sin død at være en skattet gæst ved Det unge Grænseværns arrangementer, og folk flokkedes om disse møder.

Teater og talerstol

„Sønderjysk Teaterforening“, som stiftedes i oktober 1929 i Aabenraa på initiativ af H.P. Hanssen (1862-1936), har arrangeret talrige turnéer i Sønderjylland med Det kgl. Teater, Aalborg, Århus og Odense teatre samt rejsende selskaber som f.eks. Betty Nansens, Gerda Christophersens, Kai Holms, Herman Gellins og Axel Illums private teatre, der alle har opført god dansk, dramatisk kunst i landsdelen og Sydslesvig, ikke mindst skuespil af Kaj Munk, som f.eks. „Cant“, „Døden“, „Egelykke“, „Han sidder ved smeltediglen“, „Kærlighed“, „Ordet“ og „Niels Ebbesen“ fra Husum til Haderslev og fra Skærbæk til Slesvig. Det vil føre for vidt at nævne dem alle. Gerda Christophersen spillede i 1938 „Han sidder ved smeltediglen“ i Haderslev, Aabenraa og Tønder, og både „Nordschleswigsche Zeitung“ og tyske aviser syd for grænsen gjorde alarm. De var forbitrede, for stykket forhånedet det tyske riges statsoverhoved. I rubrikken „Unsere Stimme“, som dagligt kom til orde i „Nordschleswigsche Zeitung“, frem for alt gennem Wilhelm Jürgensens pen under pseudonymet Asmus von der Heide, påtalte denne Kaj Munk og „hans utroligt lave forfatterniveau...“. „Vi er langmødige og storsindede, men alt får engang en ende“. I Aabenraa stod medlemmer af det nazistiske „Jungenschaft“ (Hitlerjugend) og uddelte flyveblade med protest mod stykkets ånd og en forhånelse af „Dritten Reich“. Dette førte naturligvis til, at nu myldrede folk fra land og by som aldrig før for at opleve en sensation, se et skuespil, som man ellers aldrig havde set mage til, skuespil som havde en vis dragende magt.

Da „Han sidder ved smeltediglen“ skulle opføres i Sønderborg i 1939, var alle pladser udsolgt, men daværende justitsminister K.K. Steincke (1880-1969) henstillede til direktør

Gerda Christophersen (1870-1947), at hun undlod at opføre forestillingen. Steincke havde modtaget en henvendelse fra Berlin, hvori man i stærke vendinger beklagede sig over den politiserende præst fra Vedersø. Efter forbudet og aflysningen skrev Kaj Munk artiklen „Ved fejghed opnås intet“ i „Jyllands-Posten“ den 20. juni 1939. Medlemmer af det tyske mindretal i Sønderborg havde protesteret mod opførelsen og havde uddelt løbesedler nogle dage før forestillingen.

De, der ikke havde lejlighed til at komme i teatret, kunne nyde godt af oplæsere som f.eks. ægteparret Christian Demuth (1892-1974) og hustru Mette (1890-1974), begge med lærerek-samen fra Silkeborg 1918. Ægteparret kom nogle år efter Genforeningen som lærerfolk til Ravsted, nordøst for Tønder, og fra 1941 til 1963 var Demuth forstander for Nordborg Slots Efterskole. De indledte ofte deres oplæsninger med et kort foredrag om stykkets indhold og forfatterens mening med det. Ægteparret har læst op næsten 2.000 gange i sønderjyske forsamlingshuse, deriblandt skuespil, noveller og digte af Kaj Munk.

En tredje fortrinlig oplæser var højskolelærer Bo Bojesen Rud fra Askov, senere forstander for husflidshøjskolen i Kerteminde. De og flere andre har gjort en prisværdig kulturel indsats ved at gøre Vedersø-præsten kendt i vide kredse.

Kaj Munk var jævnlige indbudt som prædikant i sønderjyske kirker. Han var således prædikant ved reformationsjubilæet 1936 i Sønderborg kirke, der senere fik navnet Mariekirken. Også den 18. april 1940 var han i Sønderborg og prædikede over teksten: „Eders hjerter forfærdes ikke. Tro på Gud og tro på mig“ for en fyldt kirke. Han aflagde sit kristelige vidnesbyrd med situationen for øje: „Ikke tabe modet i lidelsens stund. Gennem nederlag til sejr“. Den 18. april 1939 på 75-årsdagen for

nederlaget på Dybbøl var han ligeledes gæst i Sønderborg kirke, og ved den lejlighed havde han skrevet en kantate, som blev sunget af et kor med organist Håkon Elmer som dirigent. I Kristkirken i Tønder prædikede han den 7. juni 1941.

Som taler og foredragsholder eller oplæser har han stået ved talerstolen i adskillige foredragsforeninger, Grænseforeninger, kirkelige samfund og andre foreninger i grænselandet både nord og syd for grænsen, hvad enten det var afstemningsfester, mindedage eller andre lejligheder. Han gjorde forkyndelse, meninger, liv og gerning til en helhed, og de, der hørte ham, vil aldrig glemme hans spinkle skikkelse, levende ansigt og værdifulde ord. Hans motto var:

*„Du, som til kamp mig kalder,
for hvad jeg tror og bygger på,
giv, til den dag, jeg falder,
mig skånselsløst at stå.“*

Og Kaj Munk gjorde ikke sine ord til skamme. Den 5. januar 1944 tidligt om morgenen fandt en murer Kaj Munks lig i en vejgrøft ved Hørbylunde, 10 km vest for Silkeborg. Mordet på digterpræsten var det første egentlige clearingmord, og det tyske forbud mod omtale af mordet, også i kirkerne, og forbudet mod flagning på hans begravelsesdag, gav et tydeligt fingerpeg om, hvem der var de ansvarshavende. Mordernes patroner dræbte en digter, men ikke han digtning. På Kaj Munk passer Nordahl Griegs ord om skuespiller og kaptajn Martin Linge fra den norske modstandsbevægelse, at „en mands og kunstners gerning bør dømmes efter sidste akt“.

Stenkorset på Hørbylunde bakke er udført af arkitekten og billedhuggeren J.P. Junggreen Have fra Aabenraa.

Vort forhold til tyskerne i Sønderjylland

Af Anders Ølgaard

Redaktionen af Sønderjysk Almanak har bedt mig skrive et bidrag til 1998-udgaven om min barndom i Aabenraa. Da jeg er fuld af beundring for Skoleforeningens initiativ m.h.t. fortsat at udgive en almanak, vil jeg naturligvis gerne imødekomme denne opfordring. Men da man nødig skulle risikere, at almanakkens indhold mister kontakten med nutid og fremtid, har jeg prøvet på én gang at udstrække perspektivet tidsmæssigt samtidig med, at indholdet bliver emnemæssigt smallere end foreslået af redaktionen. At der i nogen grad bliver tale om subjektive og dårligt dokumenterede postulater, skulle det være overflødigt at nævne. Men jeg skriver jo til en almanak og ikke til et videnskabeligt tidsskrift.

Hvad min barndom angår, så voksede jeg op i et dansk funktionærmiljø. Far var direktør for den lokale „Sparekassen for Aabenraa By og Amt“. Det var ikke noget stort pengeinstitut, og far kendte de fleste af kunderne, i hvert fald af låntagerne. Han lagde megen vægt på, at Sparekassen skulle betjene både dansk- og tysksindede, og begge grupper var da også repræsenteret i Sparekassens tilsynsråd.

Far havde helt til sin død et problem. I 1920 var han kommet til Sønderjylland fra „det gammel la'n“. Han hørte altså til kategorien „Te-flyt' Sache“. Rigtig sønderjyde var og blev han ikke, i hvert fald ikke i jævnaldrende Aabenraaeres øjne. Hans lejlighedsvis forsøg på at tale dialekt var da heller ikke særligt vellykkede.

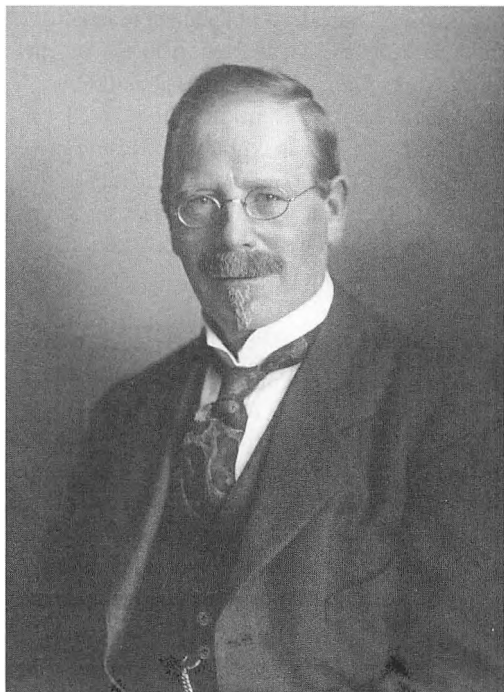
Mor var derimod ægte sønderjyde. Hun stammede fra Bovlund (ca. 10 km. syd for Toftlund), hvor begge hendes forældre var født og opvokset. Hendes far, Anders Lebeck (født i 1868), havde på egen hånd skaffet sig en, set med nutidens øjne, helt imponerende, alsidig uddannelse, der ikke mindst omfattede kultur, historie og sprog. Hans mål har fra et tidligt

tidspunkt været at få mulighed for at arbejde i Sønderjylland i den danske sags tjeneste, helst som redaktør af en af de danske aviser. Det nåede han nu aldrig. Fra midten af 1890'erne og til 1909 var han knyttet til „Hejmdal“ i Aabenraa, som var H. P. Hanssens blad. I de følgende år skrev han til „Dannevirke“ i Haderslev, men her støttede ledelsen Flensborg-linien omkring Genforeningen, mens morfar holdt fast ved det synspunkt, han havde forfægtet på „Hejmdal“, idet han støttede den såkaldte Aabenraa-bevægelse, der ville have grænsen placeret, hvor den faktisk kom til at ligge. Han hørte således til dem, der fik ret; men det kostede ham samtidig hans stilling.

Han havde dog også haft andre jern i ilden. Her bør det nævnes, at han fra 1911 til sin død i 1926 var kasserer i Skoleforeningen, som dengang i øvrigt hed Nordslesvigsk Skoleforening (jf. bagsiden af omslaget på denne almanak). I årene 1920-24 var han medlem af folketinget for Venstre som substitut for H. P. Hanssen, der havde fået 4 års karantæne som rigsdagsmedlem af J. C. Christensen. Baggrunden var bl.a., at H. P. Hanssen i sommeren 1919 havde sagt ja til at indtræde i det radikale ministerium Zahle som Minister for sønderjyske Anliggender uden at indhente forhåndstilladelse hos J. C. Men i 1924 var H. P. Hanssens karantæne slut, samtidig med at J. C. forlod folketinget. Dermed stod morfar i en alder af 56 år uden hovedstilling.

I denne prekære situation bidrog H. P. Hanssen imidlertid til, at morfar fik en ministeriel bevilling, der i realiteten indebar, at han kunne virke som „fri forsker“. Han nåede at afslutte første etape af, hvad vi i dag ville kalde et stort anlagt empirisk forskningsprojekt, inden han døde pludseligt i april 1926.

Projektets formål var at belyse de nationale forhold i det sydlige Sønderjylland, nærmere

Anders Lebeck (1868-1926)

Privat foto

bestemt i et område, der stort set svarede til „den truede firkant“. Han registrerede danske, tyske og blakkedes forhold på hver enkelt gård, herunder også hvilke aviser, man læste, og hvor der var „tysk tyende“. Alt dette skulle danne baggrund for udformningen af en strategi m.h.t. behandlingen af det tyske mindretal. I oktober 1925 blev han færdig med et notat herom til internt brug i den danske inderkreds. Det gik efterhånden i glemmebogen og blev først offentliggjort i 1974 (Sønderjysk Månedsskrift, november).

Når jeg har opholdt mig så meget ved min morfar, er det naturligvis, fordi jeg altid har været fascineret af ham, selv om jeg aldrig har mødt ham. Han døde et halvt år, før jeg blev født. Men det er også, fordi hans notat fra 1925 bidrager til at belyse de emner, som er denne artikels.

Morfars konklusion begynder med at konstatere, at „det var det tyske styres store fejlgreb, at det mere lagde an på at volde os vanskeligheder end at pleje tyske kulturopgaver“. Den danske

strategi skulle med andre ord være den modsatte af den tyske i Køller-perioden.

a) Den skulle være langsigtet. Nationale tilhørsforhold ændrer man ikke over et kortere åremål.

b) Den skulle ikke mindst koncentrere sig om at fremme „den indre styrke hos de os venligt-sindede befolkningsdele“, ikke mindst på de kulturelle områder knyttet til skole, sprog m.v.

c) „De befolkningsdele, der står os mere fjernt“, skulle vi ikke lægge hindringer i vejen. Tværtimod ville en politik, hvor vi søgte at hæve hele befolkningen i erhvervsdygtighed, kulturelt og socialt, være „den bedst egnede til at knytte dem nær til os, så de ikke vender sig fra os i modgangstider“.

At der snart skulle komme modgangstider, både økonomisk i kølvandet på depressionen og politisk gennem nazismens fremmarch i Tyskland, havde morfar givetvis ikke fantasi til at forestille sig. Men man kan efterfølgende konstatere, at den faktisk førte politik fra dansk side langt hen ad vejen svarede til den af morfar skitserede strategi, samtidig med at de ydre vilkår udviklede sig værre, end nogen havde kunnet drømme om. Det var under disse vilkår, jeg i 1930'erne voksede op i Aabenraa.

De nationale modsætninger mellem danskerne og det tyske mindretal var da også et dominerende træk, når jeg tænker tilbage på min barndom. Som tiden gik, blev modsætningerne skærpede, ikke mindst da man fra mindretallets side på baggrund af nazismens dominerende rolle syd for grænsen øjnede muligheden for at komme „heim ins Reich“.

Det satte sit præg på skolegangen, hvor der var en tysk og en dansk skole at vælge imellem - og i øvrigt et dansk gymnasium i hver af de fire købstæder. Både i mellemskolen (4 år) og i gymnasiet (3 år) gik jeg på Statsskolen, hvor de nationale aspekter ikke blev overset. Det første frikvarter var således ikke „frit“. Hele skolen samledes derimod i den store sal, hvor vi både sang en salme og en fædrelandssang. Vi samledes også, når vi fik besøg af fremtrædende danske personligheder og kendte skuespillere, og det skete ofte. Danske teaterturneer, med Det kgl. Teater i spidsen, var skattede gæster.

Spejderbevægelsen spillede en naturlig rolle i denne sammenhæng. Vi havde både ulveflokkene og - gule - spejdertropper. Af dem var der hele tre, hvoraf 3. Aabenraa først og fremmest varetog rollen som vort hornorkester. Vi dyrkede aktiv spejdersport, men desuden marcherede vi gennem byen med Dannebrog i spidsen, når lejlighed gaves - og det gjorde den tit. Det kunne f.eks. være i forbindelse med, at byens juletræ blev tændt, eller som optakt til byens Skt. Hansbål på Galgebakken, hvor vi også leverede underholdning til de fremmødte - og det var mange. Her fik jeg min debut i branchen ved at læse op af Nikolaj Andersen, med „E Præst o' e Kringel“ som glansnummeret.

Erindringsglimt af denne type kunne jeg fortsætte med i det uendelige. Men jeg vil hellere - som yderligere et bidrag omkring forholdet til tyskerne - fortælle om vort forhold til Rasmussens, Peter og Magda. Hos dem boede vi til leje - på 1. sal i deres to-etagers hus på Frydendal. Og de var hjemmetyskere.

Når jeg ovenfor især har fremhævet de kulturelle og sociale faktorer i forbindelse med de nationale modsætninger i mellemkrigstiden, skal det naturligvis ikke opfattes sådan, at de økonomiske forhold ikke spillede en rolle, tværtimod. Sønderjyllands økonomi var først og fremmest baseret på landbruget, og kampen om jorden blev dermed en vigtig faktor. Man var ikke velset, hvis man solgte sin gård - eller sin villa - til en hjemmetysker. Og danskere handlede ikke i tyske forretninger, hvis det kunne undgås.

På denne baggrund er det egentlig mærkeligt, at der ikke var noget odiøst i at bo til leje hos hjemmetyskere, men sådan forholdt det sig ikke desto mindre. Peter Rasmussen var konsulent for den tyske landboforening. Jeg tror ikke, at jeg satte mine ben i deres lejlighed før mange år efter afslutningen af den anden verdenskrig, men naturligvis vekslede vi bemærkninger om vind og vejr - på dansk.

At der var nationale modsætninger på Frydendal 22 kom allerede til udtryk i forbindelse med folketingsvalget i 1939, hvor det tyske mindretal - opmuntret af udviklingen syd

for grænsen - håbede at få endnu et mandat i folketinget for Slesvigsk Parti. Alle sejl var sat til fra begge sider. Mor var tillidsmand (eller hvad det nu hed) for Danske Samfund med Frydendal som ansvarsområde, og Rasmussen havde en tilsvarende funktion for hjemmetyskerne. Det gjaldt selvfølgelig især om at påvirke de blakkede. At Slesvigsk Parti kun fik en beskedent stemmefremgang betragtede vi som en stor sejr.

Rasmussens lagde ikke skjul på deres nazistiske sympatier, og vi ikke på vores danskhed. Det er først senere, at jeg er blevet opmærksom på, at den nationale udvikling i Sønderjylland nok tegnede et mere nuanceret billede. Mange tillagde måske ikke det nationale spørgsmål samme vægt som vi, og ikke alle hjemmetyskere følte sig automatisk som nazister. Disse spørgsmål er imidlertid nu ved at blive grundigt belyst.

Besættelsestiden kom til at markere et ubetinget lavpunkt i forholdet til hjemmetyskerne, som man fra dansk side betragtede som nazister, stort set uden undtagelse. Mindretallet gjorde, hvad det kunne, for at få Hitler til at flytte grænsen nordpå til Kongeåen, men som bekendt uden held. Da befrielsen kom, var jeg flyttet til København, og min erindring om den er derfor ikke knyttet til Sønderjylland. Jeg oplevede heller ikke som Aabenraaer de særlig bitre følelser i kølvandet på retsopgøret, som behandlingen af det tyske mindretal gav anledning til. Men for os alle var det klart, at nu var grænsekampen flyttet mod syd. På den ovenfor skitserede baggrund var det samtidig klart, at vi i min familie med den største glæde noterede os befrielsesregeringens budskab om, at „Grænsen ligger fast“.

Som årene gik, faldt sindene til ro. Sidst i 1950'erne begyndte jeg at kigge indenfor hos Rasmussens til kaffe og en cognac, og en halv snes år senere inviterede Rasmussen mig til at tale ved de tyske landboforeningers årsmøde i Tinglev. Det tilbud tog jeg med glæde imod, især da jeg var velkommen til at holde foredraget på dansk.

Når udviklingen efterhånden kom til at forme sig stadig fredeligere, hang det uden tvivl først

og fremmest sammen med, at mindretallene måtte vige både nord og syd for grænsen. Så længe blot et af de nationale mindretal troede på, at der forelå en mulighed for at få flyttet grænsen - det være sig i en nok så fjern fremtid - så længe manglede den fundamentale forudsætning for fredelig sameksistens i grænseområdet. Men efterhånden er det vist korrekt at sige, at for første gang i århundreder er alle enige om, at grænsen ligger fast, hvor den ligger.

Hertil kommer, at begge mindretal er i defensiven med hensyn til at fastholde sprog og kultur og hvad deraf følger m.h.t. brug af sang- og andre bøger. Ikke på grund af censur eller trusler fra den nationale modparts side, men snarere fordi mindretallene ikke har tilstrækkelig stor tiltrækningskraft på den del af deres unge, der rejser andetsteds hen for at uddanne sig. Af dem vælger kun en mindre del at vende tilbage til hjemstavnen, når uddannelsen er afsluttet.

For en del år siden blev bestyrelsen i Institut for Grænseregionsforskning præsenteret for en ide om, at instituttet skulle starte ambitiøse

forskningsprojekter om mindretallenes historie nord og syd for grænsen. Jeg var skeptisk. Var man ikke for tidligt ude? Skulle man ikke vente, så man kunne regne med en seriøs - og ikke en følelsesladet - debat, når resultaterne forelå? Men min skepsis skulle vise sig at være ubegrundet. Både Johan Peter Noacks bøger om det danske mindretal i Sydslesvig og Henrik Becker-Christensens om det tyske mindretal i Nordslesvig har fået den velfortjente skæbne at blive forsvaret som disputater, og der har ikke været nationalistiske mislyde i deres kølvand.

På denne baggrund kunne man tro, at man fra dansk side rankede ryggen, erkendte at nutidens tyskere ikke kan gøres ansvarlige for nazisternes ugeminger og fandt det naturligt at betragte tyskheden ikke som et problem, men som en udfordring. Sådanne udfordringer har vi alle behov for, hvis vi ikke skal henfalde i passivitet. Vi trænger til nogen, vi kan sammenligne os med - måle os med - hvis vi ikke skal ende som et „puslingland, der hygger sig i smug“, hvad der i øvrigt slet ikke kan lade sig gøre med den tætte kommunikation, der har udviklet sig og

Frydendal 22, Aabenra

Privat foto

fortsat udvikler sig internationalt.

Det netop skitserede synspunkt deles imidlertid ikke af alle, hvad ikke mindst det forløbne års debat om det regionale samarbejde mellem områderne nord og syd for grænsen har vist. Fundamentalt repræsenterer denne debat vel toppen af et isbjerg, som rummer forskelle i nationalpolitiske holdninger, der både er dybtliggende og går på tværs af traditionelle partiskel. De manifesterede sig allerede i de meget ophedede debatter om grænsedragningen efter både den første og den anden verdenskrig. Disse debatter udviklede sig begge „nedefra“, idet det i hvert fald ikke var de traditionelle partiparoler, der styrede dem, tværtimod. Begge forløb gav da også anledning til partipolitiske rystelser.

Hvad der egentlig har været afgørende for den enkelte vælgers stillingtagen m.h.t. grænsens placering, kan man fundere længe over, men der er vist ingen, der kan siges at have gådens løsning. Selv er jeg nærmest tilbøjelig til at tænke i de baner, som jeg indledningsvis refererede min morfar for. Heraf følger tre konklusioner: For det første drejer det sig ikke først og fremmest om økonomiske fordele. For det andet vil der ikke være nogen udpræget tendens til, at vælgerne stemmer som anbefalet af det parti, de plejer at stemme på - hvis et sådant findes. For det tredje må man gøre sig klart, at det tager tid at ændre holdningerne på disse områder.

Alt dette hænger sammen med, at disse holdninger på en eller anden måde er følelsesmæssigt snarere end fornuftsmæssigt bestemt. Og der er måske ikke så lidt om den påstand, at de vigtigste beslutninger i ens tilværelse (f.eks. m.h.t. ægtefælle (samlever), venner etc.) træffer man i virkeligheden på et følelsesmæssigt grundlag. Forstanden kan så efterfølgende levere argumentationen for valget. Men hvordan kan man påvirke hinandens følelser?

Det er formentlig allerede gået op for de fleste læsere, at de ovenfor skitserede betragtninger samtidig - og ikke mindst - skulle tjene til at karakterisere EU-debatten, som nok har flere lighedspunkter med grænse-debatterne efter de to verdenskrige, end man umiddelbart tænker på.

Inden jeg forsøger mig med nogle supplerende bemærkninger i tilknytning til disse lomme filosofiske betragtninger kan der dog være grund til en enkelt kommentar til grænse-landets navn, som jo har spillet en rolle i debatten: Sønderjylland, Slesvig eller hvad?

På almanakkens bagside er Skoleforeningen benævnt „Nordslesvigsk“ (der er i øvrigt tale om en afbildning af en etiket fra 1912 til en tændstikæske, hvor en del af prisen gik til Skoleforeningens arbejde. Hele projektet standsedes dog hurtigt af krigen). Men ved sin rekonstruktion efter Genforeningen ændrede Skoleforeningen i 1921 navn til „Sønderjydsk“. Baggrunden var vel, at „Slesvig“ mindede for meget om det område, der nu endelig var blevet delt. Men det forhindrede som bekendt ikke, at man fra dansk side fortsat talte om Sydslesvig.

I min barndom var sprogbroen klar. „Sønderjylland“ betegnede området fra Kongeåen til grænsen, og sådan er ordet da også blevet brugt i det foregående. Begreberne „Slesvig“ og „Nordslesvig“ overlod man til det tyske mindretal at bruge, jf. at de kaldte deres politiske parti „Slesvigsk Parti“.

På denne baggrund var det med nogen forbavelse, at jeg i sin tid noterede mig titlen på Troels Finks store tre-bindsværk: „Da Sønderjylland blev delt“. Begrundelsen for denne sprogbrug kan man kun finde med lup, og den rejser naturligvis også et problem: Hvis „Sønderjylland“ er identisk med „Slesvig“, skal man så kalde det danske Sønderjylland for „Nord-Sønderjylland“?

I betragtning af, at landegrænsen som ovenfor begrundet i dag ligger så fast som nogensinde, vil det dog ikke kunne holde mig vågen om natten, hvis man i fremtiden anvender Troels Finks sprogbrug. - Hvad mon man vil skrive om spørgsmålet i Den Store Danske Encyklopædi, når man engang kommer til S?

Men tilbage til det mere væsentlige spørgsmål: Er det rigtigt, at der stadig er en betydelig uvilje mod tyskere, og i så fald hvorfor? At vi her nærmer os et emne, som alle har en mening om, men at man sjældent finder to meninger, der er ens, kan man overbevise sig om, hvis man i en samtale rejser spørgsmålet: Hvad er der galt

med tyskerne? (Den titel, jeg oprindelig - provokerende - havde tænkt at give artiklen).

Der er vist ikke tvivl om, at perspektivet tilbage til nazismen og den anden verdenskrig - og måske endnu længere tilbage - spiller en rolle. Men er tiden ikke inde til at erkende, at nutidens tyskere har et andet menneskesyn, herunder en demokratisk grundholdning, sammenlignet med hvad de havde for godt et halvt århundrede siden?

Samtidig er vi stadig tilbøjelige til at identificere England (eller hvad vi nu bruger for en betegnelse om De forenede Kongeriger) med Churchill og Montgomery.

Hertil kommer, at mens de fleste af os føler os i stand til at udtrykke os på et acceptabelt engelsk, gælder det samme næppe for tysk. De gloser, der kommer væltende ind over os fra sportens, rocksangenes og computernes verden understreger tilknytningen til det engelske. Måske er det i denne forbindelse illustrerende, at der i Højskolesangbogens næstsidste udgave (den seneste har helt udeladt ikke-nordiske sange) var 34 engelske, men kun 13 tyske sange - og en enkelt fransk (med oversættelse).

Enhver kan fortsætte listen. For min egen del må jeg nok sige, at den ovenfor beskrevne udviklingstendens i forhold til familien Rasmussen er fortsat. Men disse processer tager tid, som allerede min morfar fremhævede. Med min nuværende baggrund er jeg nok nærmest for tiden nået til den konklusion, at hovedfejlen ved tyskerne er, at vi i Danmark husker for godt - og måske også lider af mindreværdsfølelse.

Som nævnt har vore holdninger til tyskerne efter min mening samtidig interesse derved, at de spiller en rolle for vores holdning til EU. I 1972 var jeg som „vismand“ nødt til at involvere mig stærkt i de økonomiske aspekter af „EF-debatten“, som den dengang hed. Jeg

gjorde det uden større entusiasme, for fundamentalt mente og mener jeg, at spørgsmål om økonomiske gevinster eller tab ikke bør være afgørende i nationalpolitisk sammenhæng. Hovedformålet burde være at bidrage til integration - også politisk - i Vesteuropa i almindelighed og mellem Frankrig og Tyskland i særdeleshed. At mange sønderjyder var kommet til den modsatte konklusion hører med i billedet. Men den grundholdning, jeg dengang havde, har jeg faktisk bevaret lige siden. Og skønt jeg har betragtet mange af de fælles økonomiske tiltag, senest ØMU'en, med den største skepsis, har jeg stemt ja, når der var lejlighed til det.

Som det skulle være gået som en rød tråd gennem det foregående, drejer stillingtagen til nationalpolitiske problemer sig fundamentalt om holdninger til en dynamisk proces, der udvikler sig langsomt og ikke først og fremmest har med økonomi at gøre. Så jeg vil lade Benny Andersen få det sidste ord. Det drejer sig om hans prolog til SID's kongres i 1992 (optrykt i „Denne kommen og gåen“, Borgen 1993). Det er værd at citere en passus herfra, selv om dens baggrund var indvandrerproblemerne og ikke EU:

*Danske forfattere
har navne som Jacobsen
Andersen og Jensen
Kristensen og Jæger
men også navne som Oehlenschläger
Pontoppidan
Paludan
Panduro
uanset navnet
blev dansk mere dansk
for hver linje de skrev*

Hint æ bøss å sky' en

eller

Da æ lamp blev tænd

Min oldemoe vå goj te å fortæel om gammel dav.

Hun vå føjt o en maver ejendom i Andholm i Løjrn sogn i 1860, å hun kund godt hovs, da di føest petroliumslampe dukket op. Det vå dengang, hun vå en lille pigh.

Ind i æ staj å ever ve di righ bynde o Løjt Laend vå der ollered nove, som haj fåt sæ såhn en himstregims anskaffet. Men hæ ue o æ saend i det væsten a Løjrn sogn, skuld vi jo væend æ skillinge, inden vi gav dem ue. Så vi mått nøjes mæ et hjemgøe tallelys, som vi old dav haj gøe.

En buend å hans kuen haj væt te gæst o en gård ever i Gjenner, å o den gård haj di javn fåt dem anskaffet såhn en petroliumslamp, å di vå da beghe to grov begejstret ever olt det lys, som sånt et monstrum kund spre ue i æ dørn. Å motte vå da grov hæghen ette å få sæ såhn jen anskaffet. - Vo far vå no knap så jævv. Den kost jo pæeng.

Men det har jo old dav væt såhn, te næh et kvindfolk har sådt sæ nove i æ hoj, så pleje di van å få dje ville - tesidst. Såhn æ det immer væk. - Det kort å det lang blev jo, te vo far en dav mått te stajs å køef en petroliumslamp.

Lotte blev en formærre spænd for æ kastenvuhn, å så drov vo far astej.

Di små børn - å vo moe da forresten å - kund slet it vint æ ti a, te han kom tebagh egjen. Di stoe børn vå jo i skoel, å hæh sådt di å tænt o den fiin ny lamp. Å snart vidst æ hele skoel - både elever å æ skoellærer - beskeen om den store begivenhed. Det vå ligh te å få lyvve a. Næsten som julavden.

Hen o æ ettermærre sådt en hel række børn i æ køghenvinnere å kegh nee a æ landevej, om vo far no it snart dukket op. Men han haj flee ærind i æ staj, å desuden plejet han it å jav mæ Lotte.

Da æ klok javn haj slavn fie i æ mørkning - det vå hen i Novembe - vå det jen a di store børn, som skregh: „Far komme!“ Å så kan det no væh, det blev et vrimlen ue te æ dør i æ vaskerum, for den dør gik di oltins ue å ind a. Å så kom far ind a æ dør mæ den jæ gutten lamp, som vå i en kass, godt pakket ind i træuld. Den størst a æ dreeng blev sådt te å spænd Lotte fra æ vuhn å sit hind o stold, hva det no it passet ham særle godt, for han vild jo helst ha det hele mæ.

Forum en flok børn haj di å oldfar boend o æ gård. Han vå æ mands far. I gammel dav koldt di oltins bedstefar å bedstemoe for oldfar å oldmoe. Oldfar vå no lantfra glaj for det moderne skidt, som hans søn haj ladt sæ besnak a sin kuen te å hint i æ staj. Så landt tebagh som han kund hovs - å det vå manne år - haj di savt kund klar dem mæ et tallelys, så hva sku det pjat no gøe godt for? Æ pæeng kund haj væt brugt te så møje andt, som vå mee nøvenne. Oldfar vå både sue å arre.

Men æ børn. - Ja, børn æ jo børn. Det vee vi jo. Di glæjet dem, te den stoe begivenhed. - Føst tørt di, det tav en farle ti, inden Lotte å far, di dukket op. Å no tørt di, det tav en farle ti, mæ å få den gutten lamp pakket ue. Den vå jo bleven stevve a det træuld, som den vå pakket ind i, å så vå den skiild i flee deel, å skuld både sættes sammel å steves a. Å så skuld det hældes petrolium o en. - Det haj såhn en sæh lovt.

Da æ lamp vå bleven anbraght o æ boe, gav moe den en ekstra omgang mæ en bløe polt, te den skinned. Nej, hvo vå den flot. - Æ luft vå tyk a spænding, å olle børn støj i en kreds rundt om æ boe å puklet øjn. Det vå næsten it te å vint æ ti a, te det blev så mørkt, te en kund væh bekænd å tænd æ lamp.

Vo far haj jo hældt petrolium o i æ køghen, te

æ vøgh kund sug sæ fuld. Det vå nøvenne, fortoeld han, for han haj jo fåt en goj anvisning a jernkræme Damm ue o æ Stoegah i Affenrå. Det fueld ganske vist en brugsanvisning mæ o tysk, men det kund han it løjs. Men mæ lidt goj ville skuld det no savt kund la sæ gøe. Å mæ æ lidt hændelav.

Omsie - da di ment, te det vå mørkt nok - skuld det stoe øjeblik så kom, hvo æ lamp skuld tænes. Æ hele familie vå samlet. Æ børn støj no så tæt om æ boe, som di vovet å kom. Di vå it old li driste. Såhnt nove haj di jo alde se før.

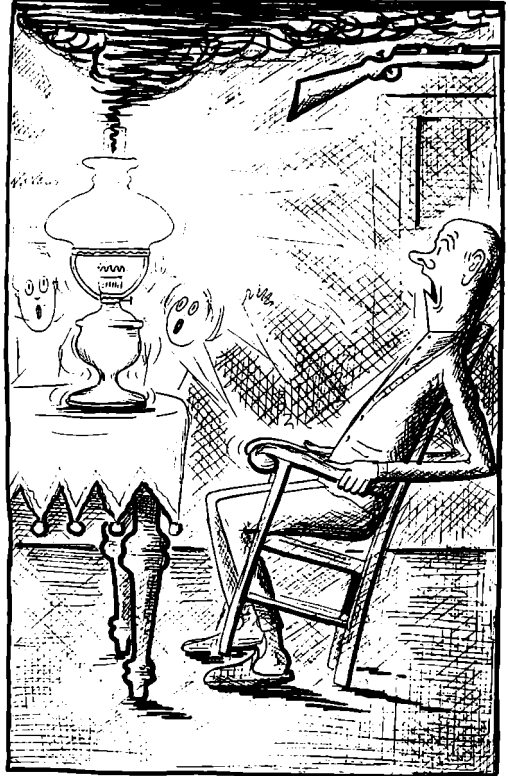
Gammel oldfar sådt der å, men et pa alen væk fra æ boe i sin armstol. Han vild it for tæt o „troltdøj“, som han kåldt æ lamp. Han vå bang. Det lighnet it nove å bring såhnt nove moderne skidt ind i hans gammel hjem. Det vå godt te hans far å moe it kund se, hva dje sønnesøn vå igang mæ. Ja, for den sags skyld vå det godt, te hans kuen vå dø, - te hun helle it skuld oplev såhnt nove. En vidst alle hva måløre det kund bring mæ se. - Uha da.

I den gård i Gjenner, hvo di ollered haj såhn en lamp, vå det jo bleven snakket om, hvordan den skuld tænes, så vo moe vidst i hvert fald goj beskeen mæ, hvordan di skuld griif æ sagh an.

Føst skuld far tænd æ vøgh mæ en svovlstik, å så skuld moe stræv å sedt æ glas o plads nok så haste, te hun it brænd sin finge. Far tænd så sin svovlstik å stok en te æ vøgh. Æ børns øjn støj o stilk. Oldfar høkket en lille alen længe tebagh, - en kund jo alde vee? - Æ vøgh tænd it an. - - „Sikke nove skie“, soj far, „det daue jo it“. - „Troe do it, te do skal skru æ vægh æ ledde vedde høje op“, ment moe. „Jo, det kan da godt væh“, svar han å drejet æ vøgh et godt skrup høje op. - Ledt for højt, desværre, for no kan det nok væh, te di fek blus o æ lamp, te det battet nove. - Moe nåej ligh javn å få æ glas såt ever æ vøgh urn å brænd sin finge, da en tyk sort kvalm bredt sæ hen under æ lovt, å æ dørn blev så oplyst, som den alde haj væt før.

Æ børn di skregh, å somm a dem trømler a æ stol, å old sammel blev di mee elle minde forskrækket.

Men værst vå det for oldfar. - Han høgget haste tebagh mæ sin armstol. Helt tebagh te æ vægg, å så kun han it kom længe. - Hans

Tegning: Hans Nissen

gammel hjart hamret i hans bryst - så godt som det no kund - å no troej han bestemt, te hans siist stuend vå kommen. No svej di nok æ hytt a, å no gik verden unde - - å mæ sin gammelmandsrøst øjt han så højt han kund:

„Hint æ bøss å sky'en“.

Men æ ledt ette fek di no li' godt magej o æ apperat, å så llyst æ lamp, som den skuld. - Æ børn fånd hen te æ boe. - Sikken et lys. Di kund se æ hele dørn rundt, å no kund di store børn sidt å gøe dje leks. Di kund løjs å skryv urn å anstreng æ øjn. Å moe kund sedt å lep å strik. - Det vå et under mæ såhn en lamp.

Å det varet helle it manne dav, inden oldfar haj vænnet sæ te æ troltdøj. Å en avden vå han såmind høkket helt hen te æ boe egjen. Æ „Troltdøj“ vå nok slet it så farle endda. - Ja, olt elav blev han såmind helt glaj ve det fiin lys, som æ lamp sendt ue i æ dørn.

Såen gæh det tit mæ di moderne opfindelser.

Nis Branderup

Dreng og ung i Vestslesvig

Af Frede Gotthardsen

Visby og Tønder må nødvendigvis i fokus, når jeg skal fortælle min historie fra den tid; især Tønder gav mig en direkte prægning, som jeg tog med mig på min videre vej. Men hvorfor i det hele taget tale om en svunden tid? Alle mennesker har gavn og glæde af at have pejlemærker bagud, hvis den rette kurs skal holdes. Det ved enhver, der har stået bare en smule til søs. Således beroliget tager jeg da fat.

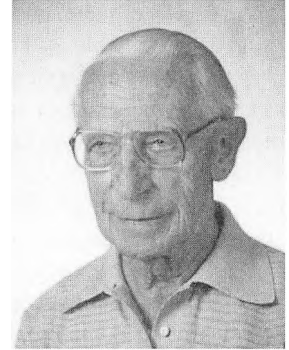
Sådan endte den tid

Men lad os først se, hvordan mine unge år i Vestslesvig sluttede; så ved vi, hvor historien skal ende. Det var i august 1936, jeg steg i toget til København for at indtræde på Galster og Holbølls Kursus i Peder Skramsgade for at opnå adgangseksamen til Hærens Officersskole. Som nysproglig student skulle jeg have matematisk tillægseksamen plus en mængde fransk (også skriftligt) og et par halvmilitære fag. Fransk var den tids militære "modefag".

Der var nok at bestille og kun tid til at gå i "kino" højst en gang om ugen, hvis der da ellers var penge på lommen. Men alt endte godt det følgende forår, og så var på en måde min frie ungdomstid forbi, uden at jeg derfor skal beklage mig over vilkårene i hæren. At der derefter skete så meget, som det var svært at leve med, er en helt anden sag.

Kort om min baggrund

Dette skrifts læsere behøver næppe en forklarende omtale af de Kongerigske Enklaver. Derfor kan jeg gå lige til sagen og sige, at Visby i den tyske tid var det sogn i Enklaverne, hvor dansk folkeliv udviklede sig stærkest - støttet godt fra Daler, Brede, Hostrup og Jejsing. Dertil var der en række gode grunde. Først og fremmest var de rette mennesker til stede, og så fik Visby ved skæbnens gunst i 1894 ved køb rådighed over det flotte, tidligere Tinghus som

Frede Gotthardsen

Privat foto

forsamlingshus; det andet i Nordslesvig efter Skrave.

Når jeg opholder mig herved har det sine grunde, nemlig at min far og hans svoger Hans Jepsen Christensen var de unge initiativrige sønderjyder, der tilskyndet af Vestslesvigs gode ånd, Frederik Høyberg på Nørmark, fik både køb og aktietegning gennemført. Den anden grund er naturligvis, at både mine søskende og jeg hentede mange af vore gode oplevelser og meget af vort grundpræg som sønderjyder i Visby forsamlingshus.

Noget om min familie

Genealogi er for det meste uinteressant for udenforstående; lad mig derfor nøjes med at sige, at min far kommer fra en gård i Daler og i øvrigt er af en slægt af skoleholdere/degne fra Enklaverne, så langt tilbage som ikke brændte kirkebøger giver os viden herom, og det er desværre kun til omkring år 1700.

Min mor kommer fra Stevns, og var lærerinde i Vonsild, hvor hun mødte min far ved et sønderjysk møde. Til den sjællandske families forfærdelse giftede hun sig i Køller-perioden bort fra Danmark og til et prøjsisk statsborgerskab. En alvorlig sag dengang. De flyttede derefter ind på gården Nørmark, som min far året før havde købt af førnævnte Frederik

Høyberg.

De to mennesker kom til at betyde en hel del for den socialt temmelig splittede ungdom i Visby, idet far påtog sig at undervise i gymnastik og mor i folkedanse - noget man aldrig havde kendt til på egnen. Årsagen til denne opsplitning skal især søges i det strenge regime, som herrerne på Trøjborg igennem århundreder havde praktiseret over for hoveripligtige fæstebønder og besiddelsesløse landarbejdere. Sporene herefter var synlige et godt stykke ind i vort århundrede, men mildnedes efterhånden af de nye ejere af både Trøjborg, Visby Hedegård og Nørmark. Det var familier, som et folkeligt og nationalt virke lå stærkt på sinde, og som anså det som det vigtigste for at bevare danskheden i Nordslesvig. Der var ingen standshovmod hos dem. Vi børn kunne bevæge os aldeles frit; mine bedste legekammerater i de første skoleår var røgterens Jens på Hedegård og baneformandens Marinus. Kun to steder forbød min mor mig at gå ind, og det var af frygt for lopper og lus i vort hus.

Drengear på Nørmark

Mens min far var ved Vestfronten, så jeg dagens lys i juli 1917. Jeg gemmer naturligvis mit Geburtsschein, som god tysk orden dengang påbød alle. Drengen var imidlertid svagelig og blev mere og mere underernæret, så min mor tog mig op til en tysk militærlæge i Skærbæk, som meget forstående og effektivt fik sat skik på fyren i løbet af et års tid. Det har altid været rart at have en så positiv post i mit nationale regnskab under senere tiders hændelser.

Nogen kan huske fra deres 2-års alder, men ikke jeg. Det første jeg som 5-årig husker helt klart er, at jeg en sommerdag oppe i marken solgte mine bukser til karlene for en stor 5-øre i stedet for en lille 50-øre. Da jeg kom hjem, lo også min mor ad mig, og så forstod jeg nok, at jeg havde dummet mig. Flovhed er måske det, vi husker allerbedst.

Nørmark var et herligt sted at vokse op; der var den store have - næsten en park - anlagt i 1860'erne af Frederik Høyberg, som også omgav mange af markerne med læhegn for at hindre sandflugten på de lette jorder. Det

arbejde fortsatte min far, og jeg har såmænd stukket planterne i jorden i det allerseneste læhegn. Nogle hegn er nu sløjfjet, men de fleste står endnu og præger landskabet forskelligt fra den øvrige del. I de lave vandlidende enge var der gravet ca. en _ meter dybe og 4-5 meter brede render, og jorden var derfra kastet op til agre. Disse render var en herlighed af pil og el og andre vækster. Et godt skjul for vildtet og en tumleplads for os og vore kammerater.

Nørmark var ikke helt som andre gårde. Den bestod af opdyrket hedejord og indvundne engarealer, og ingen af dem gav maksimalt udbytte i tørre og våde somre, og den slags somre har vi desværre ganske mange af. Bygningerne var store og stuehuset præsentabelt, bygget i 1881 af Frederik Høyberg tillige med en mellemfløj, kaldet mejeriet, som han dengang indførte i Nordslesvig som et såkaldt "vandmejeri". Her var mælk og andre produkter altid under køling af rindende vand. Det gav første klasses smør, som solgtes til Hamborg til ekstra god pris og en tid sandelig også til London. Et eget lille gasværk havde Nørmark også. Det gode lys nød vi, trods gaslugten, inden vi i midten af tyverne fik el indlagt. Men Nørmark var trods alt en vanskelig gård at drive med et godt udbytte, og bedre blev det jo ikke ved, at min far var så meget fraværende som led i sit sønderjyske arbejde, senest for Grænseforeningen og for Sydslesvigerne.

Leg var det ikke altsammen på Nørmark. Som almindeligt på den tid var børnene også med i marken. Inden vi fik selvbinder, var jeg ganske ferm til at binde kornneg op; jeg fornemmer det endnu i fingrene. Livet med karle og piger var ligefremt og tit også fornøjeligt; der var mange gode mennesker iblandt dem. Landbruget greb mig aldrig helt; jeg syntes at noget mere måtte til, en større udfordring og et bredere felt at virke på. Derfor sagde jeg gerne ja til at forsøge at komme ind i mellemskolen på Tønder Statsskole.

Det skulle nu vise sig ikke at gå helt så let, for i den to-klasses skole i Visby skred undervisningen kun tungt fremad, og meget havde jeg endnu ikke lært. Jeg, der endnu ikke var fyldt elleve år, løb ind i store vanskeligheder under

den to-dages prøve; alt for mange spørgsmål kunne jeg ikke svare på. Det var anden gang, hvor jeg husker, at jeg var fløv, og jeg forstod nok, at jeg kun lige var sluppet med.

De første år på Tønder Statsskole

Mit møde med Tønder og Statsskolen i 1928 var ikke nogen ubetinget succes. Jeg havde aldrig hørt et ord tysk før, og nu talte ca. halvdelen af alle på gaden tysk, og der stod tyske navne på mange bygninger og skilte, og gaderne havde både et dansk og et tysk navneskilt; det gjorde mig altsammen noget forvirret og usikker, men det keredede ingen sig om. På skolen følte jeg mig klart underlegen over for de mere frejdige og næsten frække Tønder-dreng. Og når jeg så samtidig var klart bagefter i viden og kunnen, måtte det jo tage både år og dag at komme op på omgangshøjde med kammeraterne. Faktisk var hele mellemskolen mig lidt af en prøvelse; men en del skyldtes nu også mine noget spredte interesser.

Hvad jeg manglede bogligt, fik jeg til gengæld foræret i gymnastik, håndbold og i fodbold, og allerede et år senere kom jeg som den yngste med på skolens gymnastikhold. Sådant noget stiver af og hjælper til, at kammeraterne dog regner med en. Også det at kunne invitere kammerater med ud på Nørmark, var et aktiv. Så alt i alt fandt jeg mig efterhånden til rette med livet på Statsskolen.

I realklassen og gymnasiet

Jeg fik nu lyst til at søge i gymnasiet, men jeg var stadig kun 14 år og stod ikke overbevisende stærkt, så rektor Randrup foreslog mig først at gå i realklassen; så ville man tage stilling til mig igen. Det var en velgerning imod mig. Realklassens praktisk betonedede fag som samfundslære, bankregning og andre fornuftige fag var meget udviklende. Synd, at man bare for ideologiens skyld så brat og brutalt afskaffede realeksamen.

Ind imellem var der sket en stor forandring på Nørmark, idet min ældste broder havde overtaget gården. Far havde siden midt i tyverne haft et agentur for Forsikringselskabet Danmark, der som andre forsøgte at få foden indenfor i

Sønderjylland. Nu overtog han hele det gamle Tønder Amt, og vi flyttede ind i en helt ny lejlighed på torvet i Tønder. Det var en stor forandring også for mig og absolut til det bedre, når det gjaldt studierne.

Efter realeksamen blev jeg tilsyneladende uden vanskelighed optaget i 1. gymnasieklasse, og min dagligdag blev helt anderledes. Nu mødtes jeg med dem, der var en årgang yngre, og nu var det mig, der havde visse fordele; jeg havde f.eks. haft et år fransk. Min interesse for studierne voksede også, så jeg trivedes egentlig ganske godt. Ved juleafslutningen nåede rektor frem til at uddele årets flidspræmier; det var vi så vant til, men pludselig lød mit navn, men jeg reagerede ikke, før de andre sagde: Det er dig! Så fik jeg overrakt P. Lauridsens bog "Da Sønderjylland vågnede". Og det gjorde jeg vist også; men hvilken snedig psykologi, for herefter måtte jeg jo gøre noget alvorligt ved tingene og mindre ved bl.a. sporten og i det hele taget lære at prioritere bedre.

Aktiviteter i fritiden i Tønder

Men sporten havde dog stadig sin plads i programmet, og den blev også brugt i folkelige sammenhænge rundt omkring, f.eks. ved det store Unge Grænseværns stævne i Tønder i 1933, hvor flokke af os, kaldet Rosenkjærs drenge, trak en god del af læsset. Det samme gjaldt for amtsholdet ved DDSG&I's stævne på Ollerup året efter.

Fodbold dyrkede jeg nu også i Tønder Forenede Boldklubber, som var en sammensmeltning af en dansk og en tysk klub efter Genforeningen. Klublivet virkede fint; de talte tysk indbyrdes, men altid dansk (sønderjysk) til os, som aldrig talte tysk til dem. Det lød ganske pudsigt med det sprogvirvar i kampens hede og især for fremmede ører. Vi havde også udvekslingsbesøg med en klub i Heide i Holsten; men det hørte brat op, da det tyske hold trådte an og "heilede". Vi danskere havde forøvrigt den glæde, at vore tyske kammerater holdt sig fra nazismen, og ingen gik ind i Waffen SS, trods megen pression.

Det var gode og idealistiske lærere, vi havde på Statsskolen, som brugte tid og kræfter på os

også ud over sportslige aktiviteter. Jeg skal nævne lejrophold ved Vejle Fjord i sommerferien, enkelte ture til udlandet, udvekslingsbesøg med andre skoler og weekendaftener i en hytte, vi selv havde bygget lige ned til Vidåen; den blev i øvrigt brændt ned under krigen som en "antisabotage".

Det var en krævende og spændende tid med nazismens pres mod vor grænse og al den efterhånden rent nazistiske aktivitet, vi så tyskerne udfolde i Tønder; men heldigvis var der dog også besindige folk imellem. Jeg blev sat helt i knæ, da jeg en morgen op til kommunalvalget i 1935 trådte ud og så et 30-40 meter langt banner spændt ud tværs over torvet: "Deutsche Einwohner Tonderns wählet Bürgermeister Thomsen". Jeg spurgte mig selv: er det her en dansk eller tysk by?

Det blev nu også Thomsens sidste periode, for i 1939 fandt de danske partier endelig sammen om at vælge en dansk borgmester, hvortil de efterhånden havde opnået et klart flertal.

Dansk og tysk på Statsskolen

Skolens rektor A.J. West og senere J. Randrup holdt sammen med lærerstaben altid en stilfærdig og klar dansk linie, der ikke lod nogen tvivl om, at der nu i Tønder befandt sig en dansk gymnasieskole. Samtidig var skolen imødekomende over for både tyske og hjemmetske elever, som der altid var nogen af i klasserne; en hel del af dem kom dog først ind i gymnasiet fra de tyske realskoler i amtet. Det er mit klare indtryk, at så langt de fleste følte sig godt tilpas i det danske miljø, som skolen udgjorde.

1. G 1933/34 på Tønder Statsskole. (Privat foto)

Vi var gode kammerater uanset sindelaget, og vi forstod at undgå kontroversielle emner, og hvis det ikke helt var muligt, var vi rimelige mod hinanden. Tyske vendinger benyttede vi os ofte af og især de spøjefulde, men altid kun på skolens grund. Det var en uskreven lov, at vi aldrig talte et ord tysk på gaden, ligesom tyske og danske kammerater ikke besøgte hinandens hjem. Det kan lyde hårdt, men situationen var ikke til andet dengang i trediverne.

Adjunkt, senere lektor, dr. Felix Arndt var min lærer i tysk i samfulde 8 år. Han var fra Mark Brandenburg og gik i 1920 med over i den danske skole. Et dannet menneske og en stor humanist, der førte os ind i den tyske litteratur og gav os smagsprøver på de tyske filosoffer, ikke mindst Kant, som han værdsatte meget. Fra 1. mellemskoleklasse talte vi kun tysk i timerne, så vi lærte fra barnsben ikke at tale "københavnertysk".

I gymnasiet kom jeg ved et tilfælde til at sidde ved et 2-mands bord med en elev fra et meget bevidst hjemmetysk hjem i omegnen. Han var en gemytlig, lidt sangvinsk fyr, der spillede violin og lærte mig mange tyske sange, idet vi i øvrigt i vort samvær jagttog gældende spilleregler. Men pludselig sagde han en dag til mig, at nu var han blevet Hitlerjugendführer i sin hjemby. Så brast den gode kontakt; herefter blev det kun til et "Go'morn" og ikke meget mere i et helt års tid.

Hos "Papa Arndt" holdt vi undertiden små foredrag på tysk. Vor nye nazi-kammerat valgte, da vi var kommet i 3.g, at tale om "Das Memelgebiet". Under den efterfølgende diskussion forløb han sig og truede dr. Arndt: "Wenn Nordschleswig wieder deutsch wird". Vi kom aldrig over dette chok; vi kunne ikke engang få en studenterfest stablet på benene, så stærkt var bruddet på god ånd og tone.

Men denne ubehagelige oplevelse skal ikke fortone det gode solide billede af fordragelighed mellem danske og tyske elever på Tønder Statsskole. Aktuelt kan jeg ikke lade være med at sige, at alt dette ved de fleste i Sønderjylland ingenting om i dag.

Farvel til Tønder

Hvor kan det være, at tjenestemænd, der blev sendt til Tønder, altid betragtede det som noget af en landsforvisning at komme derned; men som aldrig var til at rive løs igen, når tiden var inde til forflyttelse. Jeg har ikke noget entydigt svar, men jeg har lyttet til mange kollegers udtalelser. Summen af det hele har været, at de aldrig tidligere havde været i et samfund, der var dem så vedkommende. Så må man spørge sig selv, hvad det kan skyldes. Fremmede var altid velkomne i Tønder, og de blev straks inddraget i den ene eller anden sammenhæng; måske fordi man ønskede at styrke den før så svage danskhed. Tønder var også en aldeles usnobbet by, og tonen i omgangen mellem

mennesker var fri, og kontakt opnåedes let. Så var der også den gamle bydels charme omgivet som den var af Vidåen og dens tilløb med lange skyggefulde alléer. Jo, her kunne man hurtigt finde sig hjemme. Dertil kom så marsken med "den høje lyse himmel" og den vide udsigt, så man kunne glemme vintermånedene med dis og tåge udover et konturløst landskab.

Bedre bud på en forklaring kan jeg ikke give. Om den så har nogen gyldighed i dag, kan jeg naturligvis ikke vide. Men jeg ved, at jeg med min kone og vore børn i mange år besøgte mine forældre først i Tønder og derefter i Møgeltønder, og glæden ved gensynet var ikke min alene.

Sønderjyder, jeg har mødt

Af Mathea Iversen

Det følgende er manuskriptet til det foredrag, som Mathea Iversen, Aabenraa, holdt ved højskoledagene på Slogs Herreds Hus i september 1996. Det var et af de morgenforedrag, der havde fællestitlen „I dag“.

Jeg har valgt i dag at fortælle jer om sønderjyder, jeg har mødt. Jeg har gjort mig umage med at fortælle om dem ud fra en lidt anden synsvinkel end den almindeligt gængse. Der vil både være kendte og ukendte blandt mine emner, hvoraf mange er kommet i vort hjem.

Når jeg har valgt, at vi i dag skulle begynde med en sang af Martin N. Hansen, skyldes det mindet om mit første møde med ham i vort hjem. Han havde skrevet en kantate til 75 års festen for Sønderjyske Årbøger i 1964, og den læste han højt for styrelsen hos os. Martin N. Hansen var alsinger af fødsel, men boede nu i Odense, hvor han var bibliotekar. Han og hans hustru tog før hjem end det øvrige selskab, og vor dengang 8-årige søn gik med mig, da jeg fulgte Martin N. Hansens ud til bilen. På vejen ind betroede Peter mig, at det var første gang, han havde hørt en rigtig digter læse op af sit eget værk.

Ellers havde jeg tænkt mig at begynde med mig selv.

Jeg er født i en landsbyskole i Ravsted sogn. En af de skoler der forlængst er nedlagt. Jeg er nr. 3 af en søskendeflok på 4. Ganske vist er min yngste søster kun en 1/2 time yngre end mig, men det er nok til, at jeg kun har været lillesøster en 1/2 time.

Senere kom jeg på seminariet i Ribe, hvorfra jeg dimiterede 1950.

Samme år begyndte jeg 1. august som lærer i Aabenraa. Her havde jeg lejet et værelse hos en kaptajnsenke - fru kaptajn Michelsen. Hun boede i villa „Solhjem“ på hjørnet af Karpedam og Haderslevvej skråt overfor Folkehjem.

Haderslevvej havde kort forinden skiftet navn fra Nr. Chaussee til Haderslevvej. Det var daværende borgmester, rektor Georg Buchreitz, der efter krigen havde fordansket de to gaders navne fra Nr. Chaussee og Sdr. Chaussee til henholdsvis Haderslevvej og Flensborgvej. Det var ellers i daglig tale på ægte sønderjysk facon blevet til Nr. Skassé og Sdr. Skassé. Buchreitz sagde senere, at han havde fortrudt, at de gamle navne ikke var blevet bevaret, for hvor i verden ville der have været en by med gader, der lød navnene Nr. Skassé og Sdr. Skassé.

Men som sagt boede jeg hos fru Michelsen. Det blev noget af en oplevelse for mig. Jeg, den lille landsbypige, kom nu til en Aabenraask kaptajnfamilie, hvor kaptajn Michelsen som andre i Aabenraas storhedstid, havde sejlet på østen. Ganske vist havde han holdt sig til de nærmere farvande efter sit giftermål for til slut at ende som havnefoged i Aabenraa.

Hvis man har læst Marcus Lauesens bog „Og nu venter vi på skib...“, romanen, der udkom i 1931, har man fået et lille indblik i, hvordan de gamle kaptajnsfruer optrådte. Det var ret selvstændige kvinder, som optrådte med en vis magt og myndighed. Fru Michelsen havde f.eks. på egen hånd købt huset på Nr. Chaussee, så hun kunne få en standsmæssig bolig som andre kaptajnsfruer.

Hun var ud af en gammel rebslager-familie i Aabenraa. Hun fortalte mig, at hendes far havde penge, hendes mand havde penge, - og hun havde „al-daw had' pæng“ - og ud fra det dømte hun ofte folk.

Familien havde altid på begge sider været dansk, men derfor kunne hun nok se med en del skepsis på folk, der kom nordfra og blandede sig i sønderjyske forhold, det gjaldt ikke mindst embedsstanden. Men tilflyttere fra det sønderjyske gik heller ikke ram forbi. Kaptajnernes tid var forbi, og nu var det andre slægter, der betød

*Dorthe (Dorothea)
Michelsen (1876-1959)*

*Foto: Institut for Sønderjysk
Lokalhistorie*

noget.

I sine unge dage havde fru Michelsen været på Askov Højskole sammen med blandt andre Marie Thomsen, født Michelsen, fra Lille Kolstrupgård. Marie Thomsens bror, den senere amltæge Mads Michelsen, havde standsmæssigt ledsaget de unge piger til Askov. Det gik jo ikke an at lade unge piger drage så langt af led uden ledsagelse. Aabenraapigerne mødte op på højskolen iført hatte og tournure. De vakte opsigt, som fru Michelsen udtrykte sig, for på Askov havde pigerne sølvpil i håret, og de var aldeles flade bagtil.

Om hvad fik hun så ud af sit ophold. - Jo, vi hørte om Grundtvigs mange koner - Det er det eneste, jeg ved om hendes udbytte fra Askov.

Jeg lagde mange kabaler med fru Michelsen for at få hende til at fortælle. Hun var ikke nogen skånsom, men en god fortæller.

Hun satte mig også ind i forholdene i Aabenraa efter genforeningen. Når noget skulle bygges eller sættes i gang i Aabenraa, var det H.P. Hanssen, der støbte kuglerne, Jeppe (Fink) på bjerget, der leverede tegningerne, Holger Fink (borgmesteren) kom med bevillingerne og Cimbria (trælastfirmaet ejet af de to familier), der leverede materialet. - „Sådan har det altid været i Aabenraa med det H.P. Hanssen og Finkeri“.

En tid om dagen var hellig for hende. Det var når hun om eftermiddagen lyttede til børskurser og varenoteringer.

Jeg kan ikke lade være med at tænke på, at meget af hendes verden ville være gået i stykker, hvis hun havde oplevet, hvad der siden

skete med Burmeister & Wain eller andre store firmaer, som hun havde sat sine penge i. At hun bedømte folk ud fra deres pengemæssige baggrund, kom også til orde den dag, da hun fortalte mig om ham, der var blevet så elendigt gift. Hans kone var præstedatter, „og det har vi da all daw vist, at de fastlønnet har inne ordenlig medgivit“. Jeg kunne kun give hende ret, som landsbylærerdatter og selv ansat i den danske folkeskole, forstod jeg det fuldtud.

Jeg boede knap et års tid hos fru Michelsen, hvorefter jeg flyttede til Ramsherred og senere ud på Kystvej, hvor jeg havde fået en lejlighed i det såkaldte „Jomfrubur“. Et byggeri, som tre enlige damer havde startet for ligesindede, men for at få byggetilladelsen i orden, havde man været nødt til at hæfte en familiefløj på. Jeg havde fået en lejlighed i familiefløjen sammen med min far, der var enkemand og nu pensioneret.

Byggeriet var både for mænd og kvinder i ungarkefløjen, og derude lærte jeg min senere mand at kende, og han fortalte, at han kort tid før han flyttede derud, havde mødt bibliotekar Jakob Petersen på gaden. Jakob Petersen havde da spurgt min mand, om det passede, at han skulle flytte ud i Jomfruburet, og da Peter Kr. havde bekræftet det, udbrød Jakob Petersen: „Det går sgu faneme aller godt, Iversen“. Det var de sidste ord Peter Kr. hørte fra Sprogforeningens formand. Han nåede imidlertid ikke at se, hvordan det gik, men både min mand og jeg er enige om, at vi synes, det gik vældig godt.

Gennem min mand, der dengang var arkivar og senere blev landsarkivar ved landsarkivet for de sønderjyske landsdele, som det dengang hed, lærte jeg mange sønderjyder at kende, mange af dem var historikere, ligesom min mand. Jeg kan som eks. nævne Mouritz Mackeprang, Jørgen Paulsen fra Hillerød, Troels Fink og mange andre. Mackeprang havde været direktør for Nationalmuseet, det der i dag hedder rigsantikvar, ikke at forveksle med rigsarkivarstillingen - den ene er leder af statens museer og den anden af statens arkiver. Mackeprang stammede fra Kiding på Sundeved. Han var æresmedlem i styrelsen for Historisk Samfund for Sønderjylland, hvor amtslæge, dr. Lausten-Thomsen var

formand. Mackeprang besøgte os på Kystvej, og jeg mindes endnu, hvordan han skulle sidde, så han kunne se hjem til Sundeved. Lausten-Thomsen, der, før han kom til Aabenraa, havde været amtslæge i Tønder Amt, havde jeg truffet i min barndom, når han hvert år kom i skolen derhjemme og skulle vaccinere børnene mod kopper, og han påstod, at han kunne huske mig fra dengang. Min mand var sekretær for Historisk Samfund og havde derfor et nært samarbejde med ham. Senere hen afløste Peter Kr. Lausten-Thomsen som formand.

Da Lausten-Thomsens kone efter et biluheld lå på Århus Sygehus, kom han af og til ud til os, helst alene som han sagde. Det skete så, at han fortalte historier fra sin studietid før 1. verdenskrig i Berlin. Det var en ret så lystig tid for de velhavende sønner, der kunne få deres uddannelse i den store by. Han fortalte om, hvordan han engang havde bedt sin far gårdejer Hinrich

*H. Lausten-Thomsen
(1878-1958)*

Foto: Institut for Sønderjysk Lokalhistorie

Thomsen, Roost, om at sende ham en blå. Hinrich Thomsen vidste nok, hvad sønnen mente, men han sendte ham en blå sangbog i stedet for den 500 mark seddel, som Lausten-Thomsen havde set hen til. Lausten-Thomsen kunne godt virke barsk for fremmede, der ikke kendte ham så godt, men han gjorde et stort indtryk på mig, da han efter vor ældste datters fødsel sendte mig en buket blomster med en af hver slags, som han havde plukket i sin have. Det var omkring 1. maj, og jeg behøver vist ikke at sige, at den buket betød meget mere for mig end den skønneste og dyreste købebuket.

På Kystvej havde vi efterhånden fået en større lejlighed, og lige oven over os boede dyrlæge

Tofft. Fru Helga Tofft var datter af H P. Hansen. Hun var en meget venlig dame, og flinkere overbo kunne man ikke have, når man stod med tre mindreårige børn. Gennem fru Tofft lærte jeg den H. P. Hanssenske familie at kende. Jeg har hilst på samtlige af Helene og H. P. Hanssens børn, men nogle af dem kendte jeg bedre end

*Ingeborg Refslund
Thomsen (1891-1972)*

Foto: Institut for Sønderjysk Lokalhistorie

andre. Her traf jeg af og til Ingeborg Refslund Thomsen, der også besøgte os, og vi hende. Ingeborg Refslund Thomsen var enke efter amtmand Refslund Thomsen. Hun havde været landstingsmedlem, valgt af de radikale, 1947-1953 og folketingsmedlem 1953-1957. Hun kunne være rask i replikken. Herom vidner historien fra vælgermødet i Hovslund forsamlingshus, hvor hun og Jens Bladt fra Guderup på Als var talere. Bladt var socialdemokrat, og da Ingeborg Refslund Thomsen står på talerstolen, går lyset pludselig ud og talen går i stå. Da lyder det fra Jens Bladt: „Jamen De er da selv et lys“, hvorefter fru Ingeborg øjeblikkelig svarer tilbage: „Jamen det kan De jo ikke se“. Jeg er ked af, at jeg ikke selv var til stede, men replikkerne var ret så rammende for dem begge to. De kendte hinanden ret godt fra rejserne frem og tilbage til og fra København. Det var dengang, der var noget ved at være til vælgermøde.

Når jeg mødte fru Refslund Thomsen hos søsteren, bad hun mig altid sidde ved siden af hende, og så fik jeg mange ting at vide, som jeg skulle gå ned at fortælle min mand bagefter. Det skete også, at hun ringede efter os, når der var noget hun ville rådføre sig om med Peter Kr. Jeg har endnu hendes stemme i øret, når jeg tænker på hende.

En anden sønderjyde af en noget anden støbning var Hans Andersen fra Kongsbjerg i Abild sogn. Hans Andersen havde været formand for Landeværnet og Danske Samfund og sad blandt andet i forsikringselskabet Hafnia's bestyrelse. Han var formand for de nationale foreningers samarbejdsudvalg i Sønderjylland, og min mand var sekretær. Det betød et nært samarbejde, der til at begynde med ikke var gnidningsløst. Men da begge parter havde indset, at de var lige stædige, som vestslesvigere ofte er, den ene fra Abild sogn og den anden fra Bønderby ved Møgeltønder, opdagede de, at de ikke kunne køre med hinanden, og det blev til, at de først respekterede hinanden for senere at blive gode venner. Da min mand i 1969 fik sit første hjerteanfald, tog Hans Andersen sig det meget nær. Han havde hos andre forhørt sig om, hvordan det gik, og først da det så ud til, at min mand kom sig over det, turde han ringe til mig og bede mig hilse Peter Kr.

Ellers ringede han tit, og jeg husker endnu, hvordan den opringning lød. Det var en let kendelig stemme, der spurgte: „Er han hjemme?“, og hvis jeg måtte benægte det, fik jeg at vide, hvad jeg skulle sige til ham, og så lagde Hans Andersen røret på. Når jeg gjorde det samme, udbrød jeg gerne - jamen så farvel da Hans Andersen, selvom jeg vidste, at det hørte han aldrig. Vi var tit ude hos ham og altid lød det - I skal kom' me' en an' (med hinanden), så jeg mener selv, at jeg som Peter Kr.'s kone hørte med til vennekredsen.

Hans Andersens 80 års fødselsdag var en oplevelse for sig. Vi var kommet fra det meste af Sønderjylland, hvor vi mødte op på Højkro i

*Hans Andersen
(1886-1973)*

*Foto: Institut for Sønderjysk
Lokalhistorie*

Emmerlev sogn. Hans Andersen ledte selv myndigt slagets gang. Vi sang af højskole-sangbogen, og så lød det: „Nu kan talerækken begynde“. Det gjorde den så kun afbrudt af sang og servering. Når Hans Andersen var færdig med at spise, lød det hver gang: „Så kan talerækken fortsætte“, og da han var færdig med desserten, rejste han sig og takkede for, hvad der var blevet sagt, og det gjorde han med disse ord: „Æ har væt så ræjt for i daw - æ hæ vat så bange for, at der sku' bli' såd' now, som æ it ku' bær, men det gøj det heldigvis it, æ ku' bæ' det hele“.

Tro nu ikke, at det var en form for storsnudethed, for sådan var det absolut ikke ment. Det var tværtimod vestslesvigsk beskeden- og blufærdighed, han her gav udtryk for. Han havde været bange for, at han var blevet skamrost, og nu ville han give sin taknemmelighed og glæde tilkende over, at dagen var gået så godt.

Jeg har her givet en lille smagsprøve på forskellige sønderjyder, som hver på sin måde var med til at gøre mit liv rigere. Mange andre, som jeg har truffet, ville jeg gerne have fortalt om, men tiden tillader mig det desværre ikke.

Grænseløse tanker

Jeg er vokset op ved en grænse
og efter mange års søgen
fandt jeg mit udgangspunkt
Mild beslutsomhed

Jeg vil hellere møde en god tysker
end en dårlig dansker
Grænserne kan krydses
Hemmelighedsfuldt betragter
vi hinanden
Hvor er vi og hvor skal vi hen

Jeg fanger vinden
Skyerne leger på himlens loft
På kanten af rummet findes
de fejlslagne drømme

Blæsten er statsløs og grænseløs
Løber tit ind i mine tanker
og lufter dem
Virkeligheden præsenterer sig selv
som en lysende melodi

I dag fulgte jeg grænsen
og sad fast i en tanke
der ikke kunne komme videre
Det gamle Europas stammefejder
spøger stadig i kulisserne

For enden af sindet
er der en grænse
Hvis du orker at passere den
skal du leve evigt

Og dagen varsler en kedelig solnedgang
Dette er ikke grebet ud af den blå luft
Dagen i dag er grå som de der vil
bestemme over andre
Får de lov til det vil den sløve
ensformighed herske
og tilfældige latterudbrud vil forstumme
og der vil blive slækket på analyserne

Så mange spørgsmål der allerede er besvaret
Jeg vil vove den påstand

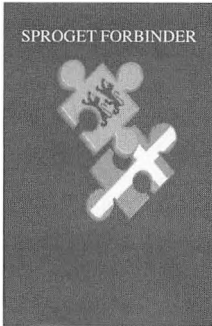
at mange trækker tiden ud
Som straf hører de ikke regnens rislen
og mærker ikke vindens kærtegn

Jeg bevæger mig rundt i
grammatikkens fyrstedømme
Jeg henvender mig til Jer
med mit trofaste sprog
Jeg accepterer grænserne
fra begge sider
Jeg føler fysisk afsky
ved hemmelighedskræmmeri
og mistro

Ind imellem fylder jeg
dagen til randen
og det bliver mørkt tidligt
Jeg må tilfredsstille
mine sorte sider
så de ikke æder mig helt

Jeg mediterer godt ved grænser
I min balance bor skønhedens mor
Hun er min bugtaler
og viser mig vej

*Tønder, juni 1997
Hans Christian Fogtmann Lauridsen
Født 1941. Bor i Tønder*

Sprogforeningen på vej til arbejdet igen!

Hans Henrik Bang

Efter at Sprogforeningens generalforsamling den 6. maj 1997 på Folkehjem i Aabenraa med et stort flertal bestemte, at Sprogforeningen skal fortsætte som forening, og igen forkastede et forslag om omdannelse til en fond (12 stemte for, 61 imod og 3 stemmer var blanke) er arbejdet ved at komme i gang igen.

Arbejdet var ellers ved at gå i stå, da det bestyrelsesflertal, der ved generalforsamlingen 1996 havde fået forkastet sit forslag om en fondsdannelse, mente, at det var en forkert beslutning, generalforsamlingen havde taget.

Den mangeårige formand, Jørgen Mågård, gik af som formand ved udgangen af 1996.

Karen Margrethe Pedersen blev konstitueret som formand indtil generalforsamlingen i 1997.

Ved generalforsamlingen den 6. maj 1997 valgte Klaus Eggert Hansen, Karen Margrethe Pedersen og Ditlev Nielsen ikke at tage imod genvalg.

Der skal her udtrykkes en tak til den afgående formand, den konstituerede formand og de to andre bestyrelsesmedlemmer for det arbejde, de har udført for Sprogforeningen gennem årene.

Inden omtalen af nyvalg skal endnu et punkt fra generalforsamlingen nævnes, nemlig en vedtægtsændring, der siger, at tre af bestyrelsens medlemmer skal være bosiddende eller have deres virke syd for grænsen. Det blev vedtaget med stort flertal. Meningen med denne ændring er også i bestyrelsen at fremme dialogen over grænsen og markere den udvikling, der i de senere år er sket gennem Sprogforeningens Sydslesvig-afdeling, hvor der har været den største medlemstilgang, og hvor de fleste aktiviteter foregår.

Angående valg til bestyrelsen: Som formand for en fire års periode blev valgt Hans Henrik Bang, Padborg. De 3 sydslesvigere er: Signe Andersen, Hatsted (valgt til 1998), Volker Bock, Tumby (genvalgt for 2 år) og Johann Mikkelsen, Læk (valgt for 1 år). De 3 fra Nordslesvig er: Thorbjørn Heick, Tønder (genvalgt for 2 år), Povl Verner Hansen, Christiansfeld, og Tage Madsen, Bylderup (begge valgt for 1 år).

Bestyrelsen har konstitueret sig med Signe Andersen som næstformand, Thorbjørn Heick som sekretær og regnskabsfører og Povl Verner Hansen som protokolfører.

Desuden er Sprogforeningen repræsenteret ved bestyrelsesmedlemmer i Folkehjems bestyrelse, Dansk Kultursamfund af 1910, H.P. Hanssens Mindefond, Løgumkloster Refugium, Løgumkloster Højskole, Den sønderjydske Fonds legat og Ingeborg og Thomas Thomsens mindelegat. Sprogforeningens bestyrelse bestyrer desuden selv Anna Larsen Stevns højskolelegat.

Den nye bestyrelses første opgave har været at skaffe sig et overblik, dels over de aktuelle opgaver og forpligtelser, dels over økonomien og dels over fremtidige opgaver. Og i det hele taget at udbygge Sprogforeningens virksomhed.

En del af denne virksomhed skal være at skaffe flere medlemmer. Af praktiske grunde blev det i 1992 vedtaget kun at operere med livsvarige medlemsskaber. Sprogforeningen har i øjeblikket ca. 869 medlemmer nord for grænsen og 373 syd for grænsen. Cirka, må vi sige. For dels melder livsvarige medlemmer jo ikke selv af ved afgang, dels er der stadig nye medlemmer på vej.

Og vi forestiller os, at mange flere gerne vil kunne sige om sig selv: „Jeg er medlem af Sprogforeningen. Jeg vil gerne være med til at gavne det danske sprog og den danske kultur“ - hvilket er Sprogforeningens formål.

For at udbygge forbindelsen til gamle og nye medlemmer, så vil der som noget nyt være en kontaktperson i hver af de 23 nordslesvigske kommuner, mens kontaktpersonerne i Sydslesvig vil være de tre, der står for ledelsen af Sprogforeningens afdeling i Sydslesvig, og som meget praktisk bor i hver sit hjørne.

Se listen over Sprogforeningens kontaktpersoner nedenfor.

Sprogforeningen vil gerne være medarrangør af møder, der kan falde ind under Sprogforeningens formål. Det kan tit være gavnligt, at flere foreninger går sammen om et arrangement. Vi vil også gerne være med til at fremme en dansk dialog over grænsen i forlængelse af de møder, der har været indtil nu med støtte fra Dansk Kultursamfund.

Vi vil gerne være med til at arrangere panel-drøftelser af sprog-situationen i grænselandet. Det kan efterhånden måske også være på sin plads at støtte og informere om sprogkurser nord for grænsen.

Men ellers er det jo Sydslesvig, der er den vigtigste arbejdsmark. Her vil Sprogforeningen især gennem sin aktive Sydslesvig-afdeling selv tage initiativer til at fremme brugen af det danske sprog. Men når man melder sig ind i Sprogforeningen i Sydslesvig, er det den samlede Sprogforening, man bliver medlem af. Også således udtrykker vi fællesskabet over grænsen.

Sprogforeningen er taknemlig over at kunne bringe disse meddelelser til offentligheden - og til gamle og nye medlemmer her i Sønderjysk Almanak.

*På bestyrelsens vegne
Hans Henrik Bang*

Sprogforeningens kontaktpersoner.

(MB betyder medlem af bestyrelsen)

Aabenraa	Knud Kristensen	74 61 36 32
Augustenborg	R. Liboriussen	74 47 44 41
Bredebro	Else Nissen	74 71 01 18
Bov	H.H. Bang MB	74 67 16 18
Broager	Johan Tychsen	74 44 18 90
Christiansfeld	P.V. Hansen MB	74 56 22 48
Gram	Anton Poulsen	74 82 17 50
Gråsten	Ove Nissen	74 65 07 45
Haderslev	N.Aa. Madsen	74 52 16 24
Højer	Sv. Kristiansen	74 78 32 15
Lundtoft	Tove Asmussen	74 68 53 30
Løgumkloster	Jens A. Berg	74 74 35 10
Nordborg	Nis Christensen	74 45 10 31
Nr. Rangstrup	Hans Schmidt	74 83 41 08
Ribe	Andreas Schmidt	75 42 15 48
Rødding	Peter Madsen	74 84 50 05
Rødekro	Mary Andresen	74 66 21 44
Skærbæk 1	Tove Lorenzen	74 75 31 44
Skærbæk 2	Rosa Schmidt	74 75 52 10
Sundeved	Johan Philipsen	74 46 13 70
Sydals	Marie Simonsen	74 41 51 12
Sønderborg	Hans J. Nielsen	74 42 64 32
Tinglev	Tage Madsen MB	74 76 21 27
Tønder	Th. Heick MB	74 72 12 27
Vojens	Povl S. Frank	74 54 10 01
Sydslesvig	S. Andersen MB	04846 590
Sydslesvig	V. Bock MB	04623 7189
Sydslesvig	J. Mikkelsen MB	04662 3185

Sprogforeningens kontor:

Sprogforeningen, Folkehjem, Haderslevvej 7,
DK 6200 Aabenraa. Girokonto: 641-3463.
Telefon: 74 62 11 50.

Kontortid - som regel - mandage kl. 15-17.

Telefonsvareren tager altid imod en besked.

Man er altid velkommen til at besøge Sprogforeningens kontor i kontortiden og f.eks. se, hvad vi har af bøger og gamle almanakker.

Kontingent: Livsvarigt medlemskab 200 kr. Vi sender gerne et indbetalingskort.

Enkelte har givet udtryk for, at et kontingent på 200 kr. ikke er ret meget for så mange år.

Men vi tager gerne imod gaver som livstegn!

Sønderjyds Skoleforenings årsberetning 1997

Af Lisbet Skau

Årsberetning 1997 blev afgivet på Sønderjyds Skoleforenings årsmøde den 9. juni 1997 på Folkehjem i Aabenraa.

Sønderjyds Skoleforening kan i år fejre 105-års jubilæum og foreningens formål er at yde sønderjyds ungdom - syd og nord for grænsen - hjælp til skoleophold og uddannelse samt på anden måde at støtte folkeoplysende arbejde - på sønderjyds grund - særligt i nationalt blandede egne.

Når jeg citerer Skoleforeningens formålsparagraf på årsmødet i år, er det på grund af den store drøftelse, der har fundet sted - og fortsat vil finde sted - omkring Schengen-aftalen og omkring vedtagelsen af Region Sønderjylland/Slesvig. Mange har spurgt, hvor de nationale foreninger har været i denne debat. Dertil er at sige, at flere enkeltpersoner inden for de nationale foreninger har deltaget i den offentlige debat - også fra Sønderjyds Skoleforenings bestyrelse har flere været debattører. Jeg fremkommer med det for at sige, at enhver frit udtaler sig om det, man står for, og det man tror på, men som forening - en national forening i grænselandet, med vor formålsparagraf - har vi ikke ment os i stand til at blande os i, hvad Sønderjyllands amtsråd beslutter. Det er en politisk afgørelse, som alle hver især som borger i grænselandet kan tage stilling til ved amtsrådsvalget.

Dermed være ikke sagt, at vi ikke har fulgt den debat, som er foregået.

I efteråret var vi nogle personer fra de nationale foreninger - Sprogforeningen, Grænseforeningen og Skoleforeningen - som bad Kresten Philipsen om en samtale omkring Euroregion Slesvig. Samtalen mandede ud i, at der

Lisbeth Skau

Privat foto

blev afholdt et møde, hvor Kresten Philipsen fremlagde aftalen for en bredere kreds i befolkningen.

Dette møde blev afholdt den 13. februar 1997, hvor de nationale foreninger var indbudt sammen med amtsrådsmedlemmer, borgmestre fra kommunerne langs med grænsen, sønderjyske folketingsmedlemmer, medlemmer af Europaparlamentet og flere andre, bl.a. fra Sønderjyllandskomiteen samt pressen.

Debatten har været livlig - nogle gange hård - og vi har oplevet ting i grænselandet, som vi godt kunne have været foruden; her mener jeg den hærværk, som nogle har været udsat for.

I Skoleforeningens bestyrelse har vi på et bestyrelsesmøde i oktober drøftet samarbejdet henover grænsen. Vi havde bl.a. bedt Hardy Knudsen (tidligere borgmester i Tinglev kommune) komme med et indlæg om „Hvad der er på vej i forbindelse med amtsrådets afgørelse - og hvad baggrunden er for det mere formaliserede samarbejde på det administrative område over landegrænsen“. Også et af foreningens æresmedlemmer - Jes P. Caspersen - kom med et indlæg.

I Sønderjyds Månedsskrift nr 5, maj 1997 (udgivet af Historisk Samfund for Sønderjyl-

land) er der en grænselandskronik „Set og sket i Grænselandet“ af Eskild Bram, hvor Euroregion Slesvig bliver omtalt, og Eskild Bram skriver bl.a. om „fhv. kontorchef Jes Caspersen, Aabenraa, der endnu højt til års kan få Skræp til at klinge“. I referatet fra bestyrelsesmødet står der, at Hardy Knudsens oplæg omkring grænseoverskridende samarbejde gav anledning til en del drøftelse. Flere havde ordet og herunder fremførte Jes Caspersen sine synspunkter. Vi fik en god diskussion, som vil blive videreført i bestyrelsen.

I Sønderjyds Skoleforening vil vi aldrig blive enige, men vi vil altid have en løbende debat, som dermed også holder liv i vores forening. Omkring vores formålsparagraf er vi enige. Når jeg læser referater igennem fra foreningens 105-årige historie, har der altid været en levende debat - og bølgerne har sommetider gået højt. Hans Lund slutter sin beretning i 1967 med ordene: „Skoleforeningen har bag sig en bevæget historie - med mange omskiftelser. Selv om tiderne har skiftet og meget er blevet anderledes er Skoleforeningens mål stadig det samme. Det nationale klima er blevet anderledes og Sønderjyllands særlige stilling fremtræder ikke så stærkt mere, men vi er vedblivende et grænseland - og der kan under nye forhold blive stillet særlige krav til os“.

Bestyrelsen

Der har været afholdt 3 bestyrelsesmøder.

Det første er omtalt; på det andet møde gennemgik vi ansøgninger fra efter- og ungdomsskoleelever. Der var 493 ansøgninger, og der blev bevilget et samlet tilskud på 544.800 kr. Ca. 1.000 kr. pr. elev. Vi har bedt om, at alle ansøgninger til efter- og ungdomsskoler skal være sendt til Skoleforeningens kontor senest 1. november det år, man er på skole. Fristen har været lidt svær at overholde. Bestyrelsen skal være lidt bedre til at få offentliggjort disse frister. Det er også lidt svært - for ansøgerne - at forstå, at det bevilgede beløb først bliver tildelt i sidste halvdel af maj, men foreningen er nødt til at sikre sig, at eleverne gennemfører skoleopholdet. Vi har i de senere år - så vidt muligt - overført beløbet til elevernes egen konto,

således at eleven er klar over, at det er en gave, man får tildelt fra Sønderjyds Skoleforening. Som sådan opfatter de fleste beløbet - og giver udtryk for taknemmelighed.

Skoleforeningen yder et anseligt beløb til højskoleelever. Efter den nye tilskudslov er det blevet væsentligt dyrere for den enkelte elev at få råd til et højskoleophold. Har man fulgt med i dagspressen, kan man læse, at højskolerne har det svært. Bestyrelsen mener, at det er værdifuldt for et ungt menneske med et højskoleophold. At få lov at opleve højskolen i 4-5 eller 9 måneder giver en ballast at drage videre med. Vi besluttede på februar-mødet at forhøje tilskuddet med 50% til ca. 200-300 kr. pr. måned.

Skoleforeningen har deltaget i forskellige bestyrelsesmøder og andre kulturelle møder, hvor foreningen er repræsenteret, herunder H.P. Hanssens Mindefond, Løgumkloster Refugium, Løgumkloster Højskole, Jaruplund Højskole, Folkehjems bestyrelse og Nordborg Slots Efterskole gennem Hejlsfonden. Hejlsfonden har lige skiftet formand. Elsebeth Smidt, Tanderupgård, er blevet valgt. Hun har afløst Johan Michaelsen, som måtte stoppe på grund af sygdom.

Der er blevet uddelt legater fra Købmand af Nr. Hostrup Hans Jessen og hustru Kela Jessens studielegat. Her var der ca. 160 ansøgninger, hvoraf 92 fik bevilget ca. 1.000 kr. Beløbet bliver uddelt den 25. april, som er Hans og Kela Jessens bryllupsdag. Der er kommet en del takkebreve tilbage - og det er skønt. Efter at have læst så mange ansøgninger igennem, føler man sig helt opløftet. Hvor findes der mange dygtige unge mennesker, der ved, hvad de vil, og de vil komme til at præge samfundet fremover.

Sønderjysk Almanak

4. årgang, 1997-udgaven, af Sønderjysk Almanak er udkommet november 1996, og 1998-udgaven er langt fremme i planlægningen. Bestyrelsen tror nu, den har fundet sit leje med et oplag på 2.600. Almanakken har i år givet overskud, og det er glædeligt. Der bliver udført et godt og frivilligt stykke arbejde af udvalget, ikke mindst af almanakkens redaktør Hans-Ole

Mørk. Vi siger en stor tak til alle.

Sekretær

Vores sekretær Jens Friis Styrk blev nødt til den 1. april at sige sit job op og stoppe på grund af sygdom. Det var ikke let for Jens Styrk at erkende, at hans kræfter ikke slog til mere. Sønderjydske Skoleforening har haft en helt fortræffelig sekretær i Jens Styrk. Han har haft styr på tingene og har været til stor hjælp for de tre formænd, der har været i hans tid. Og især har Jens Styrk været en stor støtte for mig, da jeg tiltrådte som formand. Jens kender Sønderjydske Skoleforening som sin egen bukselomme. Helt tager vi ikke afsked med Jens Styrk, han er stadig medlem af Sønderjydske Skoleforenings bestyrelse, og derfor har Jens været meget interesseret i at få foreningens nye sekretær sat godt ind i arbejdet.

Som Skoleforeningens nye sekretær er ansat Inger Rahbek Andersen. Forretningsudvalget spurgte Inger, om hun ville påtage sig sekretærjobbet. Efter betænkningstid sagde Inger ja, og bestyrelsen besluttede på mødet den 14. april at ansætte hende. Inger Rahbek Andersen er endvidere medlem af bestyrelsen. (Hendes oldefar Hinrich Thomsen, Roost, var Skoleforeningens første sekretær fra foreningens start og indtil 1911. Dengang kunne sekretærarbejdet udføres fra en pult, nu kræver tidens papirmængde og tekniske finesser et helt kontor). Vi håber, at Inger Rahbek Andersen vil få et lige så godt samarbejde med vores tillidsmænd rundt i landsdelen, som Jens Friis Styrk havde.

Tillidsmændene

Bestyrelsen siger tak til tillidsmændene for deres arbejde i det forløbne år. I er helt uundværlige for Skoleforeningens arbejde. Selvom der måske nok er flere, der holder op, end der kommer nye til, har Skoleforeningen trods alt ca. 150 tillidsmænd. Jo flere vi er til at deles om at udbrede kendskabet til Sønderjydske Skoleforening, des bedre har foreningen det.

Medlemmer

Foreningen har nu 7.499 medlemmer, en lille

nedgang idet vi sidste år var 7.695. Vi har i det forløbne år fået mange nye livsvarige medlemmer. Vores København-afdeling har vi ikke hørt så meget til. Den prøver, om den kan omlægges med en ny struktur. Sønderjydske Skoleforening får hvert år ca. 5.000 kr. fra afdelingen, hvilket vi er taknemmelige for.

Møder

Der har ikke været afholdt møder med Dansk Skoleforening i år, men igennem Den Sønderjydske Fonds Legat for skolehjælp til danske syd for Grænsen er der blevet uddelt et beløb på 20.000 kr. Ligeledes har der heller ikke været afholdt dialogmøde i år. Det var berammet til engang her i april, men vi håber, at det kan afholdes i løbet af året. Dialogmødet er et møde med deltagelse af personer fra såvel nord som syd for grænsen, og hvor Karen Margrethe Petersen - tidligere formand for Sprogforeningen - var formand og arrangerede møderne.

Fra Skoleforeningen har vi ikke blandet os i Sprogforeningens beslutning om, hvordan foreningen skal videreføres. Vi var nogle stykker, som deltog i Sprogforeningens generalforsamling. Skoleforeningen håber på et godt samarbejde med den nye bestyrelse, men jeg vil gerne her fra Skoleforeningens årsmøde rette en tak til Karen Margrethe Petersen og til Sprogforeningens formand gennem mange år, Jørgen Mågård, for et godt samarbejde omkring dialogmøderne.

Vi har haft ansøgninger fra forskellige foreninger om tilskud - som vi ikke mener at kunne tilgodese. Ligeledes har vi haft ansøgninger om højskolesangbøger - både til forsamlingshuse og skoler - som vi desværre heller ikke kunne imødekomme.

Der er blevet indviet en ny efterskole, Frøslevlejrens Efterskole, og der har været jubilæum på Rens Ungdomsskole og Nordborg Slots Efterskole.

Til slut to ting omkring det spændende og livsbekræftende i det at være med i grænselandsarbejdet, som giver lyst og glæde til fortsættelse. Sidste weekend blev der holdt årsmøder i Sydslesvig, mange deltog og mange

havde ordet. Flensborg Avis har haft et udførligt referat. Jeg deltog med en flok på en årsmødetur om lørdagen, hvor vi først var på rundtur på Føhr, afsluttede med kaffebord i det danske forsamlingshus, bagefter besøg på skolen, hvor den unge leder, Bjarne, viste os rundt. Han havde hejst Dannebrog og gav i begejstrede vendinger udtryk for, hvor glad han var for sit arbejde. Dernæst årsmødeaften i Nibøl, hvor den unge Lars Petersen var mødeleder. Det var en fornøjelse at se og høre ham. Han havde overtaget hvervet efter forældrene, og han lyste

af glæde over at se, at der kom så mange til Nibøl - og størst var hans glæde over, at der var så mange Nibøl-borgere.

Det andet er fra Nordborg Slots Efterskoles jubilæumsskrift i anledning af 75-års jubilæet. Et fornemt skrift hvor flere, som har haft kontakt med skolen gennem årene, bringer et indlæg, og jeg kan slutte min beretning med overskriften fra Lene Johansens indlæg, som også kan bruges på vores forening: „Bevægelse, forandring og udvikling“.

MINDEORD

Cathrine Gyldenkærne

Hjerndrup

† 9. 9. 1996

* 29. 3. 1926

Cathrine Gyldenkærne, der døde i sit hjem i Hjerndrup den 9. september 1996, var født i Bylderup den 29. marts 1926. Som datter af gårdejer Peter Chr. Petersen og hustru Johanne fik hun tidligt forståelse for det danske, folkelige og nationale arbejde, således som det udfoldede sig i hjemmet, i Slogsherredshus og i grænseegnen i det hele taget. Efter konfirmationen var hun elev på Rens Efterskole. Blev senere elev på Frederiksborg Højskole, hvor Cathrines interesse for de nordiske lande og folk næredes gennem forstanderens (C.P.O. Christensen) levende optagethed af det nordiske mellemfolkelige og tildels politiske samarbejde. Det førte til, at hun et års tid tog plads som ung pige i huset hos forstanderparret på den nordiske folkehøjskole i Kungälv. Cathrine blev så glad for opholdet her, at hun året efter fortsatte som elev på skolen.

Fra 1953 til 1955 var hun leder af „Det Unge Grænseværn“'s vandrehjem i Jydevad, hvor hun lærte den unge lærer Aksel Gyldenkærne, der stammede fra Svogerslev på Sjælland, at kende. De holdt bryllup i 1955, og det unge par slog sig endeligt ned i Hjerndrup skole i 1958, hvor Aksel blev skoleleder. I det gode hjem her opvoksede 5 børn, 2 drenge og 3 piger.

Cathrine havde en faglærerruddannelse og underviste i gymnastik og håndarbejde på skolen, ligesom hun ledede håndgerningskursus forskellige steder. Også på andre områder blev hendes evner taget i brug, bl.a. som medlem af menighedsrådet. Desuden kom hun med i bestyrelsen, da Hjerndrup Sognegård startede.

Igennem en lang årrække plejede hun fortsat sine nordiske interesser som kasserer i foreningen „Norden“ i Haderslev såvel som ved sammen med sin mand i ferierne at tage på rejser i de nordiske lande.

I 1988 indtrådte hun i „Sønderjydsk Skoleforening“'s bestyrelse, hvor hun afløste Karen Jessen, Stepping. Ved sin alt for tidlige død var Cathrine Gyldenkærne stadig aktivt optaget af de bestyrelser, hun sad i, og det mangesidede arbejde, hun deltog i.

Niels Aage Madsen

Inger Demant

Øster Højst
 † 22. 10. 1996
 * 29. 10. 1925

Inger Demant var datter af Bodil og Theodor Pedersen, Særmærk ved Holsted Stby. Efter at have haft plads i huset forskellige steder, bl.a. på Sdr. Busholm i Højst, hvor hun mødte sin tilkommende mand, og været på Uldum Høj-skole, blev Inger i 1947 gift med Thies Demant, og de overtog da hans fødehjem i Søvang.

Her tog Inger Demant del i alt arbejde ude uden at forsømme noget inde, idet hun med en enestående dygtighed gjorde alt både godt og hurtigt og med glæde. Inger og Thies Demant fik to døtre og to sønner, som lærte at glædes ved både det skønne og det at virke til fælles bedste. Arbejdet med landbruget var også af en sådan kvalitet, at Inger og Thies Demant i 1987 fik landbrugets højeste udmærkelse: medalje og diplom for deres store indsats.

Men selvom arbejdet for hjem og familie havde førstepladsen, nåede Inger Demant ved sin hurtighed meget mere. Hun støttede som sønderjyde alt det nationale og kulturelle arbejde, også ved at være med i og med til de forskellige arrangementer.

Hun var i Højst menighedsråd 1961-92 (fra 1973 næstformand og 1990 formand) og i provstiuvalget 1974-92 med inderlig interesse for kirkens vel, hvad hun bl.a. også viste ved at deltage i gudstjenesten så godt som hver søndag. Hun sagde, at hun syntes ikke det havde været rigtig søndag, hvis hun ikke havde været i kirke.

Inger Demant havde desuden tillidsposter i Den Nordslesvigske Kvindeforening, Grænseforeningen, Løgumkloster Refugium m.fl. „Med

øjet, som det skabtes, himmelvendt“, var Inger Demant „lysvågen for alt stort og skønt her-neden, men med de dybe længsler vel bekendt, kun fyldestgjort af glans fra evigheden“. Hendes grundholdning var, at livet er en gave, som skal bruges, og at også tiden skal bruges og aldrig slås ihjel.

Denne livsholdning bevarede hun også, da sønnen Johannes i 1990 overtog slægtsgården, og Inger og Thies Demant flyttede til Ø. Højst til det, der kunne være et otium. De fortsatte begge med at arbejde på gården næsten hver dag, og Inger gav desuden ofte deres andre børn og venner en hjælpende hånd.

Hun var altid gæstfri og hjælpsom, holdt fester, tog på udflugter, lyttede til ord og toner for at suge til sig, når der var tid for det, for bedre at kunne give trøst og opmuntring, når nogen i hendes vennekreds havde brug for det; og ved at bruge livet som en gave blev hun selv en stor gave for mange.

Ca. 10 måneder før hun døde, fik hun at vide, at den kræftsygdom, som havde pint hende i længere tid, ikke kunne helbredes; men hun fortsatte med at bruge de kræfter, der var i behold, indtil det sidste.

8 dage før sin død skrev Inger Demant til hver enkelt i en flok af vennekredsen, at hun altid havde haft travlt, men kunne lide at have travlt og havde glædet sig derved, og at hun nu under sygdommen havde fået tid til at tænke over alle de mange gode år, som hun havde været meget taknemlig for. Hun nævnte ikke, at hun i de

Fortsætter næste side

mange år havde haft perioder med svær migræne, men at hun var taknemlig for alle gode minder og alle gode venner.

Og hun indbød dem til en lille sammenkomst, som hun holdt den 18. oktober, en gribende afsked med

tale, sang og musik; og natten til den 22. oktober 1996 sov hun ind.

Æret være Inger Demants minde.

Svend M. Lauridsen

Hans Lind

Augustenborg
 † 30. 10. 1996
 * 11. 7. 1914

Hans Lind blev født 1914 i Helved, Notmark sogn på Als, som søn af en gårdejer, der faldt som tysk soldat under den første verdenskrig i Frankrig den 9. april 1918.

Efter faderens død flyttede moderen til Augustenborg, hvor Hans Lind voksede op og oplevede afstemningen og genforeningen. Han gik i dansk skole og kom i et blæseorkester for drenge. I 1930 kom han i lære i Augustenborg Brugsforening med en arbejdsuge på 76 timer uden løn. I sin knappe fritid deltog han i Augustenborg Idrætsforenings aktiviteter, ligesom han var medlem af Det unge Grænseværn og deltog i dettes stævner på Dybbøl og Skamlingsbanken og i Gråsten, Haderslev og Aabenraa. Han var DUG's sognesekretær i Augustenborg.

I 1940 blev han politibetjent. 2 år gjorde han tjeneste i Aalborg, og fra 1942 og indtil tyskerne gik i aktion mod politiet den 19. september 1944, gjorde han tjeneste i Sønderborg, men det

lykkedes Hans Lind at „gå under jorden“ og støtte modstandsbevægelsen.

Efter befrielsen fortsatte han tjenesten som politibetjent til 1964, da han ansattes som personregisterfører i Augustenborg kommune, og i 1978 oprettede han et lokalhistorisk arkiv og blev dettes flittige og dygtige leder til 1994. I en halv snes år var han bestyrelsesmedlem i Historisk Samfund for Als og Sundeved og i Alsinger-Gildet. Hans Lind skrev talrige lokalhistoriske artikler i Jyske Tidende og Sønderjysk Månedsskrift.

På grund af sin store indsats blev han i 1994 på sin 80 års-dag udnævnt til æresborger i Augustenborg.

Hans Lind satte sig som ung et mål, og det blev ham forundt at nå dette mål: at tjene sin hjemstavn. Han vil blive mindet som en mand af „gammel dyd og dansk oprigtighed“.

Jens Kongsted Lampe

Lorenz Christian Rerup, R.

Flensborg

† 9. 12. 1996

* 15. 4. 1928

Lorenz Rerup var et typisk grænselandsmenneske. Han var Flensborgdreng, født den 15. april 1928. Som så mange andre af hans generation valgte han i opbrudstiden efter krigens afslutning - trods tysk opvækst og skolegang - at slutte sig til danskheden. Han fik lov til helt at leve sig ind i dansk kultur, historie og væremåde ved et højskoleophold i Rødning og efterfølgende historiestudium ved Københavns Universitet.

Her var han sammen med andre sydslesvigere med til at starte FSS - Foreningen af Sydslesvigske Studerende - hvis formand han i en tid har været. Front-og-Bro-tankens, der blev formuleret i FSS's tidsskrift af samme navn, optog ham stærkt, og han gav udtryk for sine synspunkter om samlivet mellem dansk og tysk i grænselandet i mange artikler i bladet, i hvis redaktion han tog sæde. De tanker, der dengang blev fremsat af en flok unge studenter, har præget Lorenz Rerups holdninger hele hans liv igennem. At de i tidens forløb i stigende grad kom til at præge forholdet mellem dansk og tysk i grænselandet, var for Lorenz Rerup tilskyndelse til et fortsat aktivt engagement.

I 1963 blev han mag.art. i historie og vendte tilbage til hjembyen, hvor han ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig i to år virkede som bibliotekslektor. I denne tid falder udgivelsen af et historisk værk om A.D. Jørgensen, hvad der var indledningen til en omfangsrig virksomhed som skribent og forfatter om historiske emner. Lorenz Rerup var en forsker-natur, og som sådan kunne han dårligt undvære

det akademiske miljø, som han fandt ved universitetet i Århus, hvor han indtil 1965 arbejdede ved Historisk institut. Da Roskilde Universitetscenter blev oprettet, var der bud til Lorenz Rerup, der tiltrådte som professor i nyere og moderne historie og var med til - i en vanskelig brydningstid i anden halvdel af tresserne - at sætte sit præg på RUC's reputation og deraf følgende udviklingsmuligheder.

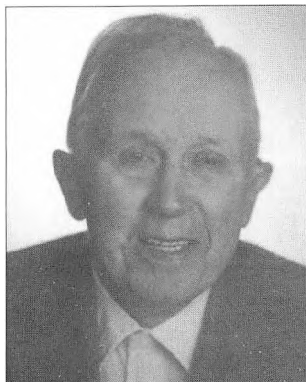
Trods denne stærke arbejdsbelastning kom skribentvirksomheden ikke til kort. Det blev til et væld af bøger og artikler - og til et stort antal tillidsposter i sammenslutninger, bestyrelser og selskaber i ind- og udland. Lorenz Rerups videnskabelige kompetence og menneskelige kvaliteter blev værdsat og nød respekt videnom.

Til trods for at denne travle danske sydslesviger involveredes i så mange gøremål på så mange boldbaner, forblev Sydslesvig og danskhedens trivsel hjertesagen for ham. Det var således med stor glæde, at Lorenz Rerup i 1992 modtog opfordringen til at blive dansk generalkonsul i hjembyen Flensborg. Det var for ham, som om hans livs cirkel sluttedes, og han vendte tilbage til udgangspunktet.

Dette hverv - som han røgtede med stor dygtighed og vandt ros og anerkendelse for i vide kredse - skulle desværre blive hans sidste alt for kortvarige opgave. Den 9. december 1996 døde Lorenz Rerup på sygehuset i Sønderborg. Han vil blive savnet af mange.

Lorenz Rerups indsats for danskheden vil blive stående. Æret være Lorenz Rerups minde.

Rolf Lehfeldt

Claus Clausen Nissen

Hjerpsted

† 19. 1. 1997

* 2. 1. 1906

Den 19. januar 1997 døde Claus Clausen Nissen, Hjerpsted, i en alder af 91 år - gammel og mæt af dage, som det hedder om en af de gammeltestamentlige patriarker.

Han var ægte sønderjyde, født på slægtsgården i Hjerpsted, som han sammen med hustruen Marie drev til 1973, da de gav roret videre til en søn og svigerdatter.

Bortset fra et par pladser ved landbruget og soldatertid ved dragonerne havde han sit virke i Hjerpsted sogn ved Vadehavet. Dansk af rod, tanke og sind. Den gamle slægtsgård var stedet, hvorfra hans verden gik.

Han var landmand med liv og sjæl, og blandt husdyrene var det navnlig „de rødbrøgede“, der havde hans interesse. På den konto fik han mange venner, der havde den samme interesse.

Ved siden af gårdens drift fik han også tid til i nogle år at sidde i sognerådet, men det, som er et helt kapitel for sig, er feriekolonien for sydslesvigske børnehavebørn: Hjerpstedlejren. Den havde hans hjerte. Altid var der tid til at hjælpe her - også selvom det var i høstens tid. Han elskede disse børn - og de ham. Mange er de børn og pædagoger, han i årenes løb har været i kontakt med. For dem, der kom der, var Claus Nissen en institution, lige fra tante Midde (Marie Lassen) til de børnehavepædagoger, der kommer der i dag. Bortset fra de sidste to år, har Claus Nissen været med, når Hjerpstedlejren holdt sin augustsammenkomst, hvor lejrens venner nord og syd for grænsen mødes - og han strålede som en sol, når han var i det lag. Det samme gjaldt, når han kunne vise gården frem.

Mange sydslesvigske bybørn har her fået deres første indtryk af landbrug.

Hjemmet i Hjerpsted dannede rammen om et godt familieliv med hustruen Marie og deres fem børn.

I mange hjem på begge sider af grænsen vil man bevare mindet om Claus Nissen i taknemmelighed.

Uffe Bjerre

Peter Petersen

Ny Skovbøl

† 10. 2. 1997

* 12. 12. 1915

Den 10. februar 1997 døde Peter Petersen på en historisk dag, som sammen med genforeningsdagen betød meget for ham. I sin erindringsbog slutter han med et afsnit „Tak for genforeningen 1920“.

Peter Petersen blev født på en landejendom i Tørsbøl, og som dreng oplevede han, at hans far blev indkaldt som tysk soldat og var med i hele 1. verdenskrig. Hans mor var alene med 5 børn og kun med skiftende russere til hjælp.

Peter Petersen var meget aktiv med ungdomsarbejde og idræt, da han blev voksen, og i Det Unge Grænseværn var han tillidsmand. Han arbejdede ved landbruget, til han var 27 år, og først da begyndte han at uddanne sig til lærer.

Han var lærer bl.a. i Hejsager og Skovby og kom til Rurup som førstelærer i 1956. Hans kone Kristine Birkkær Petersen blev lærer ved skolen.

Sin manddomsgerning som lærer fik han i Rurup. I 1958 var han initiativtager til at få startet Landsbylærerforeningen.

Det var en stor sorg for ham, at Rurup skole i 1964 blev nedlagt. Han flyttede til Branderup skole, hvorfra han blev pensioneret på grund af sygdom i 1979.

Han flyttede da til et nybygget hus i Ny Skovbøl sammen med sin kone og to sønner, Steve og Helge, som var født i Rurup.

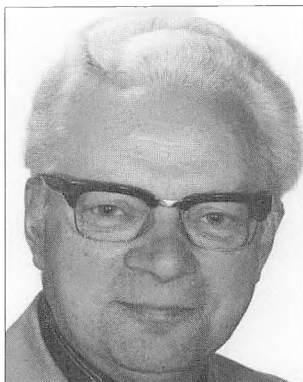
Efter pensioneringen fik han tid til at dyrke sin store interesse, historie, særlig Sønderjyllands historie. Som formand for Historisk Sogneforening i Bovrup-Varnæs tog han initiativ til foreningens historiske årbog.

Han har skrevet mange interessante historiske artikler i aviser og blade. I 1989 udkom hans erindringer 1918-64 med titlen „Grænseland, grænsesind, grænsekamp“. De giver et fint billede af en dreng, der oplevede 1. verdenskrig og voksede op med stor interesse for det danske og op til tiden som lærer i Sønderjylland.

I 1995 udkom hans bog „Nydam Offermose“, som han havde studeret meget.

Ved Peter Petersens død er en af vor landsdels folkelige historiske skribenter borte.

Mette Marie Andersen

Claudius Christiansen

Flensborg
 † 9. 3. 1997
 * 8. 5. 1919

Claudius Christiansen blev født den 8. maj 1919 i Tætvang, Sydtønder amt, som næstsids af 9 børn. Hans forældre var landmand Hans Albert Christiansen og hustru Anna, f. Dittmann. Deres hjem havde før 2. verdenskrig været et lille dansk forsamlingshus og blev i 1945/46 en dansk skole.

Efter ca. 8 års skolegang i den tyske skole i Agrtrup tog han - delvis på cykel (35 km) - til Duborgskolen i Flensborg for at tage præliminæreksamen i 1936.

Claudius Christiansen blev konfirmeret i Helligåndskirken i Flensborg i 1934. Han påbegyndte seminarieuddannelse i 1937, men blev afbrudt af indkaldelse til tysk militærtjeneste og russisk fangenskab i 1941.

Efter hjemkomsten i 1946 fortsatte han uddannelsen i Tønder og blev den 15. august 1948 ansat af Dansk Skoleforening for Sydslesvig som lærer ved Nørreport-skolen i Flensborg. Sammen med sin kone derefter på Gustav Johannsen-skolen i 1952.

Claudius Christiansen blev skoleleder på Jens Jessen-skolen i 1965 og skoleinspektør sammesteds i 1970. Han gik på pension den 1. august 1981.

Claudius blev gift den 6. november 1946 med lærerinde Lisbeth Hansen, der allerede var ansat af Dansk Skoleforening siden 1944. Der er 2 børn i ægteskabet, datteren Helga der er lærer på den danske skole i Jaruplund, og sønnen Finn, der bor i Århus.

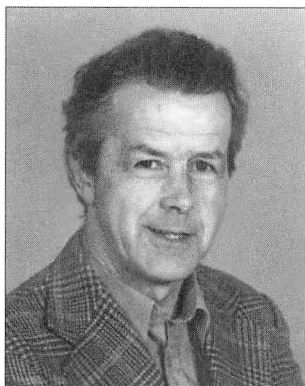
Straks efter uddannelsen var Claudius at finde i det kulturelle arbejde, dels i distriktet og dels

som formand for SSF i Flensborg by (13 år). I mange år var han også medlem af det „Kulturelle udvalg“. I SSV deltog han i flere år som aktivt bestyrelsesmedlem og var i Flensborg byråd som SSV-repræsentant i 5 år.

Han var sammen med Hermann Tychsen med til at drive feriekontoret for „Sydslesvigske børns ophold i Danmark“. Han var kontorets leder fra 1964 til 1981.

I den sparsomme fritid havde han et fast ståsted: St. Knudsgilde i Flensborg! Han blev optaget i Gildet i 1956. På sin specielle facon var han med til at præge Gildet og gildelivet. Desuden ydede han som stolbroder en værdifuld indsats og blev Gildets æresbroder i 1994.

Andreas Lauszus

Knud Nielsen

Bredebro

† 11. 3. 1997

* 6. 4. 1921

Den 11. marts 1997 døde fhv. viceskoleinspektør Knud Nielsen, Bredebro, på Tønder sygehus efter få dages sygdom.

Knud Nielsen var født i Hjortshøj ved Aarhus. Han fik uddannelse som gartner, men blev senere lærer fra Tønder seminarium. For knap 50 år siden fik han ansættelse ved Bredebro skole, og han blev sin by og egn en god søn.

Han var jyden, der blev sønderjyde. Utallige er de områder, han har sat sit præg på. Først og fremmest Bredebro skole, hvor han sluttede som viceskoleinspektør. Dernæst biblioteket, som han har været med til at bygge op til det, det er nu, og i forbindelse med biblioteket „Lokalhistorisk Samling“, som han var den drivende kraft i - både ved oprettelse og i det daglige. For år tilbage blev der fra hans side lagt meget arbejde i det, der foregik omkring Brede sogns Forsamlingshus, bl.a. som folkedanseleder og amatørskuespiller. Da Bredebro-Hallen blev bygget, var han også med, og han blev repræsentantskabets første formand.

Uden for sognets grænse blev der også kaldt på ham; det blev bl.a. til mangeårigt formandskab i Tønder amts Idrætsforening og bestyrelsespost i Sønderjydsk Idrætsforening.

Som man kan se, blev der fra mange sider gjort brug af hans evner og aldrig svigtende loyalitet over for det, han havde med at gøre.

Når jeg tænker på mennesket og vennen Knud Nielsen, er der nogle linjer fra Helge Rodes „Som en rejselysten flåde“, der rinder mig i hullinjer der siger ikke så lidt om Knud: „Værn med vid, hvad helt er vort. Sig kun sandhed,

jævnt og kort, glædest ved det milde“.

På Toften i Bredebro skabte han sammen med hustruen Ellen et godt hjem for de tre sønner - og til glæde for naboer og venner.

Han er et af de bundreelle og bundsolide mennesker, man er glad for at have kendt. Han har præget sin egn; han har præget os, der kom tæt på ham. Vi vil mindes ham i taknemmelighed.

Uffe Bjerre

Jenny Buch

Tønder

† 29. 4. 1997

* 17. 6. 1923

Jenny Buch var sønderjyde. Hun var født i Aabenraa, datter af den kendte kaptajn Wraae, der var skibskaptajn i rederiet Clausen. Familien flyttede sidst i 20'erne til Fredericia, og Jenny Buch fik her sin skoleuddannelse på Krogh Rasmussens private realskole.

Den videbegærlige unge ville lære mere, og det førte til ophold på Borrehus Husholdnings-skole og videre til Snoghøj Gymnastikhøjskole. Opholdet her skulle komme til at spille en væsentlig rolle i hendes senere tilværelse.

Efter disse skoleophold vendte Jenny Buch tilbage til Aabenraa, hvor hun på Aabenraa sygehus tog en sygeplejeuddannelse. Hun mødte her Christian Buch fra Store Jyndeved, der var i bagerlære i Aabenraa. En stor flok unge aktive mødtes ofte på Ungdomshjemmet, og her blev de to unge som så mange andre grebet af arbejdet i Det unge Grænseværn.

I 1944 blev Jenny og Christian Buch gift i Fredericia, og ægteparret bosatte sig i Ålborg. Christian Buch var på det tidspunkt aktiv i modstandsbevægelsen, og det blev nødvendigt at forlade Ålborg, så familien flyttede til Årup på Fyn.

Allerede året efter befrielsen vendte ægteparret tilbage til Sønderjylland og købte et nedlagt bageri i Vedsted. Det blev til ti arbejdsomme og gode år her, hvor de udover sliddet med at bygge en forretning op også fik tid til aktivt at tage del i det folkelige arbejde. Jenny Buch havde taget delingsføreruddannelse, og hun var i mange år en særdeles dygtig gymnastikleder i Vedsted sogns Ungdomsforening. Det var rige og

gode år, som Jenny Buch mindedes med glæde.

1956 kaldte en ny stor opgave: overtagelsen af den kendte forretning Vor Bager i Tønder, en forretning der i familien Buchs tid blev moderniseret og udvidet til en blomstrende forretning, der i højsæsonen beskæftigede op til tretten medarbejdere. Jenny Buch var kvinden, der stod bag denne rivende udvikling. Hun skånedes ikke sig selv, og ingen opgave var hende for stor.

Forretningen og cafeen bragte hende i berøring med en lang række mennesker, der lærte at sætte pris på hende. Hun værdsatte en god medarbejderstab, og til mange af dem bevarede hun kontakten efter salget af forretningen.

Det nationale og det idrætslige ungdomsarbejde har gennem alle årene haft familiens stærke bevågenhed, og byens og egnens idrætsarbejde havde her nogle gode støtter. Gennem alle årene bevarede Jenny Buch interessen og glæden ved gymnastikken, og hun var fast deltager på egnens gymnastikhold.

Efter travle år fik hun i de senere år også tid til at pleje sine sociale interesser, og hun tog ivrigt del i Røde Kors arbejdet og besøgstjenesten. Det nationale var en anden stor interesse, og hun var her aktivt med i Danske Kvinders Slesvigske Forening.

Foruden ægtefællen Christian Buch efterlader hun sig datteren Marianne i Tønder, sønnerne Jørn i Haderslev, Ole i Kolding og Torben i Slagelse. Der er grund til taknemligt at glædes over Jenny Buchs og familiens nationale, idrætslige og sociale engagement.

Olaf Knudsen

Jakob Meyer, R. p.p.

Flensborg

† 4. 5. 1997

* 19. 5. 1922

Med Jakob Meyers død mistede Sydslesvigs danskhed en personlighed, der har indskrevet sit navn i det danske virke på mange områder. Han blev født den 19. maj 1922 i Flensborg. Som ung kom han i købmandslære, måtte deltage i krigen og gik efter hjemkomsten fra russisk fangenskab ind i de danskes rækker. Han kom på Danebod Højskole og arbejdede siden som lagerforvalter i brugsforeningen i Flensborg.

Hans politiske interesse og sociale bevidsthed lod ham kandidere til byrådet, hvor han i 1955 fik sæde som medlem af SSW's byrådsgruppe. Kort efter blev Jakob Meyer valgt ind i magistraten som rådmand. Hans store interesse gjaldt sociale spørgsmål. Jakob Meyer var de svages utrættelige talsmand. Med stort engagement varetog han formandsskabet i byens socialudvalg og i tilsynsrådet for byens boligselskab.

I 1963 blev Jakob Meyer SSW's kommunalpolitiske sekretær. Hans politiske arbejde blev derved hans brøderhverv, og de danske sydslesvigeres parti kunne nyde godt af hans mangfoldige erfaringer. Det var i disse år, han startede sin sociale rådgivning på SSW's landssekretariat - en institution der skulle vise sig meget velsignelsesrig igennem mange år. Hans arbejdsområde begrænsede sig ikke alene til Flensborg by, men i lige så stort omfang til hele landsdelen.

I 1965 blev Jakob Meyer formand for byrådsgruppen. Han var nok en af de mest kendte skikkelser i Flensborgs kommunalpolitik. Foruden hans store menneskelighed skyldtes dette nok også, at Jakob Meyer aldrig tabte

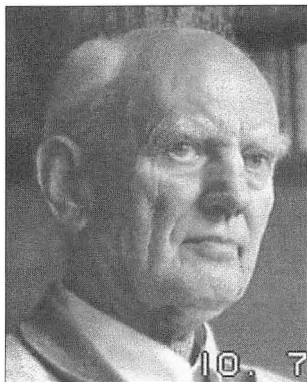
jordforbindelsen. Han var i mange år formand for Dansk Skoleforening for Sydslesvig og for SSF's 15. distrikt. Alle disse mange tillidshverv holdt ham på det jævne og gjorde ham til en vandbærer for dansk folkelighed.

Hans indsats hædrede ved tildelingen af Freiherr-von-Stein-medaljen (1969), med Forbundsrepublikkens Fortjenstorden (1981), og ved at dronning Margrethe udnævnte ham til ridder af Dannebrog (1981).

I 1987 gik Jakob Meyer på pension og fik tid til at nyde samværet med familien. En lang tids alvorlig sygdom satte en slutstreg for denne trofaste danske landsmands liv og virke, kort før hans 75 års fødselsdag.

Mindet om en trofast, engageret og varmhjertet landsmand vil leve videre iblandt os.

Rolf Lehfeldt

Poul la Cour Møller

Bækken

† 10. 8. 1997

* 26. 5. 1913

Den 10. august 1997 døde Poul la Cour Møller i en alder af 84 år i sit hjem på „Højbjerggård“, Bækken ved Rinkenæs. Hans forældre var kendte højskolefolk. Faderen, Aage Møller, oprettede Rønshoved Højskole i 1921, og her fik Poul la Cour Møller sin opvækst, hvilket prægede ham hele livet.

Han besluttede tidligt, at han ville være landmand. Efter agronomuddannelsen på Landbohøjskolen købte han „Bispegården“ i Ketting på Als i 1939. Ret hurtigt fik han drevet „Bispegården“ frem til et mønsterbrug, hvor mange unge landmænd fik en god grunduddannelse. Senere blev gården også demonstrationsbrug for svineavl.

Pouls store interesse for samfundet betød, at han hurtigt kom med i foreningslivet på egnen, og hans gode evner og kløgt forenet med hans menneskelige egenskaber førte til mange tillidsposter, som han bestred med stor ansvarsfølelse.

Den alsiske Landboforening var han i en årrække næstformand for. Han blev hurtigt formand for Regnskabsudvalget, og hans store interesse for regnskabsmæssige og økonomiske problemer førte til, at han blev formand for De jyske Landboforeningers Regnskabsudvalg og formand for Landøkonomisk Driftsbureau samt for Landsudvalget for Driftsøkonomi. Hans indsats her bevirkede, at han kom i bestyrelsen for Nationalbanken, hvor han skabte stor respekt for sin kunnen og beklædte posten i 29 år.

Også uden for landbruget blev der bud efter ham. Han var en årrække formand for skole-

kommissionen ved Augustenborg Skole og var formand for menighedsrådet i Ketting. I Det Unge Grænseværn og i Dansk Samfund var han en drivende kraft. Under krigen måtte Poul gå under jorden et halvt års tid.

Poul og Anna var meget gæstfrie. Talrige bestyrelser, foreninger og skoler har besøgt „Bispegården“, og de havde en meget stor omgangskreds både her og senere på „Højbjerggård“. Når Poul talte, lyttede man. Han havde en sjælden evne til at udtrykke sig, så alle forstod, hvad han mente, og til at træffe de rigtige beslutninger på de rigtige tidspunkter. Han udstrålede ro og styrke samtidig med en stor beskedenhed. Vi havde alle stor tillid til ham, og han vil blive savnet i mange sammenhænge. Vi har mistet en markant skikkelse på egnen og i vennekredsen, og familien har mistet en god ægtefælle og fader.

Erik Nissen

HÅNDBOG OG VEJVISER

Redaktionen afsluttet den 30. juni 1997

Det danske kongehus

Ifølge § 1 i tronfølgeloven af 27. marts 1953 nedarves tronen inden for Kong Christian X og Dronning Alexandrines efterslægt

Margrethe II,

(Alexandrine Þorhildur Ingrid) Danmarks Dronning, født 16. april 1940 på Amalienborg, succederede 14. januar 1972, gift 10. juni 1967 i København med Prins Henrik af Danmark (født Henri-Marie-Jean-André greve de Laborde de Monpezat), født 11. juni 1934 i Talence, Gironde, Frankrig.

Sønner:

- (1) Kronprins Frederik André Henrik Christian, født 26. maj 1968 i København.
- (2) Prins Joachim Holger Waldemar Christian, født 7. juni 1969 i København, gift 18. november 1995 i Frederiksborg Slotskirke med Prinsesse Alexandra Christina, født Manley, født 30. juni 1964 i Hong Kong.

Dronningens søstre

Prinsesse Benedikte Astrid Ingeborg Ingrid, født 29. april 1944 på Amalienborg, gift 3. februar 1968 på Fredensborg Slot med Richard Casimir Karl August Konstantin Prins til Sayn-Wittgenstein-Berleburg, født 29. oktober 1934 på Berleburg.

Børn:

- (1) Prins Gustav Frederik Philip Richard, født 12. januar 1969 i Frankfurt a.M.
- (2) Prinsesse Alexandra Rosemarie Ingrid Benedikte, født 20. november 1970 i København.
- (3) Prinsesse Nathalie Xenia Margareta Benedikte, født 2. maj 1975 i København.

Prinsesse Anne-Marie Dagmar Ingrid, født 30. august 1946 på Amalienborg, gift 18. september 1964 i Athen med Konstantin den II, fh. Konge af Grækenland. Ved ægteskabets indgåelse er arve-retten til Danmarks trone bortfaldet for prinsessen og de i ægteskabet fødte børn og disses afkom.

Dronningens moder

Dronning Ingrid Victoria Sofia Louise Margareta, født Sveriges Prinsesse, født 28. marts 1910 på Stockholm Slot, gift 24. maj 1935 i Stockholm med Kong Frederik den IX, født 11. marts 1899 på Sorgenfri Slot, død 14. januar 1972 i København.

Dronningens farbroder

Arveprins Knud Christian Frederik Michael, født 27. juli 1900 på Sorgenfri Slot, død 14. juni 1976 i Hellerup, gift 8. september 1933 på Fredensborg Slot med Arveprinsesse Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid, født Prinsesse til Danmark, født 27. april 1912 på Jægersborghus, død 14. december 1995.

Børn:

- (1) Prinsesse Elisabeth Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margaretha Désirée, født 8. maj 1935 i København.
- (2) Ingolf, Greve af Rosenborg.
- (3) Christian, Greve af Rosenborg.

Dronningens farfaders broders børn

† Arveprinsesse Caroline-Mathilde, født Prinsesse til Danmark, se ovenfor.
 † Prins Gorm Christian Frederik Hans Harald, født 24. februar 1919.
 † Oluf, Greve af Rosenborg.

Regeringen Nyrup Rasmussen II

Udnævnt 27. september 1994

Statsminister · Poul Nyrup Rasmussen (A)

Økonomiminister og
minister for nordisk samarbejde · Marianne Jelved (B)

Erhvervsminister · Jan Trøjborg (A)

Finansminister · Mogens Lykketoft (A)

Udenrigsminister · Niels Helveg Petersen (B)

Justitsminister · Frank Jensen (A)

Miljø- og Energiminister · Svend Auken (A)

Undervisnings- og Kirkeminister · Ole Vig Jensen (B)

Minister for udviklingsbistand · Poul Nielson (A)

Indenrigs- og Sundhedsminister · Birte Weiss (A)

Arbejdsminister · Jytte Andersen (A)

Skatteminister · Carsten Koch (A)

Forsvarsminister · Hans Hækkerup (A)

Kulturminister · Ebbe Lundgaard (B)

Trafikminister · Bjørn Westh (A)

Socialminister · Karen Jespersen (A)

Boligminister · Ole Løvig Simonsen (A)

Forskningsminister · Jytte Hilden (A)

Minister for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri · Henrik Dam Kristensen (A)

Valg i Sydslesvig

Danske stemmer ved kommunevalgene i Sydslesvig 1970-1994

Kredsresultater:

	FLENSBORG	SLESVIG- FLENSBORG	NORD- FRISLAND	RENDSBORG- EGERNFØRDE	KIEL	SAMLET
1970	10.055	6.005	4.346	1.294	103	21.803
1974	10.196	6.196	4.634	1.232	109	22.367
1978	10.447	8.116	4.144	1.558	115	24.380
1982	10.454	8.624	4.875	1.526	104	25.583
1986	8.918	7.860	4.997	1.503	138	23.416
1990	8.323	8.192	4.383	1.906	225	23.029
1994	11.091	13.398	7.415	4.978	1.043	37.925

Antal kommunerådsmedlemmer

1990 94
1994 137

Antal kredsmedlemmer

1990 15
1994 21

Danske stemmer ved landdagsvalgene 1983-1996

1983 21.807
1987 23.316
1988 26.646
1992 28.245
1996 38.285

Antal landdagsmedlemmer

1983 1
1987 1
1988 1
1992 1
1996 2

5-mandsudvalget

*(Undervisningsministeriets udvalg
vedrørende danske kulturelle anliggender
i Sydslesvig)*

A Fhv. minister

J. K. Hansen (formand)

Dybbøløstenvej 23, 6400 Sønderborg
tlf. 74 48 60 43

V Folketingsmedlem, gårdejer Peder Sønderby

Ørderup, 6520 Toftlund

tlf. Christiansborg 33 37 55 00
tlf. privat 74 83 15 78

C Fhv. minister, folketingsmedlem

Torben Rechendorff

Kirkeåsen 45, 2850 Nærum
tlf. 42 80 51 08

F Fhv. folketingsmedlem, seminarielærer

Ebba Strange

Gartnervænget 29, 8310 Tranbjerg
tlf. 86 29 02 29

Z Landbrugstekniker

Bernd Carstensen

Nørrevej 32, 6280 Højer
tlf. 74 78 28 18

Sekretær:

Kontorchef C. E. Lautrup

Undervisningsministeriet

Frederiksholms Kanal 26, 1220 København K
tlf. (Undervisningsministeriet) 33 92 54 37

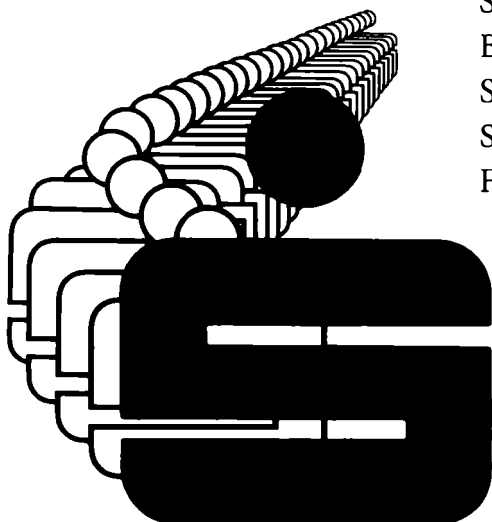
Arkitekt:

Ole Grenness

Byggedirektoratet

Nørre Voldgade 16, 1358 København K
tlf. (Byggedirektoratet) 33 12 54 88

Velkommen i

Sparekassen Bredebro
Broager Spare- og Laanekasse
Sparekassen Løgumkloster
Sparekassen Ravsted
Frøs Herreds Sparekasse

Få råd som aldrig før!

Sønderjyllands Statsamt

H. P. Hanssens Gade 42, 6200 Aabenraa
tlf. 74 31 31 31
Kontortid: kl. 10-14.30, torsdag dog 10-17.
Lørdag lukket

Stiftamtmand
Ole Perch-Nielsen

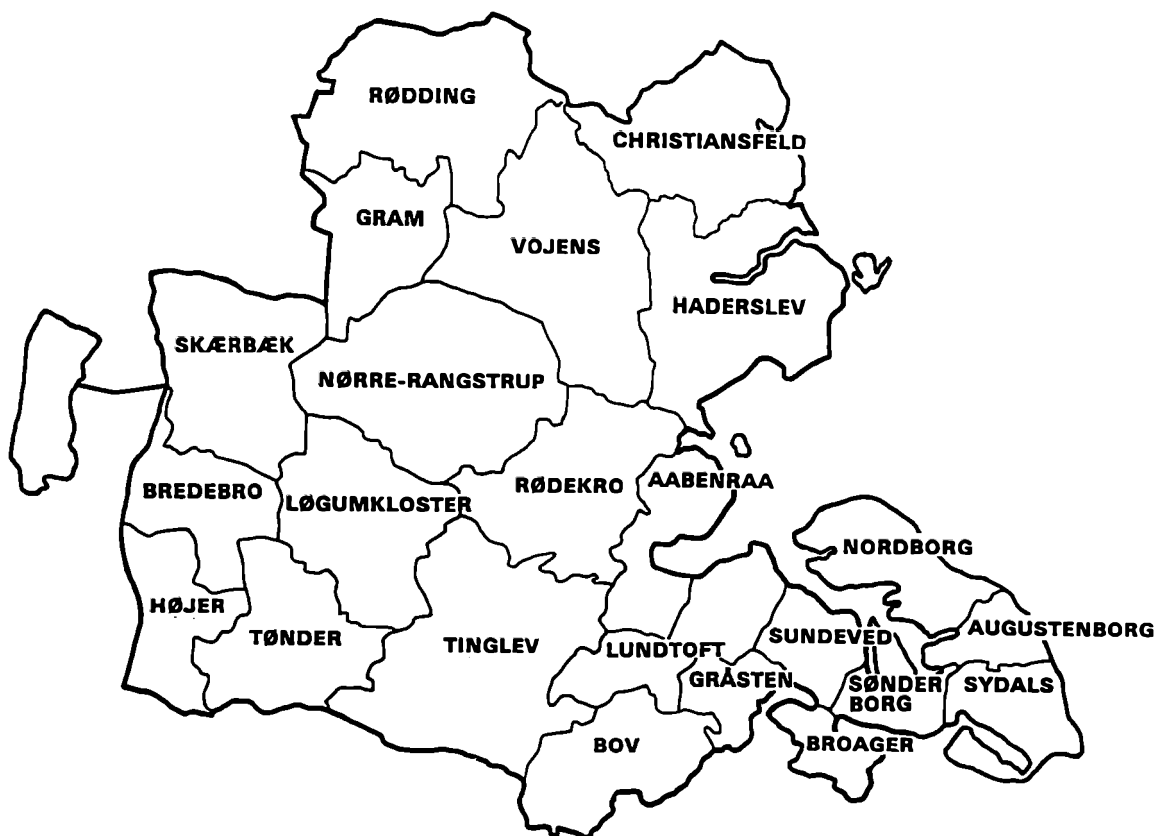
Tilsynsrådet for Sønderjyllands Amt
H. P. Hanssens Gade 42, 6200 Aabenraa
tlf. 74 31 31 31
Kontortid: kl. 10-14.30, torsdag dog 10-17.
Lørdag lukket

Sønderjyllands Amt

Amtsgården
Skelbækvej 2, 6200 Aabenraa
tlf. 74 33 50 50

Amtsborgmester
Kresten Philipsen

Amtsdirektør
Finn Hansen

Kort over Sønderjyllands Amt

Amtsråds- medlemmer

Pr. 1. januar 1994

- V Kresten Philipsen, amtsborgmester, gårdejer,
»Lundtoftbjerg«, 6200 Aabenraa
- V Helge Jensen, 1. viceamtsborgmester,
overlærer,
Landevejen 34, Døstrup, 6780 Skærbæk
- A Bente W. Tietje, 2. viceamtsborgmester,
distriktssekretær,
Skovtoften 2, Havnbjerg, 6430 Nordborg
- V Carl Holst, lærerstuderende,
Nygade 2, II, 6630 Rødding
- V Nanna Hørlück, gårdejer,
uddannelseskonsulent,
Kirkevej 5, Skodborg, 6630 Rødding
- A H. E. Madsen, toldbetjentformand,
Gammel Aabenraavej 31, 6400 Sønderborg
- V Regnar Liboriussen, fhv. borgmester,
ingeniør,
Nedergade 33, Fynshav, 6440 Augustenborg
- A Per Friis, lærer,
Færgvej 71, 6100 Haderslev
- V Egon Lykke, gårdejer,
Bramhalevej 45, Bramdrup, 6100 Haderslev
- C Sven Tarp, installatør,
Jernbanesvinget 7, 6392 Bolderslev
- A Dycke Hoff, pens. distriktsmontør,
Farversmøllevvej 125, 6200 Aabenraa
- A Erik Oksborg, konsulent,
Egevej 6, Hammelev, 6500 Vojens
- V Jens Andresen, gårdejer,
Tingvej 2, 6535 Branderup
- Z Hans R. Nielsen, bager,
Bredgade 17, Ø. Højst, 6240 Løgumkloster
- V Grete Zachariassen, husmor,
Mølmark 27, 6310 Broager

- A Christian P. Johannsen, tidl. skoleinspektør,
Nyboder 41, 6520 Toftlund
- V Jørgen Rode Andersen, gårdejer,
Ribe Landevej 79, Abild, 6270 Tønder
- F Bent Iversen, faglærer,
Birkevej 6, Vester Lindet, 6510 Gram
- A Heine Andersen, lærer,
Birkevænget 2, Abild, 6270 Tønder
- V Tage Madsen, lærer,
Surreroj 18, 6372 Bylderup-Bov
- C Anna Margrethe Ikast, husmor,
Hasselvej 39, 6510 Gram
- A Bent Krogh Petersen, skolepsykolog,
Pileløkke 36, 6310 Broager
- V Hans Erik Jensen, telegrafist,
Mølleparken 25, 6240 Løgumkloster
- S Harald Søndergaard, bankdirektør,
Gyden 4, 6360 Tinglev
- A Peter Christensen, fængselsbetjent,
Klintvej 9, 6280 Højer
- V Povl Solmer Frank, kvægavlskonsulent,
Svanevej 4, 6500 Vojens
- V Helge M. Lauritzen, lærer,
Ulkebølsten 13, 6400 Sønderborg
- A Grethe Nielsen, formidlingsmedarbejder,
Nederbyvænget 83, 6100 Haderslev
- V Marie Bonefeld, husmor,
Mintebjergvej 7, 6470 Sydals

Sønderjysk litteratur i stort udvalg

**Thomsens
Boghandel**

Storetorv 2 · 6200 Aabenraa
Telefon 74 62 37 20 / 74 62 22 29

Regionalrådet for Region Sønder- jylland/Slesvig

Til Regionalrådet for Region Sønderjylland/Slesvig er der udpeget 21 medlemmer fra hver side af landegrænsen.

Udpeget af Sønderjyllands Amtsråd:

Amtsborgmester Kresten Philipsen,
Amtsdirektør Finn Hansen,
Amtsrådsmedlem Harald Søndergaard,
Amtsrådsmedlem Anna Margrethe Ikast,
Amtsrådsmedlem Jens Andresen,
Amtsrådsmedlem Carl Holst,
Amtsrådsmedlem Chr. P. Johannsen,
Amtsrådsmedlem Grethe Nielsen,
LO-formand Willy Sahl.

Udpeget af Det tyske Mindretal:

Formand for BdN Hans Heinrich Hansen.

Udpeget af Sønderjyllands Erhvervscenter:

Direktør Jens Sejer Sørensen,
Statsaut. revisor Arnt Sørensen.

Udpeget af Det regionale Arbejdsmarkedsråd:

Kontorchef Asmus Paulsen,
Personalechef Ove Gerber,
Regionschef Jørn Kristiansen.

Udpeget af Kommuneforeningen for Sønderjyllands Amt:

Borgmester Jørn Lehmann Petersen,
Borgmester Thorkild Dahl Nielsen.

Udpeget af kommunerne i Sønderjyllands Amt:

Borgmester Jens Aage Helmig,
Borgmester Ingolf Winzor,
Borgmester Peter Holst,
Borgmester Hans L. Hansen.

Observatør:

Direktør Henrik Becker-Christensen.

Udpeget af byrådet i Flensborg:

Bypræsident Peter Rautenberg,
Overborgmester Olaf Cord Dielewicz,
Byrådsmedlem Hans Hermann Laturus,
Byrådsmedlem Knud Franck,
Byrådsmedlem Silke Hinrichsen,
Hovedforretningsfører Peter Michael Stein,
Amtsformand Peter Köhler.

Udpeget af Slesvig-Flensborg Amt:

Amtspræsident Johannes Petersen,
Landråd Jörg-Dietrich Kamischke,
Amtsrådsmedlem Peter-Dietrich Henningsen,
Amtsrådsmedlem Ingo Degner,
Amtsrådsmedlem Andreas Lorenzen,
Borgmester Klaus Nielsky,
Byrådsmedlem Walter Behrens.

Udpeget af Nordfriesland Amt:

Amtspræsident Renate Schnack,
Landråd Olaf Bastian,
Borgmester Peter Petersen,
Borgmester Leo Wittmeier,
Amtsrådsmedlem Henning Möller,
Amtsrådsmedlem Holger Johannsen/amtssråds-
medlem Maria Andresen,
Amtsrådsmedlem Georg Lesch.

Amtsprogramrådet

Amtsrådsmedlem (A)

Bent Krogh Petersen,
Pileløkke 36, 6310 Broager

Amtsrådsmedlem (V)

Hans Erik Jensen,
Mølleparken 25, 6240 Løgumkloster

AOF i Sønderjylland

Jytte Schmidt,
Rytterfennen 4, 6760 Skærbæk

Arbejdernes Radio- og Fjernsynsforbund

Edel Zimmermann (næstformand),
Ahlefeldtvej 17, Søgård, 6200 Aabenraa

Bund Deutscher Nordschleswiger

Gerhard Mammen,
Brystrupvej 25, Hellevad, 6230 Rødebro

Det Konservative Folkeparti

K. M. Laursen (formand),
Grønlandsvej 39, 6100 Haderslev

Det Radikale Venstre og Frit Oplysningsforbund

Jens Peter Thestrup Jensen,
Bjørnemosen 18, 6400 Sønderborg

FOF Sønderjylland

Marie Olesen,
Kyshøj 12, Høruphav, 6470 Sydals

DGI Sønderjylland

Lyng Kjeldsen
Højskolevej 4D, Rønshoved, 6340 Kruså

Kristelig Lytter- og Fjernseerforbund

Birgit Brammer,
Sivkrovej 4 B¹⁻¹⁰, Bedsted, 6240 Løgumkloster

LOF i Sønderjylland

Ejner Schmidt,
Markledgade 20, 6240 Løgumkloster

Socialdemokratiet, Aabenraa

Ena Drimer,
Hellevad Bovvej 16, Uge Mark, 6360 Tinglev

Socialistisk Folkeparti

Erik Kristensen,
Kærvej 9, Sommersted, 6500 Vojens

Sydslesvigsk Forening (observatør)

Ernst Vollertsen,
Seekamp 19, D-24850 Lürschau, Tyskland

Sønderjysk Forsamlingshusforening

Hans Christian Hansen,
Ravsted Hovedgade 95, 6372 Bylderup-Bov

Sønderjyske Husholdningsforeninger

Kathrine Rodenberg,
Vester Terpvej 10, Vester Terp,
6240 Løgumkloster

HJEMSTED OLDTIDSPARK

Hjemstedvej 60 • 6780 Skærbæk • Tlf. 74 75 08 00

***Museum samt
aktivitets- og oplevelsespark***

Ang. specialarrangementer
eller for yderligere oplysninger iøvrigt
ring venligst på tlf. 74 75 08 00

Kommuner i Sønderjyllands Amt

Kommuneforeningen i Sønderjyllands Amt

Kommunekontoret, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 21 61 · fax 74 84 29 03
Formand: Viceborgmester Nis Mikkelsen
Sekretær: Forvaltningschef Knud Sørensen

Kommuner:

Aabenraa kommune

6200 Aabenraa
tlf. 74 62 12 00 · fax 74 62 38 59
Borgmester: Jørgen Witte
Kommunaldirektør: Torben Helsing

Augustenborg kommune

6440 Augustenborg
tlf. 74 47 15 82
Borgmester: Peder Dahl
Kommunaldirektør: John Borggreen

Bredebro kommune

6261 Bredebro
tlf. 74 71 16 50
Borgmester: Lauge Jepsen
Kommunaldirektør: Gert Horn

Bov kommune

6330 Padborg
tlf. 74 67 00 67 · fax 74 67 59 05
Borgmester: Jens Aage Helmig
Kommunaldirektør: Bent Sørensen

Broager kommune

6310 Broager
tlf. 74 44 10 33
Borgmester: Jørn Lehmann Petersen
Kommunaldirektør: Erik Breum

Christiansfeld kommune

6070 Christiansfeld
tlf. 74 26 74 26
Borgmester: Jørgen From
Kommunaldirektør: Benny Balsgaard

Gram kommune

6510 Gram
tlf. 74 82 21 31 · fax 74 82 21 45
Borgmester: Hans Peter Geil
Kommunaldirektør: Niels A. Koustrup

Gråsten kommune

6300 Gråsten
tlf. 74 65 12 30 · fax 74 65 30 70
Borgmester: Bendt Olesen
Kommunaldirektør: Ejner Stølting

Haderslev kommune

6100 Haderslev
tlf. 74 22 23 24
Borgmester: Karen From
Kommunaldirektør: Poul Johansen

Højer kommune

6280 Højer
tlf. 74 78 23 27
Borgmester: Knud Hansen
Kommunaldirektør: Th. Uhre

Lundtoft kommune

6200 Aabenraa
tlf. 74 68 55 11
Borgmester: Karen Margr. Andresen
Kommunaldirektør: Jes Schramm

Løgumkloster kommune

6240 Løgumkloster
tlf. 74 74 45 11 · fax 74 74 45 12
E-mail: lklost01@pip.dknet.dk
Borgmester: Kaj Armann
Kommunaldirektør: Hans Holt

Nordborg kommune

6430 Nordborg
tlf. 74 15 16 17
Borgmester: J. Møller Madsen
Kommunaldirektør: Alfred Holm-Petersen

Nørre-Rangstrup kommune

6520 Toftlund
tlf. 74 83 19 34 · fax 74 83 05 32
Borgmester: Birte Thyssen
Kommunaldirektør: Mathias M. Achner

Rødding kommune

6630 Rødding
tlf. 74 84 21 61
Borgmester: Peter Holst
Kommunaldirektør: Normann Pedersen

Rødebro kommune

6230 Rødebro
tlf. 73 36 36 36 · fax 74 69 48 75
Borgmester: Tove Larsen
Kommunaldirektør: Ervin Mølgård

Skærbæk kommune

6780 Skærbæk
tlf. 73 95 95 95 · fax 73 95 95 73
Borgmester: Peter A. Petersen
Kommunaldirektør: Niels Johannesen

Sundeved kommune

6400 Sundeved
tlf. 74 46 12 16 · fax 74 46 10 12
Borgmester: Ruth Jørgensen
Kommunaldirektør: Frank Larsson

Sydals kommune

6470 Sydals
tlf. 73 11 50 00 · fax 73 11 51 00
Borgmester: Jens Peter Kock
Kæmner: Poul-Erik Johansen

Sønderborg kommune

6400 Sønderborg
tlf. 74 42 93 00 · fax 74 42 93 90
Borgmester: Ingolf Winzor
Kommunaldirektør: Steffen Røntorp

Tinglev kommune

6360 Tinglev
tlf. 74 64 40 39 · fax 74 64 20 24
Borgmester: Thorkild Dahl Nielsen
Kommunaldirektør: Morten Knudsen

Tønder kommune

6270 Tønder
tlf. 74 72 18 10 · fax 74 72 08 72
Borgmester: Hans L. Hansen
Kommunaldirektør: Egon Nielsen

Vøjens kommune

6500 Vøjens
tlf. 74 20 30 40
Borgmester: Markvard Hovmøller
Kommunaldirektør: Mogens Olsen

FOLKIEHJEM
RESTAURANT
KURSUSCENTER
v/ Jutta Sennels
Haderslevvej 7
6200 Aabenraa
Tlf. 74 62 28 48
Fax. 74 63 12 48

*For borgere
og borgerinder*

Foreninger, organisationer, institutioner m.v.

Sønderjydsk Skoleforening

Formand: Lisbet Skau,
Skovgårdvej, Hammelev, 6500 Vojens,
tlf. 74 50 72 21

Næstformand: Elsebeth Smidt,
Tanderupgaard, Tanderup Digevej 36,
6760 Ribe

Kasserer: Hanne Clausen,
Sydbank, 6270 Tønder
Privat: Toghale 11, Møgeltønder, 6270 Tønder

Sekretær: Inger Rahbek Andersen,
Hofmannsvej 3, Roost, 6535 Branderup ,
tlf. 74 83 40 81

Povl Callesen,
Varnæsvej 700, Varnæs, 6200 Aabenraa

Jens Østergaard,
Københovedvej 11, Københoved, 6630 Rødding

Steffen Oxholm,
Bevtoftvej 28, Tirslund, 6541 Bevtoft

Johan Philipsen,
Højsvej 3, Ullerup, 6400 Sønderborg

Inger Langhede,
Varnæsvej 559, Felstedskov, 6200 Aabenraa

Birthe Boe,
Jættevej 17, Hostrupskov, 6200 Aabenraa

Nis Christensen,
Nordborgvej 59, Havnbjerg, 6430 Nordborg

Kern Haurum Pedersen,
Tørsbølgade 56, Tørsbøl, 6300 Gråsten

Hans Diderik Kloppenborg-Skrumsager,
Sjølund Landevej 24, 6093 Sjølund

Uffe Bjerre,
Trøjborgvej 1, Visby, 6261 Bredebro

Jens Friis Styrk,
Catharinasvej 22, Visby, 6261 Bredebro

Marie S. Simonsen,
Mjang Bygade 13, Mjang, 6470 Sydals

Søren Hansen,
Slogsherredsvej 37, 6372 Bylderup-Bov

Københavnsafdelingen

Niels Jørgen Nørgaard,
Halls Allé 1, 1802 Frederiksberg C

Almanakudvalget

Formand: Kern Haurum Pedersen,
Tørsbølvej 56, 6300 Gråsten, tlf. 74 65 91 92

Ansvarshavende redaktør: Hans-Ole Mørk,
Farverhus 21, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 80 62

Hans Schmidt,
Slotsvej 21, Arrild, 6520 Toftlund

Hardy Knudsen,
Surreroj 7, 6372 Bylderup-Bov

Hanne Clausen,
Toghale 11, 6270 Tønder

Johann Mikkelsen,
Flensburger Strasse 109, D-25917 Leck

Tage Madsen,
Surreroj 18, 6372 Bylderup-Bov

Lisbet Skau,
Skovgårdvej 15, 6500 Vojens

Sprogforeningen

Folkehjem, Haderslevvej 7, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 11 50

Bestyrelse:

Formand: Overlærer Hans Henrik Bang,
Padborgvej 27, Bov, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 16 18

Sognepræst Thorbjørn Heick,
Kirkepladsen 3, 6270 Tønder, tlf. 74 72 12 27

Kordegner Poul Verner Madsen
Damgårdsparken 51, 6070 Christiansfeld
tlf. 74 56 22 48

Vandrelærer Volker Bock,
Meiereistrasse 7, D-24891 Schnarup-Thumby,
tlf. 0049 462 37 189

Lærer Johann Mikkelsen,
Flensburger Strasse 109, D-25917 Leck,
tlf. 0049 4664 868

Overlærer Tage Madsen,
Surreroj 18, 6372 Bylderup-Bov,
tlf. 74 76 21 27

Lærer Signe Andersen,
Osterwung 5, D-25856 Hattstedt,
tlf. 0049 4846 590

Grænseforeningen

Kontor: Peder Skrams Gade 5,
Postboks 1530, 1020 København K,
tlf. 33 11 30 63, fax 33 32 73 76
Formand: Chefredaktør Bent A. Koch
Direktør: Niels Henriksen

Haderslev Østeramts Grænseforening

Formand: Lisbet Skau,
Skovgårdvej 15, Hammelev, 6500 Vojens,
tlf. 74 50 72 21

Haderslev Vesteramts Grænseforening

Formand: Sigrid Andersen,
Rangstrupvej 20, 6534 Agerskov,
tlf. 74 83 31 56

Sønderborg kreds

Formand: Marie Hess,
Frydenlundvej 5, 6430 Nordborg
tlf. 74 45 61 91

Tønder kreds

Formand: Svend Kristiansen,
Østerbyvej 32, 6280 Højer,
tlf. 74 78 32 15, fax 74 78 32 17

Aabenraa kreds

Formand: Skoleinspektør Ove Nissen,
Dalsmark 3, Rinkenæs, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 07 45

Grænseforeningens Landbrugsudvalg

Formand: Fhv. forstander Filt Jensen,
Langager, Stenderup, 6400 Sønderborg

Slesvigsk Samfund

Formand: Læge Frode Gam,
Valhøjsallé 34, 2610 Rødovre,
tlf. 36 70 38 38
Kontor: Vagtelvej 65 ^{4.tv.}, 2000 Frederiksberg,
tlf. 38 88 80 04

Den Nordslesvigske Kvindeforening

Formand: Elise Jensen, Højtoftgård,
Gammelbyvej 40, Fjelstrup, 6100 Haderslev
Næstformand og sekretær: Rita Jespersen,
Dimen 55, 6200 Aabenraa
Kasserer: Ingrid Wind, Fennevej 2, 6270 Tønder
Hvilehjemmet: Havnebyvej 119, Kongsmark,
6792 Rømmø, tlf. 74 75 52 14

Historisk Samfund for Sønderjylland

Sekretariat og ekspedition:
Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 46 83
Åbningstider: Mandag-torsdag kl. 9-14

Forretningsudvalg:

Formand: Lars N. Henningsen
Næstformand: Hans Schultz Hansen
Kasserer: Henning Mathiesen
Kim Furdal

Øvrige medlemmer af styrelsen:

Henrik Becker-Christensen
Elsemarie Dam-Jensen
Lennart S. Madsen
Niels H. Kragh Nielsen
O. Perch Nielsen
Bjørn Poulsen
Hans H. Worsøe

Redaktionsadresser:

Sønderjyske Årbøger:
Lars N. Henningsen
Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig
Postboks 528, 6330 Padborg, tlf. 0049-461 86970

Sønderjysk Månedsskrift:

Kim Furdal
Institut for Sønderjysk Lokalhistorie
Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa tlf. 74 62 58 60

Skriftrækken:

Hans Schultz Hansen
Landsarkivet for Sønderjylland
Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa
tlf. 74 62 58 58

Amtsudvalgsformænd:

Karl Erik Olesen, Starup (Haderslev amtskreds)
Peter Madsen, Løgumkloster (Tønder amtskr.)
Hans H. Bang, Bov (Aabenraa amtskreds)
Paul Rathje, Augustenborg (Sønderborg amtskr.)
Jesper Bolund Nielsen, Slesvig (Sydslesvig)

Historisk Samfund for Als og Sundeved

Formand: Provst Lorenz P Christensen,
Stationsgade 1, Vester Sottrup,
6400 Sønderborg, tlf. 74 46 74 70
Sekretær: Museumsinspektør Jens Ole Lefèvre,
Sønderborg Slot, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 25 39

Det unge Grænseværn (D.N.U.)

Indgår nu som en fond under Grænseforeningen.
Midlerne vil blive anvendt som hidtil med en
selvstændig bestyrelse

Landsforeningen af Forsamlingshuse i Danmark

Formand: Lars Barkholt, Gåsemosen 7, Snave,
5683 Hårby, tlf. 64 77 14 40
Næstformand: Hans Chr. Hansen,
Ravsted Hovedgade 95, Ravsted,
6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 64 74 71

Sønderjysk Forsamlingshusforening

Formand: Hans Chr. Hansen,
Ravsted Hovedgade 95, Ravsted,
6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 64 74 71
Næstformand: Christian Torp,
Hærvejen 103, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 22 11
Kasserer: Helga Becker, Sønderhedevej 10,
Østerby Mark, 6280 Højer, tlf. 74 78 32 03
Sekretær: Anne Sørensen,
Gærupvej 24, Gærup, 6280 Højer,
tlf. 74 78 33 54

Institut for Grænseregionsforskning

Persillegade 6, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 55 50, fax 74 62 51 69,
Direktør: Dr. phil. Henrik Becker-Christensen
Samfundsvidenskabelig forskningsleder:
Cand. polit., Ph. D., Christian Hansen

Naturhistorisk Forening for Sønderjylland

Formand: Cand. scient. Vagn Heckmann,
Rosenbakken 109, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 27 65

DGI Sønderjylland

Øbeningsvej 1, 6230 Rødekro,
tlf. 74 66 92 69, fax 74 66 96 42,
tlf.tid: Mandag-torsdag kl. 10.30-12.30 og
13.00-16.00 samt fredag kl. 10-12.30

Formand: Sverre Jørgen James Olsen,
Lindsnakkevej 13, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 74 30

1. næstformand: Anne Marie Christensen,
Bygaden 15, Hønsnap, 6340 Kruså,
tlf. 74 60 84 24

2. næstformand: Christian Rasmussen,
Gl. Hejlsmindevej 6, 6100 Haderslev,
tlf. 74 56 63 36

Haderslev/Rødding-egnen: Helge Moosmann,
Hjort Lorezensvej 47, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 14 43

Sønderborg-egnen: Knud Møller,
Skolegade 14, Guderup, 6430 Nordborg,
tlf. 74 45 97 68

Tønder-egnen: Svend Kristiansen,
Østerbyvej 32, Østerby, 6280 Højer,
tlf. 74 78 32 15

Aabenraa-egnen: Birgit Langelund,
Søndergade 7, 6392 Bolderslev, tlf. 74 64 64 68

SI Skyttegruppen:

Formand: Kurt Bromann,
Havretoften 21, 6400 Sønderborg, tlf. 74 42 16 20

Løgumkloster Refugium

Refugievej 1, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 33 01, fax 74 74 33 25,
Forstanderpar: Svend og Kirsten Stidsen

Danmarkssamfundet

Amtsformand: Helge Moosmann,
Hjort Lorezensvej 47, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 14 43

Amnesty International

Dyrkøb 3, 1166 København K, tlf. 33 11 75 41

Orion Planetarium

Søvej 36, Jels, 6630 Rødding, tlf. 74 55 24 00
Formand: Overlærer Olav Finnemann,
Barsbølmarkvej 3, Jels, 6630 Rødding
Leder: Camilla Bacher

Foreningen »Venner af Rømøs natur«

Formand: Rosa Schmidt, Ternevej 11, Havneby,
6792 Rømø, tlf. 74 75 52 10

Foreningen Hjemmeværnsmuseets Venner

Formand: Oberstløjtnant Jørn Nielsen,
Hjemmeværnsdistrikt 34, Søgårdlejren,
6200 Aabenraa

Bund Deutscher Nordsehleswiger

Deutsches Generalsekretariat, Vestergade 30,
6200 Aabenraa, tlf. 74 62 38 33

Formand: Dyrklæge Hans Heinrich Hansen,
Fredeshøj 3, Hejsager, 6100 Haderslev,
tlf. 74 57 12 52

Generalsekretær: Peter Iver Johannsen

Deutscher Jugendverband für Nordschleswig

Jørgensgaard 5, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 38 45

Formand: Lærer Hans-Werner Nissen,
Burkal Kirkevej 26, 6372 Bylderup-Bov,
tlf. 74 76 22 76

Forretningsfører: Knut Lippert

Deutscher Schul- und Sprachverein für Nordschleswig

Ramsherred 49A, 6200 Aabenraa,

Formand: Gårdejer Joachim Schramm,
Karlsmindevej 1, Lydersholm, 6270 Tønder,
tlf. 74 73 42 37

Kort & Matrikelstyrelsen Sønderjyllands Matrikel

Aabenraa:

Bjerggade 6, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 37 55

Chefen for Sønderjyllands Matrikel

Jens Wolters

Teknisk kontor

statslandinspektør Peter Lindbo Larsen

Landinspektørkontoret

Område: Aabenraa, Rødekro,

Lundtoft og Bov kommuner

Tønder:

Ribe Landevej 30, 6270 Tønder, tlf. 74 72 10 34

Matrikelkontoret

statslandinspektør Per Bonde

Landinspektørkontoret

Område: Tønder, Højer, Bredebro, Skærbæk,

Løgumkloster, Tinglev og Nr. Rangstrup

kommuner samt Hviding, Roager og Spandet

sogne og ejerlavet Hjortvad, Kalvslund i Ribe
kommune

Haderslev:

Moltrupvej 1, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 16 11

Landinspektørkontoret

landinspektør Axel Nørr

Område: Haderslev, Christiansfeld (bortset fra
Hejls, Taps og Vejstrup sogne), Vojens, Rødding
og Gram kommuner

Sønderborg:

Ringridervej 23, 6400 Sønderborg,

tlf. 74 42 36 36,

Landinspektørkontoret

landinspektør Peter Mortensen

Område: Nordborg, Augustenborg, Sydals,

Sønderborg, Sundeved, Broager og

Gråsten kommuner

Fonde

Dansk Kultursamfund af 1910

Formand: Fhv. minister J. K. Hansen,

Strandparken, Sundgade 58 D 2,

6400 Sønderborg

Sekretær: Jutta Petersen,

Klinkbjerg 1, Postbox 116, 6200 Aabenraa

Fonden til bevarelse af gamle Rømhuse

Formand: Rosa Schmidt,

Ternevej 11, Havneby, 6792 Rømmø

H. P. Hanssens Mindefond

Formand: Tage Madsen,

Surreroj 18, 6372 Bylderup-Bov,

tlf. 74 76 21 27

Kasserer: Finn Dyhr,

H. P. Hanssensvej 23, 6100 Haderslev

Kirkelige foreninger og organisationer

Den Sønderjydske Forening af Menighedsrådsmedlemmer

Formand: Viceskoleinspektør Bent F. Petersen,
Parkvej 11, Brøns, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 34 39

Næstformand: Sognepræst Hans Fabricius,
Søndergade 7, Skodborg, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 81 14

Sekretær: Fru Bodil Bjerre,
Tøndervej 13, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 14 10

Sønderjyske landsstyrelsesmedlemmer:

Sognepræst Hans Fabricius
Søndergade 7, Skodborg, 6330 Rødding,
tlf. 74 84 81 14

Dansk Kirke i Udlandet

Nørrevænget 43B, Postboks 83, 5100 Odense C,
tlf. 66 13 95 31, fax 66 13 96 69
Postgiro 900 13 95

Præsident: Biskop Olav C. Lindegaard,
Ribelandevej 37, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 20 25

Formand: Provst Jens Arendt,
Søborgstræde 11, 3700 Rønne, tlf. 56 95 31 95
Medlem af bestyrelsen: Kirsten Vigen Clausen,
Varnæsvej 567, Felstedskov, 6200 Aabenraa

Generalsekretær og kasserer:
Egon Christiansen, Store Klaus 39,
5270 Odense N, tlf. 66 18 20 17

Brødremenighedens Danske Mission (BDM)

Nørregade 14, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 22 33

Missionssekretær: Svend Søe

Dansk Ethioper Mission

Nørregade 14, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 22 33

Generalsekretær: Hans Henrik Merrild

Sudanmissionen

Folkekirkelig Mission i Afrika

Nørregade 14, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 22 33, fax 74 56 06 33

Generalsekretær: Mogens Mogensen

Den danske Israelsmission

Nørregade 14, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 22 33

Generalsekretær: Heinrich W. Pedersen

Det Danske Missionselskab (DMS)

Strandagervej 24, 2900 Hellerup,
tlf. 39 62 99 11

Generalsekretær: Harald Nielsen

Formand: Provst Tranholm-Mikkelsen,
Halsvej 272, Vester Hassing, 9310 Vodskov

Løgumkloster Refugium

Refugieophold

Ferie, ro, hvile, studier og rekreation.

- perioder med program
- perioder med pensionstrabat
- gavekort udstedes
- velegnet som kursussted

Send bud efter nærmere oplysninger.

6240 Løgumkloster
Tlf. 74743301 Fax 74743325
Ellen Bjern, Kirsten og Svend Stidsen.

Billede: Oplag nr. 44 (02/23)

Danske og frisiske institutioner i Sydslesvig

Sprogforeningen

Sydslesvigafdelingen

Formand: Signe Andersen

Osterwung 5, D-25856 Hattstedt, tlf. 04846/590

Kgl. dansk Generalkonsulat

Generalkonsul: Professor H.P. Clausen

Konsul: Hanne Eder

Nordergraben 19, D-24937 Flensburg,

tlf. 0461/144000, fax 0461/17928

Sydslesvigsk Forening (SSF)

Formand: Heinrich Schultz

Tönninger Strasse 29, D-25836 Garding,

tlf. 04862/512, fax 04862/17297

Flensburg by

Formand: Kai Gram Nielsen,

Mürviker Str. 155A, D-24944 Flensburg,

tlf. 0461/37171

Sekretariat: Sekretær Manfred von Domarus,

Schiffbrücke 42, D-24939 Flensburg,

tlf. 0461/24766

Flensburg amt

Formand: Werner Matlok, Schwennastr. 12,

D-24960 Glücksburg, tlf. 04631/7179

Sekretariat: Sekretær Monika Jansen,

Norderstrasse 74, D-24939 Flensburg,

tlf. 0461/25827

Gottorp amt

Formand: Preben Vognsen

Steenstraat 1, D-24407 Rabenkirchen,

tlf. 04642/2114, fax 04642/7123

Sekretariat: Sekretær Gudrun Petersen,

Lollfuss 69, D-24837 Schleswig,

tlf. 04621/23888, fax 04621/21105

Husum amt

Formand: Lass Erhardsen,

Dörpumer Weg 5, D-25821 Bredstedt,
tlf. 04671/4227

Sekretariat: Sekretær Peter Johannsen,

Neustadt 95, D-25813 Husum,

tlf. 04841/2612, fax 04841/63618

Ejdersted amt

Formand: Peter Jacob Alberts, Augustenkoog,

D-25881 Tating, tlf. 04865/836

Sekretariat: Am Hafen 30, D-25832 Tönning,

tlf. 04861/5493, fax 04861/1607

Rendsborg/Egernførde amt

Formand: Preben Holl, Fleckebyer Landstr. 7,

D-24811 Brekendorf, tlf. 04353/581

Sekretariat: Sekretær Friedrich Thomsen,

»Amtmandsgården«, Torstrasse 4,

D-24768 Rendsborg, tlf. 04331/23376 og

H. C. Andersensweg 8, D-24340 Eckernførde,

tlf. 04351/2527 (hver dag kl. 9-12),

fax 04351/5183

Sydtønder amt

Formand: Johann Mikkelsen, Flensburger

Strasse 109, D-25917 Leck, tlf. 04662/3185

Sekretariat: Sekretær Uwe Petersen,

Lorenz Jannsen Strasse 1, D-25899 Niebüll,

tlf. 04661/2755, fax 04661/2432

Aktivitetshuset

Norderstr. 49, D-24939 Flensburg,

tlf. 0461/140143, Fax 0461/12320

Leder: Georg Buhl

»Christianslyst«

Lejrskole- og kursushjem, D-24932 Nottfeld,

tlf. 04641/92229, fax 04641/922229

Forstander: Vagn Porsmose Andersen

Dansk Alderdomshjem

Nerongsallee 27, D-24943 Flensburg,

tlf. 0461/51311

Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig

Norderstrasse 59, D-24939 Flensburg

Dansk postadresse: Box 528, 6330 Padborg,

tlf. 0461/86970, fax 0461/8697220

Åbent: Sommerhalvåret kl. 10-18,

→

→

lørdag kl. 9-13. Vinterhalvåret kl. 10-19,
lørdag kl. 9-13. Overgangsdatoer mellem
halvårene meddeles i Flensborg Avis
Overbibliotekar: Alice Johansen
Studieafdelingen og arkivet:
Arkivar, dr. phil. Lars N. Henningsen
Slesvigske Samling: Jane Bossen

Dansk Erhvervsforening i Sydslesvig

Formand: Gerd Pickardt, Annenweg 11,
D-24955 Harrislee, tlf. 0461/75900,
fax 0461/78299

Dansk Generalsekretariat

Flensborghus, Norderstrasse 76, Postfach 2664,
D-24916 Flensborg,
tlf. 0461/144080, fax 0461/1440830
Generalsekretær: Gert Wiencke
Regnskabsafdelingen: Petra Erichsen
Kulturafdelingen: Fuldmægtig Marianne Wulff
Presstjenesten: Bernd Engelbrecht
Dansk postadresse: Box 369, 6330 Padborg

Dansk Gymnastikforening Flensborg

Formand: Heinz Dieter Franz, Nikolaiallee 1-3,
D-24937 Flensborg, tlf. 0461/55836
Klubhuset: Marienhölungsweg 62,
D-24939 Flensborg (Frueskovens Idrætspark),
tlf. 0461/54819

Dansk Kirke i Sydslesvig

Dansk Kirkekontor, Wrangelstrasse 14,
D-24937 Flensborg, tlf./fax 0461/52925
Provst: Viggo Jacobsen
Forretningsfører: Detlev Lorenzen

Dansk Lærerforening for Sydslesvig

Süderstr. 31, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/773230, fax 0461/73073

Dansk Menighedspleje, Flensborg

Waldstrasse 45, D-24939 Flensborg,
tlf. 0461/52071

Dansk Menighedspleje, Slesvig

v/ pastor Morten Mortensen,
Bismarckstrasse 18A, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/25815

Dansk Menighedspleje, Tønning

v/ pastor Preben Kortnum Mogensen,
Herrengraben 3, D-25832 Tønning
tlf. 04861/453

Dansk Skoleforening for Sydslesvig

Formand: Lone Schuldt,
Heidewinkel 1, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/7 00 20 25
Skoledirektør: Hans Andresen
Kontor: Stuhrs Allee 22, Postfach 1461,
D-24937 Flensborg,
tlf. 0461/58010, fax 0461/580143
Dansk postadresse: Box 389, 6330 Padborg
Feriekontoret: Marienhölungsweg 41,
D-24939 Flensborg, tlf. 0461/56664
Skolepsykologisk kontor: Waldstrasse 43,
D-24939 Flensborg, tlf. 0461/52055

Dansk Spejderkorps Sydslesvig

Formand: Dieter Matthesen,
Richard-Wagner-Strasse 17,
D-24943 Flensborg, tlf. 0461/62788
Korpschef: Roland von Oettingen,
Zum Dorfteich 7, D-24975 Husby,
tlf. 04634/9647

Dansk Sportsfiskerklub Sydslesvig

Formand: Heinz Boehme,
Kappelner Strasse 3, D-24996 Sterup,
tlf. 04637/275

Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig

Waldstrasse 45, D-24939 Flensborg,
tlf. 0461/52071, fax 0461/57326
Dansk postadresse: Box 119, 6330 Padborg
Formand for sundhedsrådet og
forretningsudvalget: Pastor Paul Tappe,
Hauptstrasse 7, D-25923 Humtrup
tlf. 04663/187110
Kontorchef: Georg Hanke
Ledende sygeplejerske: Jochen Arndt,
tlf. 0461/52072

Dansk Sygeplejeforening, Flensborg

Formand: Kirsten Fabricius,
Wasserlooserweg 5, D-24944 Flensborg,
tlf. 0461/30353

Dansk Tunghøreforening

Formand: Helmut Autzen, Drosselweg 2,
D-24939 Flensburg, tlf. 0461/41830

De Sydslesvigske Husmoderforeninger

Formand: Inge Nielsen, Bernstorffsweg 34,
D-24229 Strande, tlf. 04349/8757

Den slesvigske Kvindeforening

Formand: Margret Lassen, Dorfstrasse 23,
D-24891 Struxdorf, tlf. 04623/250

Det danske Bibliotek i Husum

Neustadt 81, D-25813 Husum, tlf. 04841/2292
Leder: Bibliotekar Keld Klemith Madsen

Det danske Bibliotek i Slesvig

Lollfuss 69, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/24263

Leder: Bibliotekar Carsten F. Reyhe

Det lille Teater

Hjemmet, Mariegade 20, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/24835

Det sydslesvigske Samråd

Formand: Heinrich Schultz, Tönninger Str. 29,
D-25836 Garding, tlf. 04862/512
Næstformand: Viggo Jacobsen, Wrangelstr. 14,
D-24937 Flensburg, tlf. 0461/52565
Sekretær: Alice Johansen, Norderstr. 59,
D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/8697-0, fax 0461/869759

Duborg-Samfundet

Formand: Elva Thorup Nielsen, Teichweg 2,
Kupfermühle, D-24955 Harrislee, tlf. 0461/75668

Duborg-Skolen

Ritterstrasse 27, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/13054 + 13055, fax 0461/22430
Privat dansk gymnasium
Rektor: Erik Jensen
Dansk postadresse: Box 380, 6330 Padborg

Flensburg Avis

Wittenberger Weg 19, D-24941 Flensburg
tlf. 0461/50450

Chefredaktør: Bjarne Lønborg

Direktør: Uffe Mayland

Flensburg danske Journalistforening,

Formand: Lise Kristensen,
Wittenberger Weg 19, D-24941 Flensburg,
tlf. 0461/50450

Flensburg Y's Mens Club

Præsident: Laurits Michaelsen,
Fördebogen 41, D-24955 Harrislee eller
Postboks 139, 6340 Kruså, tlf. 0461/74160,
fax 0461/75785, biltlf. 30330024

**Foriining for nationale Friiske
(Friserforeningen)**

Formand: Jörgen Jensen Hahn,
Dorfstr. 91, D-25920 Risum-Lindholm,
tlf. 04661/5620
Sekretariat: Bensmoor 29, D-25842 Bargum,
tlf. 04672/1677, fax 04672/1821
Sekretær: Manfred Nissen

Foreningen »Norden«, Sydslesvig afdeling

Formand: Svend Kohrt,
Am Polldamm 2, D-24975 Husby,
tlf. 04634/9732, fax 04634/1732
Sekretariat: Norderstrasse 74,
D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/1440829, fax 0461/1440832

Frivilligt Dreng- og Pigeforbund i Sydslesvig

Distriktsleder: Knud Morsing, Waldstr. 39B,
D-24939 Flensburg, tlf. 0461/57854

Lejrskoler og hytter:

»Trenhytten«, D-24963 Tarp, tlf. 04638/527,
udlejning v/Arne Hou, Emmerlev,
DK-6280 Højer, tlf. 74 78 25 93

»Kongenshus«, D-25882 Tetenbüll,
udlejning v/Ole Hübertz Knudsen,
Yurian-Oven-Strasse 19,
D-25832 Tönning, tlf. 04861/476

Gamles Værn

Formand: Sven Lekkat, Mistelhof 11,
D-24944 Flensburg, tlf. 0461/315003

→

Hejmdal Blæseorkester

v/Ejnar Geipel, Industrieweg 47,
D-24955 Harrislee, tlf. 0461/75983

Historisk Samfund for Sønderjylland

Sydslesvigs Amtskreds
Formand: Jesper Bolund Nielsen,
Hafengang 8, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/25509

I. C. Møller-Fonden

v/ Nis Petersen, Molsenkoppel 40,
D-24939 Flensburg, tlf. 0461/56590

Idrætshallen

Moltkestrasse 20C, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/5035021
Inspektør: John Larsen

Jaruplund Højskole

Lundweg, D-24941 Jarplund-Weding,
tlf. 04630/343
Forstander: Dieter Küssner

KFUM og KFUK i Sydslesvig

Formand: K. H. Zeuch,
Nordergraben 26, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/23165

Kunstcentret Mikkilberg

v/ Henry Buhl, Hattstedter Chaussee,
D-25856 Hattstedt, tlf. 04846/6604

Kunstkredsen, Flensburg

Formand: Hanne Bay Lührssen, Moltkestr. 34,
D-24937 Flensburg, tlf. 0461/581792

Ladelund Ungdomsskole

Karlumer Str. 1, D-25296 Ladelund,
tlf. 04666/714, elevtlf. 1200
Forstander: Asger Gyldenkærne

Landboforeninger

Fælleslandboforeningen for Sydslesvig
Kontor: Süderstrasse 89, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/75016, fax 0461/78262
Formand: Bo Hallberg,
Kragstedtmoor 4, D-24997 Wanderup,
tlf. 04606/725,

Sekretær: Joachim Spitz, Birkenweg 12,
D-25923 Süderlügum, tlf. 04663/7495

Landboforeningen for Flensburg og Omegn

Formand: Bo Hallberg, Kragstedtmoor 4,
D-24997 Wanderup, tlf. 04606/725
Konsulent: Jes Simonsen, Süderstrasse 89,
D-24955 Harrislee, tlf. 0461/75016

Landboforeningen for Sydangel

Formand: Hans Jacob Asmussen, Holming,
D-24873 Havetoft, tlf. 04603/228

Landboforeningen for

Gottorp og Ejdersted amter

Formand: Preben Holl, Fleckebyer Landstr. 8,
Lehmrade, D-24811 Brekendorf,
tlf. 04353/581

Konsulent: Dirk Hansen,
Straussweg 5, D-25887 Winnert,
tlf. 04845/535, fax 04845/536

Landboforeningen for Sydtønder amt (Gest)

Formand: Frede Andresen
Sprakebüller Str. 2, D-25917 Achtrup,
tlf. 04662/4802

Konsulent: Joachim Spitz, Birkenweg 12,
D-25923 Süderlügum, tlf. 04663/187017

Den nordfrisiske Landboforening (Marsk)

Formand: Karl-Heinz Matthiesen, Dammhusum,
Bundesgarderweg 10, D-25927 Neukirchen,
tlf. 04664/815

Konsulent: Joachim Spitz,
Birkenweg 12, D-25923 Süderlügum,
tlf. 04663/187017

Lejrskolehjemmet »Skipperhuset«

Am Hafen 30, D-25832 Tønning,
tlf. 04861/5493, fax 04861/1607

Lyksborghjemmet

Dansk Børnehjem, Grosse Strasse 54,
D-24960 Glücksburg, tlf. 04631/2456
Bestyrer: Ulla og Carl Sauer-Petersen

Nordfriisk Instituut

Süderstrasse 30, D-25821 Bredstedt,
tlf. 04671/2360

→

Radioklubben Duborg

v/ Klaus Thordsen, Ihlseeweg 8,
D-24983 Handewitt, tlf. 04608/577

Sct. Georgs-Gildet

Gildemester: Karen von Oettingen, Zum
Dorfteich 7, D-24975 Husby, tlf. 04634/9647

Sct. Knuds-Gildet

Oldermand: Heinz Rudebeck,
Jarplunder Weg 14, D-24941 Jarplund-Weding,
tlf. 0461/93793

Slesvigsk Kreditforening

Formand for tilsynsrådet: Christian Paulsen,
Am See 6, D-24850 Lürschau, tlf. 04621/4445
Kontor: Süderstrasse 89, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/71975
Forretningsfører: Nis Hansen

Slesvig Y's Mens Club

Formand: Kristen Iver Kristensen,
Domweg 11, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/23538

Sydslesvigs danske Kunstforening

Formand: Advokat Steen Schrøder,
Waldstrasse 13, Ellund, D-24983 Handewitt,
tlf. 04608/1346

Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger

Formand: Anne Kämper, Kappellerstr. 22,
D-24975 Husby, tlf. 04634/346
fax 04634/9616
Dansk Ungdomssekretariat:
Moltkestrasse 20A, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/503500, fax 0461/503502
Forretningsfører: Horst Schneider

Sydslesvigs Museumsforening

Formand: Dieter Küssner,
Jarplund Højskole, Lundweg,
D-24941 Jarplund, tlf. 04630/343

Sydslesvigsk Selvhjælp SSH

Formand: Knud A. Rasmussen,
Teichweg 4, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/7942

Sydslesvigs Skakkreds

Kontaktmand: Horst Wesoly, Stenbusch 1,
D-24885 Silverstedt, tlf. 04603/541
Post til: Svend Kjems Hove,
Marienhölungsweg 45, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/57279

Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW)

Formand: Wilhelm Klüver, Grosse Str. 4,
D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/181046, fax 0461/181153
Landssekretariat: Norderstrasse 74, 1.,
D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/17421, fax 0461/20672
Landssekretær: Dieter Lenz
SSW-Landdagsfraktionen i Flensburg:
Norderstr. 74, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/21514, fax 0461/22514
Landdagsmænd: Anke Sporendonk og Peter
Gerckens
SSW-Landdagsfraktionen i Kiel:
Schleswig-Holsteinischer Landtag,
Düsternbrooker Weg 70, vær. 336, 338 og 339,
D-24105 Kiel, tlf. 0431/988-1380 eller
0431/988-1381, fax 0431/988-1382

Sydslesvigske Folkedansere Flensburg

Formand: Inge-Marie Christensen, Rudekamp
36, D-24960 Glücksburg, tlf. 04631/2800

Sønderjysk Arbejdsforening (SAF)

Formand: Hans Hinrichsen, Carstenstr. 32,
D-24837 Schleswig, tlf. 04621/29671

Torsdagskoret

Formand: Kirsten Antonisen, Westerstr. 30B,
D-24955 Harrislee, tlf. 0461/74102
Dirigent: Else Rasmussen

»Tydal« Spejdgård

D-24852 Eggebek,
tlf. 04609/263, fax 04609/494
Bestyrer: Helmuth Werth

Ungdomskollegiet

Marienhölungsweg 66, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/52444.
Forstander: Uwe Becher

Union-Bank A/S

Grosse Strasse 2, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/8414-0, fax 0461/8414-290
Süderstrasse 89, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/71335

Schleswiger Str. 85, D-24941 Flensburg,
tlf. 0461/90210-0, fax 0461/90210-10
Direktion: Hans Erik Hansen, Uwe Axen

Voksenundervisningsnævnet for Sydslesvig

Formand: Uwe Stollberg,

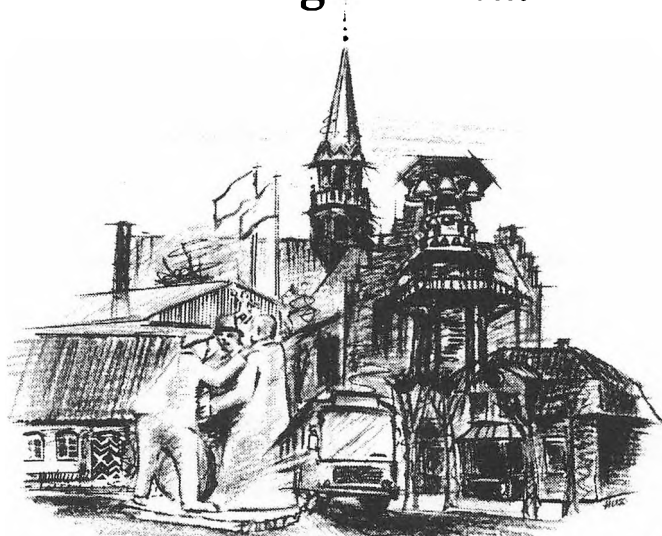
Herzog-Phillip-Allee 3A, D-25832 Tönning,
tlf. 04861/236

Sekretær: Signe Andersen,
Osterwung 5, D-25856 Hattstedt,
tlf. 04846/590

Æ' Amatører

Formand: Johann Mikkelsen,
Flensburger Strasse 109, D-25917 Leck,
tlf./fax 04662/3185

**Kulturelle værdier
og traditioner med plads,
miljø og grobund
for meget mere...**

Løgumkloster kommune

Rådhusstræde 2 · 6240 Løgumkloster · Telefon 74 74 45 11

Musik, teater og kunst

Sønderjyllands Symfoniorkester

Musikhuset, Skovvej 16, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 61 61, fax 74 42 61 06

Repræsentantskab:

Formand: Amdsrådsmedlem Dycke Hoff

Bestyrelse:

Formand: Stiftamtmand Ole Perch-Nielsen

Orkesterchef:

Leif V.S. Balthzersen

Der eksisterer mange private ensembler i Sønderjyllands Symfoniorkester, og man kan rette henvendelse til ensemblerne på nedenstående telefonnumre:

Den Danske Harpeduo

Benedikte Johansen, Torill Hald-Nielsen,
tlf. 74 43 20 67

Duo Klassik

Arne Møller, Elin Bruun, tlf. 74 48 68 86

Collegium Danicum

Thomas Jensen, Arne Møller Jørgensen,
Johan Korsfeldt, Finn Sigfusson, Elin Bruun,
tlf. 74 48 68 86

Trompet og Klaverduo

Per Nielsen, Flemming Neergaard Pedersen,
tlf. 74 42 20 48

Det Sønderjyske Kirkeensemble

Lisbeth Schou Kristensen, Helge Granum,
Ib Nielsen, Henrik Soelmark, tlf. 74 42 94 23

Fløjte og Harpeduo

Thomas Jensen, Benedikte Johansen,
tlf. 74 40 75 18

Wiener Ensemblet

Atli Sigfusson, Eliane Karecki,
Jan Åkerlind, Finn Sigfusson,
tlf. 74 46 74 53 og tlf. 74 41 62 22

Duo Virtuoso

Cello og kontrabas:

Anna Kristina Hindø, Jesper Hindø,
tlf. 74 43 12 13

Symphonic Brass

Sønderjyllands Symfoniorkesters
messingkvintet.

Ernst Wedam, tlf. 74 42 44 58

2 trompeter & Orgel

John Frederiksen, Bo Fuglsang, Helge Granum,
tlf. 74 42 94 23

Strygetrio

Lars Rimer, Johan Korsfeldt,
Henrik Steensgaard, tlf. 74 42 93 55

Sønderjysk Amatørsymfoniorkester (SASO)

Jens Petri, Jomfrusti 9, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 32 92

Slesvigske Fodregiments Musikkorps

Haderslev Kaserne,
Louisevej 2A, 6100 Haderslev, tlf. 74 22 44 66

Haderslev Musikforening af 1987

Ingrid Dalsgaard,
Vendekobbel 8, 6100 Haderslev, tlf. 74 53 12 33

Midtlandets Musik- og Teaterforening

Erik Stent Pedersen,
Herrestedgade 3, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 28 66

Nordschleswigsche Musikvereinigung

Hans H. Lodemann,
Klostervænget 1, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 36 55
Musikkonsulent Peter von der Osten,
Dyrhave 37, 6200 Aabenraa

Sønderborg Musikforening

Jens Petri, Jomfrusti 9, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 32 92

Tønderegnens Musikforening

Max Kjær Nielsen,
Markgade 14, 6270 Tønder, tlf. 74 72 45 61

Aabenraa Kunst- og Musikforening

Mogens Mølskov,
Hipholm 2, Varnæs, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 68 08 44

Sønderjydsk Teaterforening

Formand: Preben Rasmussen
Storegade 12, II, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 12 26
Sekretær: Erik Stent Pedersen,
Herrestedgade 3, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 28 66

Dansk Amatør Teater Samvirke

Landsformand: Villy Dall,
Tinggårdsvej 4, Skyum, 7752 Snedsted,
tlf. 97 93 61 99, fax 97 93 69 75,
mobil 40 46 60 02
Generalsekretær: Thomas Hauger
Redaktør af »Rampelyset«: Thomas Hauger
Landssekretariat:
Nygade 15, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 11 03, fax 74 65 20 93
Teaterforlaget DRAMA: Nygade 15,
6300 Gråsten, tlf. 74 65 11 41, fax 74 65 20 93

Sønderjydsk Forsøgsscene

Formand: Bodil Rindom, Tinglevgaard,
6360 Tinglev, tlf. 74 64 48 32

Forsøgsscenen, Haderslev

Formand: Marianne Møller,
Rosenbakken 97, 6100 Haderslev

Det lille Teater, Gråsten

Formand: Tage Nielsen, Stjerneparken 64,
6300 Gråsten, tlf. 74 65 00 40

Det lille Teater, Aabenraa

Formand: Henrik Søchting, Skovfennen 11,
6200 Aabenraa, tlf. 74 62 28 29

Amatørteaterforeningen Stjernen

Formand: Per Mølgård, Digevej 9, Brøns,
6780 Skærbæk, tlf. 74 75 36 03

Teatergaleasen, Højer

Formand: Kai Kjær-Andersen, Prilen 14,
6280 Højer, tlf. 74 78 92 41

Sønderjydsk Forsøgsscenes Kirkespilgruppe

Formand: Bodil Rindom,
Tinglevgaard, 6360 Tinglev,
tlf. 74 64 48 32

Teatret Møllen

Møllepladsen 4, 6100 Haderslev
Administrator: Alex Hansen,
tlf. 74 52 66 79 mellem kl. 10 og 15

Tønder Festival Fond

Vestergade 80, Postboks 113, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 46 10 - Information
tlf. 74 72 10 00 - Billetsalg

Bov Kunstforening »Påfuglen«

Formand: Inger-Marie Larsen, Jernbanegade 47,
6330 Padborg, tlf. 74 67 43 16

Broagerlands Kunstforening

Signe Gad Thuemoes,
Højløkke 66, 6310 Broager, tlf. 74 44 22 50

Christiansfeld Kunst- og Museumsforening

Formand: Ilse Sjøgaard, Lysestøbervej 3,
6070 Christiansfeld, tlf. 74 56 16 73

Gråsten Kunstforening

Mads Friis, Sejrsvej 79, Rinkenæs,
6300 Gråsten, tlf. 74 65 22 68

Haderslev Kunstforening

Poul-Erik Hansen, Badstuegade 6,
6100 Haderslev

Kunstforeningen Vandtårnet

Nr. Rangstrup kommune
Formand: Henriette Holsteen Jessen
Hjartbro Byvej 11, 6541 Bevtøft
tlf. 74 51 46 46

Tinglev Kunstforening

Ina Juhl, Porsevænget 4,
6360 Tinglev, tlf. 74 64 32 61

Lokalhistoriske foreninger, arkiver og samlinger

Landsarkivet for Sønderjylland

Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 58 58

Landsarkivar: Hans Schultz Hansen

Institut for Sønderjysk Lokalhistorie

Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 58 60

Leder: Kim Furdal

Lokalhistoriske Arkiver og Samlinger i Sønderjylland (LASS)

Formand: Randi Demuth,
Østerhøj 3, 6310 Broager, tlf. 74 44 01 47

Dansk Slægtsgaardsforening

Formand: Gårdejer Carl Martin Christensen,
Kaaregård, Badstrupvej 39, Badstrup,
5485 Skamby, tlf. 64 85 11 74

Haderslevkredsen:

Formand: Gårdejer Elise Jensen, Højtoftegård,
Gammelbyvej 40, 6100 Haderslev,
tlf. 74 56 63 16

Det sydlige Sønderjylland:

Formand: Gårdejer H. C. Clausen,
Rosenvvej 69, Ullerup, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 46 19 61

**GÅGADENS
BOGLADE**
6400 SØNDERBORG
TELEFON 71 42 13 31

**VI
SES
PÅ
GÅGADEN**

**Bogladden,
hvor bogglade
mennesker mødes**

Hjemmeværnsregion III's historiske udvalg

v/Mette M. Andersen, Gl. Toftlundvej 13,
Rurup, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 15 37

Slægtshistorisk Forening Sønderjylland

Formand: Ole H. Jensen, Kløvermarken 3,
6430 Nordborg, tlf. 74 45 02 35

Augustenborg kommune

Lokalhistorisk Arkiv

for Augustenborg kommune

Slotsallé 10D, 6440 Augustenborg
tlf. 74 47 18 08

Åbent: Onsdag kl. 9-12 og 16-18.

Første mandag i hver måned kl. 19-21.

Bov kommune

Bov lokalarkiv

Bov Bibliotek, Bovvej 4, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 34 54

Åbent: Som biblioteket og efter aftale

Historisk forening for Vis Herred

v/overlærer H. H. C. Bang, Padborgvej 27, Bov,
6330 Padborg, tlf. 74 67 16 18

Bredebro kommune

Historisk Forening for Bredebro kommune

Formand: Søren Schmidt, Randerup 66,
6261 Bredebro, tlf. 74 71 63 39

Lokalhistorisk Samling for

Bredebro kommune

Brede Bygade 14, 6261 Bredebro (biblioteket)

Åbent efter aftale på tlf. 74 71 01 18 eller
74 71 63 39

Broager kommune

Lokalhistorisk Forening for Broagerland

Formand: Chresten A. Krogh, Møllegade 42,
6310 Broager, tlf. 74 44 17 64

Broagerlands lokalarkiv

Storegade 33, 6310 Broager, tlf. 74 44 93 51

Åbent: Tirsdag kl. 15-17 og efter aftale

Christiansfeld kommune

Christiansfeld lokalhistoriske forening

Formand: Annelise Gram,

→

Kongensgade 19, 1.tv., 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 19 92

Arkiv: Nørregade 1, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 25 98

Åbent: Fredag kl. 15-17, lørdag kl. 14-16

Fjelstrup Lokalhistoriske Forening

Formand: Anne-Kirsten Glumsø,
Fjelstrup Nørrevej 70, 6100 Haderslev,
tlf. 74 56 62 14

Arkiv: Skolebakken 21, Fjelstrup, 6100 Haderslev

Åbent: Efter aftale med formanden

Lokalhistorisk Arkiv for Hejls-Hejlsminde

Trappendalvej 29, 6094 Hejls, tlf. 75 57 47 54

Arkiv: Hejls Landevej 57, 6094 Hejls

Åbent: Tirsdag kl. 15.30-17.30

Vejstrup lokalhistoriske Forening og Arkiv

Formand: Johannes Larsen, Gl. Skamlingvej 1,
6093 Sjølund, tlf. 75 57 50 97

Arkiv: »Lærkebo«, Sjølundgade 28,
6093 Sjølund

Åbent: 1. tirsdag i måneden kl. 19-22
og efter aftale

Leder: Jørgen Hesselberg, Vejstruprødvej 17,
6093 Sjølund, tlf. 75 57 48 77

Gram kommune

Lokalhistorisk Arkiv for Gram og Omegn

v/Gunnar Lundgaard,
Kirkeallé 13, 6510 Gram, tlf. 74 82 21 61

Arkiv: Østergade 10, 6510 Gram

Åbent: Tirsdag kl. 9-11 og 1. mandag i måneden
kl. 19.30 samt efter aftale

Tiset Lokalhistoriske Forening

Formand: Arne Skafsgård, Stenholdtvej 6, Tiset,
6510 Gram, tlf. 74 82 12 96

Arkiv: Stenholdtvej 6

Åbent: 1. mandag i måneden kl. 14-17 og 19-?
samt efter aftale

Gråsten kommune

Gråsten kommunes lokalhistoriske arkiv

Biblioteket, Ahlmannsparken, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 13 75. Åbent: Mandag kl. 14-16,
torsdag kl. 16-18 og efter aftale

Historisk Forening for Gråsten By og egn

Formand: Frede Ihle, Buskmosevej 16,
Rinkenæs, 6300 Gråsten, tlf. 74 65 11 99

Haderslev kommune

Haderslev Arkiv- og Museumsforening

Formand: Karen Bagge Hansen,
Abildgaard, Fjelstrupvej 118, 6100 Haderslev,
tlf. 74 56 61 44

Haderslev Byhistoriske Arkiv

Stadsarkiv for Haderslev kommune,
Bispegade 15-17, 6100 Haderslev,
tlf. 74 22 21 18, fax 74 53 50 56

Åbent: Tirsdag - torsdag kl. 13-16,
1. lørdag i måneden kl. 10-13

Haderslev Slægtsforsknings Forening

Formand: Orla Iver Madsen, Skovbrynet 14,
6100 Haderslev, tlf. 74 52 15 14

Halk-Hejsager Lokalhistoriske Forening

Formand: Jørgen D. Schmidt, Halkvej 100,
6100 Haderslev, tlf. 74 57 13 64

Arkiv: Halk Skole, Hejsagervej,
6100 Haderslev

Hoptrup sogns Lokalhistoriske Forening

Formand: Holger Bonde, Lysmosen 34,
Marstrup, 6100 Haderslev, tlf. 74 57 52 74
Arkiv: Hoptrup Hovedgade 66, 6100 Haderslev
Åbent: Torsdag kl. 14-16 (ikke i skoleferie)

Moltrup sogns lokalhistoriske Forening

Formand: Karin Bonde, Bramdrup Lillefort 5,
6100 Haderslev, tlf. 74 52 23 98
Arkiv: Bramdrup Vestergade 7, 6100 Haderslev
Åbent: Efter aftale

Starup sogns lokalhistoriske Arkivforening

Formand: Karl Erik Olesen, Starup Kirkevej 25,
6100 Haderslev, tlf. 74 52 54 20
Arkiv: Starup Skole, Starup Skolevej,
6100 Haderslev
Arkiv: N.P. Bladt, tlf. 74 52 41 95
Åbent: Medio september - ultimo april
hver anden torsdag (lige uger) kl. 19.30 og
efter aftale

*Højer kommune***Højeregnens Lokalhistoriske Arkiv**

Møllegade 12, 6280 Højer

Åbent: Mandag kl. 14.30-17 og efter aftale

Brevadresse: Lis Hindrichsen,

Nørregade 38, 6280 Højer,

tlf. 74 78 23 03

*Lundtoft kommune***Historisk Forening for Felsted Sogn**

Formand: Andreas Asmussen,

Kirkevej 2, Felsted, 6200 Aabenraa

Arkiv: Rådhuset, Gråstenvej 1, Felsted,

6200 Aabenraa, tlf. 74 68 51 23

Åbent efter aftale

Arkivleder: Hans Thomsen,

Møgelmoosevej 27, Felsted, 6200 Aabenraa,

tlf. 74 68 52 83

Lokalhistorisk samling for Kliplev sogn og egnmuseet

»Straagaards Smedie«, Skolegade 4, Kliplev, 6200 Aabenraa

Henv. tlf. 74 68 76 28, Jørgen Hansen

Historisk Sogneforening for Varnæs og Bovrup

Formand: Knud Krog, Blansvej 28, Bovrup,

6200 Aabenraa, tlf. 74 68 00 37

Arkiv: Aktivcenteret, Bytoften, Bovrup,

6200 Aabenraa

Åbent: 1. oktober -30. april hver torsdag

kl. 18.30-21 og efter aftale

Leder: Johan Meier, Gl. Skolevej 6, Varnæs,

6200 Aabenraa, tlf. 74 68 06 18

*Løgumkloster kommune***Historisk forening****for Løgumkloster kommune**

Formand: Vagn Lauritzen,

Ved Dammen 56, 6240 Løgumkloster,

tlf. 74 74 43 03

Arkiv: Løgumkloster kommuneskole

Grønnevej, 6240 Løgumkloster

Åbent: Efter aftale

Leder: Frede Gotthardsen

Ringgade 15, 6240 Løgumkloster,

tlf. 74 74 42 02

*Nordborg kommune***Lokalhistorisk arkiv for Nordborg kommune**

Løjertoft 32, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 08 29

Åbent: Mandag-torsdag kl. 10-14 samt mandag

kl. 17-20 i tiden 1. september-1. maj

*Nørre Rangstrup kommune***Agerskov lokalhistoriske forening**

Formand: Egon Petersen,

Boldershøj 24, 6534 Agerskov,

tlf. 74 83 32 97

Arkiv: Agerskov skole, 6534 Agerskov

Åbent: Hver tirsdag kl. 15-17 og efter aftale

Leder: Karen Bech Jensen, Sønderbyen 18,

6534 Agerskov, tlf. 74 83 31 09

Lokalhistorisk forening og arkiv for Arrild sogn

Formand: Inger Rahbek Andersen,

Hofmannsvej 3, Roost, 6535 Branderup,

tlf. 74 83 43 84

Arkiv: Arnumvej 29 B, Arrild, 6520 Toftlund

Åbent efter aftale

Leder: Inger Rahbek Andersen

Branderup-Rurup Lokalhistoriske Forening

Formand: Verner Bruhn,

Smedegade 1, 6535 Branderup, tlf. 74 83 52 51

Arkiv: Tingvej 3, 6535 Branderup

Åbent: Efter aftale

Leder: Mette Marie Andersen,

Gl. Toftlundvej 13, 6520 Toftlund,

tlf. 74 83 15 37

Lokalhistorisk Forening for Toftlund og Omegn

Formand: Tove Rasmussen, Østergade 41,

6520 Toftlund, tlf. 74 83 17 33

Arkiv: Søndergade 56, 6520 Toftlund,

tlf. 74 83 14 58

Åbent: Mandag kl. 16-18 og efter aftale

Lokalhistorisk forening for Bevtoft-Tirslund sogn

Formand: Valdemar Frisk, Over-Jerstal 202,

6500 Vojens, tlf. 74 51 41 95

Arkiv: Bevtoft skole, Krügersvej 45,

6541 Bevtoft

→

Leder: Holger Rosenberg, Rosenvænget 2,
6541 Bevtoft, tlf. 74 51 45 19

Rødning kommune

Brændstrup Hjemstavnsforening

Formand: Hans M. Schmidt, Havrumvej 2,
6630 Rødning, tlf. 74 84 12 83

Arkiv: Brændstrup Kristne Friskole,
Ramsherred 13, 6630 Rødning

Åbent: 1. mandag i hver måned kl. 19-21 og
efter aftale.

Leder: Hans M. Schmidt

Hjerting sogns lokalhistoriske forening

Formand: Jes Friis, Hjerting Skovvej 1,
Hjerting, 6630 Rødning, tlf. 74 84 13 61

Arkiv: Hjerting Forsamlingshus

Åbent: Efter aftale.

Leder: Jes Friis

Hygum Lokalhistoriske Forening/Arkiv

Formand: Peter Madsen,
Skolegade 4, Hygum, 6630 Rødning,
tlf. 74 84 12 69

Arkiv: Ribevej 42, Sdr. Hygum, 6630 Rødning

Åbent: 1. tirsdag i hver måned kl. 15-17
og efter aftale.

Leder: Peter Madsen

Lokalhistorisk forening for Jels sogn

Formand: Margit Ottosen,
Jelsvej 39, Grønnebæk, 6630 Rødning,
tlf. 74 55 22 45

Arkiv: Jels skole, Krygersvej 2, Jels,
6630 Rødning

Åbent efter aftale

tlf. 74 55 30 50 eller 74 55 21 62

Leder: Margit Ottosen

Lintrup Sogns lokalhistoriske udvalg

v/Mogens Lorentzen,
Grænsevej 1, Foldingbro, 6660 Lintrup,
tlf. 74 85 53 45

Arkiv: Lintrup skole, Kirkepladsen 1,
6660 Lintrup

Åbent: 1. og 3. tirsdag i måneden kl. 16-18
og efter aftale.

Leder: Mogens Lorentzen

Rødning Lokalhistoriske Arkiv

Biblioteket, Vestergade 9, 6630 Rødning,
tlf. 74 84 12 88 eller 74 84 11 28

Åbent: Tirsdag kl. 9-12 og torsdag kl. 15-18

Leder: Hans Carlo Jensen

Skodborg Hjemstavnsforening

Formand: Kirsten Fynbo, Rugtoften 43,
Skodborg, 6630 Rødning

Arkiv: Biblioteket, Søndergade 2, Skodborg,
6630 Rødning

Åbent: Onsdag kl. 10-13 og efter aftale

Leder: Kristian Holmgård, Mølletofte 16,
Skodborg, 6630 Rødning, tlf. 74 84 84 85

Skrave Hjemstavnsforening

Formand: Karl Kristoffer Juhl,
Skravevej 28, Langerved, 6630 Rødning,
tlf. 74 84 71 75

Lokalhistorisk Forening

for Øster Lindet Sogn

Formand: Arne Buhrkal, Villavej 7, Ø. Lindet,
6630 Rødning, tlf. 74 84 61 54

Arkiv: Vestergade 9, 6630 Rødning

Åbent: 1. torsdag i måneden kl. 14-17
og efter aftale

Leder: Hanne Flebo,

Østervænge 22, Ø. Lindet, 6630 Rødning,
tlf. 74 84 62 05

Røde kro kommune

Lokalhistorisk forening

for Røde kro kommune

Formand: Ellen Jensen, Stationsvej 36,
6230 Røde kro, tlf. 74 66 44 04

Arkiv: Villa Catharina,
Callesensgade 1A, 6230 Røde kro

Åbent: 1. og 3. mandag i måneden kl. 15-17
og efter aftale.

Leder: Inger Danielsen, Skovvænget 11,
6230 Røde kro, tlf. 74 66 26 42

Skærbæk kommune

Rejsby-arkivet

Formand: Niels L. Petersen,
Hovedvejen 33, Kærbølling, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 33 64

Rømø Lokalhistorisk Forening

Formand: Rosa Schmidt, Ternevej 11, Havneby,
6792 Rømø, tlf. 74 75 52 10

Historisk Samfund i Brøns

v/ Godfred Degn, Astrupvej 68, 6780 Skærbæk

Historisk forening for Skærbæk og Omegn

Formand: H. E. Sørensen, Melbyvej 27,
6780 Skærbæk, tlf. 74 75 17 04

Arkiv: Skærbækegnens Museum, Storegade 47,
6780 Skærbæk, tlf. 74 75 20 52

Åbent: Juni-oktober mandag-fredag kl. 10-17

Sundeved kommune

Historisk forening for Sundeved

Formand: H. C. Clausen, Rosenvej 69, Ullerup,
6400 Sønderborg, tlf. 74 46 19 61

Arkiv: Truenbrovej 21 A, Avnbøl,
6400 Sønderborg

Åbent: Onsdag kl. 16-20 og efter aftale

Leder: Ellen M. Olsen, Møllehøj 5A, Avnbøl,
6400 Sønderborg, tlf. 74 46 11 22

Selskabet for Nydamforskning

Formand: Vincent Jessen, Peberbjerg,
Skovbyvej 14, 6470 Sydals, tlf. 74 41 57 47

Arkiv: Historisk forening for Sundeved
(se ovenfor)

Åbent: Efter aftale

Leder: Ejgild Dyrmosse, Bøgevang 18, Felsted,
6200 Aabenraa, tlf. 74 68 57 81

Sydals kommune

Lokalhistorisk forening for Kegnæs sogn

Formand: Peter WehI, Torsthoved 3, Kegnæs,
6470 Sydals, tlf. 74 40 51 92

Arkiv: Kegnæs Skole

Åbent: 1. mandag i måneden kl. 18-19.30 i
vinterhalvåret og efter aftale

Leder: Hans Bertelsen, Østerbyvej 50, Kegnæs,
6470 Sydals, tlf. 74 40 51 10

Lokalhistorisk arkiv for Tandslet sogn

Formand: Peter Johannsen, Mommarkvej 313,
6470 Sydals, tlf. 74 40 77 33

Arkiv: Tandslet skole, Ertebjergvej 2,
6470 Sydals

Åbent: 1. oktober- 1. april torsdag kl. 19-20 og
efter aftale

Leder: Svend Iversen

Østkystvej 117, Ertebjerg, 6470 Sydals,
tlf. 74 44 77 85

Lysabild sognehistorisk forening

Formand: Viggo Vandkær Thomsen,
Lysabild Degnegård, 6470 Sydals,
tlf. 74 40 42 84 (kl. 16-18)

Arkiv: Lysabild Skole

Åbent: 1. torsdag i hver måned kl. 18-20 og
efter aftale

Leder: Nicolai Hansen,

Mommarkvej 395, Mommark, 6470 Sydals,
tlf. 74 40 79 95

Lokalhistorisk Forening for Hørup sogn

Formand: Chr. Wolf,

Østerbakken 11, Høruphav, 6470 Sydals,
tlf. 74 41 53 06

Arkiv: Hørup centralskole, Vestervej 42,
Kirkehørup, 6470 Sydals

Åbent: Efter aftale

Leder: Peter Hell, Havemose 4, Lambjerg,
6470 Sydals, tlf. 74 41 52 15

Sønderborg kommune

Lokalhistorisk Forening

for Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg

Formand: Ole Andersen,

Ringlække 24, 6400 Sønderborg, tlf. 74 48 84 79

Lokalhistorisk Arkiv

for Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg

Formand: Sophie Rasmussen

Sneppevej 5, Skovby, 6470 Sydals,
tlf. 74 40 48 63

Arkivafdeling: Kirkegade 8, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 43 27 10

Åbent: Mandag kl. 9-12 og onsdag kl. 15-17

Leder: Ruth Kümpel, Arnkilgade 62,
6400 Sønderborg, tlf. 74 42 70 31

Arkivafdeling: Torvet 2, Ulkebøl,
6400 Sønderborg, tlf. 74 42 93 66

Åbent: Tirsdag kl. 10-12, onsdag kl. 19.30-21
og efter aftale

Leder: Sophie Rasmussen

Tinglev kommune

**Lokalhistorisk Forening
for Tinglev kommune**

Formand: Benny Lau, Kværnholtvej 16,
6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 76 11 00

Lokalhistorisk Arkiv for Tinglev kommune

Bylderup-Bov Bygade 17, 6372 Bylderup-Bov

Åbent: Mandag og onsdag kl. 15-18
og efter aftale

Leder: Ina Juhl, Tinglev Bibliotek,
Tinglev Midt, 6360 Tinglev, tlf. 74 34 36 45

Tønder kommune

**Lokalhistorisk Forening
for Tønder kommune**

Formand: K. Elkjær Larsen, Grev Schacksvej 3,
6270 Tønder, tlf. 74 72 20 20

Lokalhistorisk Arkiv for Tønder kommune

Biblioteket, Richtsensgade 10, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 33 26

Åbent: Tirsdag kl. 13-18, torsdag kl. 13-17,
lørdag kl. 10-12 og efter aftale (lukket i juli)

Leder: Britta Bargfeldt

Vojens kommune

Lokalhistorisk Forening for Vojens kommune

Formand: Agnes Svendsen, Jernhytvej 21,
6500 Vojens, tlf. 74 54 19 41

Arkiv: Møllerens Hus, Tørning Mølle,
Tørningvej 7, 6500 Vojens, tlf. 74 50 70 31

Åbent: Tirsdag kl. 19-21, torsdag kl. 14-16

Leder: Laurids Lund, Hovedgaden Vest 104,
Over Jerstal, 6500 Vojens, tlf. 74 54 73 45

Lokalhistorisk Forening for Jegerup sogn

Formand: Mathias Nørgaard, Haderslevvej 2,
6500 Vojens, tlf. 74 50 61 84

Arkiv: Jegerup skole, Bygaden 16, Jegerup,
6500 Vojens

Leder: Kaj Sandholdt, Kærager 8, Jegerup,
6500 Vojens, tlf. 74 54 29 80

**Lokalhistorisk Forening
for Oksenvad Sogn og Omegn**

Formand: Ernst K. Svennesen, Vadstedvej 10,
6560 Sommersted, tlf. 74 50 43 05

Arkiv: Øster Lindetvej 5, Oksenvad,
6560 Sommersted, tlf. 74 50 46 07

Åbent: Mandag kl. 19-21 og efter aftale.

Leder: Ernst K. Svennesen

Aabenraa kommune

Ensted sogns lokalhistoriske forening

Formand: Hans P. Meier, Buen 80, Stubbæk,
6200 Aabenraa. tlf. 74 61 33 98

Arkiv: Skolegade 1, Stubbæk, 6200 Aabenraa

Åbent: Efter aftale

Leder: Hans P. Meier

Løjt lokalhistoriske Forening

Formand: Erling Madsen, Dybvighoved
Møllevvej 1, 6200 Aabenraa, tlf. 74 61 78 04
Foreningens billedarkiv er åbent efter aftale
med formanden.

Leder: Jørgen Lundby, Løjt Søndervang 21,
6200 Aabenraa, tlf. 74 61 73 76

Aabenraa Byhistoriske Forening

Formand: Esther Buchreitz, Nybro 14,
6200 Aabenraa, tlf. 74 62 35 11

SYDBANK

VI FORSTÅR DET MESTE

Biblioteker

Augustenborg kommune

Augustenborg Kommunebibliotek
6440 Augustenborg, tlf./fax 74 47 16 71
Filialer i Asserballe og Fynshav

Bov kommune

Bov Bibliotek
6330 Padborg, tlf. 74 67 34 54
Filialer i Kollund og Holbøl

Bredebro kommune

Bredebro Bibliotek
Brede Bygade 14, 6261 Bredebro,
tlf. 74 71 14 28

Broager kommune

Broager Bibliotek
6310 Broager, tlf. 74 44 16 13
Filial i Egernsund skole
Åbent: Mandag kl. 13-18,
tirsdag og onsdag kl. 13-17,
torsdag kl. 10-14, fredag kl. 14-19

Christiansfeld kommune

Christiansfeld Bibliotek
Nørregade 12, 6070 Christiansfeld
tlf. 74 56 18 37, fax 74 56 11 49
Filialer i Stepping og Vejstrup

Lundtoft kommune

Felsted Bibliotek
Sønderborgvej 137, Felsted, 6200 Aabenraa
tlf. 74 68 53 20

Klipleve Bibliotek

Skolegade 12, Klipleve, 6200 Aabenraa
tlf. 74 68 78 37

Søgård Bibliotek

Søgård Ringvej 1, Søgård, 6200 Aabenraa
tlf. 74 68 79 01

Bovrup Bibliotek

Bytoften 13, Bovrup, 6200 Aabenraa
tlf. 74 68 01 08

Gram kommune

Gram Bibliotek
Østergade 10, 6510 Gram, tlf. 74 82 19 70,
fax 74 82 01 11
Filial i Arnum

Gråsten kommune

Gråsten Bibliotek
6300 Gråsten, tlf. 74 65 13 75, fax 74 65 03 95

Haderslev kommune

Haderslev Bibliotek
Bispegade 15-17, 6100 Haderslev
tlf. 74 22 21 20, fax 74 53 50 56
Åbent: Kl. 9.30-19 på hverdage, kl. 9.30-13 på
lørdage, 1. lørdag hver måned kl. 9.30-15

Højer kommune

Højer Bibliotek
Digeskolen, 6280 Højer, tlf. 74 78 26 86
Åbent: Tirsdag og torsdag kl. 15-19

Løgumkloster kommune

Løgumkloster Bibliotek, Storegade 16,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 30 42
Åbent: Mandag kl. 15-19, tirsdag og onsdag
kl. 13-17, torsdag kl. 10-18, fredag kl. 10-17,
lørdag kl. 10-13

Filial i Nr. Løgum, tlf. 74 74 38 14
Åbent: Onsdag kl. 17.30-19.30

Filial i Bedsted, tlf. 74 77 73 15
Åbent: Mandag, onsdag og
fredag kl. 14.30-16.30

Filial i Øster Højst, tlf. 74 77 53 44
Åbent: Tirsdag kl. 17.30-19.00,
torsdag kl. 18.30-20.00

Nordborg kommune

Nordborg Bibliotek
Løjtertoft, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 03 36
Filialer i Guderup og Havnbjerg

Nørre Rangstrup kommune

Toftlund Bibliotek
Torvegade 1, 6520 Toftlund,

→

tlf. 74 83 13 03, fax 74 83 14 75

Filialer i Agerskov og Bevtoft

Rødning kommune

Rødning Bibliotek

Kongevej 6, 6630 Rødning, tlf. 74 84 12 88

Åbent: Mandag og fredag kl. 14-19, tirsdag

kl. 10-17, onsdag kl. 14-17, torsdag kl. 11-17

Afdelingen i Jels, Søndergade 7, Jels, 6630

Rødning, tlf. 74 55 23 96

Åbent: Mandag og torsdag kl. 14-17,

tirsdag kl. 16-18, fredag kl. 15-17

Afdelingen i Skodborg, Søndergade 2,

Skodborg, 6630 Rødning, tlf. 74 84 85 69

Åbent: Mandag, tirsdag og

fredag kl. 14.30-17, torsdag kl. 17.30-20

Hygum sogns bibliotek

Ribevej 42, 6630 Rødning

Åbent: Mandag kl. 10-11, onsdag kl. 16-17.30

og fredag kl. 19-20

Rødekro kommune

Rødekro Bibliotek

Vestergade 20, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 26 23

Filialer i Genner, Hellevad, Hjordkær og

Hovslund

Skærbæk kommune

Skærbæk Bibliotek

Jernbanegade 2, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 17 80

Sundeved kommune

Sundeved Bibliotek

Skolevej 8, Vester Sottrup, 6400 Sønderborg

tlf. 74 46 74 30, fax 74 46 73 20

Sydals kommune

Sydals Bibliotek

Vestervej 42, Kirke-Hørup, 6470 Sydals

tlf. 74 41 54 29, fax 74 41 60 73

E-mail: sydalsbib@po.ia.dk

Sønderborg kommune

Sønderborg kommunes Biblioteker

Kongevej, 6400 Sønderborg

tlf. 74 42 26 31, fax 74 43 09 18

Filialer: Ulkebøl, Torvet, tlf. 74 42 82 58

Dybbøl, Gl. Aabenraavej 20, tlf. 74 48 84 88

Tinglev kommune

Tinglev Bibliotek og Turistinformation

Tinglev Midt, 6360 Tinglev

tlf. 73 34 36 45, fax 74 64 22 64

Filialer i Bolderslev, Bylderup-Bov, Ravsted

Tønder kommune

Tønder Bibliotek

Richtsensgade 10, 6270 Tønder, tlf. 74 72 33 26

fax 74 72 33 21

Vojens kommune

Vojens Bibliotek

Rådhuscentret 5, 6500 Vojens, tlf. 74 54 16 80,

fax 74 59 02 11

Filialer i Hammelev, Jegerup, Nustrup,

O. Jerstal, Oksenvad, Skrydstrup, Sommersted

og Vedsted

Aabenraa kommune

Det sønderjydske Landsbibliotek

Haderslevvej 3, 6200 Aabenraa

tlf. 74 62 25 62, fax 74 62 14 80

TYSKE BIBLIOTEKER

Aabenraa

Deutsche Zentralbücherei Apenrade

Vestergade 30, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 11 58

Åbent: Mandag og tirsdag kl. 10-18, onsdag kl.

13-18, torsdag og fredag kl. 10-18,

lørdag kl. 10-13

Desuden 3 boghuser

Haderslev

Deutsche Bücherei Hadersleben

Åstrupvej 9, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 15 29

Åbent: Mandag, tirsdag og fredag kl. 10-12 og

14-17, torsdag kl. 10-12 og kl. 14-18.

1. lørdag i måneden kl. 10-13

Sønderborg

Deutsche Bücherei Sonderburg

Rønhaveplads 12, 6400 Sønderborg

tlf. 74 42 57 65

→

Åbent: Mandag, tirsdag og fredag kl. 10-12 og 13.30-17, torsdag kl. 10-12 og kl. 13.30-18
1. lørdag i måneden kl. 10-13

Tinglev

Deutsche Bücherei Tingleff
Hovedgaden 100, 6360 Tinglev, tlf. 74 64 35 77
Åbent: Mandag, tirsdag og fredag kl. 10-12 og 13.30-17, torsdag kl. 10-12 og 13.30-18
1. lørdag i måneden kl. 10-13

Tønder

Deutsche Bücherei Tøndern
Popsensgade 6, 6270 Tønder, tlf. 74 72 33 59
Åbent: Mandag, tirsdag og fredag kl. 10-12 og 13.30-17, torsdag kl. 10-12 og 13.30-18
1. lørdag i måneden kl. 10-13

Frie skoler

Ungdoms- og efterskoler

Foreningen af Frie Ungdoms- og Efterskoler

Formand: Lærer Kurt Gjerrild,
Plantagevænget 11, 4340 Tølløse,
tlf. 59 18 56 61
Sekretariat: Vartov, Farvergade 27, opg. H,
1463 København K, tlf. 33 12 86 80,
fax 33 93 80 94

Agerskov Ungdomsskole

6534 Agerskov, tlf. 74 83 33 15, fax 74 83 39 62
Oprettet 1919 (hvilende 1930-42)
Forstanderpar: Kirsten og Henrik Juul-Dam

Broagerlands Efterskole

Dyntvej 113, 6310 Broager, tlf. 74 44 27 62
Oprettet 1992
Forstanderpar: Ingeborg og Georg Pedersen

Deutsche Nachschule Tingleff

6360 Tinglev, tlf. 74 64 48 20
Oprettet 1951
Forstander: Bendix Brodersen

Dybbøl Efterskole

Ragebølskovvej 3, 6400 Sønderborg
tlf. 74 48 70 80, fax 74 48 70 81
Oprettet 1992
Forstanderpar: Evelyn og Erik Rosenbæk Bollerslev

Emmerske Efterskole

6270 Tønder, tlf. 74 72 44 33
Oprettet 1978
Forstanderpar: Mette og Niels Johansen

Frøslevlejrens Efterskole

Lejrvejen 85, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 66 44, fax 74 67 67 94
Oprettet 1996
Forstanderpar: Heidi og Bjarne Flyman

Højer Ungdomsskole

6280 Højer, tlf. 74 78 21 40, fax 74 78 22 40
Oprettet 1951
Forstanderpar: Bodil og Wolfgang Dibbern

Kongeådalens Efterskole

Dover, 6660 Lintrup, tlf 74 85 53 33
Oprettet 1979
Forstander: Jes Imer

Løgumkloster Efterskole

Tønder Landevej 6, 6240 Løgumkloster
tlf. 74 74 36 52
Oprettet 1951
Forstanderpar: Ulla og Jens Peter Rejkjær

Nordborg Slots Efterskole

6430 Nordborg, tlf. 74 45 15 28, fax 74 49 11 51
Oprettet 1922
Forstanderpar: Arley og Merete Bastiansen

Rejsby Europæiske Efterskole

Kogsvej 3, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 36 22, fax 74 75 30 04
Oprettet 1994
Forstanderpar: Ragna og Thorkild Bork Hansen

Rens Ungdomsskole

6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 64 83 70
Oprettet 1921

→

Forstander: Olav Velds

Rinkenæs Ungdomsskole

Rinkenæs, 6300 Gråsten
tlf. 74 65 13 08, fax 74 65 36 08
Oprettet 1952
Forstanderpar: Margit Skov og
Erik Back Pedersen

Skamlingsbanke Ungdomsskole

Gl. Skamlingsvej 1, 6093 Sjølund,
tlf. 75 57 40 26
Oprettet 1955
Forstander: Johannes Larsen

Sommersted Ungdomsskole

Talind 2, 6560 Sommersted, tlf. 74 50 41 68
Oprettet 1952
Forstanderpar: Tove og Sten F. Mortensen

Sundeved Ungdomsskole

6200 Aabenraa, tlf. 74 68 03 11
Oprettet 1957
Forstander: Kr. Kristensen

Sønderjyllands Idræts- og Naturefterskole

Idrætsvej 23, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 49 90
Oprettet 1997
Forstander: René Jacobsen

Vojens Ungdomsskole

6500 Vojens, tlf. 74 54 11 29, fax 74 59 15 11
Oprettet 1939
Forstander: Bjame Friis Pedersen

Efterskolen i grænselandet

Grundtvig/Koldsk efterskole for 8. - 10 årgang i
historiske omgivelser. Alle elever indkvarteret på
2 mands værelser med eget toilet og bad.
Mange valgfag, ekskursioner, skitur til Norge.
Vi tilsender gerne materiale

Frøslevlejrens Efterskole

Lejrvejen 85, 6300 Padborg
tlf.: 74 67 66 44 Fax: 74 67 67 94

Aabæk Efterskole

6200 Aabenraa, tlf. 74 62 50 63,
fax 74 62 53 55
Oprettet 1970
Forstander: Jørgen Kusk

Højskoler

Danebod Højskole

Fynshav, 6440 Augustenborg,
tlf. 74 47 41 12, fax 74 47 45 99
Oprettet 1920
Forstander: Kaj Smedemark

Hoptrup Højskole

6100 Haderslev,
tlf. 74 57 52 13,
fax 74 57 60 13
Oprettet 1920
Forstanderpar: Ingrid og
Ole Bjergely Christensen

Løgumkloster Højskole

6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 40 40
Oprettet 1960
Forstanderpar: Vita og Bent Andreassen

Rødding Højskole

6630 Rødding, tlf. 74 84 22 84
Oprettet 1844
Forstander: Annemarie Morris

Rønshoved Højskole

6340 Kruså, tlf. 74 60 83 18, fax 74 60 85 46
Oprettet 1921
Forstander: Erik Lindsø

Idrætshøjskolen i Sønderborg

6400 Sønderborg, tlf. 74 42 18 48,
fax 74 42 17 89
Oprettet 1952
Forstander: Stig Jensen.

Højskolen Strand

6400 Sønderborg, tlf. 74 42 21 60
Kontor daglig kl. 9-16
Oprettet 1972
Forstander: Henrik Schelde Andersen

Den Sønderjyske Højskole for musik og teater

Herredstedgade 6-8, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 01 04
Oprettet 1984
Forstander: Erik Stent Pedersen

Højskolen Østersøen

Flensborgvej 50, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 47 00,
fax 74 62 47 01
Oprettet 1993
Forstander: Knud-Erik Therkelsen

Husholdningsskoler og håndarbejdsskoler

Sønderjyllands Husholdnings- og Håndarbejdsskole

Præstegårdvej 11, 6630 Rødding
tlf. 74 84 25 00, fax 74 84 25 08
Oprettet 1981
Forstander: Annelise Zander

Kirkemusikskoler

Løgumkloster Kirkemusikskole

Vestergade 9-13, 6240 Løgumkloster
tlf. 74 74 40 70
Telefontid: Mandag-fredag kl. 8.30-12.30 samt
tirsdag, onsdag og torsdag kl. 13.30-15.30

Kst. rektor: Hans Chr. Magaard
Telefontid: Tirsdag, onsdag og torsdag
kl. 11.00-12.30
Horsens afdeling, tlf. 75 61 25 05

Erhvervsskoler

AMU-Center Sønderjylland

Kallemosen 20, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 47 80
Forstander: Finn Tiemroth

EUC Syd

ErhvervsUddannelsesCenter
Grundtvigs Allé 88, 6400 Sønderborg
tlf. 74 12 42 42, fax 74 12 42 00
Direktør: Svend Aage Olsen

Gråsten Landbrugsskole

Fiskbækvej 15, 6300 Gråsten
tlf. 74 65 10 24, fax 74 65 06 24
Oprettet 1924
Forstander: Peder Damgaard

Haderslev Handelsskole

Kroghs Kobbelt 2, 6100 Haderslev
tlf. 74 52 12 50
Forstander: Erik Pedersen

Haderslev Tekniske Skole

Christen Koldsvej 20, 6100 Haderslev
tlf. 74 52 40 72, fax 74 53 43 59

Købmandsskolen

Dr. Margrethesvej 6, 6200 Aabenraa
tlf. 74 62 73 00, fax 73 62 73 01
Forstander: Torben Jessen

Mommark Handelskostskole

Mommarkvej 376, 6470 Sydals, tlf. 74 40 79 13
Forstander: Jens Schultz
Uddannelsesleder/souschef: Jørgen H. Bonde
Administrationschef: Carl Johan Bjørnsholm
Inspektør: Erling Junker

Skolen for Social- og Sundhedsuddannelser

Bjergparken, Postboks 120, Bjerggade 4M,
6200 Aabenraa, tlf. 74 63 26 80, fax 74 63 26 88

Sønderborg Handelsskole

Sdr. Landevej 30, 6400 Sønderborg
tlf. 74 42 55 25
Forstander: Direktør Frede Kühl

Tønder Handelsskole

Martin Hammerichsvej 2, 6270 Tønder
tlf. 74 72 43 53, fax 74 72 05 84

Gymnasier og voksen- uddannelsescentre

*Gymnasier***Amtsgymnasiet i Sønderborg**

Grundtvigs Allé 86, 6400 Sønderborg
tlf. 74 42 05 01, fax 74 43 32 38
E-mail: ags@posthus.amtsgym-sdbg.dk
Homepage: <http://www.amtsgym-sdbg.dk>
Rektor: Henning Steen Jensen

Deutsches Gymnasium für Nordschleswig

Svinget 26-28, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 26 36
Rektor: Dr. Norbert Spahn

Haderslev Katedralskole

Christiansfeldvej 31, Postboks 135,
6100 Haderslev, tlf. 74 52 27 21,
fax 74 53 46 27
Rektor: Jørn Jul Pedersen

Studenterkurset og**Kostskolen i Sønderjylland**

Vestergade 2, 6520 Toftlund
tlf. 74 83 20 62, fax 74 83 20 63
Rektor: Niels Leth Sørensen
Afdelingsinspektør: Hans Erik Erichsen

Sønderborg Gymnasium og HF-kursus

Kongevej 37, 6400 Sønderborg
tlf. 74 42 34 27, fax 74 42 80 27
Rektor: Karl Kristian Højberg

Tønder Gymnasium, HF og VUC

Astronom Hansens Gade 9, Postboks 143,
6270 Tønder, tlf. 74 72 10 28, fax 74 72 17 08
Rektor: Jesper Vilbrad

Aabenraa Gymnasium og HF

Forstallé 14, Postboks 50, 6200 Aabenraa
tlf. 74 62 23 11, fax 74 62 33 24
Rektor: Eva Nielsen

*Voksenuddannelsescentre***Tønder Gymnasium, HF og VUC**

Astronom Hansens Gade 9, Postboks 143,
6270 Tønder, tlf. 74 72 30 14, fax 74 72 17 08
Forstander: Jette Thomsen

VUC-Gram

Åvej 3, 6510 Gram, tlf. 74 82 22 21, fax 74 82 04 05
Forstander: Ole Stryhn

VUC-Haderslev

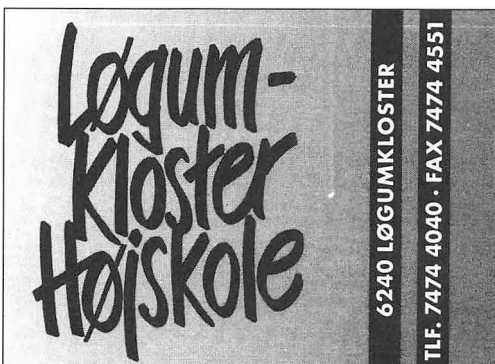
Christiansfeldvej 31D, 6100 Haderslev
tlf. 74 52 59 77, fax 74 52 59 38
Forstander: Kai Bjørnskov

VUC-Sønderborg

Sct. Jørgens Skole, Asylvej 18,
6400 Sønderborg, tlf. 74 42 70 57, fax 74 42 20 49
Forstander: Elin Lunding

VUC-Aabenraa

Nygade 20, 6200 Aabenraa
tlf. 74 62 40 30, fax 74 62 99 77
Forstander: Søren P. Munk

Videregående uddannelser

Handelshøjskole Syd

Grundtvigs Allé 150, 6400 Sønderborg
tlf. 79 32 11 11

Ingeniørhøjskole Syd

Grundtvigs Allé 150, 6400 Sønderborg,
tlf. 79 32 16 00
Sektorleder: Erik Urth

Den Sønderjyske Sygeplejeskole

Agervang 2, 6400 Sønderborg, tlf. 74 43 65 30
Rektor: Hanne Thaysen

Haderslev Statsseminarium

Lembckesvej 7, 6100 Haderslev
Rektor: O. Jessen Bruun
Læreruddannelsen: tlf. 74 52 61 17,
fax 74 53 50 94
Pædagoguddannelsen: tlf. 74 52 21 68,
fax 74 52 61 22
Kursus- og projektafdelingen: tlf. 74 52 70 17,
fax 74 53 50 94

Seminarier i Aabenraa

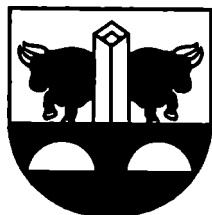
Pædagoguddannelsen
Dr. Margrethesvej 11 - 13, 6200 Aabenraa
tlf. 74 62 40 06, fax 74 62 27 03
Rektor: Peder Andersen

Seminarieret for Tekstil-Design og Brugsgrafik

Søndergade 21, 6280 Højer
tlf. 74 78 27 33, fax 74 78 92 25
Rektor: Hanne Pjedsted-Rasmussen

BOV KOMMUNE

– vi bygger bro
mellem Europa
og Skandinavien

Turistforeninger

Samvirkende danske Turistforeninger

Formand: Skoleinspektør Henrik Nielsen,
Harevænget 39, 6000 Kolding,
tlf. 75 56 54 46
Sekretariat: Skeelslund, 9440 Aabybro
tlf. 98 24 47 33

Sønderjyllands Erhvervscenter Turist-Marketing Sønderjylland

Bjerggade 4C, 6200 Aabenraa,
tlf. 73 62 10 10, fax 73 62 10 11
Formand: Anna Margrethe Ikast
Leder: Thorsten Fredsted Pedersen
tlf. 74 63 01 30, fax 74 63 09 95

Augustenborg Erhvervs- og Turistforening

Formand: Hanne Lund, Mommarkvej 17,
6400 Sønderborg, tlf. 74 42 39 90

Turistforeningen for Broagerland

Formand: Chr. Caspersen, Sletmarken 18,
6310 Broager, tlf. 74 44 09 00
Bureau: Ihle's Papirhandel
Storegade 23, 6310 Broager, tlf. 74 44 11 00

Turistforeningen for Christiansfeld og Omegn

Formand: Restauratør Erik Petersen,
Seggelund Hovedvej 55, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 11 09
Bureau: Kongensgade 5, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 16 30, fax 74 56 32 18

Gram Turistbureau

Gram Bibliotek, Østergade 10, 6510 Gram,
tlf. 74 82 01 11.
Leder: Christine Strange

Haderslev Turistforening

Formand: Christian Bork, Favrdalen 37,
6100 Haderslev
Bureau: Honnørkajen 1, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 55 50
Turistchef: Kerstin Petersen

Højer Turistbureau

Møllegade 12, 6280 Højer,
tlf. 74 78 29 93, fax 74 78 28 93

Nord-Als Turistforening

Formand: Filialdirektør Carl Aage Thomsen,
Møllehaven 10, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 27 55
Bureau: Nord-Als Turistbureau
Stationsvej 8, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 05 92
Turistchef: Bureauleder Lars Carlson

Turistforeningen for Rødding Kommune

Formand: Overlærer O. Finnemann,
Barsbøl Markvej, Jels, 6630 Rødding,
tlf. 74 55 23 56
Bureau: Den Gamle Mølle, Jels, 6630 Rødding,
tlf. 74 55 21 10, fax 74 55 32 77
Leder: Lone Skøtt

Rømø-Skærbæk Turistforening

Formand: Bernd Hougaard, Midtpunkt,
Lakolk Butikstorv, 6792 Rømø, tlf. 74 75 53 68
Bureauer: Havnebyvej 30, Tvismark,
6792 Rømø, tlf. 74 75 51 30
Jernbanegade 16, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 11 25
Turistchef: Per Skramsø, Landevejen 31,
Døstrup, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 40 41

Sønderborg Turistforening

Formand: Jes Johansen, Ringridervej 89,
6400 Sønderborg, tlf. 74 42 48 54
Bureau: Sønderborg Turistbureau,
Rådhusstorvet 7, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 35 55, fax 74 42 57 47
Turistchef: Berit Jensen

Tønder Turistforening

Formand: Rene Bunch, Jernbanegade 20,
6270 Tønder, tlf. 74 72 00 75
Bureau: Torvet 1, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 12 20, fax 74 72 09 00
Turist- og centerchef: Michael Andersen

Vojens Turistforening

Formand: Hans Egon Lorenzen, Allégade 43,
6500 Vojens, tlf. 74 54 26 06
Bureau: Vojens Bibliotek,
Rådhuscentret 5, 6500 Vojens, tlf. 74 54 06 00

Turistforeningen for Aabenraa og Omegn

Formand: Bjarne Kock, tlf. 74 62 86 84
Bureau: H. P. Hanssens Gade 5, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 35 00
Turistchef: Lis Langelund-Larsen

Vandrerhjem

Endrupskov Vandrerhjem

Ribe Landevej 30, 6510 Gram
tlf. 74 82 17 11, fax 74 82 07 82

Haderslev Vandrerhjem

»Erlevhus«, Erlevvej 34, 6100 Haderslev
tlf. 74 52 13 47, fax 74 52 13 64

Danhostel Jels Idrætscenter og Vandrerhjem

Ørstedvej 10, Jels, 6630 Rødding
tlf. 74 55 28 69, fax 74 55 31 07
Centerleder: Lene Nielsen

Rudbøl Forsamlingshus og Vandrerhjem

Rudbølvej 19-21, Rudbøl, 6280 Højer
tlf. 74 73 82 98, fax 74 73 80 35

Sønderborg Vandrerhjem

Kærvej 70, 6400 Sønderborg
tlf. 74 42 31 12, fax 74 42 56 31

Danhostel - Tønder Vandrerhjem

»Kogsgården«, Sønderport 4, 6270 Tønder
tlf. 74 72 35 00, fax 74 72 27 97

Vollerup Vandrerhjem

»Abildgården«, Mommarkvej 17 og 22,
6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 39 90, fax 74 42 52 90

Aabenraa Vandrerhjem

Sønderskovvej 100, 6200 Aabenraa
tlf. 74 62 26 99, fax 74 62 29 39

Museer

Bov Museum

»Oldemorstoft«, Bovvej 2, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 51 50

Åbent: 1. april - 1. november kl. 14-17
hver dag, undtagen mandag.

Besøg udenfor almindelig åbningstider
modtages efter aftale

Brødremenighedens Museum

Enkehuset, 6070 Christiansfeld

Åbent: 1. juni - 31. aug. kl. 14-17, mand. lukket.

Besøg uden for disse tider efter aftale med
Ella de Molade, Lindegade 3,
6070 Christiansfeld, tlf. 74 56 12 37

Cathrinesminde Teglværksmuseum

Illerstrandvej 7, Iller Strand, 6310 Broager
tlf. 74 44 94 74,

fax 74 44 17 20

Åbent: 1. - 30. april tirsdag-søndag kl. 10-16
1. maj - 31. aug. tirsdag-søndag kl. 10-17
1. sept. - 31. oktober tirsdag-søndag kl. 10-16.

Rundvisninger på bestilling.

Leder: Kim Jacobus Paulsen

Dansk Klokkemuseum

Sønderjyllands Kunst- og Kulturcenter,
Hammelev, 6500 Vojens

Ehlers Samlingen

Slotsgade 20, 6100 Haderslev

Åbent: 1. juni - 31. aug. tirsdag-fredag kl. 10-17
Lørdag og søndag samt helligdage kl. 14-17
1. september - 31. maj tirsdag og torsdag
kl. 10-17, lørdag og søndag samt helligdage
kl. 14-17.

Besøg eller studier herudover kan aftales på
tlf. 74 53 05 58 - Slotsgade 20

Genforenings- og Grænsemuseet

Koldingvej 52, Frederikshøj, Postboks 58,
6070 Christiansfeld,
tlf. 75 57 30 03,

fax 74 26 74 22

Åbent: 15. maj - 15. sept. hver dag kl. 10-17

Haderslev Museum

Dalgade 7, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 75 66

Åbent: Sommer (1. juni-31. august) tirsdag -
søndag kl. 10-16.

Vinter (1. sept.-31. maj) tirsdag-søndag kl. 13-16.

Mandag lukket

Hjemmeværnsmuseet

Lejrvejen 101, Frøslevlejren, 6330 Padborg

Åbent: 1. februar - 30. november alle dage
kl. 9-17, 1. december - 31. januar efter aftale,
tlf. 74 67 65 58

Rundvisning og foredrag aftales på museets
tlf. 74 67 37 38

Højer Mølle- og marskmuseum

6280 Højer, tlf. 74 78 29 11

Åbent: 1. april - 31. oktober kl. 10-16

Lejrskole- og gruppebesøg uden for åbnings-
tiden kun efter aftale, tlf. 74 78 29 11 el. 74 72 26 57

Jacob Michelsens Gård i Kolstrup

Toften 37B, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 26 45

Åbent: Ved særudstillinger og aktivitets-
weekender. Desuden for grupper efter aftale

Landbrugsmuseet

Hygum Hjemstavns gård Ollingvej 1, Sdr.

Hygum, 6630 Rødding

Henv. om besøg tlf. 74 84 55 66 el. 74 84 51 22

Midtsønderjyllands Museum

Gram Slot, 6510 Gram, tlf. 74 82 10 00,
fax 74 82 04 23, aften evt. 74 82 24 24

Åbent: 1. maj - 30. sept. alle dage kl. 10-17,
1. okt. - 30. april tirsdag-lørdag kl. 13-16,
søndag kl. 10-16, mandag lukket

Museet for Frøslevlejren og

Dansk Røde Kors Museum

Lejrvejen 83, Frøslev, 6330 Padborg

Åbent: Alle hverdage, undtagen mandag,
kl. 9-16, lørdag, søndag og helligdage kl. 10-17,
24. juni - 10. august hver dag kl. 10-17,
december og januar lukket

Museet Holmen

Østergade 13, 6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 41 65

Åbent: Palmesøn. - 14. juni lørdag samt søn- og helligdage kl. 14-17 (alle påskedage kl. 14-17).

15. juni - 31. august alle dage kl. 10-17.

1. september - 31. oktober lørdag samt søn- og helligdage kl. 14-17

I Løgumkloster Kulturuge (uge 41) samt i efterårsferien alle dage kl. 14-17.

Uden for åbningstiden kan der træffes aftale om besøg på tlf. 74 74 41 65 eller 74 74 39 03

Museet på Sønderborg Slot

6400 Sønderborg,

tlf. 74 42 25 39, fax 74 43 06 55

Kontortid: Man.-torsdag kl. 9-15, fredag kl. 9-13

Åbent: 1. maj - 30. sept. kl. 10-17,

1. - 31. oktober kl. 10-16,

1. november - 31. marts kl. 13-16,

1. - 30. april kl. 10-16

Nationalmuseets Kommandørgård

Toftum, 6792 Rømø, tlf. 74 75 52 76

Åbent: Påskeåbent fra palmesøndag til lørdag efter påskedag kl. 10-15

1. maj - 30. september kl. 10-18,

1. - 31. oktober kl. 10-15

Mandage lukket

Skærbæk Museum

Storegade 47, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 20 52

Leder: H. E. Sørensen, Melbyvej 27,

6780 Skærbæk, tlf. 74 75 17 04

Slesvigske Vognsamling

Grønlandsvej 39, 6100 Haderslev

Sønderjydsk Brandværnsmuseum

Fabriksvej 5, 6510 Gram, tlf. 74 82 24 95

Sønderjyllands Kunstmuseum

Kongevej 55, 6270 Tønder,

tlf. 74 72 26 57, fax 74 72 08 50

Åbent: 1. maj - 31. oktober kl. 10-17,

1. november - 30. april kl. 13-17.

Mandag lukket hele året

Tønder Museum

Kongevej 55, 6270 Tønder,

tlf. 74 72 26 57, fax 74 72 08 50

Åbent: 1. maj - 31. oktober kl. 10-17,

1. november - 30. april kl. 13-17.

Mandag lukket hele året

Aabenraa Museum

H. P. Hanssens Gade 33, 6200 Aabenraa,

tlf. 74 62 26 45

Åbent: 1. juni - 31. august kl. 10-16,

1. september - 31. maj kl. 13-16.

Mandag lukket hele året

Hold det danske
grænseblad
FLENSBORG AVIS

Wittenberger Weg 19

24941 Flensburg

Tel.: 00 49 4 61 50 45-0

Fax: 00 49 4 61 50 45-2 03

Museer i Sydslesvig (udvalg)

Danevirkegården

Museum og forsamlingshus,
Ochsenweg 5, D-24867 Dannewerk,
Museumsleder: Jørgen Kühl,
tlf. 04621/37814, fax 04621/31025

FLENSBORG

Bymuseet

Lutherplatz 1, D-24937 Flensborg
tlf. 0461/852956
Åbent: Tirsdag-lørdag kl. 10-13 og 15-17,
søndag kl. 10-13

Flensborg Søfartsmuseum

Schiffbrücke 39, D-24939 Flensborg,
tlf. 0461/852970
Åbent: Tirsdag-lørdag kl. 10-17,
søndag kl. 10-13

Naturhistorisk Museum

Süderhofenden 40-42, D-24937 Flensborg,
tlf. 0461/852504
Åbent: kl. 10-12, 15-17, søndag kl. 10-13,
mandag og lørdag lukket

HEDEBY

Vikingsmuseet i Hedeby

Ved Hedeby (hovedvej 76)
Adr. Schloss Gottorf, D-24837 Schleswig
Åbent: April - oktober hver dag kl. 9-18,
november - marts tirsdag-fredag kl. 9-17,
lørdag og søndag kl. 10-18

HUSUM

Husum Slot

D-25813 Husum
Åbent: April-oktober tirsdag-søndag
kl. 10-12 og 14-17.
Resten af året tirsdag, torsdag og
lørdag kl. 15-17

Nissen-Haus

Herzog-Adolf-Str. 25, D-25813 Husum

Åbent: April - oktober dagligt kl. 10-17,
nov.-marts dagligt, undtagen lørdag, kl. 10-16.
Søndage og helligdage kl. 10-16.

Ostenfeldhuset

Nordhusumer Str. 13, D-25813 Husum
Åbent: Juni - august daglig kl. 10-12 og 14-17,
maj - sept. tirsdag-søndag kl. 10-12 og 14-16

Røde Haubarg

Roter Haubarg, D-25889 Witzwort
Åbent: Dagligt kl. 10-22

Theodor Storm-Huset

Wasserreihe 31, D-25813 Husum
Åbent: April - oktober tirsdag-fredag kl. 10-12
og 14-17, lørdag-søndag kl. 14-17,
nov. - marts tirsdag, torsdag og lørdag kl. 15-17

ISTED

Isted-mindehallen

D-24879 üb. Schleswig
Åbent: April - september tirsdag-søndag
kl. 8-18, oktober - marts tirsdag-søndag kl. 9-17

KEITUM / SILD

Det frisiske Hus

D-25980 Keitum/Sylt
Åbent: Maj-november onsdag-mandag
kl. 10-12 og 14-17

Hjemstavnsmuseet på Sild

Sylter Heimatmuseum, D-25980 Keitum/Sylt
Åbent: April - oktober tirsdag-søndag
kl. 10-12 og 14-17.30

LYKSBOG

Lyksborg Slot

Schloss Glücksburg, D-24960 Glücksburg
Åbent: 15. maj - september
tirsdag-søndag kl. 10-16.30

NIBØL

Naturhistorisk Hjemstavnsmuseum

Hauptstr. 108, D-25899 Niebüll
Åbent: 15. maj - 15. august daglig kl. 10-12
og 14-17,
16. august - 14. maj daglig kl. 14-17

RENDSBORG

Det jødiske museum for kunst og kultur

Dr. Bamberger-Haus, Prinzessinstr. 8,
D-24768 Rendsburg
Åbent: Tirsdag-lørdag kl. 11-13 og 15-18,
søndag kl. 14-18

Hjemstavnmuseet

Alter Markt, D-24768 Rensburg
Åbent: Tirsdag-søndag kl. 10-12,
fredag-søndag også kl. 15-17

Kunststøbejernsmuseet (Carlshütte)

Glück-Auf-Allee 4,
D-24782 Rendsburg-Büdelndorf
Åbent: Tirsdag-lørdag kl. 15-18,
søndag kl. 10-12 og efter aftale

SKT. PETER - ORDING

Ejdersted Hjemstavnmuseum

Oldsdorfer Str. 6, D-25826 St. Peter-Ording
Åbent: April - september tirsdag-lørdag
kl. 10-12 og 15-17, søndag kl. 10-12,
oktober - marts tirsdag-lørdag kl. 15-17,
søndag kl. 15-17

SLESVIG

**Det Slesvig-Holstenske Landsmuseum
for Forhistorie**

Schloss Gottorf, D-24837 Schleswig
Åbent: April - oktober kl. 9-17,
november - marts kl. 9.30-16,
mandag lukket (Nydamhallen åben)

**Det Slesvig-Holstenske Landsmuseum
for Kunst og Kulturhistorie**

(se ovenfor)

Slesvig Bymuseum

Friedrichstr. 7-9, D-24837 Schleswig
Åbent: Mandag, onsdag-lørdag kl. 9-17,
søndag kl. 9-13

SØBØL

Nolde-Museet

Seebüll, D-25927 Neukirchen, tlf. 04664/364
Åbent: Marts - oktober kl. 10-18,
november kl. 10-17

VYK / FØR

Haeberlin-museet

Rebbelstieg, D-25938 Wyk/Föhr
Åbent: Juni - august tirsdag-søndag kl. 10-12
og 14-18,
maj - september tirsdag-søndag kl. 10-12
og 15-16

Husholdnings- foreninger

Familie og Samfund Sønderjylland

Amtsformand: Märtha Daugaard-Hansen,
Vandlingvej 105, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 36 95

HADERSLEV

Formand: Christa Petersen,
Løvsangervej 9, 6500 Vojens, tlf. 74 54 05 09
Fjelstrup: Jonna Petersen, Stenskrovej 50,
6070 Christiansfeld, tlf. 74 56 15 95
Haderslev: Solveig Lauersen,
Sillerup Møllevej 69, 6100 Haderslev
Skrydstrup: Agnes Østergård Rosenlund,
Uldallund 6, 6500 Vojens, tlf. 74 54 05 19
Stepping: Jette Andersen, Frørupvej 23,
6070 Christiansfeld, tlf. 74 56 80 56

DET BLANDEDE DISTRIKT

Formand: Gerda Sørensen, Guldhornsvej 3,
6270 Tønder, tlf. 74 73 83 15
Abild: Jette Jørgensen, Østerbyvej 9,
6270 Tønder, tlf. 74 72 07 57
Ballum: Karen Madsen, Byevej 16,
Ballum, 6261 Bredebro, tlf. 74 71 63 65
Bredebro: Anna Jensen, Østervang 33,
6261 Bredebro, tlf. 74 71 15 05
Daler: Sonja Jensen, Gærupvej 13,
6280 Højer, tlf. 74 78 34 90
Emmerlev/Hjerpsted/Sejerslev:
Marie Holst, Sejerslevvej 30,
6280 Højer, tlf. 74 78 23 64
Højer: Hanne Rosenberg, Nørremarken 10,
6280 Højer, tlf. 74 78 22 47

ALS OG SUNDEVED

Formand: Lizzie Sørensen, Smedeløkke 7,
6310 Broager, tlf. 74 44 03 53
Broager: Ingeborg Caspersen, Sletmarken 18
6310 Broager, tlf. 74 44 09 00
Lysabild: Lis Jensen, Svennesmølle 36,
6470 Sydals, tlf. 74 40 77 52
Nordals: Marie Louise Christensen,
Akelejevej 7, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 10 33
Sydals: Else Kryhlmund, Majbølberg 7,
6470 Sydals, tlf. 74 41 53 73

NØRRE RANGSTRUP

Formand: Karen Lange, Tirslund Sognevej 7,
6520 Toftlund, tlf. 74 83 20 24
Agerskov: Hanne Marie Thorøe,
Bovlundbjergvej 8, 6535 Branderup,
tlf. 74 83 54 09
Arrild: Aase Schmidt, Skovvænget 23,
6520 Toftlund, tlf. 74 83 44 60
Toftlund: Ingeborg Munksgård,
Ribevej 14, 6520 Toftlund, tlf. 74 82 61 83

AABENRAA-EGNEN

Formand: Jytte Katborg, Kassøvej 46,
6230 Rødekro, tlf. 74 66 64 96
Ensted: Inger Schmidt, Ringvej 21,
6200 Aabenraa, tlf. 74 61 31 06
Egvad: Marie Wollesen, Nr. Hostrupvej 19,
6230 Rødekro, tlf. 74 66 20 88
Hovslund: Alida Jørgensen, Foldingbrovej 14,
Hovslund, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 45 58
Hjordkær: Solvejg Hansen, Nybølvej 25,
Hjordkær, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 66 47
Kassø: Jette Jacobsen, Rangstrupvej 5,
Ørslev, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 96 11
Løjt: Erna Faaborg, Barsmark Bygade 50,
6200 Aabenraa, tlf. 74 61 75 52
Vis herred: Lene Clausen, Padborgvej 31,
Bov, 6330 Padborg, tlf. 74 67 15 21

LØGUMKLOSTER OG OMEGN

Formand: Maren Eriksen, Koldingvej 8,
Nr. Løgum, 6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 45 24

SLOGS HERRED

Formand: Else la Cour Bergmann,
Gerrebækvej 15, 6360 Tinglev, tlf. 74 64 45 42

Ravsted: Sigrid Nissen,
Fogderup Bygade 9, 6372 Bylderup-Bov,
tlf. 74 64 73 72

RØDDING-EGNEN

Formand: Maren Hansen, "Bjørnekær",
Lintrupvej 51, Hjerting, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 16 74
Hjerting/Lintrup: Maren Hansen, "Bjørnekær",
Lintrupvej 51, Hjerting, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 16 74
Sdr. Hygum: Gurli Buhrkal, Søndervang 29,
6630 Rødding, tlf. 74 84 52 53

Konsulenter:

Asta Nissen Sørensen,
Vestslesvigs Landbrugscenter,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 42 88
Hanne Andresen,
Landbogården, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 01 01

Kegnæs Husholdningsforening

Formand: Karen Rasmussen, Nørre Landevej 38,
6470 Sydals, tlf. 74 40 53 30

Sundeved Husholdningsforening

Formand: Gerda Lyck, Kirkeagervej 11,
V. Sottrup, 6400 Sønderborg, tlf. 74 46 65 65

Sønderjysk Familielandbrug

Husholdnings- og havebrugsudvalget:

Amtsformand, Haderslev: Inge Lise Schmidt,
Sommerstedvej 29, Bjerndrup,
6070 Christiansfeld, tlf. 74 50 44 99
Næstformand, Tønder: Marie Hansen,
Grønågade 2, 6270 Tønder, tlf. 74 72 23 47
Nørre Rangstrup: Else Larsen, Skovbjergvej 5A,
Stenderup, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 14 82
Haderslev: Nanna Petersen,
Christiansfeldvej 124, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 10 99
Aabenraa: Lone Jensen, Hovslundvej 34,
6230 Rødekro, tlf. 74 66 45 57
Sønderborg: Bodil Lund, Nedergade 12,
Mjang, 6470 Sydals, tlf. 74 41 65 22
Knud Strøm, Øster Løgumvej 63,
Genner, 6230 Rødekro, tlf. 74 69 87 41

Konsulent:

Inga Boldt,
DSH Faglige Center, Guldagervej 2,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 30 51,
fax 74 74 54 40

Havebrugsudvalget:

Formand: Ole Brink, Hølleskovvej 3,
6520 Toftlund, tlf. 74 83 17 12

Landboforeninger

De danske Landboforeninger

Kontor: Axelborg, Vesterbrogade 4A, 4. sal,
1620 København V, tlf. 33 12 75 61

Formandskab:

Formand: Gårdejer Peter Gæmelke,
Røjgård, Egholtvej 38, 6600 Vejen,
tlf. 75 55 52 87, fax 75 55 50 89

1. viceformand: Gårdejer Niels Th. Ilsøe,
Grünebjerggård, Slæggerupvej 214,
Ågerup, 4000 Roskilde, tlf. 46 78 70 45
2. viceformand: Gårdejer Hans Bang-Hansen,
Provstlund, Silkeborgvej 130, 8700 Horsens,
tlf. 75 61 36 68

Sønderjyder i bestyrelsen:

Gårdejer Thomas Lauritsen, Højgårdvej 6,
Stubbom, 6070 Christiansfeld, tlf. 74 56 11 96

Foreningen af jydsk Landboforeninger

Kontor: Udkærsvej 15, 8200 Århus N,
tlf. 86 10 90 88

Formand: Gårdejer Peter Gæmelke,
Røjgård, Egholtvej 38, 6600 Vejen,
tlf. 75 55 52 87, fax 75 55 50 89

Sønderjyder i bestyrelsen:

Gårdejer Thomas Lauritsen, Højgårdvej 6,
Stubbom, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 11 96, fax 74 56 02 64

Fælleslandboforeningen for Nordslesvig

Formand: Thomas Lauritsen, Højgårdvej 6,
Stubbom, 6070 Christiansfeld, tlf. 74 56 11 96

Regionssekretær: Helge Petersen,
Vestslesvigs Landbrugscenter,
Aabenraavej 22, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 42 88, fax 74 74 59 59

Haderslev Amts Landboforening

Kontor: Åstrupvej 36, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 04 31

Formand: Gårdejer Thomas Lauritsen,
Højgårdvej 6, Stubbom, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 11 96, fax 74 56 02 64

Sekretær: Konsulent Erik M. Pedersen,
Åstrupvej 36, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 04 31,
fax 74 52 05 85

Den nordslesvigske Landboforening

Formand: Gårdejer Anders Madsen,
Skodborgvej 7, Langetved, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 72 63

Sekretær: Kristian R. Poulsen, Sdr. Tingvej 6,
6630 Rødding, tlf. 74 84 10 17

Nr. Rangstrup Herreds Landboforening

Formand: Hans Petersen Schmidt,
Vestergade 55, Arnum, 6510 Gram,
tlf. 74 82 63 21

Sekretær: Niels Peter Diget, Gyvelvej 6,
6520 Toftlund, tlf. 74 83 03 25

Landboforeningen for Als og Sundeved

Formand: Gårdejer Jens Peter Kaad,
Tandsgård, Tandstlet, 6470 Sydals,
tlf. 74 40 72 44

Sekretær: Planteavlskonsulent Helge Lorenzen
Landbocentret, Stenagervej 2, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 46 46, fax 74 42 12 43

Landboforeningen for Vestslesvig

Kontor: Vestslesvigs Landbrugscenter,
Aabenraavej 22, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 42 88, fax 74 74 59 59

Formand: Gårdejer Jan Toft Nørgaard,
Nørremarksvej 31, Birkelev, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 71 51

Sekretær: Per Silius Emdal,
Vestslesvigs Landbrugscenter,
Aabenraavej 22, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 42 88

Aabenraa Amts

Landboforening

Formand: Gårdejer Laurits Pedersen,
Præstegårdsvej 9, Felsted, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 68 51 36

Sekretær: Konsulent Hans Lausten Hansen,
Landbogården, Peberlyk 2, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 01 01

**Landwirtschaftlicher Hauptverein
für Nordschleswig**

Formand: Hinrich Jürgensen, Bajstrupvej 14,
Bjærndrup, 6200 Aabenraa, tlf. 74 64 36 44
Sekretær: Planteavlskonsulent Claus Erichsen,
Industriparken 1, Postboks 61, 6360 Tinglev

Sønderjyllands Landboudom

Kontor: Landbogården, Peberlyk 2,
6200 Aabenraa, tlf. 74 62 01 01
Formand: Peter Jørgensen

Familielandbrug

Dansk Familielandbrug

Kontor: Vester Farimagsgade 6,
1606 København V, tlf. 33 12 99 50
Formand: Husmand Peder Thomsen,
Godrimsvvej 7, Sir, 7500 Holstebro,
tlf. 97 43 21 58

Sønderjyder i bestyrelsen:

Peter Petersen, Tørvebjergvej 2, Ellum,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 31 69

Sønderjysk Familielandbrug

DSH Faglige Center, Guldagervej 2,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 30 51,
fax 74 74 54 40
Centerleder: Mogens W. Birch
Formand: Peter Petersen, Tørvebjergvej 2,
Ellum, 6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 31 69

Haderslev Østeramts Familielandbrug

Formand: Arne Nielsen, Tapagervej 40, Knud,
6100 Haderslev tlf. 74 56 63 60
Sekretær: Husmand Svend Aage Petersen,
Christiansfeldlandevej 124, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 10 99

Haderslev Vesteramts Familielandbrug

Formand: Svend E. Eilrich, Søndermarksvej 28,
Spandet, 6760 Ribe, tlf. 74 86 71 43
Sekretær: Villy Johansen, Lindholmvej 4,
6520 Toftlund, tlf. 74 83 18 40

Familiebruget Als og Sundeved

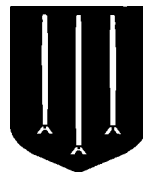
Formand: Kristian Staadsen Petersen,
Dybbøl Banke 33, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 48 69 99

Tønder Amts Familielandbrug

Formand: Erik Obling Petersen,
Barsbølgård, Barsbølvej 1, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 12 90

Aabenraa Amts Familielandbrug

Formand: Knud Strøm, Øster Løgumvej 63,
Genner, 6230 Rødekro, tlf. 74 69 87 41

Skærbæk Kommune

Storegade 51 . 6780 Skærbæk
Telefon 73 95 95 95 . Fax 73 95 95 73

Land- og skovbrug

Det danske Hedeselskab

Hovedkontor: Klostermarken 12, postboks 110, 8800 Viborg, tlf. 86 67 61 11
 Direktion: Ove Kloch, adm. direktør
 Formand: Hofjægermester, kammerherre O. von Lowzow, R., Estruplund, 8950 Ørsted
 Miljøteknisk afdeling, Viborg:
 Klostermarken 12, Postboks 110, 8800 Viborg, tlf. 86 67 61 11
 Direktør: K. E. Bornhardt
 Skovbrugsafdelingen, Viborg:
 Klostermarken 12, Postboks 110, 8800 Viborg, tlf. 86 67 61 11
 Skovbrugschef: Frank Lærke
 Skovdistrikt SYD,
 Ambolten 24, 6000 Kolding, tlf. 75 53 60 22

Strukturdirektoratet

Toldbodgade 29, 1253 København K, tlf. 33 63 73 00, fax 33 63 73 33
 Direktør: Søren Skafte
 Kontor i Tønder: Allégade 24, 6270 Tønder, tlf. 74 72 13 80, fax 74 72 19 80

Jordbrugskommissionen

Formand: Vicedirektør Peter Jørgensen,
 Amtsgården, Skelbækvej 2, 6200 Aabenraa, tlf. 74 33 50 50

Medlemmer:

Gårdejer Torben Bagge Hansen,
 Fjelstrupvej 118, 6100 Haderslev, tlf. 74 56 61 44
 Husmand Vagn Madsen,
 Hornsgårdvej 3, Fole, 6510 Gram, tlf. 74 82 27 67

Tiltrædende formand

i henhold til jordfordelingsloven:
 Dommer Frida Liebach, Retten i Haderslev

Realkreditkyndigt medlem:

Landmand Thomas Rodenberg,
 Vester Terpvej 10, Vester-Terp, 6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 33 83

Landbrugsraadet

Kontor: Axelborg, Axeltorv 3, 1609 København V, tlf. 33 14 56 72, fax 33 14 95 74

Præsident: Gårdejer Peter Gæmelke, Røjgård, Egholtvej 38, 6600 Vejen, tlf. 75 55 52 87, fax 75 55 50 89
 Adm. direktør: Klaus Aa. Bustrup

Det Kgl. Danske Landhusholdningsselskab

Mariendalsvej 27, 2., 2000 Frederiksberg, tlf. 38 88 66 88, fax 38 88 66 11
 Ledende præsident: Godsejer Jon Krabbe, Frederiksdal, Frederiksdalsvej 30, 4912 Harpelunde

Skovdyrkerforeningen Sønderjylland

Formand: Gårdejer Anders Thyssen, Allerupvej 24, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 14 21
 Skovrider: Per Krarup, Landbogården, Peberlyk 2, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 01 01, lokal 216

Skovdyrkerforeningen Syddjylland

Formand: K. Sejer Sørensen, Bramdrupgård, Bramdrupgårdsvej 3, 6580 Vamdrup, tlf. 75 59 82 38
 Konsulent: Skovrider T. W. Stranddorf, Kløvtoftvej 8, Jels, 6630 Rødding, tlf. 74 55 28 07

Haveselskaber

Det jyske Haveselskab

Åby Bækgårdsvej 6, 8230 Åbyhøj, tlf. 86 15 56 88

Det jyske Haveselskab, Region IV Sønderjylland

Formand: Niels Aage Sørensen, Hvidøre 1, 6580 Vamdrup, tlf. 75 58 13 29
 Konsulenter i området:
 Erik Kiel, Sandager 8, Hovslund, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 41 65
 Birgit Møller Bach, Valmuevænget 28, →

6710 Esbjerg, tlf. 75 11 64 08
Lars Bach, Valmuevænget 28, 6710 Esbjerg,
tlf. 75 11 64 08

Husdyrbrugs- organisationer

**Sønderjydsk Avlsforening
for sortbroget dansk Malkekvæg**
Formand: Gårdejer Gudmund Katborg,
Kassøvej 46, Kassø, 6230 Rødekro,
tlf. 74 66 64 96

Avlsforeningen Den jyske Hest
Formand: Aksel Poulsen, Nr. Løvigvej 3,
7540 Haderup
Sekretær: Henning Rasmussen,
Ringklostervej 8, 8660 Skanderborg

Bestyrelsesmedlemmer fra Sønderjylland:
Birgit Jørgensen, Nørrevang 8, 6230 Rødekro

Kontaktperson:
Laurids Rasmussen,
Bolderslevskovvej 23, 6392 Bolderslev

Sønderjysk Fællesledelse af Kvæg
Kontor: Østergade 11, 6500 Vojens,
tlf. 74 54 00 00
Formand: Karl Thorup, Rojbølvej 7, Rojbøl,
6630 Rødding, tlf. 74 84 63 56

Det Danske Fjerkræraad
Udkærsvvej 15, 8200 Århus N,
tlf. 87 40 50 00, fax 87 40 50 92,
telex LAFALA DK

Mejeriforeningen Danish Dairy Board
Kontor: Frederiks Allé 22, 8000 Århus C,
tlf. 87 31 20 00
Formand: Gårdejer Knud Harck Madsen,
Solbjergvej 64, 6731 Tjæreborg, tlf. 75 17 01 03
Direktører: K. Thaysen (adm.), Ole Thing og
Preben Mikkelsen

Slagterier

Danske Slagterier
Axelborg, Axeltorv 3, 1609 København V
tlf. 33 11 60 50
Formand: Gårdejer Jørgen Laursen Vig,
Boring 30, 8763 Rask Mølle, tlf. 75 67 85 11
Adm. direktør: A. Toft Fensvig,
Strandboulevarden 3 III, 2100 København Ø,
tlf. 35 43 42 75

Slagteriselskabet Danish Crown A.m.b.a.
Formand: Bent Claudi Lassen, Lykkegårdsvej 2,
5466 Asperup
Hovedkontor: Marsvej 43, 8900 Randers
Adm. direktør: Kjeld Johannesen

Afdelinger i Sønderjylland:
Blans/Sønderborg, tlf. 74 46 16 11,
fax 74 46 14 21
Skærbæk, Aabenraavej 11, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 19 11, fax 74 75 16 33
Vojens, Nørregade 27, 6500 Vojens,
tlf. 74 54 11 11, fax 74 59 09 79
Aabenraa, Kilen 10-12, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 39 23, fax 74 63 19 46

Handel

Brugsforeningsbevægelsen
FDB's hovedkontor: Roskildevvej 65,
2620 Albertslund
Formand: Bjarne Møgelhøj

FDB's bestyrelsesmedlem i Vejen regionen:
Oberstløjtnant Aage Christensen,
Skjoldsvænge 38, 6500 Vojens

Kredsformænd:
Kreds 35 - Aabenraa:
Uddannelseschef Preben Nielsen,
Nørrehaven 17, 6360 Tinglev, tlf. 74 64 32 55
Kreds 36 - Ribe/Tønder:
Gårdejer Jørgen Bjerrum,
Bjerrumvej 16, 6760 Ribe, tlf. 75 42 03 64 →

Kreds 37 - Sønderborg:
Gårdejer Else Hjuler, Slåenvej 5,
6430 Nordborg, tlf. 75 45 14 89

Det danske Handelskammer

Formand: Grosserer Ove Andersen,
København, tlf. 44 92 07 00

Sekretariat: Børsen, 1217 København K,
tlf. 33 95 05 00

Lokalkontorer:

Ny Banegårdsgade 45, 8100 Århus C,
tlf 86 13 53 55
Boulevarden 20, 9000 Aalborg, tlf 98 16 06 00
Albani Torv 4, 5000 Odense C, tlf. 66 14 47 14
H. P. Hanssens Gade 5, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 49 62

Indkøbsforeninger

Dansk Landbrugs Grovvarereselskab
Hovedkontor: Axelborg, 1503 København V
tlf. 33 15 11 13
Formand: Gårdejer Niels Skadhaug
Sønderjyske medlemmer af repræsentantskabet:
Gårdejer Hans Skøtt, Kratkjær, Rovstrupvej 61,
6100 Haderslev, tlf. 74 52 54 25
Gårdejer Jens Bonde, Sømosegård, Tirslundvej 2,
6541 Bevtøft, tlf. 74 83 19 79
Gårdejer H. Lembke-Jensen, Stendetgårdvej 20,
6100 Haderslev, tlf. 74 53 19 06
Gårdejer Peter Hanquist, Bovlundbjergvej 38,
Vellerup, 6535 Branderup J, tlf. 74 83 51 97
Gårdejer Gunnar Hansen, Østerbyvej 11, Abild,
6270 Tønder, tlf. 74 72 11 28
Gårdejer Hans Hansen, Ellekobbøl 5,
Augustenhof, 6430 Nordborg, tlf./fax 74 45 08 77
Gårdejer Bent Villadsen, Ørbygård,
Sillerup Møllevej 70, Ørby, 6100 Haderslev,
tlf. 74 57 92 08

Købmandsforeninger

*De samvirkende Købmandsforeninger
i Danmark*
Hovedkontor - Sekretariat: Svanemøllevej 41,
Postboks 122, 2900 Hellerup, tlf 39 62 16 16
Formand: Købmand Paul F. Nönnecke,
Østergade 6, 3200 Helsingø, tlf. 48 79 62 00

*Centralorganisationen
af Købmandsforeninger i Jylland*
Formand: Købmand Henry Meyer,
Storegade 27, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 47 42

Handelsstandsforeninger

Graasten Handelsstandsforening
H. P. Toft, Postboks 18, 6300 Gråsten

Haderslev Handelsstandsforening af 1844
Sekretariat: Honnørkajen 1, 6100 Haderslev,
tlf. 74 53 00 53

Toftlund Handels- og Håndværkerforening
Formand: Thea Kloster, Vestergade 7,
6520 Toftlund, tlf. 74 83 29 00, fax 74 83 29 50

Vojens Handelsstandsforening
Formand: Bjarne Thorndal, Sydbank,
6500 Vojens, tlf. 74 54 26 39

Erhvervsråd og håndværker- og industriforeninger

Bredebro Erhvervsforum

Bredebro Kommune, Rådhuset,
Stationsvej 5, 6261 Bredebro,
tlf. 74 71 16 50, fax 74 71 12 54

Christiansfeld Udviklingsråd

Poul E. Jørgensen, udviklingschef,
Kongensgade 5, Postboks 15, 6070 Christians-
feld, tlf. 74 26 74 30, fax 74 26 74 22

Erhvervsrådet for Rødekro kommune

Hærvejen 8, 6230 Rødekro,
tlf. 74 66 22 02 lokal 350, fax 74 66 27 47
Sekretær: Lisbeth S. Jensen

Erhvervsrådet for Tinglev Kommune

Tinglev Rådhus, Tinglev Midt 2, 6360 Tinglev,
tlf. 73 34 35 36, fax 74 64 20 24
Erhvervschef: Alice Damm

Gråsten Håndværkerforening

Formand: Vognmand Hans-Uwe Jochimsen,
Egenæs 7, 6300 Gråsten, tlf. 74 65 04 92

Håndværksrådet

Organisation for små og mellemstore virksomheder i Danmark.

Kontor: Amaliegade 31,
1256 København K, tlf. 33 93 20 00

Formand: Poul Ulsøe, Horsens,
Jyllands-afdeling: Lille Sct. Hansgade 20,
8800 Viborg, tlf. 86 62 77 11

Haderslev Erhvervsråd

Erhvervschef Finn Bagger,
Honnørkajen 1, 6100 Haderslev, tlf. 74 53 00 53

Løgumkloster Erhvervsråd

Sekretariatschef Keld Hansen,
Rådhusstræde 2, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 45 11, fax 74 74 45 12
E-mail: lklost01@pip-dknet.dk

Løgumkloster Handels- og Håndværkerforening

Formand: Freddy Møller, Storegade 5,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 55 62

Nordborg Erhvervsråd

Mads Clausens Vej 13, 6430 Nordborg,
tlf. 74 15 16 93, fax 74 15 16 16

Nørre-Rangstrup Erhvervsråd

Danavej 15, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 19 34, fax 74 83 05 32
Udviklingskonsulent: Andr. Andresen.
Sekretær: Ole Toft

Padborg-Kruså Erhvervsråd

Sekretariat: Hærvejen 11B, Bov, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 27 02, fax 74 67 40 23
Formand: Regionsdirektør Kaj Risom
Erhvervschef: Klaus Berg

Rødding Erhvervsråd

Formand: Arne Vigen Hansen,
Industriparken 19, Skodborg, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 88 64

Sekretær: Erhvervschef Jørgen Andersen,
Kommunekontoret, Østergade 28,
6630 Rødding, tlf. 74 84 21 61

Skærbækegnens Erhvervsråd

Skærbæk kommune,
Storegade 51, 6780 Skærbæk,
tlf. 73 95 95 95, fax 73 95 95 73

Sundeved kommune, Erhvervsrådgivning

Poul V. Nielsen, Kommunekontoret,
6400 Sønderborg,
tlf. 74 76 12 16, fax 74 76 10 12

Sønderborg Erhvervsråd

(Augustenborg/Sydals/Sønderborg kommuner)
Direktør Knud A. Sveistrup
Rådhusstorvet 7, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 92 22, fax 74 42 92 33

Sønderborg Håndværker- og Industriforening

Formand: Direktør Preben Hakonsen,
Ellegårdsvej 18, 6400 Sønderborg

Sønderjyllands ErhvervsCenter

Bjergparken, 6200 Aabenraa,
tlf. 73 62 10 10, fax 73 62 10 11
Formand: Statsaut. revisor Arnt Sørensen,
Grundtvigs Allé 171, 6400 Sønderborg
Næstformand: Borgmester Lauge Nielsen
Jepsen, Møllevej 5, Visby, 6261 Bredebro
Amtsborgmester Kresten Philipsen,
Sønderjyllands Amt, Skelbækvej 2,
6200 Aabenraa
Direktør Iver Askholm Madsen,
BWE A/S, Papegøjevej 7, 6270 Tønder
Direktør Erik Højberg Nielsen, Nykredit,
Åstrupvej 13, 6100 Haderslev
Adm. direktør Carsten Andersen, Sydbank,
Peberlyk, 6200 Aabenraa
Afdelingsformand Jens Ole Juhler,
SID C, Gasværksvej 4, 6200 Aabenraa.
Direktør for Sønderjyllands ErhvervsCenter:
Asmus Peter Asmussen
Euro Info Center:
Afdelingsleder Egon Sveistrup
EIC Manager Claus Nissen

Tønder Håndværkerforening

Formand: Bo Michelsen, Leosallé 55,
6270 Tønder, tlf. 74 72 37 70

Tønder kommunes Erhvervssekretariat

Erhvervsmedarbejder Michael Eskemose,
Kongevej 57, 6270 Tønder, tlf. 74 72 18 10

Vojens Erhvervsudvalg

Borgmester Markvard Hovmøller,
Rådhuset, 6500 Vojens, tlf. 74 20 30 07,
biltlf. 30 74 11 06, fax 74 54 39 19

Aabenraa Erhvervscenter

Direktør Poul-Chr. Jørgensen,
H. P. Hansens Gade 5, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 49 62, fax 74 62 00 38,
tlf. privat 74 62 77 36

Finansiering

Dansk Landbrugs Realkreditfond

Nyropsgade 21, 1780 København V,
tlf. 33 15 11 00
Direktion: Adm. direktør J. Fløystrup Jensen
Formand for repræsentantskab og bestyrelse:
Bankdirektør Jørn Kr. Jensen, Unibank, Kbh.

Foreningen Landeværnet

Kontor: Jernbanegade 4, 6360 Tinglev
tlf. 74 64 40 54
Formand: Gårdejer Thomas Rodenberg,
Vester Terpvej 10, Vester-Terp,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 33 83
Næstformand: Gårdejer Arne Kindberg,
Nybølgård, Nybøl Bygade 3, 6230 Rødekro,
tlf. 74 66 66 17
Sekretær: Gårdejer Regnar Jensen,
Kværsløkke 18, 6300 Gråsten, tlf. 74 65 94 82
Forretningsfører: Ingeborg Knudsen,
Åløkke 1C, 6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 76 29 50

Nykredit

Formand: Gårdejer Axel Ladegaard Jensen,
Børkopvej 11, Pjedsted, 7000 Fredericia,
tlf. 75 95 41 14

Hovedkontor:

Åstrupvej 13, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 70 00, fax 74 53 09 11

Områdekontorer:

Områdekontor Sønderborg,
Jernbanesti 3, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 43 11 66, fax 74 43 39 44

Områdekontor Aabenraa,
Madevej 13, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 63 01 66, fax 74 62 38 62

Realkredit Danmark

Region Syd: Albani Torv 2-3, 5100 Odense C,
tlf. 66 12 53 00

Direktion: Peter Cederfeld

Distriktschef for Sønderjyllands Amt:

Tommy Jensen, tlf. 65 43 11 30

Kontor: Sct. Nicolai Gade 5, 6200 Aabenraa,
tlf. 66 12 53 00

Sønderjyllands Investeringsfond

Klinkbjerg 1, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 17 27, fax 74 62 79 59
Formand: Statsaut. revisor Arnt Sørensen,
Grundtvigs Allé 171, 6400 Sønderborg
Direktør Oskar Tygesen,
Sydbank, Jernbanegade 35, 6400 Sønderborg
Direktør Knud Hansen, Den Danske Bank,
Nørregade 23, 6100 Haderslev
Kasserer Arne Lunding,
Nørremarken 38, 6360 Tinglev
Direktør C.C. Hagedorn, Broager Spare- og
Lånekasse, Storegade 27, 6310 Broager

Forretningsfører: Paul-Chr. Kongsted

Sønderjyllands Udviklingselskab A/S

Klinkbjerg 1, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 17 27, fax 74 62 79 59

Stiftet 26. april 1995 med flg. formål:

- at drive udviklingsvirksomhed ved tilførsel af ansvarlig kapital
- at yde bistand og rådgivning til små og →

mellemstore erhvervsvirksomheder i Sønderjyllands Amt

Aktiekapital: 30 mio. kr.

Bestyrelse:

Formand: Adm. direktør Henry Petersen,
Stenløkke 35, Dybbøl, 6400 Sønderborg

Adm. direktør Preben Fogtmann,
Lærkevænget 2, 6360 Tinglev

Afdelingsformand Orla Trandberg Frandsen,
Vinkelvej 9, 6400 Sønderborg

Borgmester Lauge Nielsen Jepsen,
Møllevej 5, Visby, 6261 Bredebro

Direktør Ole Jespersen,

Alssundvej 15, 6400 Sønderborg

Adm. direktør Jan Ehlers Lønstrup,

Anne Marievej 5, 6270 Tønder

Direktør: Paul-Chr. Kongsted

Jagt- og vildtforvaltning m.v.

Administration

Skov- og Naturstyrelsen,
Vildtforvaltningskontoret, Haraldsgade 53,
2100 København Ø, tlf. 39 27 20 00,
fax 39 27 98 99

Jagttegn

Skov- og Naturstyrelsen
Jagttegn
Haraldsgade 53, III, 2100 København Ø,
tlf. 39 27 66 88 (kl. 9-12), fax 39 27 60 99

Danmarks Miljøundersøgelser

Afdeling for Kystzoneøkologi,
Afdeling for Landskabsøkologi,
Grenåvej 12, Kalø, 8410 Rønne,
tlf. 89 20 14 00, fax 89 20 15 14

Reservatsektionen

Ålholtvej 1, 6840 Oksbøl,
tlf. 75 27 20 88, fax 75 27 25 14

Vildtforvaltningsskolen, Kalø

Molsvej 34, 8410 Rønne, tlf. 86 37 28 50

Dansk Jagtforsikring A/S

Købmagergade 3, II, 1150 København K,
tlf. 33 11 07 47, fax 33 11 23 31

Danmarks Jægerforbund

Hovedkontor: Højnæsvej 56, 2610 Rødovre,
tlf. 36 72 42 00

Formand: Kristian Raunkjær

Direktør: Marcell Thistrup

Medlemsblad: Jæger

Stort udvalg i
Sønderjysk litteratur

Padborg

Launi Pedersen · Nørregade 16 · 6330 Padborg
Telefon 74 67 31 08 · 74 67 10 59
Fax 74 67 57 16

– den aktive og kreative familiebutik ...

Vildtforvaltnings- områder og vildtkonsulenter i Sønderjylland

Vildtforvaltningsopgaverne sorteres under statsskovdistrikterne og varetages primært af vildtkonsulenterne.

Vildtkonsulenterne varetager bl.a. jagtprøverne, vildtplantninger, dispensation til skadevoldende vildt, vildtreservater og rådgivning generelt om jagtloven.

Henvendelse med spørgsmål om jagt og vildt kan ske til de lokale statsskovdistrikter på disse adresser og telefonnumre:

Haderslev Statsskovdistrikt

Ulfshus, Christiansfeldvej 69, 6100 Haderslev
tlf. 74 52 21 05

Vildtkonsulent Bent Junker-Hansen

Lindet Statsskovdistrikt

Lindetskovgård, Skovridervej 1, 6510 Gram,
tlf. 74 82 61 05

Vildtkonsulent Jeppe Ebdrup, Mandbjergvej 1,
6520 Toftlund, tlf. 74 83 25 70

Aabenraa Statsskovdistrikt

Vesterlund, Skinderbro 31, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 31 82

Vildtkonsulent Klaus Sloth

Gråsten Statsskovdistrikt

Egene, Felstedvej 14, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 14 64

Vildtkonsulent Leo Vindahl Olsen, Nygård,
Nørreskovvej 41, 6430 Nordbørg
tlf. 74 45 82 11

Uddrag af Lov om jagt- og vildtforvaltning

Kapitel 4

Jagttettens udøvelse

§ 22. Ingen må jage på en måde, der

- 1) udsætter vildtet for unødige lidelser,
- 2) skader personer, husdyr eller genstande eller udsætter personer for nærliggende fare for at blive skadet eller
- 3) medfører haglnedfald på anden persons bolig, have eller gårdsplads.

Stk. 2. Personer under 18 år, der har gyldigt jagttegn, må kun udøve jagt i følge med en person over 18 år, der også har gyldigt jagttegn.

§ 23. Nedlæggelse eller ombringelse af vildt må kun finde sted med skydevåben.

Stk. 2. Rovfugle og ugler må ikke anvendes til jagt.

Stk. 3. Jagt må ikke finde sted ved anvendelse af levende lokkedyr.

Stk. 4. Miljø- og Energiministeren fastsætter nærmere regler om, hvilke typer våben og ammunition der må anvendes, herunder regler om salg af visse typer ammunition og regler om, at visse typer ammunition ikke må medtages på jagt.

Stk. 5. Miljø- og Energiministeren kan fastsætte regler om anvendelse af hjælpemidler, lokkemidler og lignende til jagt, herunder forbud mod at anvende visse midler.

§ 24. Ved jagt med glatløbet haglgevær på ikke-klovbærende vildt på og fra landarealer og i rør- og sivbevoksninger skal egnet apporterende hund medbringes.

§ 25. Jagt må ikke finde sted fra motordrevet køretøj og luftfartøj.

§ 26. Jagt fra motordrevet fartøj må ikke finde sted på søer og andre ferske vande.

§ 27. Miljø og Energiministeren kan fastsætte regler om jagt på fisketerritoriet, herunder for byde særlige jagtformer inden for bestemte områder.

§ 28. Udfodring af vildt med jagt for øje må ikke finde sted. Vildt må ikke beskydes på jorden eller på vandet i umiddelbar nærhed af foderplads.

§ 29. Miljø- og Energiministerens kan fastsætte regler om jagt fra platforme og andre kunstige skjul, her-under regler om forbud mod at medtage jagtvåben på platforme og i andre kunstige skjul.

§ 30. Hegn, der tillader passage af vildt, skal indrettes således, at vildtets mulighed for passage er ens fra begge sider af hegnet.

Stk. 2. Undtaget fra reglen i stk. 1 er

- 1) hegn, der er etableret i forbindelse med udsætningspladser for vildt,
- 2) hegn, der har til formål at hindre vildtets adgang til skovkulturer, og
- 3) hegn langs veje og jernbaner.

§ 31. Uvedkommende må ikke færdes med skydevåben eller fangstredskaber på en anden persons jagtgrund uden for de veje og stier, der er åbne for almindelig færdsel. I skove er færdsel med skydevåben eller fangstredskaber dog kun tilladt på de offentlige veje, der fører gennem skoven.

Stk. 2. Reglerne i naturbeskyttelsesloven om offentlighedens adgang til naturen giver ikke adgang til at medbringe skydevåben eller fangstredskaber.

§ 32. Den jagtberettigede er beføjet til selv eller ved sine folk at anholde enhver, der overtræder § 13, og føre den pågældende til politiet. Samme beføjelse tilkommer brugeren af arealet, selvom denne ikke har jagtret. Brugeren skal underrette den jagtberettigede om den skete anholdelse.

Stk. 2. Den anholdte kan fratages skydevåben og andre jagtredskaber samt skudt eller fanget vildt, som den pågældende er i besiddelse af ved anholdelsen. De nævnte genstande skal straks afleveres til politiet, der foranlediger, at der træffes afgørelse om eventuel beslaglæggelse.

Jagttider og fredningsbestemmelser

Miljø- og Energiministeriets bekendtgørelse nr. 1271 af 17. december 1996 om jagttid for visse pattedyr og fugle m.v.

I medfør af § 3, stk. 2 og 3, § 4, stk. 2, § 7, stk. 1, § 20, stk. 4, § 49, stk. 3 og § 54, stk. 3, i lov nr. 269 af 6. maj 1993 om jagt og vildtforvaltning fastsættes:

Kapitel 1

Generelle jagttider

■ § 1. Følgende jagttider gælder for de vildarter, der er nævnt nedenfor.

1) Hovdyr:

Kronhjort	01.09-31.01
Kronhind og kalv	01.10-31.01
Dåhjort	01.09-31.01
Då og kalv	01.10-31.01
Sikahjort	01.09-31.01
Sikahind og kalv	01.10-31.01
Råbuk	16.05-15.07
	og 01.10-15.01
Rå og lam	01.10-15.01
Mufflonvædder	01.09-31.01
Mufflonfår og lam	01.10-31.01
Vildsvin, orne	01.09-31.01
Vildsvin, so og grise	01.10-31.01

2) Rovdyr:

Ræv	01.09-31.01
Husmår	01.09-31.01

3) Gnavere:

Hare	01.10-31.12
Vildkanin	01.09-31.01

4) Andefugle:

Grågås	01.09-31.12
--------------	-------------

Blisgås	01.09-31.12
Sædgås	01.09-31.12
Kortnæbbet gås	01.09-31.12
Canadagås	01.09-31.12
Gråand	01.09-31.12
Atlingand	01.09-31.12
Krikand	01.09-31.12
Spidsand	01.09-31.12
Pibeand	01.09-31.12
Skeand	01.09-31.12
Knarand	01.09-31.12
<i>Ovenstående andefugle på fisketerritoriet</i>	
desuden	01.01-15.01
Canadagås	01.09-31.12
<i>Canadagås på fiskeriterritoriet</i>	
desuden	01.01-31.01
Taffeland	01.10-31.01
Troldand	01.10-31.01
Bjergand	01.10-31.01
Hvinand	01.10-31.01
Havlit	01.10-31.01
Ederfugl	01.10-31.01
<i>Ederfugl på fisketerritoriet uden for</i>	
<i>EF-fuglebeskyttelsesområderne</i>	
desuden	01.02-29.02
Sortand	01.10-31.01
Fløjlsand	01.10-31.01
Stor skallesluger	01.10-31.01
Toppet skallesluger	01.10-31.01
5) Hønsfugle:	
Agerhøne	16.09-30.11
Fasanhane	01.10-15.01
Fasanhøne	16.10-31.12
6) Vandhøns:	
Blishøne	01.09-31.01
7) Vadefugle:	
Dobbeltbekkasin	01.09-31.12
Enkeltbekkasin	01.09-31.12
Skovsneppe	01.10-31.12
8) Mågefugle:	
Sildemåge	01.09-31.01

Sølvmåge	01.09-31.01
Svartbag	01.09-31.01

9) Duer:

Ringdue	01.09-31.01
Tyrkerdue	01.10 31.12

10) Kragefugle:

Husskade	01.09-31.01.
Krage	01.09-31.01

Kapitel 2

Lokale jagttider

■ § 2. Uanset bestemmelsen i § 1 gælder følgende jagttider for de vildtarter i de områder, der er nævnt nedenfor:

1) Den del af fisketerritoriet, der ligger syd for breddegraden 55° 40':

Stor skallesluger	ingen jagttid
Toppet skallesluger	ingen jagttid

2) Vestsjællands Amt:

Øen Sejerø:

Hare	01.11-31.12
Agerhøne	16.10-31.10
Fasanhane	01.11-15.01
Fasanhøne	16.11-30.11

3) Storstrøms Amt:

Stor skallesluger	ingen jagttid
Toppet skallesluger	ingen jagttid

Øen Fejø:

Hare	16.10-31.12
Fasanhane	16.10-30.11
Fasanhøne	16.10-31.10

Øen Femø:

Hare	01.11-31.12
Fasanhane	16.10-31.12
Fasanhøne	01.11-02.11
Agerhøne	ingen jagttid

Øen Nyord:

Hare	16.10-31.12
Agerhøne	16.10-31.10
Fasanhane	16.10-15.01
Fasanhøne	16.10-31.10

4) Bornholms Amt:

Ræv ingen jagttid

5) Fyns Amt:

Stor skallesluger ingen jagttid

Toppet skallesluger ingen jagttid

Sydlangeland og

Rudkøbing kommuner:

Då ingen jagttid

Tranekær kommune:

Då 01.01-31.01

Øen Lyø:

Råbuk, rå og lam 01.10-15.10

Øen Strynø:

Hare 1. og 2. lørdag i oktober
samt 1. og 2. lørdag i november

Fasanhane 1. og 2. lørdag i oktober,
1. og 2. lørdag i november

samt alle lørdage i december

Fasanhøne 1. og 2. lørdag i november

Øen Ærø:

Råbuk 16.06-30.06
og 01.10-07.10

Rå og lam 01.10-07.10

Hare 01.10-31.10

Fasanhøne 16.10-31.10

Bogense kommune samt den del af fiskeriterritoriet, der indgår i EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 76, Nordfyn:

Blisgås ingen jagttid

6) Sønderjyllands Amt:

Stor skallesluger ingen jagttid

Toppet skallesluger ingen jagttid

Øen Als:

Råbuk 16.05-15.07
og 01.11-31.12

Rå og lam 01.11-31.12

Hare 01.11-31.12

Fasanhane 01.11-31.12

Fasanhøne 16.11-30.11

Halvøen Kegnæs:

Råbuk, rå og lam ingen jagttid

Øen Rømø:

Kronhjort, kronhind og kalv ingen jagttid

Rå og lam 01.12-15.12

7) Ribe Amt:

Øen Mandø:

Råbuk ingen jagttid

Rå og lam ingen jagttid

Agerhøne ingen jagttid

8) Vejle Amt:

Øen Endelave:

Råbuk 08.10-15.10

Rå og lam ingen jagttid

Hare 01.10-08.10

og 16.12-31.12

9) Viborg Amt:

Den del af amtet, der ligger nord for

Limfjorden:

Kronhjort, kronhind og kalv 01.11-31.12

Sædgås ingen jagttid

10) Nordjyllands Amt:

Den del af amtet, der ligger nord for

Limfjorden og vest for hovedvejen mellem

Ålborg og Løkken:

Kronhjort, kronhind og kalv 01.11-31.12

Sædgås ingen jagttid

Den del af amtet, der ligger nord for

Limfjorden og øst for hovedvejen mellem

Ålborg og Løkken:

Kronhjort, kronhind og kalv 01.12-15.12

Sædgås ingen jagttid

Øen Læsø:

Agerhøne ingen jagttid

Kapitel 3

Andre bestemmelser

■ § 3. Jagt må kun finde sted i tiden mellem solopgang og solnedgang. Ænder må dog jages i tiden fra 1 1/2 time før solopgang til 1 1/2 time efter solnedgang.

Stk 2. Gæs må kun jages i tiden fra 1 1/2 time før solopgang til kl. 11.00.

Stk. 3. På fiskeriterritoriet må canadagæs i perioden 1.-31. januar jages i tiden fra 1 1/2 time før solopgang til solnedgang.

■ § 4. Reder og ynglesteder med æg eller yngel må ikke ødelægges. Æg må ikke ødelægges.

■ § 5. Kolonirugende fugles redetræer må ikke fældes i tiden 1. februar - 31. juli. Rovfugles og ugles redetræer må ikke fældes i tiden 1. februar - 31. august.

Stk. 2. Digesvalereder må ikke ødelægges i tiden 1. april-31. august.

Stk. 3. Hule træer og træer med spættehuller må ikke fældes i tiden 1. februar - 31. august.

■ § 6. Grundejeren må ikke overdrage retten til at jage svømme- og vadefugle, bortset fra skovsnepper og opdrættede gråænder, til andre for en periode, der er mindre end 1 år.

■ § 7. Skov- og Naturstyrelsen kan i særlige tilfælde gøre undtagelse fra reglerne i §§ 1-5.

Stk. 2. Skov- og Naturstyrelsens afgørelser efter stk. 1 kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Den obligatoriske jagtprøve og riffelprøve

Tilmelding til jagtprøven, der afholdes i 2 perioder hvert år, sker ved indbetaling af et af Miljø- og Energiministeriet nærmere fastsat gebyr til Skov- og Naturstyrelsen.

Indbetaling skal ske ved anvendelse af særlige giroindbetalingskort, der fås ved henvendelse til Skov- og Naturstyrelsen eller hos Vildtforvaltningens lokale konsulenter.

Ønskes prøven aflagt i årets første prøveperiode (1. april - 30. juni), skal tilmelding ske inden udgangen af februar måned.

Ønskes prøven aflagt i årets anden prøveperiode (1. september - 31. oktober), skal tilmelding ske inden udgangen af juli måned.

I forbindelse med den nye jagtlovs ikrafttræden 1.4.94 er tillige indført en obligatorisk riffelprøve, som afvikles af Danmarks Jægerforbund. De prøvesagkyndige udpeges af jægerforbundet efter retningslinier, der fastsættes af Skov- og Naturstyrelsen.

Tid og sted for riffelprøverne annonceres i dagspressen.

Tilmelding sker ved indbetaling af et af Miljø- og Energiministeriet fastsat gebyr til Skov- og Naturstyrelsen. Også her sker indbetaling på særligt girokort, som fås enten hos Danmarks Jægerforbund eller samme steder, som indbetalingskort til obligatorisk jagtprøve.

Ferieplan for skolerne i Sydslesvig m.v.

Ferieplan for skolerne i Sydslesvig i 1998, fastlandet

Påskeferie	30. marts - 13. april
Sommerferie	9. juli - 19. august
Efterårsferie	19. oktober - 23. oktober
Juleferien	23. december - 5. januar 1999

Sidste skoledag før hver ferie er en hel skoledag

Danske helligdage 1998, som er hverdage i Sydslesvig

9. april	Skærtorsdag
8. maj	Bededag

Sydslesvigske fest- og helligdage i 1998, som er hverdage i Danmark

1. maj	Maj-festdag
3. oktober	Den tyske enheds dag

Flagregler

Flaget hejses kl. 8.00 og nedhales ved solnedgang - på dage hvor solen står op efter kl. 8.00 dog først ved solopgang.

Ved flagning på halv stang hejses flaget først til top, forbliver der et øjeblik, hvorefter det sænkes til halv.

Hejsning og nedhaling af flaget bør altid foregå langsomt.

Ophalerlinen skal være stram, nedhalerlinen skal være løs (slæk) så flaget vajer frit ud fra stangen - det skåner flaget i stærk blæst.

Ved flagning med Dannebrog i forbindelse med andre nationers flag skal Dannebrog hejses først og have den fornemste plads.

Ved ulige antal stænger er den fornemste plads i midten. Ved 2 stænger skal Dannebrog være til venstre for beskueren (set forfra). De fremmede nationers flag må ikke være større end Dannebrog.

Rul aldrig et vådt flag sammen.

Et flag med itublæste hjørner bør repareres hurtigst muligt.

Flagets højde skal være 1/5 af stangens længde.

Flagdage

- 1. januar - Nytårsdag
- 29. januar - Holmens Hæderstegn
- 2. februar - Kampen ved Mysunde 1864
- 10. februar - Afstemningen i Sønderjylland
- 11. februar - Stormen på København 1659
- 28. marts - Dronning Ingrid
 - 2. april - Slaget på Reden 1801
 - 9. april - Danmarks Besættelse (halv stang til kl. 12.02)
 - Skærtorsdag
- 10. april - Langfredag
- 12. april - Påskedag
- 13. april - 2. påskedag
- 16. april - Dronning Margrethe II
- 18. april - Slaget ved Dybbøl 1864
- 29. april - Prinsesse Benedikte
 - 5. maj - Danmarks Befrielse 1945
 - 8. maj - St. Bededag
 - 9. maj - Kampen ved Helgoland 1864
- 21. maj - Kr. Himmelfartsdag
- 26. maj - Kronprins Frederik
- 31. maj - Pinsedag
 - 1. juni - 2. pinsedag
 - 5. juni - Grundlovsdag
 - Kampen ved Dybbøl 1848
 - 7. juni - Prins Joachim
 - 11. juni - Prins Henrik
 - 15. juni - Valdemarsdag
 - Genforeningsdag
 - 30. juni - Prinsesse Alexandra
 - 1. juli - Slaget i Køge Bugt 1677
 - 6. juli - Slaget ved Fredericia 1849
 - 25. juli - Slaget ved Isted 1850
- 4. oktober - Stormen på Frederiksstad 1850
- 25. december - Juledag
- 26. december - 2. juledag

SØNDERJYDSK SKOLEFORENING

oprettet 1892

Sønderjydske Skoleforening yder sønderjysk ungdom - nord og syd for grænsen - hjælp til skoleophold og støtter folkeoplysende arbejde i Sønderjylland.

Der kan søges tilskud til ophold på de frie ungdomsskoler i 8., 9. og 10. skoleår, samt til ophold på højskoler og husholdningsskoler af mindst 3 måneders varighed, hvortil der kan opnås statstilskud.

Sønderjydske Skoleforening bestyrer en række legatmidler, som kan søges af studerende på videregående uddannelser.

I det første studieår kan medlemmer søge stipendium fra Sønderjydske Skoleforening.

Forældre, der er medlemmer, kan søge tilskud til deres børn, indtil børnene er 20 år. Ansøgere over 20 år skal selv være medlem.

Spredt ud over landsdelen har Sønderjydske Skoleforening en stor kreds af lokale tillidsmænd. De tegner foreningens medlemmer samt udleverer og modtager ansøgningskemaer.

Bliv medlem af Sønderjydske Skoleforening.

Formand: Lisbet Skau, Skovgård, Hammelev, 6500 Vojens, tlf. 74 50 72 21

Sønderjydske Skoleforenings kontor:
Sekretær Inger Rahbek Andersen
Hofmannsvej 3, Roost, 6535 Branderup
Telefon 74 83 40 81

Se også foreningens årsberetning andet sted i Almanakken.

SØNDERJYDSK SKOLEFORENING UDGIVER
»SØNDERJYDSK ALMANAK«

Sønderjysk Almanak 1998
5. årgang

Udgivet af Sønderjydsk Skoleforening ©